

กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย
ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

นางสาวพิมพ์พร สุนทรวิริยกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

IDEOLOGY CONSTRUCTION IN THAI TELEVISION SERIES
DURING THE POLITICAL CRISIS PERIOD

Miss Pimporn Soontornviriyakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย
ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

โดย

นางสาวพิมพ์พร สุนทรวิริยกุล

สาขาวิชา

การสื่อสารมวลชน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ ก้านภัย

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ยุกต บุญจรัส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลรัตน์ วงศ์บ้านดู่)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติ ก้านภัย)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. อรุษา ปีกิ้นส์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ)

พิมพ์ สุธนวิริยกุล : กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วง
ภาวะวิกฤตทางการเมือง (IDEOLOGY CONSTRUCTION IN THAI TELEVISION
SERIES DURING THE POLITICAL CRISIS PERIOD) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.กิตติ
กันภัย, 313 หน้า.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาและวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยว่ามีลักษณะอย่างไร
และผู้ผลิตมีกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองอย่างไร โดย
ทำการศึกษาจากละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 โดยทำการ
คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 เรื่อง

ผลการวิจัยพบว่าอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองมีทั้งสิ้น 16 อุดมการณ์
แบ่งเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง 2 อุดมการณ์ อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 4 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคมและ
วัฒนธรรม 10 อุดมการณ์ ดังนี้

อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) ได้แก่ อุดมการณ์ชาตินิยม อุดมการณ์อำนาจนิยม

อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology) ได้แก่ อุดมการณ์ทุนนิยม อุดมการณ์วัตถุนิยม –
บริโภคนิยม อุดมการณ์เงินตรานิยม และอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง

อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology) ได้แก่ อุดมการณ์ชนชั้น

อุดมการณ์ศักดินา อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ อุดมการณ์สตรีนิยม อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม อุดมการณ์พุทธศาสนา
อุดมการณ์ไสยศาสตร์ อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม อุดมการณ์ความรัก และอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม

จากการศึกษา พบว่า อุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) และอุดมการณ์ต่อต้าน (Counter Ideology) ที่
ปรากฏอย่างชัดเจน คือ การต่อสู้กันระหว่างอุดมการณ์ทุนนิยม อุดมการณ์วัตถุนิยม-บริโภคนิยม อุดมการณ์เงินตรานิยม
ที่เป็นอุดมการณ์หลัก และอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยมที่มักถูกนำเสนอเป็นอุดมการณ์ต่อต้าน
นอกจากนี้อุดมการณ์ชนชั้น อุดมการณ์ทุนนิยม อุดมการณ์วัตถุนิยม-บริโภคนิยม และอุดมการณ์เงินตรานิยมมักถูก
นำเสนอบ่อยครั้ง และเป็นอุดมการณ์ที่ถูกใช้เพื่อเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง (Conflict) ในละครโทรทัศน์เสมอ โดยมี
อุดมการณ์ความรัก เป็นตัวทลายความขัดแย้งทั้งหมดในท้ายที่สุด แต่อย่างไรก็ตามอุดมการณ์ที่ปรากฏทั้งหมดนั้นล้วน
อยู่ภายใต้การควบคุมของอุดมการณ์จิตนิยม (Idealism) ซึ่งเป็นตัวควบคุมการกระทำของตัวละครจนก่อให้เกิดเป็น
อุดมการณ์ โดยอุดมการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเกิดจาก “จิต” ของแต่ละบุคคลที่จะสั่งให้ร่างกายตั้งมั่น ยึดมั่นใน
อุดมการณ์แต่ละอย่างที่แตกต่างกัน

กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง มีผลมา

จากสถานีโทรทัศน์ที่ถือเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการนำเสนออุดมการณ์ โดยมีปัจจัยทางการตลาดที่เป็นตัวควบคุมระบบการ
ทำงานที่คิดเป็นตัวเลขเรตติ้ง ซึ่งกำหนดให้เนื้อหาในละครโทรทัศน์ต้องวนเวียนอยู่กับเรื่องรัก โลภ โกรธ หลง เนื่องจาก
เป็นเรื่องที่นิยม โดนใจผู้ชม เข้าใจง่าย โดยมีผู้จัดละครโทรทัศน์เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งมุมมองทัศนคติและประสบการณ์
ส่วนตัวของผู้จัดละครโทรทัศน์จะถูกส่งผ่านไปยังคนเขียนบทโทรทัศน์ที่จะนำเสนอเนื้อหาที่เป็นผลให้เกิดอุดมการณ์ผ่าน
ละครโทรทัศน์ตามความต้องการของสถานี และผู้จัดละคร ซึ่งบทละครโทรทัศน์จะถูกนำเสนอให้มีความทันสมัย ทันต่อ
เหตุการณ์ โดยมีสภาพทางสังคม รวมทั้งภาวะวิกฤตทางการเมืองเป็นส่วนประกอบ แต่อุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงภาวะ
วิกฤตทางการเมือง เช่น อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง จะถูกนำเสนออย่างฉาบฉวยเพื่อให้ละครมีความทันสมัยเท่านั้น

ภาควิชา.....การสื่อสารมวลชน.....

ลายมือชื่อผู้คิด.....

สาขาวิชา...การสื่อสารมวลชน.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา2551.....

##4985127028 : MAJOR MASS COMMUNICATION.

KEY WORD : IDEOLOGY/ CONSTRUCTION/ THAI TELEVISION SERIES/POLITICAL
CRISIS

PIMPORN SOONTORNVIRIYAKUL : IDEOLOGY CONSTRUCTION IN THAI
TELEVISION SERIES DURING THE POLITICAL CRISIS PERIOD. THESIS
PRINCIPLE ADVISOR : KITTI GUNPAI, Ph.D. 313 pp.

This study aimed at searching for and analyzing types of ideological themes in Thai television series and the processes that television program producers have used in reflecting ideology in these series during the political crisis. The study was conducted on 15 sampled television series aired from September 2006 to December 2007.

The study found 16 ideological themes in Thai television series during the political crisis period. These include 2 political, 4 economic and 10 social and cultural ideologies as follows:

Political ideologies: Nationalism and Authoritarianism

Economic ideologies: Capitalism, Materialism/Consumerism, Monetarianism and Self-Sufficiency

Social and Cultural ideologies: Social Classism Ideology, Feudalism, Patriarchy, Feminism, Localism, Buddhism, Occultism, Naturalism, Romanticism and Moralism.

It was found that the dominant ideologies and counter ideologies appeared in the struggle between Capitalism, Materialism/Consumerism, and Monetarianism on one side, which were the principal ideologies; and Self-sufficiency and Localism, which were portrayed as opposing ideologies. Moreover, Classism, Capitalism, Materialism/Consumerism and Monetarianism were frequently portrayed as causes of conflicts in the television series, with Romanticism eventually solving all conflicts. However, all the ideologies shown were controlled by Idealism, which governed the behaviors of all characters and therefore framed their different ideologies. All ideological beliefs held by the characters dictated their actions within the plot of the series.

Ideological themes in Thai television series during the political crisis period were influenced by television stations in a position to control their inclusion with marketing ratings as the controlling factor. This was the controlling force of the television series, making them focus on love, greed, anger and obsession. These themes appeal to the audience as they are easy to understand and relate to. Television series managers are the persons in charge of setting the theme of the series. Their personal viewpoints, attitudes and experience are passed on to the scriptwriters who in turn create stories that contain the desired theme. The scripts are up-to-date and modern, having social and political crisis conditions as components, although ideologies expressed during the political crisis period such as economic Self-Sufficiency was presented only superficially to give the series a modern feel.

Department : Mass Communication

Student's Signature.....

Field of study : Mass Communication

Principle Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความเมตตาช่วยเหลือของท่านอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.กิตติ กัณภัย ที่ได้กรุณาแนะนำสั่งสอนไปพร้อมๆ กับการให้กำลังใจโดยตลอด แม้ว่าผู้วิจัยจะทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าก็ตามที จึงขอขอบพระคุณอาจารย์มา ณ ที่นี้

นอกเหนือจากนั้นต้องขอขอบพระคุณ ผศ.ณัฏฐ์ธัญ วังศ์บ้านคู่, รศ.ดร.อุษา ปีกกินส์ และรศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ ที่ได้สละเวลามาเป็นประธานกรรมการ และกรรมการในงานวิจัยชิ้นนี้ และยังกรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติมในการศึกษาวิจัยอย่างดี และต้องขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาอันมีค่าให้กับศิษย์คนนี้

ขอบคุณและขอบใจเพื่อนร่วมรุ่นทุกคนที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาโดยตลอด และก็เป็นที่พักใจอย่างดีทีเดียว ขอให้ทุกคนพบกับความสุขสมหวังในทุกเรื่อง

สุดท้ายที่ขาดไม่ได้ก็คือ ครอบครัวที่น่ารัก และให้ความเข้าใจมาโดยตลอด ขอขอบคุณในความรักและการเลี้ยงดูอย่างดีที่สุดตั้งแต่เล็กจนโตมาจนถึงวันนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหำนำวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
1.4 ขัอสันนษฐานการวิจัย.....	6
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	7
1.6 นิยามศัพท์.....	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด และทฤษฎี	
2.1.1 แนวคิดเรื่องละครโทรทัศน์.....	12
2.1.2 แนวคิดเรื่องการผลิตละครโทรทัศน์.....	15
2.1.3 แนวคิดเรื่องบุคคลที่เกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์.....	19
2.1.4 แนวคิดเรื่องการค้าเรื่อ.....	21
2.1.5 แนวคิดเรื่องอุดมการณ์.....	26
2.1.6 แนวคิดเรื่องการค้าย้อนกลับ.....	36
2.1.7 แนวคิดเรื่องการค้าประภอสร้างความเป็นจริง.....	38
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework).....	45

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 หน่วยการวิเคราะห์.....	46
3.1 ประชากร.....	47
3.3 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	47
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
3.6 การนำเสนอผลการวิจัย.....	55

บทที่ 4 อุดมการณ์และลักษณะที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย

ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

4.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงก็รา ชาก็แรง”.....	57
4.2 ละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพี่”.....	68
4.3 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก”.....	78
4.4 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก”.....	88
4.5 ละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำ สามชีวิต”.....	99
4.6 ละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ”.....	115
4.7 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รหัสริษยา”.....	127
4.8 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์”.....	138
4.9 ละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง”.....	151
4.10 ละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศวาส”.....	163
4.11 ละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี”.....	175
4.12 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา”.....	187
4.13 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน”.....	199
4.14 ละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา”.....	209
4.15 ละครโทรทัศน์เรื่อง “เหลี่ยมเพชรกะรัต”.....	220
4.16 สรุปอุดมการณ์และลักษณะที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย.....	232

ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองจำแนกตามอุดมการณ์ทางการเมือง

เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

บทที่ 5 กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย

ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

5.1 ขั้นการวางแผนงาน (Planning)

5.1.1 อิทธิพลของสถานีโทรทัศน์ที่ผลต่อการประกอบสร้าง.....260
อุดมการณ์ในละครโทรทัศน์

5.1.2 กระบวนการทำงานของบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์.....264
ที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์

5.2 ขั้นการเตรียมการ (Pre-production)

5.2.1 การวางโครงเรื่อง (Plot) และกำหนดประเด็นเรื่อง.....270

5.2.2 การเขียนบทละครโทรทัศน์.....271

5.2.3 เทคนิค วิธีการ และกระบวนการสอดแทรกอุดมการณ์.....272
ในบทละครโทรทัศน์

5.2.4 โครงสร้างพื้นฐานของละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อการประกอบสร้าง.....274
อุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์

5.2.5 สถานการณ์ และกระแสทางสังคมที่มีผลต่อการประกอบสร้าง.....275
อุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง
ของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์

5.3 ขั้นการถ่ายทำ (Production)

5.3.1 การพิจารณาตีความบทโทรทัศน์ของผู้กำกับกับการแสดง.....277
ที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์

5.3.2 กระบวนการถ่ายทำที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์.....278
ในละครโทรทัศน์

5.4 ขั้นหลังการถ่ายทำหรือขั้นการตัดต่อ (Post-production)

5.4.1 กระบวนการทำงานของผู้กำกับรายการที่มีผลต่อ.....281
การประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์

5.4.2 กระบวนการตัดต่อที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์.....282
ในละครโทรทัศน์

5.5 สรุปกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย.....282

ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปอุดมการณ์และลักษณะที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย.....	288
ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง	
6.2 สรุปกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย.....	292
ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง	
6.3 อภิปรายผลการวิจัย.....	293
6.4 ข้อจำกัดในงานวิจัย.....	297
6.5 ข้อเสนอแนะ.....	297

รายการอ้างอิง

บรรณานุกรม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 3.3.1 กลุ่มตัวอย่างละครโทรทัศน์.....	48
ตารางที่ 4.1.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงก็รา ช่าก็แรง”.....	66
ตารางที่ 4.2.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพี่”	76
ตารางที่ 4.3.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก”.....	86
ตารางที่ 4.4.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก”	97
ตารางที่ 4.5.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำ สามชีวิต”	113
ตารางที่ 4.6.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ”	125
ตารางที่ 4.7.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “รหัสวิษยา”	136
ตารางที่ 4.8.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์”	149
ตารางที่ 4.9.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง”	161
ตารางที่ 4.10.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศवास”	173
ตารางที่ 4.11.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี”	185
ตารางที่ 4.12.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา”	197
ตารางที่ 4.13.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน”	207
ตารางที่ 4.14.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา”	218
ตารางที่ 4.15.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เหลี่ยมเพชรกะรัต”.....	229
ตารางที่ 4.16.1 สรุปอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์จำแนกเป็น.....	234
อุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม	

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework).....	45
ภาพที่ 4.1.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงกั๊ว ซ่ากั๊วแรง”.....	57
ภาพที่ 4.2.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาผี”	68
ภาพที่ 4.3.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก”	78
ภาพที่ 4.4.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก”	88
ภาพที่ 4.5.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำสามชีวิต”	99
ภาพที่ 4.6.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ”	115
ภาพที่ 4.7.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รหัสริษยา”	127
ภาพที่ 4.8.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์”	138
ภาพที่ 4.9.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง”	151
ภาพที่ 4.10.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศवास”	163
ภาพที่ 4.11.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี”	175
ภาพที่ 4.12.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา”	187
ภาพที่ 4.13.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน”	199
ภาพที่ 4.14.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา”	209
ภาพที่ 4.15.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “เหลี่ยมเพชรกะรัต”	220
ภาพที่ 4.16.1.1 อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism)	236
ภาพที่ 4.16.1.2 อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism)	237
ภาพที่ 4.16.2.1 อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism)	240
ภาพที่ 4.16.2.2 อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)	241
ภาพที่ 4.16.2.3 อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism)	242
ภาพที่ 4.16.2.4 อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology).....	244
ภาพที่ 4.16.3.1 อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology)	246
ภาพที่ 4.16.3.2 อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism)	247
ภาพที่ 4.16.3.3 อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy)	248
ภาพที่ 4.16.3.4 อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism)	249
ภาพที่ 4.16.3.5 อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism)	250
ภาพที่ 4.16.3.6 อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism)	251

ภาพที่ 4.16.3.7 อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism)253

ภาพที่ 4.16.3.8 อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism)254

ภาพที่ 4.16.3.9 อุดมการณ์ความรัก (Romanticism).....255

ภาพที่ 4.16.3.9 อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism).....257

ภาพที่ 4.16.1 แผนภาพแสดงระดับและความเชื่อมโยงของอุดมการณ์.....259

ภาพที่ 5.3.2.1 ภาพการทำงานของผู้กำกับการแสดงในกองถ่าย.....278

ภาพที่ 5.3.2.4 ภาพการเช็คการแสดงจากมอนิเตอร์ของผู้กำกับการแสดง.....280

ภาพที่ 5.4.1.1 การทำงานของผู้กำกับภาพ – ผู้กำกับรายการ.....281

ภาพที่ 5.5 กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย.....286

ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในบรรดารูปแบบผลงานสื่อทั้งหลาย คงเป็นที่ยอมรับกันได้ว่าละครโทรทัศน์นั้น เป็นสุดยอดของความบันเทิง เนื่องจากปริมาณผู้ชมที่มหาศาล ปริมาณละครที่เพิ่มขึ้นทุกที และความนิยมคงกระพันที่นำเสนออย่างต่อเนื่อง (กาญจนา แก้วเทพ, 2545) แต่หากใช้เกณฑ์สาระ มามองคุณค่าของรายการโทรทัศน์ ละครโทรทัศน์ก็คงหนีไม่พ้นที่จะเป็นแพะรับบาปในเรื่องของความไร้สาระ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใดที่สื่อกระทำต่อมวลชน ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ละครโทรทัศน์นั้นถือได้ว่าเป็นสื่อของมหาชน (Pop Culture) ที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับในระดับต้นๆ ซึ่งพื้นที่เวลาการออกอากาศทั้งช่วงสาย ช่วงบ่าย ช่วงเย็น และเวลา Prime time แม้คนที่เคยว่าเป็นเรื่องไร้สาระ เป็นเรื่องน่าเน่า ก็ไม่เห็นว่าจะไม่เคยดูละครโทรทัศน์ หรือแม้แต่ในหนังสือพิมพ์หลายๆ ฉบับก็ยังมีคอลัมน์ประจำสำหรับนำเสนอเนื้อเรื่องของละครโทรทัศน์

อย่างไรก็ดี ละครโทรทัศน์มักถูกหยาบหมิ่นว่าเป็นแอ่งที่อวลด้วยกลิ่น “น้ำเน่า” แต่นักวิชาการด้านสื่อหลายคน เช่น กาญจนา แก้วเทพ และ Robert Berman (2000) (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2545) กลับเห็นว่า หากเราลองเปิดใจให้กว้างด้วยการขุดลอก “แอ่งน้ำเน่า” นี้ ออกดู เราก็จะพบว่า ภายใต้ความบันเทิงเรจรมย์ดังกล่าว มีความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ และโลกทัศน์ทางสังคมหลายอย่างเวียนว่ายทำงานอยู่

ตำราทางวิชาการหลายๆ ชิ้น แสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ บางอย่างก็คงอยู่เรื่อยมา แต่บางอย่างก็มักเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยถูกเคลือบแฝงมาทับ ฉากหน้าของความบันเทิง ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการใช้สื่อโทรทัศน์ในการบอกผ่านอุดมการณ์ ค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อ ของผู้มีอำนาจ และส่วนหนึ่งก็มาจากกระแสสังคมที่ผู้ผลิตพยายาม ป้อนเข้ามา เพื่อให้เกิดความนิยม ทันสมัย และเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ อันสืบเนื่องมาจาก อิทธิพลของกระแสและบริบททางสังคมในขณะนั้น โดยเฉพาะภาพทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสภาพสังคมปัจจุบัน ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ละครโทรทัศน์ ในปัจจุบัน ก็คือ เรื่องราวที่บรรจุความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักที่กลุ่มคนที่ ได้ครองอำนาจการปกครองในสังคมสร้างขึ้น และปลูกฝังให้กับประชาชนผู้ได้ปกครอง เพื่อ

เสริมสร้างสภาพภาพและอำนาจทางการเมืองของกลุ่มตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาเคียว - เวลลี นักปรัชญาการเมืองแนวสังคมนิยม (อ้างถึงในสมศวรร กวียะ, 2539) ที่มีความเชื่อว่า มนุษย์มีความโน้มเอียงไปในทางชั่วร้าย จึงถูกกำกับควบคุมด้วยอำนาจทางการเมืองที่สามารถกำหนดนโยบายที่เข้มแข็งและจริงจัง เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ ผู้นำทางการเมืองจะต้องแสดงบทบาทในการใช้วิธีการทุกอย่างที่จำเป็นต่อการพิทักษ์ผลประโยชน์ขององค์กรทางการเมืองที่สร้างขึ้น

สำหรับคำว่า “อุดมการณ์” นั้นมีผู้ให้คำจำกัดความไว้ในหลายรูปแบบ แต่ในความหมายโดยรวมแล้ว “อุดมการณ์” เป็นระบบความเชื่อ หรือแนวคิดที่มีความสำคัญต่อประชาชนในสังคม มีบทบาทสำคัญในการรวมพลเมืองในชุมชนเอาไว้ด้วยกัน ทำให้คนในชุมชนนั้นเชื่อหรือมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถือว่าตนมีอยู่ร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางความคิด และแนวประพฤติปฏิบัติ อุดมการณ์ที่เป็นตัวยึดเหนี่ยวผู้คนในสังคมเอาไว้ด้วยกันนั้น อาจเป็นรูปแบบของความคิดเชิงนามธรรมโดยตรง หรือถูกทำให้ใกล้ชิดกับความรู้สึกของคนมากขึ้นโดยผ่านในรูปของสัญลักษณ์หรือรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้

หากมองผิวเผินละครโทรทัศน์ดูจะแยกออกจากการเมืองอย่างคนละขั้ว แต่กาญจนา แก้วเทพ (2539) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การวิเคราะห์เรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองจากรายการประเภทรายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง ซึ่งเป็นรายการที่มีลักษณะเด่นชัดเกินไป ตั้งใจเกินไปในแง่การนำเสนออุดมการณ์ทางการเมือง รายการแบบนี้จะเป็นได้เพียงแค่ตัวแทนของอุดมการณ์ทางการเมืองที่ “ควรจะเป็น” ของสังคมไทยเท่านั้น แต่ไม่ใช่เป็นอุดมการณ์ที่กำลังเป็นอยู่จริงๆ ในขณะที่ละครโทรทัศน์ดูเป็นภาพสลัวๆ ของอุดมการณ์บางอย่างภายใต้รูปแบบของความเป็นบันเทิง หากแต่ตรงมุขสลัวๆ นี้แหละ ทำให้ละครโทรทัศน์เป็นแหล่งพุ่มพักที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเจริญเติบโตของอุดมการณ์ต่างๆ ในสังคมไทย

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น จึงแสดงให้เห็นว่าละครโทรทัศน์ถือเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อระบบสังคมไทยได้ไม่น้อย และเมื่อผนวกกรวมเข้ากับเรื่องราวทางการเมืองภายในประเทศไทยที่เริ่มครุกรุ่นมาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 โดยเริ่มมาจากปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ที่ทำให้ทหาร และประชาชนต้องบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก สืบเนื่องมาจนถึงปัญหาการคอร์รัปชันของกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมือง หรือรัฐบาลไทยรักไทย ซึ่งก่อให้เกิดความแตกแยกภายในชาติ มีการชุมนุมประท้วงเรื่อยมา จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติโดยการใช้อำนาจทหารของกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า คณะมนตรีความ

มั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และเมื่อทุกอย่างยิ่งหลอมรวมเข้าด้วยกัน ระยะเวลาเนิ่นนานที่ผ่านไป แต่ก็ไม่สามารถทำให้ปัญหาคลี่คลายลงได้ ความร้อนระอุภายในประเทศก็ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชาติ ที่มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เข้าข้างกลุ่มทางการเมืองที่แบ่งเป็นสองขั้ว ก็ยิ่งทำให้เกิดความสับสน และวุ่นวาย ทำให้ระบบเศรษฐกิจ สังคม ได้รับความกระทบกระเทือน

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ “สื่อมวลชน” ในฐานะตัวกลางระหว่างภาคประชาชน กับภาครัฐราชการ จะถูกใช้เป็นเครื่องมือหรือจำเป็นต้องทำหน้าที่สอดส่องความสัมพันธ์ และสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นภายในชาติ ไม่ว่าจะป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ หรือสื่อโทรทัศน์ สำหรับสื่อโทรทัศน์นั้น ก็มีหลายๆ รายการที่เกิดขึ้นในช่วงของภาวะวิกฤตดังกล่าวนี้ โดยมีเนื้อหาในรายการเพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีในชาติ จะเห็นได้ว่า สื่อทุกประเภทจะมีความกระตือรือร้น และตระหนักถึงปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้น เพราะการเมืองที่อ่อนแอ ก็ย่อมส่งผลกระทบเป็นระลอกคลื่นสู่ส่วนอื่นๆ ในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สำหรับละครโทรทัศน์ก็เช่นกัน แม้ว่าวัตถุประสงค์หลักของละครโทรทัศน์จะมุ่งเน้นให้ความบันเทิงต่อผู้ชม แต่อย่างไรก็ตามกระแสทางการเมือง หรือบริบทสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ หรือภายในสังคมขณะนั้น ย่อมส่งผลต่อเนื้อหาในละครโทรทัศน์ที่จะต้องถูกสรรคสร้างเพื่อให้เท่าทันต่อยุคสมัย และละครโทรทัศน์ก็ยังสามารถเป็นสื่อที่จะทำหน้าที่ในการสะท้อนปัญหาและอุดมการณ์ต่างๆ ในชาติได้ ไม่ใช่เพียงแต่อุดมการณ์ทางการเมืองเท่านั้น ละครโทรทัศน์ยังสามารถสะท้อนและสร้างอุดมการณ์ในด้านอื่นได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพราะอุดมการณ์ทุกอย่างไม่สามารถยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยว และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเชื่อมโยงเป็นสายใยถึงกันและกัน

เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศอยู่เป็นประจำนั้น มักนำเสนอเรื่องราวของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม สะท้อนภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนกลุ่มนั้น โดยผ่านตัวละคร ใช้วิธีการถ่ายทอดและนำเสนอเรื่องราวให้เข้าใจได้ง่าย และทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกเสมือนได้มีส่วนร่วมหรือเป็นตัวละครตัวนั้น ซึ่งคงไม่มีใครปฏิเสธว่าเนื้อหาในละครโทรทัศน์นั้นไม่ได้มีส่วนคล้ายกับชีวิตเลย เพราะหลายๆ ครั้งเรื่องราวในละครโทรทัศน์ก็คงมีความละม้ายคล้ายคลึงกับชีวิตจริงของใครบางคนมากเสียจนทำให้เกิดคำกล่าวที่ว่า “ชีวิตก็คือละคร”

หากแต่ฉากหน้าของละครมักก็มีความเป็นรูปแบบ (Pattern) ของเรื่องราวรักๆ ใจใคร่ๆ เรื่องความอิจฉาริษยา ความแตกต่างเรื่องชั้นวรรณะของตัวเอก ฯลฯ แต่ถ้ามองพิจารณาและ ดูละครด้วยการนึกตรึกตรองถึงแก่นแท้ของเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ภายใต้ภาพเหล่านี้ ก็จะพบว่าละคร โทรทัศน์ไทยมักแฝงไปด้วยเรื่องราวของบริบททางสังคมที่เป็นจริงอยู่ในขณะนั้นและมีความ สลับซับซ้อนมากกว่าฉากของความบันเทิงที่มองเห็นได้ด้วยตา

ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่า รูปแบบ ของละครโทรทัศน์สามารถสะท้อนความเป็น จจริงส่วนหนึ่งของสังคม จะโดยความตั้งใจให้เกิดขึ้น หรือโดยการชี้นำสร้างรูปแบบใหม่ให้มีการ เลียนแบบในสังคมก็ตาม โดยทุกวันนี้เรามักดูละครเพื่อความผ่อนคลายและเป็นการพักผ่อนใน ชีวิตประจำวัน แต่หารู้ไม่ว่าสิ่งที่สอดแทรกมากับเนื้อหาละครนั้นมีมากกว่าความบันเทิงที่ได้รับ คน สร้างละครกับคนดูละครมีพื้นฐานทางความคิดที่ต่างกันมาก เพราะคนสร้างละครรู้อยู่เสมอว่า คน ดูจะได้รับอะไรบ้างทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งต่างจากคนดูละครตรงที่ว่ารับในสิ่งที่คนสร้างให้มา ทุกอย่างแบบรู้ตัวบ้าง ไม่รู้ตัวบ้าง (พ.เหมือนศรี, 2545)

Erich Fromm ในงานเรื่อง The Art of Being (อ้างถึงในยุค ศรีอาริยะ, 2541) ได้ เขียนไว้ว่า “ในระบบสังคมของเรา จะขึ้นต่อความเชื่อ (มายา) ที่ว่า ไม่มีใครจะถูกบังคับให้ทำในสิ่ง ที่เราไม่ต้องการ ที่เราทำเพราะเราอยากทำเอง” หรือพูดง่ายๆ คือในยุคโลกเสรี ทุกคนในสังคม ปัจจุบันจะคิด หรือเชื่อว่าสิ่งที่เราคิดและทำนั้น ล้วนเกิดจาก Free View ของเราเอง เราอยู่ในโลกที่ มีอิสระและเสรี หากแต่สิ่งที่คนทั่วไปไม่ตระหนักก็คือ วิธีการบังคับในรูปแบบใหม่ที่ไม่ได้ใช้กำลัง แต่ทำได้โดยการสร้างความเห็นพร้อม และการยินยอมพร้อมใจ โดยผ่านรูปแบบสื่อที่หลากหลาย

เมื่อหันกลับมามองที่ละครโทรทัศน์ ก็คงเข้าข่ายแนวคิดข้างต้นได้ไม่น้อย เนื่องจากเนื้อหาที่ส่งผ่านถึงผู้ชมอาจถูกสอดแทรกอุดมการณ์มากมายผ่านตัวละครในรูปแบบของ อุดมการณ์ซ่อนเร้น หรือการแอบพูด ซึ่งไม่มีจุดเด่นหรือความสำคัญอะไร หากแต่เป็นสิ่งที่ผู้ผลิต ตั้งใจที่จะแอบสอดแทรกลงไปในละคร โดยเป็นความคิดในทางต่อต้าน (Counter) ทางเลือก (Alternative) และความคิดหลัก (Mainstream) ของยุคสมัย

Defleur (1964:55) (อ้างถึงในตรีรัตน์ นิรัตน์, 2536) ได้กล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญ ของละครโทรทัศน์ไว้ว่า นอกจากละครโทรทัศน์จะให้ความบันเทิงเป็นหลักในลักษณะของอิทธิพล ทางอ้อม ละครโทรทัศน์ยังเป็นแหล่งความรู้ ซึ่งทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็น กระบวนการที่สอนให้รู้ถึงการปฏิบัติตัวในสังคม ละครโทรทัศน์จึงเป็นตัวแทน (Socializing agent)

ในการบอกสมาชิกในสังคมให้รู้ถึงเป้าหมาย ค่านิยม บทบาท และแบบอย่างของสังคมโดยวิธีอ้อม ผู้ชมโทรทัศน์จึงเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ในลักษณะที่ไม่รู้ตัว

โดยเหตุผลที่เกื้อหนุนให้ละครโทรทัศน์ทำหน้าที่ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี คือ ละครโทรทัศน์เป็นความบันเทิงแบบเล่าเรื่อง (Narrative Form) ซึ่งมีการดำเนินเรื่องต่อเนื่องยาวนาน (Continuing Story) โดยใช้เวลาออกอากาศเป็นเดือน และนำเสนอเป็นตอนๆ วิธีการนี้ทำให้คนดูละครรู้สึกว่าได้เรียนรู้ความเป็นจริงด้วยประสบการณ์ของตนเอง ในขณะที่เดียวกันละครก็สามารถตอกย้ำเนื้อหาสาระใดๆ ที่ต้องการได้ไม่ยาก อีกเหตุผลก็คือ แนวเรื่องที่ดูสมจริง ใกล้เคียงกับชีวิตของผู้ดูละคร จึงทำให้ผู้ดูละครรู้สึกเสมือนเป็นตัวละครนั้น (Identity) โดยคนดูมักจะเปรียบเทียบการกระทำของตัวละครกับสิ่งที่ตนคิดจะทำถ้าเป็นตัวละครตัวนั้น (Allen, 1985:79 อ้างในคันธिया วงศ์จันทร์, 2541)

จากลักษณะและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผนวกกับภาวะวิกฤตทางการเมืองและสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ที่ยังไม่มีบทสรุป ปัญหาความแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของคนในชาติอันสืบเนื่องมาจากปัญหาทางการเมือง การกุมอำนาจของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ปัญหาที่เกิดจากการคอร์รัปชั่นของนักการเมือง ฯลฯ จึงนำมาสู่ความน่าสนใจที่จะทำการศึกษาถึง “กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง” เพื่อค้นหาชุดของอุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบสื่อที่เรียกว่าละครโทรทัศน์ว่ามีลักษณะอย่างไร และผู้ผลิตมีวิธีการประกอบสร้างอุดมการณ์เหล่านั้นอย่างไร

1.2 ปัญหานำวิจัย

1. อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองได้แก่อะไรบ้าง และลักษณะเป็นอย่างไร
2. กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อค้นหาและวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

1.4 ข้อยสันนิษฐานการวิจัย

1. ละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองมีอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของละครโทรทัศน์ เช่น อุดมการณ์ทุนนิยม ปรากฏชุดของความคิด ความเชื่อเรื่องของอำนาจทุนเป็นใหญ่ ความเป็นเจ้าของกิจการ การแข่งขัน การมุ่งเน้นผลกำไร มีลักษณะของการใช้เงินตราเป็นเครื่องแบ่งสถานภาพของคน ทุกสิ่งในสังคมสามารถซื้อขายกันได้ อาทิ ตัวละครที่มีฐานะร่ำรวยก็มักได้รับการยกย่องเชิดชูจากสังคม หรือพระเอกสามารถซื้อนางเอก (สินค้า) มาจากพ่อที่ติดการพนัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องและสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ที่วัดคุณค่าของคนที่อำนาจเงิน เป็นต้น

2. กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในละครโทรทัศน์ไทยช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง จะถูกประกอบสร้าง ความหมายและถ่ายทอดออกมาผ่านกระบวนการสอดแทรกไว้ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการผลิต ได้แก่

2.1 ขั้นการวางแผนงาน (Planning) เช่น การประชุมเพื่อเลือกเรื่อง โดยการกำหนดแนวเรื่องเพื่อถ่ายทอดประเด็นทางความคิดของผู้ผลิตที่ต้องการนำเสนอ

2.2 ขั้นการเตรียมการ (Pre-production) เช่น การเขียนบทละคร โดยผู้เขียนบทจะเป็นผู้ถ่ายทอดโดยการประกอบสร้างความหมายที่มาจากความคิด ความเชื่อที่ต้องการนำเสนอผ่านฉาก ลักษณะของตัวละคร บทสนทนาของตัวละคร ฯลฯ

2.3 ขั้นการถ่ายทำ (Production) เช่น ความคิด ความเชื่อ (อุดมการณ์) จะถูกประกอบสร้างความหมาย โดยผ่านการตีความของผู้กำกับการแสดง และกำหนดให้นักแสดงถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ เหล่านั้นออกมา โดยผ่านสีหน้า ท่าทาง อารมณ์ บทสนทนา ฯลฯ

2.4 ขั้นหลังการถ่ายทำหรือการตัดต่อ (Post-production) โดยผู้กำกับรายการ ทีมตัดต่อ จะเป็นผู้เรียงลำดับภาพ และเลือกภาพที่จะนำเสนอ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความหมายจากผู้ผลิตถึงผู้ชมได้ตรงตามความต้องการ

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะศึกษาถึงอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย ที่ออกอากาศในช่วงเวลาหลังข่าวภาคค่ำ ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2549 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 เท่านั้น โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย ออกอากาศในช่วงเวลาหลังข่าวภาคค่ำ ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550

1.6 นิยามศัพท์

การประกอบสร้าง หมายถึง กระบวนการประกอบสร้างความหมายเชิงอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ โดยผ่านกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ที่มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวางแผนงาน (Planning) ขั้นการเตรียมการ (Pre-production) ขั้นการถ่ายทำ (Production) ขั้นหลังการถ่ายทำหรือการตัดต่อ (Post-production)

อุดมการณ์ หมายถึง ระบบความคิด ความเชื่อ หรือแนวคิดที่มีความสำคัญต่อประชาชนในสังคม มีบทบาทสำคัญในการรวมพลเมืองในชุมชนเอาไว้ด้วยกัน ทำให้คนในชุมชนนั้นเชื่อหรือมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถือว่าตนมีอยู่ร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางความเชื่อ ความคิด และแนวประพฤติปฏิบัติ อาจเป็นรูปแบบของความคิดเชิงนามธรรมโดยตรง หรือถูกทำให้ใกล้ชิดกับความรู้สึกของคนมากขึ้นโดยผ่านในรูปของสัญลักษณ์หรือรูปธรรมที่จับต้องได้

อุดมการณ์ทางการเมือง หมายถึง ชุดของความคิดทางการเมืองที่ผู้ผลิตสอดแทรกไว้ในละครโทรทัศน์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน เกี่ยวกับการบริหารประเทศ หรือนโยบายในการบริหารประเทศ ได้แก่

- *อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism)* หมายถึง ความเชื่อในเรื่องความยิ่งใหญ่ (Greatness) และความเป็นเอกภาพ (Unity) ของประเทศหนึ่งๆ กล่าวคือ บุคคลมีจิตใจที่รักในชนชาติ หวงแหนแผ่นดินและผลประโยชน์ร่วมของคนในชาติ ต่อสู้ป้องกันมิให้คนจากรัฐชาติอื่นๆ เข้ามาเอาเปรียบ ครอบงำ กดขี่ข่มเหง

- *อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism)* หมายถึง การใช้อำนาจตัดสินใจ จัดการ หรือกระทำการใดๆ โดยคนคนเดียวหรือกลุ่มเดียว โดยเชื่อว่าการจัดการที่มีประสิทธิภาพมีอยู่อย่างเดียว คือ การใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด โดยแตกย่อยออกมาเป็น เมตธีการแบบอำนาจนิยม นั่นคือ การได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ และการหลงใหลในอำนาจ

อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ หมายถึง ชุดของความคิดทางเศรษฐกิจ ที่ผู้ผลิตสอดแทรกไว้ในละครโทรทัศน์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่าย แจก การบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชน ได้แก่

- *อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism)* หมายถึง ความเชื่อในอำนาจทุนเป็นใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยการผลิต มีการผลิตเพื่อการซื้อขายและแลกเปลี่ยนในตลาด ผูกขาดปัจจัยการผลิตอยู่ที่ชนชั้นนายทุน พลังแรงงาน (Labour Power) เป็นสินค้าชนิดหนึ่ง ซึ่งบุคคลต้องพยายามผลักดันให้ตนขึ้นมาเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต

- *อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)* หมายถึง ความนิยม หลงใหลในวัตถุสิ่งของ และการบริโภคที่ไร้ขีดจำกัด เกินความจำเป็น เป็นการบริโภคที่ไม่ได้ หมายถึง แคกินแคใช้อย่างเดียว แต่เจาะจงไปถึงการกิน ใช้ หรือเสพสิ่งที่ตัวเองไม่ได้ผลิต มีค่านิยมใฝ่เสพมากกว่าใฝ่ผลิต หรืออยากได้มากกว่าอยากทำ ความสุขอยู่ที่การบริโภค ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับบริโภคนิยม มีมิติทางจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้อง

- *อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism)* หมายถึง ความเชื่อที่ว่าเงินตรา เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เงินสามารถกำหนดทุกสิ่งในโลก (Money created the Universe) เป็นเครื่องต่อรองและใช้ซื้อได้ทุกอย่างที่ต้องการแม้กระทั่งมนุษย์ การมีเงินมากๆ จะทำให้ชีวิตมีความสุข

- *อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Economy Ideology)*

หมายถึง การดำรงอยู่และการปฏิบัติตามทางสายกลาง โดยหลักการ “ความพอเพียง” การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผลตามอัตภาพ และสามารถพึ่งพาตนเองได้

อุดมการณ์ทางสังคม และวัฒนธรรม หมายถึง ชุดของความคิดทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ผู้ผลิตสอดแทรกไว้ในละครโทรทัศน์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การดำเนินชีวิตประจำวันตามความเชื่อ ระเบียบ ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชน ได้แก่

- *อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology)* หมายถึง การแบ่งแยก

ระดับชั้นในสังคม โดยมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวกำหนด

- *อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism)* หมายถึง ระบบสังคมที่มีการแบ่ง

ชนชั้น ซึ่งกำหนดสิทธิหน้าที่และฐานะของแต่ละบุคคลในสังคม เป็นระบบเจ้าขุนมูลนาย โดยเชื่อว่าชาติกำเนิดที่ติดตัวมาของแต่ละบุคคลไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

- *อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy)* หมายถึง ระบบของโครงสร้าง

สังคมและแนวการปฏิบัติที่ผู้ชายมีความเหนือกว่า กตขีและเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นระบบที่ผู้ชายมีความเหนือกว่าผู้หญิงในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ การเมือง หรือวัฒนธรรม อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่นี้พยายามสร้างความชอบธรรมต่อความเหนือกว่าของผู้ชาย และทำให้ความเหนือกว่านี้ดำรงอยู่ในความเชื่อของคนในสังคม

- *อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism)* หมายถึง ความเชื่อในการเท่า

เทียมกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย โดยปฏิเสธการกีดกันเพศหญิงจากเพศชาย และพยายามปลดปล่อยเพศหญิงออกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีพื้นฐานมาจากความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงออกจากระบบค่านิยมและวิถีปฏิบัติที่เป็นอยู่ในสังคม

- *อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism)* หมายถึง พันธะผูกพันทางอารมณ์ที่มีมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มมีต่อถิ่นที่อยู่อาศัย ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณี สัญลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของตนเอง มีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น และส่งเสริมวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

- *อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism)* หมายถึง ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด การทำบุญประกอบการกุศล โดยพุทธศาสนาจะสอนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์

- *อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism)* หมายถึง การเชื่อถือโดยรู้สึกเกรงขาม หรือกลัวในสิ่งที่เข้าใจว่าอยู่เหนือธรรมชาติ หรือสิ่งลึกลับ อันไม่สามารถจะทราบด้วยเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ เป็นเรื่องของเวทมนตร์คาถา อำนาจลึกลับของผีสังเทวดา หรือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เครื่องรางของขลัง น้ำมันต์ เคล็ด คาถา และอาคม เป็นต้น

- *อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism)* หมายถึง ความเชื่อว่าธรรมชาตินั้นให้ทุกสิ่งแก่มนุษย์ ถ้ามนุษย์ทำลายธรรมชาติก็เท่ากับทำลายตนเอง เนื่องจากมนุษย์นั้นเป็นเพียงองค์ประกอบหรือส่วนหนึ่งในธรรมชาติเท่านั้น

- *อุดมการณ์ความรัก (Romanticism)* หมายถึง ความเชื่อในเรื่องพลังของความรักว่ามีอำนาจเหนือสิ่งอื่นใด สามารถเป็นเครื่องมือในการทำลายความขัดแย้งทุกอย่างลงได้ โดยเชื่อว่าความรักเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต

- *อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism)* หมายถึง การมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ประพฤติตนอยู่ในความดีงาม ความถูกต้องทั้งทางความคิด และพฤติกรรม รวมทั้งการสร้างสรรคสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับบุคคลอื่น

ละครโทรทัศน์ไทย หมายถึง ละครที่แพร่ภาพทางสถานีโทรทัศน์ไทย และผลิตในประเทศไทย มีความยาวประมาณ 20 – 30 ตอนจบ มีเรื่องราวดำเนินติดต่อกันไป โดยใช้ผู้แสดงชุดเดียวกัน ออกอากาศเป็นประจำ

ภาวะวิกฤตทางการเมือง หมายถึง สภาพการณ์หรือภาวะการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ตั้งแต่วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2550 ได้แก่ ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวคือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ปัญหาความแตกแยกของพลเมือง อันหมายถึง การชุมนุมประท้วง การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในทางการเมือง ปัญหาการคอร์รัปชันข้าราชการบงหลวงของผู้มีอำนาจทางการเมืองในอดีต และการปฏิวัติทางการเมืองโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. งานวิจัยชิ้นนี้จะทำให้ได้ทราบถึงอุดมการณ์ที่ถูกถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์ ไม่ว่าจะเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการและสังคมไทยปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องมาจากงานวิจัยชิ้นนี้จะมองละครโทรทัศน์ในแง่ของการถ่ายทอดอุดมการณ์ อันก่อให้เกิดแบบแผน ค่านิยม ทศนคติ และความเชื่อ โดยคำตอบจากงานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถสะท้อนได้ถึงความคิด ความเชื่อ ของคนในสังคม ซึ่งจะทำให้เกิดการมองเห็นสังคมในภาพรวมปัจจุบันได้โดยการศึกษาผ่านละครโทรทัศน์ เพราะละครโทรทัศน์ก็ถือเป็นอีกหนึ่งภาพสะท้อนของชีวิตผู้คนในสังคมนั้นๆ
2. ในแวดวงวิชาชีพจะสามารถนำผลที่ได้รับไปปรับปรุงและเสริมสร้างการผลิตละครให้เกิดประโยชน์ในอนาคต
3. ประชาชนทั่วไปก็จะได้มุมมองในการดูละครที่หลากหลาย มากกว่าเพียงความบันเทิง หากแต่จะสามารถเชื่อมโยงและเข้าใจบทบาทของละครโทรทัศน์ไทยต่อการสร้างมิติทางอุดมการณ์ได้มากขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง” เป็นการศึกษาถึงอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย รวมถึงกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในช่วงภาวะวิกฤตดังกล่าวด้วย โดยผู้วิจัยจะใช้แนวคิด และทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

2.1 แนวคิด และทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดเรื่องละครโทรทัศน์

2.1.2 แนวคิดเรื่องการผลิตละครโทรทัศน์

2.1.3 แนวคิดเรื่องบุคคลที่เกี่ยวข้องในการผลิตบทละครโทรทัศน์

2.1.4 แนวคิดเรื่องการค้าเรื่อง

2.1.5 แนวคิดเรื่องอุดมการณ์

2.1.6 แนวคิดเรื่องการสะท้อนกลับ

2.1.7 แนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความเป็นจริง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

2.1.1 แนวคิดเรื่องละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ เป็นรูปแบบความบันเทิงทางโทรทัศน์แขนงหนึ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานเกือบห้าสิบปี โดยเริ่มออกอากาศนับตั้งแต่ตั้งสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทยในปี พ.ศ.2498 จนถึงปัจจุบัน ละครโทรทัศน์มีความหมายโดยทั่วไป คือ เป็นความบันเทิงแบบบันเทิงคดี (Fiction) ที่นำเสนอทางโทรทัศน์ กล่าวคือ เป็นเรื่องราวที่น่าเสนอเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นตามจินตนาการของผู้ประพันธ์และผู้เขียนบท ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องจริงเสมอไป หรืออาจเป็นเรื่องจริงที่นำมาดัดแปลงเป็นละครก็ได้ หรืออาจนำเค้าโครงความจริงบางส่วนมาขยายแต่งเติมเป็นละครก็ได้

ละครโทรทัศน์แรกเริ่มได้รับอิทธิพลมาจากละครเวที และต่อมาเกิดมีสื่อภาพยนตร์ขึ้น และมีการสร้างภาพยนตร์แพร่หลาย ละครโทรทัศน์ก็ได้รับเอารูปแบบภาพยนตร์มาใช้ จึงทำให้เกิดละครขึ้นมาหลากหลายประเภท ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 12 ประเภท คือ ละครโศกนาฏกรรม (Tragedy) ละครตลกขบขัน (Comedy) ละครชีวิตรักอิงนิยาย หรือโรแมนซ์ (Romantic) ละครเซ็นติเมนเทิลดราม่า (Sentimental Drama) ละครชีวิตเรจิมย์ (Melodrama) ละครการต่อสู้ (Action) ละครตื่นเต้นผจญภัย (Adventure) ละครลึกลับสยองขวัญ (Horror) ละครฆาตกรรม (Thriller) ละครสืบสวนสอบสวน (Suspense) ละครพื้นบ้าน (Folktale) และละครสั้นที่เสนอเป็นชุด (Series) (ชยพล สุทธิโยธิน, 2548)

สำหรับละครโทรทัศน์ของไทย อาจกล่าวได้ว่าละครที่นำเสนออยู่ในปัจจุบันนี้จัดอยู่ในประเภทละครชีวิตเรจิมย์ หรือเมโลดราม่า แทบทั้งสิ้น ทั้งที่เป็นละครเมโลดราม่าแบบชีวิตหนัก ละครแบบเซ็นติเมนเทิลดราม่า (Sentimental Drama) และละครตลกชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นตลกรัก (Romantic Comedy) ตลกรักกระจุกกระจิม (Sentimental Comedy) ซึ่งจะเห็นได้จากการวางโครงเรื่อง ที่ให้ตัวเอกเป็นทายาทของเศรษฐีเกิดในตระกูลที่สูงศักดิ์ แต่พลัดพรากกันตั้งแต่เด็ก หรือตัวเอกเป็นลูกคนรวยที่ปลอมตัวมาใช้ชีวิตอยู่กับคนจนแล้วถูกแก๊งต่างๆ นานา ซึ่งมีพื้นฐานเช่นเดียวกับละครชีวิตเรจิมย์ หรือเมโลดราม่าทั้งสิ้น เพียงแค่ต่างกันที่วิธีการนำเสนอที่นำเสนอด้วยรูปแบบที่ต่างกันเท่านั้น

ละครชีวิตเรจิมย์ หรือ “เมโลดราม่า” (Melodrama) เป็นละครที่สร้างขึ้นมาเพื่อความบันเทิงเรจิมย์ของผู้ชมเป็นสำคัญ เป็นเรื่องที่น่าใจง่าย ไม่สลับซับซ้อน โดยมากมีเนื้อเรื่องเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้ชม ไร้อารมณ์ โดยละครแนวนี้ถือเป็นละครที่ผู้ชมให้ความนิยมสูงสุดเมื่อเทียบกับละครชนิดอื่น

คำว่า “เมโลดราม่า” (Melodrama) มีที่มาจากคำว่า เมโล (Melo) หมายถึง ดนตรี และคำว่า “ดราม่า” (Drama) หมายถึง ละคร จึงแปลตามศัพท์ว่า “ละครประกอบดนตรี” ละครประเภทนี้แสดงโดยใช้ดนตรีช่วยเล่าอารมณ์ในฉากต่างๆ ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ยังคงใช้ดนตรีประกอบการแสดงที่เรียกว่า “ดนตรีประกอบการแสดง” (Background Music)

ลักษณะสำคัญของละครประเภทนี้ คือ “การสร้างความตื่นเต้นเร้าใจ” ไม่ว่าจะเป็นความเร้าใจจากความรักหวานซึ้ง ฉากเศร้าสะเทือนใจสุดคนานับ ฉากต่อสู้ที่โหดโผนเก่งกาจจนเหลือเชื่อ ฉากเขย่าขวัญสุดสยอง ฉากวิทยาศาสตร์อภินิหารที่ร้ายแรง ฉากยิ่งใหญ่ตระการตาของ

กองทัพ ฉากที่มีการใช้เทคนิคพิเศษตื่นตาตื่นใจ นอกจากนี้ยังมีลักษณะพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ การพลิกผันสถานการณ์อย่างเหลือเชื่อ ไม่ว่าจะเป็นความสามารถของบุคคล หรือเหตุบังเอิญ จนบางครั้งดูเหมือนไม่น่าจะเป็นไปได้ ลักษณะของละครที่เน้นเรื่องราวหรือการแสดงที่มากมายเกินไป (Over) เช่นนี้ เรียกว่าเป็น “เมโลดรามatik” (Melodramatic) ซึ่งเราจะพบลักษณะเช่นว่านี้ได้ ในภาพยนตร์ฮอลลีวูด และละครประเภท Soap Opera หรือละครประโลมโลกทั้งหลาย

ตัวละครในเรื่องละครชีวิตจริงมัธยม มักเป็นตัวละครที่มีลักษณะตายตัว (Type Character) ตัวเอก (Hero) มีลักษณะเฉพาะตามแบบฉบับที่ผู้คนนิยมชมชอบ พระเอก (Hero) ภาพหล่อ นิสัยดี กล้าหาญ ซื่อสัตย์ เปี่ยมคุณธรรม มีความสามารถ มีอุดมการณ์ นางเอก (Heroine) สวย แสนดี ซื่อสัตย์ อุดม เพียบพร้อมด้วยความดีทุกประการ ตัวร้าย (Villain) มีความร้ายติดตัวมาโดยกำเนิด ร้ายได้ทุกเมื่อ ร้ายโดยไม่มีเหตุผล ยากที่จะเปลี่ยนเป็นคนดีโดยง่าย มีนิสัยฉลาดแกมโกง ก้าวร้าว ชอบเบียดเบียนผู้อื่น และเป็นตัวละครที่คอยตามทำลายล้างตัวเอกของเรื่อง

ละครชีวิตจริงมัธยมจะให้ความสำคัญกับ “โครงเรื่อง” เป็นพิเศษ เพราะโครงเรื่องทำให้เกิดความสนุกสนาน ตัวละครเป็นเครื่องมือในการเล่าเรื่อง เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวสร้างความสนุกสนานเร้าใจ

นอกจากประเภทของละครที่กล่าวมาแล้ว ในทางปฏิบัติผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ หรือที่เรียกว่า ผู้จัดละครโทรทัศน์ ยังมีความนิยมแบ่งละครตามแนวเรื่องของละครเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. ละครชีวิต หมายถึง ละครที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตทุกประเภท เช่น ละครเรื่องนางทาส อาญารัก ขมื่นกับปุ่น นางฟ้าไร้ปีก แม่ยายสะอื้น
2. ละครรัก หมายถึง ละครที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักทุกประเภท รักหวาน ซึ้ง รักเศร้าโศก รักรั้นทด
3. ละครตลก หมายถึง ละครที่เป็นเรื่องตลกทุกประเภท เช่น
 - ตลกรักโรแมนติก เช่น เจ้าสาวกลัวฝน
 - ตลกรักกระจุ่มกระจิม เช่น นาวสาวจริงใจกับนายแสนดี
 - ตลกเกี่ยวกับผี เช่น ผีชี้เหงา ผีกุ๊กกิ๊ก
4. ละครผี หมายถึง ละครที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเรื่องลึกลับสยองขวัญ เช่น ห้องหุ่น กระสือ ปอบผีฟ้า ทายาทอสูร

5. ละครการ์ตูนหรือที่นิยมเรียกว่า ละครแอ็กชัน เช่น ตีใหญ่ เดือนเดือด
6. ละครพีเรียด เป็นละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีต เรื่องประวัติศาสตร์ พงศาวดาร เช่น ตากสินมหาราช สีแผ่นดิน สายโลหิต นิราศสองภพ
7. ละครในโอกาสพิเศษ เป็นละครที่จัดทำขึ้นมาในวาระพิเศษ หรือโอกาสสำคัญต่างๆ

แนวคิดเรื่องละครโทรทัศน์ จะทำให้ผู้วิจัยทราบว่าละครโทรทัศน์นั้นมีลักษณะอย่างไร และผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการจัดกลุ่มตัวอย่างการวิจัยในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมของละครโทรทัศน์ที่ได้ทำการคัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.1.2 แนวคิดเรื่องการผลิตละครโทรทัศน์

ในการผลิตละครโทรทัศน์แต่ละเรื่องนั้น ต้องอาศัยการทำงานที่มีระบบ และเป็นขั้นตอน รวมทั้งยังต้องใช้บุคลากรในการปฏิบัติงานจำนวนมาก มีการแบ่งงานกันทำเป็นทีม และมีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันในแต่ละสถานีโทรทัศน์แต่ละช่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละสถานี

โดย ญัฐญา นาคะสันต์ (2543) ได้แบ่งขั้นตอนของการผลิตละครโทรทัศน์ออกเป็น 5 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ขั้นการวางแผนงาน (Planning)

ในขั้นนี้เป็นขั้นของการวางแผนงานก่อนที่จะผลิตรายการ ประกอบด้วย

1.1 การวางแผนโครงการผลิตรายการละคร ผู้ผลิตจะต้องคิดวางแผนโครงการผลิตรายการของตนก่อนเพื่อที่จะเสนอต่อสถานีโทรทัศน์ ผู้อุปถัมภ์รายการ หรือนายทุน โดยทั่วไปละครโทรทัศน์ในบ้านเรามักจะนำเรื่องที่ใช้ในการทำละครมาจากหลายแหล่ง เช่น เรื่องจากนวนิยายที่เป็นที่นิยมของผู้อ่าน เรื่องจากภาพยนตร์ไทยที่เคยผลิตมาแล้ว เรื่องจากละครวิทยุ เรื่องจากละครเวที เรื่องแปลของฝรั่ง หรือเรื่องที่เกิดขึ้นเองเพื่อทำเป็นละครโทรทัศน์โดยตรง เท่าที่

สังเกตผู้ผลิตมักจะนิยมนำเรื่องจากนวนิยายไทยมาทำเป็นละครโทรทัศน์ อาจเป็นเพราะสะดวกหลายด้าน เช่น ไม่ต้องคิดเรื่องใหม่ และแน่ใจว่ามีผู้อ่านชื่นชอบ

1.2 การกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยมากผู้ผลิตรายการจะคิดเฉลี่ยต่อความยาวของละคร 1 ตอนที่ออกอากาศมากกว่าที่จะคิดเป็นเรื่อง เช่น ละครความยาวตอนละ 30, 60 หรือ 90 นาที นั้นค่าใช้จ่ายต่อตอนเท่าไร ส่วนค่าใช้จ่ายแต่ละประเภทที่ต้องจ่ายนั้น ได้แก่ ค่าเรื่อง หรือค่าบทประพันธ์ ค่าบทโทรทัศน์ ค่าตัวแสดง ค่าแรงผู้ร่วมงาน ค่าเช่าอุปกรณ์ถ่ายทำ ค่าเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ทำเทคนิคพิเศษ ค่าฉาก ค่าอุปกรณ์ประกอบการแสดง และค่าใช้จ่ายปลีกย่อยอื่น ๆ

2. ขั้นตอนการเตรียมการ (Pre-production)

หลังจากที่ได้เรื่องของละครที่จะผลิตแล้ว ผู้ผลิตก็จะมอบหมายงานให้ผู้เขียนบทโทรทัศน์นำไปทำเป็นละครโทรทัศน์ ซึ่งการเขียนบทละครโทรทัศน์ถือเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นคัมภีร์ของการผลิตรายการโทรทัศน์ เพราะหากไม่มีบทละครโทรทัศน์ให้ผู้ร่วมงานศึกษากันก่อน ก็ทำงานต่อไปไม่ได้ และเมื่อได้บทละครเรียบร้อยแล้วก็จะเข้าสู่ขั้นตอนการเตรียมการล่วงหน้าก่อนการถ่ายทำ ประกอบด้วย

- การเลือกผู้แสดง ในขั้นนี้ผู้ผลิตรายการจะต้องมีหน้าที่เลือกผู้ร่วมแสดง ส่วนการตัดสินใจว่าจะเลือกใครนั้น ทั้งผู้ผลิตรายการและผู้กำกับรายการต้องเห็นพ้องกัน

- การวางแผนการถ่ายทำจริง ผู้กำกับรายการจะศึกษา ตีความหมายทุกแง่ทุกมุม และสั่งงานด้านอื่นให้ฝ่ายต่าง ๆ ทำหน้าที่ของตน ได้แก่ ฝ่ายฉาก ฝ่ายหาสถานที่ถ่ายทำ ฝ่ายเครื่องแต่งกาย ฝ่ายแสง เสียง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่ฝ่ายต่าง ๆ จะต้องไปเตรียมงานของตนก่อนถึงกำหนดการถ่ายทำ และเมื่อผู้กำกับกำหนดวัน เวลา สถานที่ถ่ายทำแล้วผู้ร่วมงานทุกคนจะต้องรับทราบ และเตรียมการดำเนินการถ่ายทำตามคริที่กำหนดไว้

3. ขั้นตอนการถ่ายทำ (Production)

การถ่ายทำในปัจจุบันเทปโทรทัศน์เข้ามามีบทบาทต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ ดังนั้น การถ่ายทำจึงเป็นการบันทึกภาพลงเทปโทรทัศน์ไปตามคริที่กำหนดไว้ ส่วนการซื้ออมการ

แสดงของตัวละครก็จะทำการซ้อมแห้งไปพร้อมกับการซ้อมกล้อง และเมื่อซักซ้อมแล้วก็จะทำการถ่ายทำหรือบันทึกเทปไปเลย โดยผู้แสดงต้องศึกษาบทและท่วงท่าของตนให้ได้ก่อนการถ่ายทำจริง โดยก่อนการบันทึกเทปจริงในแต่ละครั้ง จะต้องมีการซักซ้อมทำความเข้าใจของนักแสดง และทีมงานที่เกี่ยวข้องในการบันทึกเทป ซึ่งจะต้องมีการซ้อม 2 ครั้ง คือ

3.1.1 การซ้อมการแสดง เป็นหน้าที่ของผู้กำกับการแสดงที่จะคอยดูแลและควบคุมอารมณ์การแสดงของนักแสดงให้เป็นไปตามบทบาทที่ได้รับ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นนักแสดงแต่ละคนควรจะอ่านบทมาก่อนเพื่อจะได้มีความเข้าใจในบทเร็วขึ้น สำหรับการวาง Blocking ให้กับนักแสดงนั้น ผู้กำกับการแสดงจะประสานงานกับผู้กำกับรายการ เพื่อที่ผู้กำกับรายการจะได้รู้วิธีการเคลื่อนไหวของนักแสดงว่าจะไปในจุดใดบ้าง และจะได้จัดวางตำแหน่งกล้อง มุมกล้องได้ถูกต้อง ซึ่งผู้กำกับรายการอาจจะให้คำแนะนำในเรื่องมุมกล้อง การจัดขนาดภาพ และการวางตำแหน่งของแสง เป็นต้น

3.2.2 การซ้อมกล้อง เกิดขึ้นหลังจากผู้กำกับรายการได้ดูการซ้อมการแสดงเรียบร้อยแล้ว ก็จะวางตำแหน่งกล้องซึ่งมีอยู่ 2 ตัว ให้อยู่ในตำแหน่งต่างๆ กัน เพื่อจะได้รับภาพได้ในมุมต่างๆ โดยในการซ้อมกล้องนี้ผู้กำกับรายการจะเป็นผู้กำหนดขนาดและระยะภาพรวมทั้งดูความเหมาะสมว่าจะใช้ภาพใดต่อกับภาพใด เพื่อตัดสินใจว่าผู้ชมควรจะได้เห็นภาพใดและไม่ควรเห็นภาพใด โดยในขณะที่ทำการซ้อมกล้อง ผู้กำกับการแสดงและผู้ช่วยผู้กำกับจะดูภาพที่ปรากฏทางมอนิเตอร์ว่าการแสดงของนักแสดงเป็นอย่างไร องค์ประกอบของภาพเป็นอย่างไร โดยจะเช็คทุกอย่างที่ปรากฏบนจอภาพ

เมื่อทุกอย่างซักซ้อมกันจนเป็นที่เข้าใจแล้วก็จะทำการบันทึกเทปจริง โดยทุกฝ่ายจะต้องอยู่ประจำที่ของตน โดยผู้กำกับการแสดงจะเป็นผู้สื่อสารระหว่างผู้กำกับรายการที่อยู่ในรถบันทึกเทปกับทีมงานในสถานที่ถ่ายทำ โดยที่ผู้กำกับการแสดงจะเช็คความพร้อมของทีมกล้อง ทีมจัดแสง อุปกรณ์ประกอบฉาก ตลอดจนนักแสดง เมื่อทุกอย่างในบริเวณถ่ายทำพร้อม ผู้กำกับการแสดงจะแจ้งให้ผู้กำกับรายการทราบ จากนั้นก็เตรียมเดินเทปสำหรับบันทึก เมื่อการแสดงจบลงจะต้องมีการเช็คเทปหรือที่เรียกว่า Play Check เพื่อให้ผู้แสดงและผู้กำกับการแสดงได้ดูว่าการแสดงที่ผ่านไปเมื่อสักครู่ใช้ได้หรือไม่ ถ้ายังไม่พอใจอาจจะมีการสั่งเทคให้แสดงใหม่หมด หรืออาจจะสั่ง Edit Cut แสดงเฉพาะบางช่วงเท่านั้น

เมื่อบันทึกเทปฉากหนึ่งเสร็จ ผู้ช่วยผู้กำกับจะทำการขานคิวฉากต่อไป หากต้องมีการเปลี่ยนชุด ก็จะทำให้เวลานักแสดงไปเปลี่ยนเสื้อผ้า ตลอดจนแต่งหน้า ทำผมก่อน ส่วนฝ่ายฉากก็จะเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม และผู้แสดงจะทำการซ้อมบทและการแสดงต่อไป

ในการถ่ายละครโทรทัศน์แบบอัดเจาะเป็นการถ่ายทำที่มีอยู่ทั่วไป การถ่ายแบบอัดเจาะ คือ การถ่ายทำโดยไม่เรียงฉากเรียงตอน จะถ่ายทำฉากและตอนที่ตรงกันในฉากสถานที่เดียวกันหรือผู้แสดงคนเดียวกันหรือในชุดเดียวกัน การถ่ายแบบอัดเจาะจะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสะดวกในการอัดคิวผู้แสดงและประหยัดเวลาที่ต้องการใช้ในการโยกย้ายสถานที่ แต่อย่างไรก็ตามการถ่ายแบบอัดเจาะก็มีข้อเสียตรงที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของความไม่ต่อเนื่องของภาพ การถ่ายสลับฉากไปมานั้นอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในเรื่องการแต่งกายของนักแสดงที่เรียกว่า ไม่ต่อเนื่องหรือภาพกระโดด

4. ขั้นหลังการถ่ายทำหรือขั้นการตัดต่อ (Post-production)

หลังจากที่ผ่านกระบวนการถ่ายทำแล้ว ก็จะผ่านเข้าสู่ขั้นตอนหลังการถ่ายทำละครโทรทัศน์ นั่นก็คือ ขั้นตอนการตัดต่อ ดังที่กล่าวมาแล้วว่าลักษณะการถ่ายทำละครโทรทัศน์นั้นเป็นการถ่ายแบบอัดเจาะ คือ ไม่ถ่ายเรียงกันไปเรื่อย ๆ ดังนั้นการตัดต่อจะทำให้เราสามารถเลือกภาพในเทคที่ดีที่สุด หรือนำแต่ละครมาต่อรวมกัน เป็นการแก้ไขส่วนที่ผิดพลาดได้ ทำให้เนื้อเรื่องมีความต่อเนื่อง และกระชับยิ่งขึ้น

ในละครโทรทัศน์นั้น กระบวนการลำดับภาพเกิดขึ้น 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกเป็นการเรียงเทคต่างๆ ในรถบันทึกเทป ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้กำกับรายการ ส่วนครั้งที่สองเกิดขึ้นในห้องตัดต่อ ซึ่งเป็นการลำดับภาพที่ทำการบันทึกเทปไว้ในแต่ละตอนมาเรียงลำดับก่อน - หลัง เพื่อให้ภาพที่ออกมาเรียงกันเป็นเรื่องราวตามที่เขียนไว้ในบทละคร

5. ขั้นประเมินผลรายการ

เมื่อละครกำลังออกอากาศผู้ผลิตรายการก็ควรจะตรวจดูรายการของตนในขณะออกอากาศไปด้วย เพราะมีหลายครั้งที่เกิดข้อผิดพลาดในขณะออกอากาศ หากพบปัญหาจะได้แจ้งสถานีเพื่อช่วยกันแก้ไข และเมื่อละครออกอากาศไปแล้วผู้ผลิตรายการก็จะมีติดตามผลงานของตน การประเมินผลรายการโดยทั่วไปผู้ผลิตมักจะถูกจากเรตติ้ง คือ จำนวนเปอร์เซ็นต์

ของบุคคลหรือครัวเรือนทั้งหมดที่กำลังชมรายการเดียวกันอยู่ ซึ่งเป็นผลงานการสำรวจการรับชมรายการว่ามีจำนวนผู้ชมมากน้อยเพียงไร

สำหรับแนวคิดเรื่องการผลิตละครโทรทัศน์นั้น ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ตามขั้นตอนของกระบวนการผลิตทั้งหมด 5 ขั้นตอน ว่าการประกอบสร้างอุดมการณ์นั้นได้ถูกประกอบสร้างไว้อย่างไรบ้างในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิต

2.1.3 แนวคิดเรื่องบุคคลที่เกี่ยวข้องในการผลิตบทละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์เรื่องหนึ่งกว่าที่จะทำการออกอากาศได้นั้น ต้องผ่านกระบวนการผลิตและสร้างสรรค์หลายขั้นตอน และขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งนั่นก็คือ การผลิตบทละครโทรทัศน์ ซึ่งละครจะสนุกหรือไม่สนุก จะดีหรือไม่ดีนั้น บทโทรทัศน์ ถือเป็นตัวแปรสำคัญยิ่ง โดยบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์ และการกำหนดทิศทางของบทละครโทรทัศน์นั้น ประกอบด้วย (อ้างในสินีญา ไกรวิมล, 2545)

1. สถานีโทรทัศน์ โดยผ่านทางเจ้าหน้าที่ของสถานีนั่นๆ เช่น ผู้บริหารสถานี หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการ ซึ่งผู้บริหารสถานีจะเป็นผู้วางนโยบายด้านละครว่าจะมีทิศทางเป็นอย่างไร ส่วนหัวหน้าฝ่ายผลิตรายการจะเป็นผู้ดูแลให้ละครเป็นไปตามนโยบายของสถานี โดยดูแลการทำงานของผู้จัดละคร ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับการรายการ

2. ผู้จัดละคร เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินการผลิตละครโทรทัศน์ให้กับสถานี โดยจะต้องสร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสถานีและผู้ชม

3. ผู้กำกับการแสดง จะเป็นผู้ตีความบทละครโทรทัศน์ และกำกับทิศทางของนักแสดง โดยสามารถกำหนดการเขียนบทให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้

4. ผู้กำกับการรายการ จะเป็นผู้รับผิดชอบทางด้านภาพและเสียงทั้งหมด โดยมีหน้าที่อ่านเรื่องของละคร ถ้าเห็นว่าบทไม่ดีผู้กำกับการรายการสามารถขอให้ผู้เขียนบทแก้ไข โดยจะนัด

ประชุมผู้จัดละครและผู้เขียนบท เพื่อตกลงในรายละเอียดที่ต้องแก้ไข นอกจากนี้ผู้กำกับรายการยังมีส่วนสำคัญยิ่งในการติดต่อละครก่อนการออกอากาศด้วย

เมื่อผู้เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้น ได้ทำการกำหนดและคัดเลือกเรื่องที่จะนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์แล้ว บุคคลที่สำคัญที่สุดในการผลิตบทละครโทรทัศน์ นั่นก็คือ “ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์” หรือ Scriptwriter ซึ่ง Alfred Brenner (อ้างในเอ็งอรุณ สมิตสุวรรณ, 2535) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์นั้นเป็นแบบ Lonely Art คือ เป็นการทำงานโดยตัวผู้เขียนคนเดียว ใช้สมอง ความรู้ ความสามารถที่ตนมีสร้างจินตนาการเพื่อกำหนดบทบาทของตัวละครแต่ละตัว โดยมีเนื้อเรื่องของบทประพันธ์ หรือโครงเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่เป็นกรอบควบคุมบทบาทเหล่านั้นไม่ให้ออกไปนอกทิศทาง

หากแต่ในปัจจุบันเริ่มมีการพัฒนากลุ่มของคนเขียนบทขึ้นมาเป็นกลุ่มเป็นก้อน หรือที่เรียกกันว่า ทีม หรือ ทีมผู้เขียนบท อาทิ กลุ่มช่างปั้นเรื่อง นั้นหมายความว่า ละครหนึ่งเรื่องก็อาจมีคนเขียนบทมากกว่าหนึ่งคนก็ได้ หากแต่ทุกคนจะต้องประสานรวมกันเป็นหนึ่งให้ได้ เพื่อไม่ให้เนื้อหาสาระของละครกระจัดกระจาย

คุณสมบัติที่สำคัญของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ นั่นคือ การที่จะต้องเป็นผู้รักการอ่าน สนใจสภาพแวดล้อมความเป็นไปต่างๆ รอบตัว เพื่อให้มีข้อมูลมากในการเขียนบท ซึ่งจะทำให้บทละครมีคุณภาพ น่าสนใจ และไม่ล้าสมัย

นอกจากนี้การผลิตบทละครโทรทัศน์ยังมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดเนื้อหา และทิศทางของละครได้อีก เช่น สภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ นโยบายของสถานีโทรทัศน์ นโยบายของรัฐ ฯลฯ

จากแนวคิดเรื่องบุคคลที่เกี่ยวข้องในการผลิตบทละครโทรทัศน์นั้น จะทำให้ผู้วิจัยทราบว่า มีใครบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตบทละครโทรทัศน์ เพื่อผู้วิจัยจะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย และสามารถนำมาใช้ในการค้นหาแหล่งข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่จะนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในส่วนของกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ว่าบุคคลเหล่านี้ประกอบสร้างอุดมการณ์อย่างไร

2.1.4 แนวคิดเรื่องการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่องเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ทางสังคม และยังช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ในการดำรงชีวิตให้กับตนเอง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อสรรพสิ่งในโลก

ตามทฤษฎีการเล่าเรื่อง (The Narrative of Theory) นั้น นักคิดหลายท่านได้กล่าวไว้ว่า “การเล่าเรื่องเป็นการสื่อสารระหว่างมนุษย์ อันประกอบด้วยศิลปะการพูด การตีความ การประเมินคุณค่า ซึ่งการเล่าเรื่องนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อชวนเชิญให้ผู้ฟังสนใจ และมีปฏิริยาโต้ตอบ การเล่าเรื่องจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบ มีขั้นตอนการเล่า มีศิลปะในการแสดงออกของมนุษย์ มีการโน้มน้าวใจ และมีการแสดงร่วมอยู่ด้วย เพราะการเล่าเรื่องมีจุดหมายเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อการบอกเล่า และเพื่อการโน้มน้าวใจ” (Fisher, 1989 อ้างใน ณิชชา อาจารย์ยุตต์ ,2547)

นอกจากนี้การเล่าเรื่องยังช่วยให้ผู้รับฟังสามารถสร้างความหมายด้วยการปะติดปะต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ละส่วนเลี้ยวให้รวมเข้ามาเป็นเรื่องเดียวกันจนเข้าใจได้ ทั้งๆ ที่การดูละคร ข่าว หรือโฆษณาอันล้วนแต่เป็นการนำเสนอเหตุการณ์ที่ละเหตุการณ์อย่างเป็นทางการเป็นส่วนเลี้ยว แต่โดยอาศัยวิธีการเล่าเรื่องนั่นเอง ทำให้ผู้รับสารสามารถทำความเข้าใจได้ โดยวิธีการทำงานของการเล่าเรื่องมีอยู่ 2 วิธี คือ (รัตนา ประยูรรัช, 2546)

- การเชื่อมโยงการกระทำหรือเหตุการณ์เข้าด้วยกันตามลำดับเหตุการณ์ หรือตามหลักเหตุผล
- การจัดหองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล (ตัวละคร) และสถานที่ (ฉาก) ที่มีลักษณะแน่นอน และผู้ชมจดจำได้ง่าย (ทุกครั้งที่ตัดภาพกลับมาที่บ้านนางเอก ก็ต้องเป็นบ้านหลังเดิม เพื่อให้ผู้ชมไม่สับสนและปะติดปะต่อเรื่องได้ถูก)

ในการศึกษาเรื่องการเล่าเรื่องนั้น มักจะศึกษาตามองค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนิทาน บันเทิงคดี จินตคดี ภาพยนตร์ ฯลฯ โดยละครโทรทัศน์ก็ถือเป็นจินตคดีประเภทหนึ่ง ที่มุ่งเน้นในด้านอารมณ์ ความรู้สึก และความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นระดับพื้นฐานของงานประเภทนี้ โดยละครโทรทัศน์จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบพื้นฐานของการเล่าเรื่องอย่างครบถ้วน ซึ่งการวิเคราะห์การเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์นั้น มีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. โครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่อง (Plot) คือ การจัดลำดับเหตุการณ์ (The ordered arrangement of the incidents) ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล และมีจุดหมายปลายทาง คือ มีตั้งแต่ตอนต้น ตอนกลาง และตอนจบของเรื่อง โดยปกติโครงเรื่องจะมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ การเริ่มเรื่อง (Exposition) การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ชั้่นภาวะวิกฤต (Climax) ชั้่นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) และขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)

โดยลักษณะของโครงเรื่องในละครโทรทัศน์สามารถแบ่งออกเป็น 8 ลักษณะ คือ 1. ความรักของหญิงชายที่ต้องฟันฝ่าอุปสรรค 2. ความรักสามเส้า 3. ความสำเร็จ 4. ซินเดอเรลลาหรือเรื่องพาดฝัน 5. คฤหาสน์ลึกลับ 6. ใครทำอะไร (ค้นหาว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใครเป็นผู้กระทำ เช่น เรื่องเกี่ยวกับคดีฆาตกรรม) 7. แมวจับหนู 8. เพชรตัดเพชร (การชิงไหวชิงพริบของตัวเอก 2 ฝ่าย)

2. แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) คือ ความคิดรวบยอดที่ดำรงอยู่ในเรื่องราวที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้น โดยเป็นแก่นความคิดที่ผู้ชมจะได้รับจากการชมละครโทรทัศน์ โดยเป็นส่วนที่บรรจุความหมายสำคัญของเรื่องที่ผู้เขียน หรือผู้ผลิตละครต้องการจะสื่อไปยังผู้รับสาร ซึ่งการทำความเข้าใจแก่นเรื่องสามารถสังเกตได้จากองค์ประกอบต่างๆ ในการเล่าเรื่อง อาทิ ชื่อเรื่อง ชื่อตัวละคร ค่านิยม คำพูด หรือสัญลักษณ์พิเศษที่ปรากฏในเรื่อง

โดยละครเรื่องต่างๆ ที่นำเสนอต่อผู้ชมสามารถนำมาวิเคราะห์แก่นเรื่องของละคร (The Analysis of Theme) ได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ (J.S.R. Goodlad, 1971 อ้างในสินีญา ไกรวิมล, 2545)

1. Love Theme ละครที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับความรัก เรื่องการใช้ชีวิตคู่ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น อุปสรรค และบทสรุปของความรัก ซึ่งรวมถึงความรักในครอบครัวด้วย

2. Morality Theme ละครที่มีแนวเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา เนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากหลักศีลธรรมของสังคม แสดงให้เห็นคุณค่าของการทำความดี หรือแสดงให้เห็นถึงการเลือกกระทำระหว่างความดีกับความชั่ว และส่งผลเป็นอย่างไร

3. Idealism Theme ละครแนวนี้จะแสดงให้เห็นถึงความพยายามของบุคคลที่จะกระทำในสิ่งต่างๆ ให้บรรลุผลที่ตนเองปรารถนา ซึ่งอาจจะเป็นนักปฏิวัติ ผู้ที่มีอุดมการณ์ชาตินิยม เสรีนิยม นักบวช หรือแม้กระทั่งศิลปิน โดยจะมีความคิดที่แตกต่างไปจากบุคคลทั่วไปในสังคม อาจจะรุนแรงกว่า หรืออาจจะเป็นการต่อต้านกับสิ่งที่สังคมเป็นอยู่

4. Power Theme เป็นแนวเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ เป็นเรื่องความขัดแย้งของคน 2 กลุ่ม หรือคน 2 คน ที่มีความต้องการในสิ่งเดียวกัน

5. Career Theme เนื้อเรื่องจะแสดงให้เห็นถึงความพยายามของบุคคลที่มีเป้าหมายในการทำงานให้สำเร็จ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จส่วนตัว ไม่ใช่เพื่อสถาบันหรือชาติ

6. Outcast Theme เนื้อเรื่องจะเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตในสังคมที่แตกต่างจากคนทั่วไปจากสาเหตุต่างๆ เช่น ร่างกายพิการ หน้าตาหน้าเกลียด หรือสาเหตุทางสังคม เช่น นักโทษ โสเภณี เด็กกำพร้า โดยเนื้อเรื่องจะแสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิต การแสดงออก และสิ่งที่สังคมปฏิบัติต่อพวกเขา

3. ความขัดแย้ง (Conflict)

ความขัดแย้งนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของเรื่องที่ทำให้เกิดปัญหา การหาหนทางแก้ปัญหา ซึ่งความขัดแย้งของละครสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ความขัดแย้งระหว่างคนกับคน คือ การที่ตัวละครทั้งสองฝ่ายไม่ลงรอยกันต่อต้านกัน และพยายามต่อสู้อีกฝ่ายเพื่อชัยชนะ

2. ความขัดแย้งภายในจิตใจ คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ หรือความคิดของตัวละคร ตัวละครจะมีความสับสน ว้าวุ่นใจ หรือลำบากต่อการตัดสินใจ เช่น ความรู้สึกกับสำนักความรับผิดชอบ ความขัดแย้งต่อสังคม

3. ความขัดแย้งกับพลังภายนอก เช่น ความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อม หรือธรรมชาติอันโหดร้าย

4. ตัวละคร (Character)

ตัวละครสามารถแบ่งความสำคัญออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตัวละครหลักซึ่งเป็นผู้ดำเนินเรื่อง และตัวละครรองที่เป็นส่วนประกอบให้เรื่องมีความสมบูรณ์ ซึ่งตัวละครที่ดีจะต้องมีพัฒนาการ นั่นคือ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และอุปนิสัยใจคอ ตลอดจนมีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงต่อเรื่องราวต่างๆ เนื่องจากประสบการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เข้ามากระทบชีวิต ซึ่งต้องเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล ไม่ขัดต่อความเป็นจริง โดยลักษณะของตัวละครสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวละครที่มีลักษณะเป็นแบบตายตัว (Typed Character) และตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน (Well-rounded Character)

Vladimir Propp (อ้างใน ฉลองรัตน์ ทิพย์พิมาน, 2539) พบว่า การเล่าเรื่องมักมีการกระทำของตัวละครอยู่ 7 ประเภท คือ ผู้ร้าย (The Villain) ผู้ให้ (The Donor) ผู้ช่วยเหลือ (The Helper) เจ้าหญิง (Princess) ผู้ส่งสาร (Dispatcher) พระเอก (The Hero) และพระเอกจอมปลอม (The False Hero) สำหรับตัวละครของ Propp นั้น หนึ่งตัวอาจจะมีหลายบทบาท ซึ่งตัวละครจะเปลี่ยนแปลงบทบาทของตัวเองจากบทหนึ่งไปสู่อีกบทหนึ่งได้เช่นเดียวกัน

5. บทสนทนา (Dialogue)

บทสนทนา (Dialogue) หมายถึง ศิลปะของการถ่ายทอดเรื่องราว และความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาทางคำพูดของตัวละครหรือบทสนทนา โดยบทสนทนาซึ่งเป็นการดำเนินเรื่องหลักของบทละครมักจะสื่อถึงวาทกรรมในแง่อิงกับอุดมการณ์ และอุดมการณ์นั้นก็เป็นที่เกี่ยวข้องอันกว้างใหญ่ของมายาคติ (Myths) ทางสังคม วัฒนธรรม อันได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ตระกาะ อุปทานเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ชีวิต และโลกที่เรายึดถือตามๆ กันมา โดยบทสนทนาในละครจะแสดงลักษณะนิสัย ความคิดอ่าน ความเห็น ความรู้สึก และอารมณ์ของตัวละคร ซึ่งมีความหมายภายใต้คำพูดที่ตัวละครได้แสดงออกมา

6. ฉาก (Setting)

ฉาก คือ เวลา และสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ มีความสำคัญในการบ่งบอกถึงความหมายบางอย่างของเรื่อง และมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของตัวละครได้ด้วย โดยฉากสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ฉากที่เป็นธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ทุ่งหญ้า น้ำตก ทะเล บรรยากาศทางธรรมชาติ
2. ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ เช่น บ้าน เครื่องครัว สิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์ไว้ใช้ใน ชีวิตประจำวัน
3. ฉากที่เป็นช่วงเวลา หรือยุคสมัย คือ ยุคสมัย หรือช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ตามท้องเรื่อง
4. ฉากที่เป็นการดำเนินชีวิตของตัวละคร หมายถึง สภาพแบบแผน หรือ กิจวัตรประจำวันของตัวละคร ของชุมชน หรือท้องถิ่นที่ตัวละครอาศัยอยู่
5. ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม คือ สภาพแวดล้อมที่จับต้องไม่ได้ มีลักษณะเป็นความคิดของคน เช่น ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม

7. ตอนจบ (Ending)

ตอนจบ หรือการปิดเรื่อง สามารถจบได้ 4 รูปแบบ คือ แบบหักมุม (Surprise Ending) แบบโศกนาฏกรรม (Tragic Ending) แบบสุขนาฏกรรม (Happy Ending) และแบบเป็นจริงในชีวิต (Realistic Ending) (อวยพร พานิช, 2543)

8. มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of View)

มุมมองในการเล่าเรื่อง หมายถึง การมองเหตุการณ์ การเข้าใจพฤติกรรมของ ตัวละครในเรื่องผ่านสายตาของตัวละครใดตัวละครหนึ่ง หรือ การที่ผู้เล่ามองเหตุการณ์จากวงใน อย่างใกล้ชิด หรือจากวงนอกระยะห่างๆ ทั้งนี้มุมมองในการเล่าเรื่องนั้นเป็นส่วนสำคัญยิ่ง เนื่องจากการนำเสนอของผู้เล่ามักจะมีการสอดแทรกอุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม และการ ตัดสินใจบางอย่างของผู้เล่าลงในเนื้อหา ซึ่งในเชิงวรรณคดีจะถือว่า มุมมองมีผลอย่างยิ่งต่อ ความรู้สึก และการชักจูงอารมณ์ มุมมองเป็นตัวการที่แท้จริงที่เข้าไปกำหนดทิศทางเรื่องที่น่าสนใจ

สำหรับแนวคิดเรื่องการเล่าเรื่องนั้น ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในส่วนของการวิเคราะห์การ ประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ว่ามีการสอดแทรก สื่อความหมาย ประกอบสร้าง

ความหมายอย่างไร และอยู่ในรูปแบบใด รวมทั้งจะทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงความคิดความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง ซึ่งนำไปสู่คำตอบของอุดมการณ์ที่ถูกถ่ายทอดออกมาได้ด้วย

2.1.5 แนวคิดเรื่องอุดมการณ์

นักวิชาการฝรั่งเศส Antoine Louise Claude Destutt De Tracy และคณะ (กาญจนา แก้วเทพ, 2529) เป็นผู้ริเริ่มนำคำว่า Ideology มาใช้เพื่อแทนความหมาย ถึงสิ่งที่จะศึกษาในทางทฤษฎีที่ได้อธิบายถึงรากเหง้าที่มาของความคิดเป็นครั้งแรก โดยเขาใช้คำนี้เรียก การศึกษาอย่างมีระบบในยุค Enlightenment ซึ่งเชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงคือ Ideas สามารถหาได้โดยประสบการณ์ และเชื่อว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถนำมาใช้ปรับปรุงสังคม และสภาพการเมืองได้ ดังนั้น Ideology ในความหมายนี้จึงแปลว่า Science of Ideas หรือศาสตร์แห่งความรู้ที่แน่นอน

สำหรับในประเทศไทยคำว่า “อุดมการณ์” ไม่ใช่คำศัพท์ดั้งเดิมที่มีอยู่ในภาษาไทย แต่เป็นคำที่เพิ่งบัญญัติขึ้นมาได้ระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เนื่องจาก “อุดมการณ์” เป็นศัพท์ทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ซึ่งใช้ในความหมายที่ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Ideology”

นักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “อุดมการณ์” ที่แตกต่างกันไป อาทิเช่น

คาร์ล มาร์กซ์ และเฟรดริก เองเงิลส์ (อ้างใน วรรณมณี บัวเทศ, 2545) ให้ความเห็นเกี่ยวกับคำว่า “อุดมการณ์” ว่า อุดมการณ์เป็นวิถีคิดของชนชั้นหนึ่ง ซึ่งต้องการรักษาประโยชน์ทางชนชั้นของตนไว้ และพยายามเผยแพร่ความคิดของตนให้ชนชั้นอื่นในสังคมยอมรับ และเชื่อถือ

ไพโรวิชและเบรซินสกี (อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2516) ให้คำจำกัดความของคำว่า “อุดมการณ์” ไว้ว่า อุดมการณ์เป็นแนวคิดที่มีความคงเส้นคงวา อันเกี่ยวกับวิธีในการปฏิบัติว่า ทำอย่างไรจึงจะเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปสังคมขึ้นใหม่ โดยมีการวิจารณ์สังคมที่กำลังเป็นอยู่ หรือที่เป็นมาแล้วในอดีตว่ามีความผิดพลาดหรือไม่คืออย่างไรโดยละเอียด

นอกจากนี้ “อุดมการณ์” ตามความหมายของคณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ (อุดมการณ์ของชาติ, 2526 อ้างใน วรรณมณี บัวเทศ, 2545) กล่าวไว้ว่า อุดมการณ์ เป็นระบบความเชื่อประเภทหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะพิเศษ ดังนี้

- ความเชื่อนั้นได้รับการยอมรับร่วมกันจากกลุ่มชนในสังคม
- ความเชื่อนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชน
- ความเชื่อนั้นจะต้องเป็นหลักการที่คนหันเข้ามา และอาศัยเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างสม่ำเสมอ
- ความเชื่อนั้นจะต้องมีส่วนช่วยในการยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มเข้าไว้ด้วยกัน หรือช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้คนนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการทำกิจการต่างๆ ได้

สำหรับ John Plamanatz (อ้างใน สิริวันท์ กลิ่นละมุน, 2545) ได้ให้ความหมายของคำว่า อุดมการณ์ ในหนังสือ Ideology ไว้ว่า

- อุดมการณ์เกิดจากสภาวะทางสังคมเป็นเหตุ คือ ความเชื่อ ความคิดที่เกิดจากการปฏิบัติในระดับชาวบ้านก่อน ต่อมาจึงมีการพัฒนาเป็นศาสตร์ที่มีเฉพาะไม่กี่คนเท่านั้นที่เข้าใจ และศาสตร์ดังกล่าวได้ใช้อธิบายความเป็นไปของสังคม
- อุดมการณ์เป็นความเชื่อ หรือทฤษฎีที่มีลักษณะชักจูง หมายความว่า อุดมการณ์ต้องอธิบาย ตัดสิน สนับสนุน บังคับ ให้ความหวังแก่คนเราในการเข้าสังคม และแสดงพฤติกรรมต่างๆ
- อุดมการณ์ต้องเป็นความเชื่อที่คนเราใช้บ่อยๆ ในหลายโอกาส หรือทุกโอกาส
- ในสังคมหนึ่งๆ อาจจะมีหลายอุดมการณ์ บางอุดมการณ์ก็สอดคล้องสัมพันธ์กัน บางอุดมการณ์อาจขัดแย้งกัน
- อุดมการณ์ไม่จำเป็นต้องระบุชัดเจนเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรตรงๆ แต่มักจะแฝงอยู่ในพฤติกรรม
- อุดมการณ์เป็นสิ่งจำกัด เฉพาะในยุคสมัยหนึ่ง คนๆ หนึ่ง กลุ่มหนึ่ง

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2529) ยังได้สรุปนิยามของคำว่า “อุดมการณ์” ไว้อีกแนวทางหนึ่ง คือ อุดมการณ์นั้นเป็นผลผลิตจากระบบจิตสำนึก เป็นผลผลิตที่มีกระบวนการผลิต (Production) และกระบวนการผลิตขึ้นใหม่ (Reproduction) โดยวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต คือ

บรรดาความคิด ความเข้าใจ ตัวแทน (Representative) สัญลักษณ์ ฯลฯ แต่เนื่องจากผลผลิตชนิดนี้เป็นนามธรรมเราจะมองเห็นมันได้เฉพาะเมื่อมันได้แสดงตัวออกมาในรูปธรรมอื่นๆ เช่น การปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น ล้างหน้า กินข้าว ได้เตียง ฯลฯ แต่กิจกรรมเหล่านี้บางอันก็มีลักษณะทางอุดมการณ์ แต่บางอันก็ไม่มี โดยเราจะเรียกปฏิบัติการบางอันที่มีอุดมการณ์ชนิดหนึ่งแฝงเร้นอยู่ภายในว่า “Ideology Practice” เช่นเดียวกับภาษา และคำพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คำพูดบางชนิดอาจจะบรรจุอุดมการณ์อยู่ภายใน แต่ก็ไม่จำเป็นว่าปฏิบัติการทุกอย่างหรือคำพูดทุกคำจะต้องประกอบด้วยอุดมการณ์เสมอไป ผลผลิตทางอุดมการณ์นี้อาจจะสอดคล้องหรือตรงกันข้ามกับความเป็นจริงที่ขึ้นอยู่กับชนิดอุดมการณ์นั้นๆ

โดยเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ปฏิบัติการอันไหน คำพูดตอนไหนมีลักษณะทางอุดมการณ์แฝงเร้นอยู่ สามารถพิจารณาได้ 2 เกณฑ์ คือ

1. กิจกรรมนั้นมี “เป้าหมายที่แน่นอนอันหนึ่ง” ไม่ว่าจะแสดงออกมาอย่างเปิดเผยหรือซ่อนเร้นก็ตาม

2. กิจกรรมนั้นระบุ “วิธีการที่แน่นอนอันหนึ่ง” ในการไปสู่เป้าหมายนั้น

สำหรับในละครโทรทัศน์นั้น หากจะสำรวจว่าในเนื้อหาของละครโทรทัศน์นั้นได้บรรจุอุดมการณ์อะไรเอาไว้บ้าง โดยในที่นี้จะแปรรูปความหมายของอุดมการณ์ให้ง่ายขึ้นว่าสื่อมวลชนนั้นมีหน้าที่ด้านการสร้าง และการเผยแพร่อุดมการณ์ คือ (กาญจนา แก้วเทพ, 2545)

1. เป็นผู้บอกว่า “อะไรควรเป็นอะไร” เช่น ถ้าเกิดแม่พลอย สาวชาวรั้วชาววังก็ต้องทำกับข้าวเก่ง เป็นต้น

2. เป็นผู้บอกว่า “อะไรควรเป็นอะไร” เช่น ถ้าเกิดมาเป็นผู้หญิง ก็ควรทำหน้าที่เป็นแม่และเมียมากกว่าจะเป็นนักการเมือง

3. เป็นผู้บอกว่า “อะไรเกี่ยวข้องกับอะไร” เช่น เพราะแม่ซ้อยเธอยังติดนิสัยแบบชาววังที่ทำอะไรก็ถูกสอนให้ใช้แต่ของดีๆ ทำ เธอยังไม่มีจิตใจและนิสัยเป็นแม่ค้าแม่ขายอย่างจริงจัง เมื่อเธอหันมาทำห่อหมกหรือทำขนมขายเธอก็ขาดทุนอยู่ร่ำไป

หากกล่าวแบบภาษาของนักอุดมการณ์แล้ว ความคิดที่มีลักษณะเป็นอุดมการณ์นั้น จะเป็นความคิดที่บอกเป้าหมายของชีวิตคนแต่ละกลุ่ม แต่ละเพศ แต่ละชนชั้น และยังบอกหนทางไปสู่เป้าหมายนั้น

สำหรับแนวคิดเรื่องอุดมการณ์นั้น Louis Althusser นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ก็ยังเป็นอีกคนหนึ่งที่กำลังพูดถึง “อุดมการณ์” ว่าเป็นเรื่องของกระบวนการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ (Reproduction of Ideology) เนื่องจากในทุกวันนี้มีระบบความคิดเกิดขึ้นมากมาย และก็มีความคิดจำนวนไม่น้อยที่เกิดขึ้นแล้วสลายไป คงเหลือความคิดหลักๆ อยู่เพียงไม่กี่ความคิด นั่นเพราะความคิดชุดนี้มีโอกาสถ่ายทอดโดยอาศัยการถ่ายทอดผ่านสถาบัน และกลไกต่างๆ ของสังคมให้เป็นที่รับรู้ของสมาชิกในสังคมอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะเมื่ออุดมการณ์เป็นเรื่องนามธรรม ยิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการผลิตซ้ำที่เป็นรูปธรรมมารับ

การผลิตซ้ำนั้นอาจทำได้ในรูปแบบใหม่และเนื้อหาแบบใหม่ แต่ยังคงรักษาอุดมการณ์เดิมไว้ ซึ่งบรรดาสถาบันต่างๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ครอบครัว สถานที่ทำงาน ศูนย์การค้า และที่สำคัญคือ “สื่อมวลชน” ต่างก็มีบทบาทเป็นผู้ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์อันใดอันหนึ่งด้วยกันทั้งนั้น

Antonio Gramsci ยังได้นำคำว่า Hegemony มาใช้ใน 2 ปริมาณ คือ Political Hegemony และ Cultural Hegemony

Political Hegemony หมายถึง การสถาปนาระบบการเมืองระบบหนึ่งให้กลายเป็นหลักของสังคม เช่น ระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนก็จะใช้การเลือกตั้งตัวแทน หรือ ส.ส. ผ่านพรรคการเมืองเป็นรูปแบบที่มีความชอบธรรม และปฏิเสธประชาธิปไตยในรูปแบบอื่นๆ

Cultural Hegemony หมายถึง การสถาปนาระบบคิด ระบบอุดมการณ์ ระบบวัฒนธรรมอันหนึ่งให้กลายมาเป็นระบบความคิดหลัก และวัฒนธรรมหลักของสังคม และกีดกันระบบความคิด และวัฒนธรรมอื่นๆ สำหรับในชีวิตประจำวันวาทกรรมเรื่องของระบบความคิด วัฒนธรรม และอุดมการณ์ มักถูกถ่ายทอดผ่านสื่อมวลชน ซึ่งปริมาณหนึ่งในส่วน Cultural Hegemony นี้เองที่ Gramsci ให้ความสนใจเป็นพิเศษ

โดยทัศนะของ Gramsci ต่อการ Hegemony ของการสื่อสารมวลชนนั้น ก็คือการนำเอาวัฒนธรรมของชาวสาร ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของข่าว ความบันเทิง เรื่องแต่ง ฯลฯ มาดำรงรักษาสภาพสังคมที่มีการแบ่งแยก และการครอบงำทางชนชั้นให้คงอยู่ต่อไปนั่นเอง โดยกระบวนการทำงานของสื่อมวลชน ก็จะเป็นไปตามหลักการทำงานของกลไกอุดมการณ์อื่นๆ กล่าวคือ จะสอดแทรกความคิดต่างๆ ให้แทรกซึมอยู่ในส่วนต่างๆ ของเนื้อหาสื่อ ซึ่งการ

Hegemony ในสื่อมวลชนนั้นจะไม่ใช้อำนาจบังคับอย่างรุนแรง แต่จะใช้วิธีการนำเสนอแบบไม่ต้องการตั้งคำถาม เพราะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว ซึ่งหากใครไม่เห็นด้วยก็จะกลายเป็นพวกผิดปกติ เบี่ยงเบน ซึ่ง Gramsci เห็นว่าการ Hegemony ทางด้านวาทกรรมที่ปรากฏในสื่อ นั้นน่าจะทรงพลังมากกว่าการ Hegemony ทางด้านเศรษฐกิจการเมืองเสียอีก (กาญจนา แก้วเทพ, 2541)

A.Gramsci (กาญจนา แก้วเทพ, อ้างแล้ว) ยังได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความซับซ้อนของการถ่ายทอดอุดมการณ์ไว้ว่า

1. เวลาเราถ่ายทอดอุดมการณ์ใหม่เข้าไปในความคิดของคนนั้น ภายในนั้นมีอุดมการณ์เก่าๆ โลกทัศน์ (World View) เก่าๆ ความเคยชินเก่าๆ ที่คอยชี้แนวทางพฤติกรรม วิธีคิด ความรู้สึกของเขาอยู่แล้ว

2. อุดมการณ์ใหม่ที่จะเข้ามานั้นจะต้องต่อสู้กับอุดมการณ์เก่าที่มีอยู่เดิม อุดมการณ์ใหม่นี้จะต้องมีทั้งเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพเหนือกว่าอุดมการณ์เก่า และเนื่องจากคนเรายอมรับอุดมการณ์เก่าด้วยความยินยอมพร้อมใจ ไม่ใช่จากการบีบบังคับ ดังนั้น อุดมการณ์ใหม่นี้ก็ต้องทำให้คนยอมรับด้วยวิธีการเดียวกัน

โดยปกติ “อุดมการณ์” จะทำสงครามชิงพื้นที่ทางความคิดกันอยู่เสมอ โดยจะมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อครอบครองความเป็นเจ้า โดยอุดมการณ์สองอย่างที่เผชิญหน้ากันอยู่ ก็คือ อุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) และอุดมการณ์ต่อต้าน (Counter Ideology)

อุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) คือ อุดมการณ์เพื่อการรับใช้อำนาจระบบ โดยทำหน้าที่ในการดำรงรักษา และค้ำจุนระบบเดิม

อุดมการณ์ต่อต้าน (Counter Ideology) คือ อุดมการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ เพื่อทำลายล้างระบบเดิม และนำเสนอระบบใหม่แทน

ดังนั้น สงครามชิงพื้นที่ทางความคิด จึงเป็นการต่อสู้ของอุดมการณ์หลัก กับ อุดมการณ์ต่อต้าน เพื่อการได้มาซึ่งชัยชนะในการยึดความยินยอมของสังคมส่วนใหญ่นั้นเอง

Pierre Anasart (อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2529) ได้นำหลักสังคมวิทยามาใช้ในการศึกษาอุดมการณ์ และแบ่งชนิดของอุดมการณ์เป็น 3 ชนิด คือ อุดมการณ์ทางการเมือง อุดมการณ์ทางสังคม (Social Ideology) และอุดมการณ์ของสังคม (Ideology of Society) โดย “อุดมการณ์ทางการเมือง” เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ง่าย เพราะบรรจุอยู่ตามพรรคการเมืองที่โฆษณาแก่น อุดมการณ์พวกนี้ไม่ค่อยคงทน ร้อนเร็ว เย็นเร็ว ขณะที่ “อุดมการณ์ทางสังคม” จะมองเห็นได้ยากกว่า ได้แก่ บรรดาคุณค่าและค่านิยมทั้งหลายที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล มีความคงทนพอควร มีส่วนชี้นำทางชีวิตสังคมและชีวิตรวมหมู่ของบุคคล ดังนั้น เราจะเห็นอุดมการณ์เหล่านี้ สอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น ความกตัญญู การเคารพผู้อาวุโส และอุดมการณ์ชนิดสุดท้าย คือ “อุดมการณ์ของสังคม” เป็นสิ่งที่มองเห็นได้ยากที่สุด มีขนาดกว้างขวางมากที่สุด ก่อตัวได้ยาก แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ลบสลายไปได้ยากเช่นกัน เช่น อุดมการณ์แบบนายทุน อุดมการณ์แบบคนในระบบอุตสาหกรรม อุดมการณ์ของคนที่อยู่ในรัฐชาติ เป็นต้น

สำหรับการจัดประเภทของกลุ่มอุดมการณ์จำแนกอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้แบ่งหัวข้อไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงรวบรวมแนวคิดที่ใกล้เคียงมาใช้อ้างอิง และจัดแบ่งกลุ่มเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่พบมากในสังคมไทย ดังนี้

1. กลุ่มอุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) เป็นเรื่องเกี่ยวกับรัฐหรือแผ่นดิน เกี่ยวกับการบริหารประเทศ หรือนโยบายในการบริหารประเทศ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน, 2542) ได้แก่

1.1 อุดมการณ์ประชาธิปไตย (Democracy) คือ ความมีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ในการเลือก การตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น และการยอมรับในเสียงข้างมาก

1.2 อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism) คือ การใช้อำนาจตัดสินใจจัดการ หรือกระทำการใดๆ โดยคนคนเดียวหรือกลุ่มเดียว โดยเชื่อว่าการจัดการที่มีประสิทธิภาพมีอยู่อย่างเดียว คือ การใช้อำนาจอย่างเด็ดขาด โดยแตกย่อยออกมาเป็น เมตธีการแบบอำนาจนิยม นั่นคือ การได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ และการเผชิญอำนาจ

1.3 *อุดมการณ์ราชาธิปไตย (Monarchy)* คือ การเคารพนับถือกษัตริย์ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือพระเจ้าแผ่นดินประดุจ “เจ้าของแผ่นดิน” และกษัตริย์ คือ สมมุติเทพ ผู้ศักดิ์สิทธิ์ สูงส่ง เปี่ยมด้วยคุณธรรม

1.5 *อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism)* คือ ความเชื่อในเรื่องความยิ่งใหญ่ (Greatness) และความเป็นเอกภาพ (Unity) ของประเทศหนึ่งๆ กล่าวคือ บุคคลมีจิตใจที่รักในชนชาติ หวงแหนแผ่นดินและผลประโยชน์ร่วมของคนในชาติ การสร้างสำนึกให้เกิดความรัก ความชอบ และความศรัทธาในความเป็น “ไทย” เช่น การร้องเพลงชาติไทย การใช้ของไทย ฯลฯ

2. *กลุ่มอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)* เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก การบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ของชุมชน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ได้แก่

2.1 *อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism)* คือ ความเชื่อในอำนาจทุนเป็นใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยการผลิต มีการผลิตเพื่อการซื้อขายและแลกเปลี่ยนในตลาด ผูกขาดปัจจัยการผลิตอยู่ที่ชนชั้นนายทุน พลังแรงงาน (Labour Power) เป็นสินค้าชนิดหนึ่ง ซึ่งบุคคลต้องพยายามผลักดันให้ตนขึ้นมาเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต

2.2 *อุดมการณ์บริโภคนิยม (Consumerism)* คือ การบริโภคที่ไร้ขีดจำกัด เป็นการบริโภคที่ไม่ได้ หมายถึง แคะกินแค่ใช้อย่างเดียว แต่เจาะจงไปถึงการกิน ใช้ หรือเสพสิ่งของตัวเองไม่ได้ผลิต มีค่านิยมใฝ่เสพมากกว่าใฝ่ผลิต หรืออยากได้มากกว่าอยากทำ ใช้เงินเพื่อบรรลุนิยามความต้องการแทนที่จะลงมือลงแรง พร้อมทั้งความคิดความเชื่อที่ว่าความสุขอยู่ที่การบริโภค ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการบริโภครสนิยม มากกว่าการบริโภคเพื่อตอบสนองประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งบริโภคนิยมไม่ใช่เรื่องของวัตถุล้วนๆ แต่มีมิติทางจิตใจเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การมีรถเบนซ์ขับ ไม่ใช่เพราะว่ารถเบนซ์ขับนิ่มหรือปลอดภัย แต่เพราะมันทำให้รู้สึกมีหน้ามีตา มีความภูมิใจสูง ทำให้อมุขใจและมั่นใจในตนเอง

2.3 *อุดมการณ์วัตถุนิยม (Materialism)* คือ ความต้องการวัตถุเพื่อสนองตอบประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย พุดอย่างพุดคือตอบสนอง "กามตัณหา" ซึ่งเป็นเรื่องความอร่อย ความสะดวกสบาย หรือรสชาติจากรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เช่น การกิน

อาหารเพราะติดในรสอร่อย ต้องการเครื่องปรับอากาศ เพราะมันให้ความเย็น หรือต้องการรถเบนซ์ เพราะไปไหนมาไหนสบาย ไม่เหนื่อย เป็นต้น

2.4 *อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism)* เป็นสังคมที่วัดความสำเร็จจากกำไรจากการประกอบธุรกิจ การวัดตัวเลขจากหุ้นในบริษัทใหญ่ๆ เงินฝากในบัญชีธนาคาร รายได้ประจำปี ทั้งหมดนี้คือเครื่องบ่งชี้ถึงความสำเร็จในชีวิต และการทำกิจกรรมต่างๆ มีการคำนวณเป็นตัวเงินและผลได้ผลเสียเป็นตัวเงินเป็นฐาน แม้บางครั้งการทำกุศลด้วยการบริจาคก็อาจมีการคำนึงถึงโอกาสในการหักภาษีหรือเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสังคม อันจะสะท้อนกลับไปสู่การได้ประโยชน์ต่อธุรกิจการค้าอีกโสดหนึ่ง (ศ.ดร. ลิขิต ธีรเวคิน, 2546)

2.5 *อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-Sufficiency Economy Ideology)* คือ การดำรงอยู่และการปฏิบัติตนตามทางสายกลาง โดยหลักการ “ความพอเพียง” นั้นหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในและภายนอก เศรษฐกิจพอเพียง ไม่เน้นเอาเงินเป็นตัวตั้ง แต่เน้นที่ความเป็นผู้เจริญทุกด้าน เช่น การพึ่งตนเอง ความเพียร ความประหยัด ความมีเหตุผล ความพอประมาณ การมีสติ การมีปัญญา (www.sufficiencyeconomy.org)

3. อุดมการณ์ทางสังคม และวัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology) เป็นเรื่องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การดำเนินชีวิตประจำวันตามความเชื่อ ระเบียบ ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในชุมชน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ได้แก่

3.1 *อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism)* คือ ระบบสังคมที่มีการแบ่งชนชั้น ซึ่งกำหนดสิทธิหน้าที่และฐานะของแต่ละบุคคลในสังคม เป็นระบบเจ้าขุนมูลนาย แต่ละชนชั้นจะมีบุคลิภาพ กฎเกณฑ์ ประเพณี สิทธิของตนโดยเฉพาะ ชนชั้นปกครองจะได้รับสิทธิพิเศษ แต่ผู้ใช้แรงงาน (ประชาชน) จะมีสิทธิต่ำกว่า (สุพัตร สุภาพ, 2531)

3.2 *อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy)* คือ ระบบของโครงสร้างสังคมและแนวการปฏิบัติที่ผู้ชายมีความเหนือกว่า กคชและเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นระบบที่ผู้ชายมีความเหนือกว่าผู้หญิงในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ การเมือง หรือ

วัฒนธรรม อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่นี้พยายามสร้างความชอบธรรมต่อความเหนือกว่าของผู้ชาย (ผู้ชายเข้มแข็งกว่า ฉลาดกว่า มีเหตุผลมากกว่า คิดอะไรที่ลึกซึ้งได้มากกว่า ฯลฯ) และทำให้ความเหนือกว่านี้ดำรงอยู่ในความเชื่อของคนในสังคม (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, บทความ)

3.3 อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) คือ ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด การทำบุญประกอบการกุศล โดยพุทธศาสนาจะสอนให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (อานนท์ อภาภิรมย์, 2515)

3.4 อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) คือ การเชื่อถือโดยรู้สึกเกรงขามหรือกลัวในสิ่งที่เข้าใจว่าอยู่เหนือธรรมชาติ หรือสิ่งลึกลับ อันไม่สามารถจะทราบด้วยเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ โดยเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยคติความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิททิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ เวทมนตร์ คาถา สิ่งเร้นลับ หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีลักษณะเป็นการหวังพึ่งอำนาจภายนอกหรือการดลบันดาลจากอำนาจภายนอก มีต้นกำเนิดมาจากบทสวดในคัมภีร์พระเวท เป็นเรื่องที่ไม่อาจพิสูจน์ได้แน่นอนว่ามีผลจริงหรือไม่ และไสยศาสตร์ไม่อาจนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ เพราะที่สุดของไสยศาสตร์อาจแสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ก็เป็นเพียงชั้นโลกียอภิญา ยังเกี่ยวข้องกับโลก อยู่ในวิสัยของปุถุชน (พระประเสริฐ ชุตินุโร (สุนทรวัฒน์), 2543)

3.5 อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) คือ พันธะผูกพันทางอารมณ์ที่มนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่มมีต่อถิ่นที่อยู่อาศัย ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณี สัญลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของตนเอง มีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น และส่งเสริมวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น (เสรี พงศ์พิศ, 2547)

3.6 อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) คือ แนวความคิดซึ่งยึดธรรมชาติเป็นหลักประกอบด้วยทัศนะต่างๆ เช่น (1) ทัศนะที่ถือว่า ธรรมชาติเท่านั้น คือ สิ่งเป็นจริงนิรันดร์ มีพลังกระตุ้นในตัว ดำรงอยู่ด้วยตัวเอง มีทุกอย่างในตัวเอง อาศัยตนเอง ปฏิบัติการได้ด้วยตนเอง และมีเหตุผลในตัว (2) ทัศนะที่ไม่ยอมรับอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยถือว่าปรากฏการณ์ต่างๆ อย่างเป็นไปตามสภาวะความเกี่ยวพันที่มีต่อกันของเหตุการณ์ทางธรรมชาตินั้นๆ เอง ไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติใดๆ ทั้งสิ้น แต่เป็นกระบวนการธรรมชาติที่เกิดขึ้นเองตามกาลและเทศะ กล่าวคือ ธรรมชาตินี้มีโครงสร้างของตนเอง และโครงสร้างนั้นเกิดขึ้นได้เอง ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะอำนาจเหนือธรรมชาติ (3) ทัศนะที่มีลักษณะนิยมวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ทัศนะที่ถือว่า ปรากฏการณ์ธรรมชาติสามารถอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผลเพียงพอโดยใช้วิธีการทาง

วิทยาศาสตร์ ความรู้จะเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยวิธีการวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ความรู้ที่เรียกกันว่า อัจฉตติญาณ (intuition) คือ การรู้เองก็ดี ประสบการณ์เชิงรหัสยะคือประสบการณ์เรื่องลึกลับก็ดี คติความเชื่อที่ดี วิภรณ์คือการที่พระเป็นเจ้าเปิดเผยความรู้ให้มนุษย์ทราบก็ดีไม่ถือว่าเป็นความรู้ที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม แม้วิทยาศาสตร์จะเป็นวิธีการเดียวที่ทำให้มนุษย์รู้และเข้าใจโลก แต่มนุษย์ก็มีประสบการณ์เกี่ยวกับโลกได้หลายทาง นอกเหนือจากการรู้และการเข้าใจ ธรรมชาตินิยมไม่ถือว่าการรู้และการเข้าใจโลกเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด (4) ทศนะที่ถือว่า มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในธรรมชาติ มิได้มีฐานะพิเศษเหนือกว่าสิ่งอื่นๆ เลย พฤติกรรมของมนุษย์ก็คล้ายๆกับพฤติกรรมของสัตว์อื่นๆ จะต่างกันก็ตรงที่มีความซับซ้อนมากกว่าเท่านั้น อิทธิพลจากสังคมและสิ่งแวดล้อมทำให้ พฤติกรรมของมนุษย์ผันแปรไปต่างๆ กันได้ คุณค่าเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง มิได้อาศัยสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ:ราชบัณฑิตยสถาน, 2548, หน้า 70.)

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2545) ยังได้จำแนกอุดมการณ์ที่เด่นชัดในละครโทรทัศน์ไทยไว้อีก 6 ประเภท คือ อุดมการณ์ศักดินา อุดมการณ์ทุนนิยม อุดมการณ์เรื่องคุณค่าของแต่ละเพศและความสัมพันธ์ อุดมการณ์ชาตินิยม อุดมการณ์เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง และ อุดมการณ์ไสยศาสตร์

สำหรับในบริบทของละครโทรทัศน์ไทย สมสุข หินวิมาน (2542) ได้กล่าวไว้ว่า ละครโทรทัศน์ร่วมสมัย เป็นผลผลิตที่โลกทัศน์ความคิดความเชื่อแห่งอดีต ปัจจุบัน อนาคตได้หลอมรวมกันเอาไว้ ในทางหนึ่งละครโทรทัศน์ถูกเทียบว่าเป็น “มหากาพย์แห่งชนชั้นกลาง” ในขณะเดียวกัน สถานะอีกด้านหนึ่งของมันก็ถูกมองว่าเป็นแอ่งเก็บน้ำเน่าขนาดใหญ่ ทว่าเมื่อพินิจไปในแอ่งน้ำเน่านั้น เราก็จะพบมายาคติ และอุดมการณ์ทางสังคมที่ชนชั้นกลางได้สอดแทรกไว้

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องการแบ่งชนชั้นในสังคมที่ทรงอิทธิพลที่สุด ได้แก่ แนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, 1818-1883) และแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber 1864-1920)

จุดหลักของการศึกษาเรื่องชนชั้นในสังคมแบบมาร์กซ์อยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนกับปัจจัยการผลิต ให้ความสำคัญกับบุคคล 2 กลุ่ม คือ ชนชั้นนายทุน และชนชั้นแรงงาน

ชนชั้นนายทุน (Bourgeoisie) คือ ผู้ครอบครองทุนหรือปัจจัยการผลิต อาศัยทุนหรือปัจจัยการผลิตเป็นเครื่องมือขูดรีดแรงงานส่วนเกิน หรือมูลค่าส่วนเกินจากชนชั้นที่ไร้ปัจจัยการผลิต ต้องการขายพลังแรงงานเพื่อแลกกับรายได้เพื่อการยังชีพ นั่นก็คือ ชนชั้นแรงงาน (Labour)

ความสัมพันธ์ของสองชนชั้นนี้มีธาตุแท้เป็นความขัดแย้ง อันเกิดจากการครอบงำของชนชั้นแรก และการดิ้นรนต่อสู้ของชนชั้นหลัง และเป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาสังคมทุนนิยม

ส่วนแนวคิดของแมค เวเบอร์ ได้นำเสนอการจัดช่วงชั้นทางสังคมที่มีความหลากหลาย พิจารณาจากฐานะทางชนชั้น 3 มิติ คือ

- มิติทางเศรษฐกิจ พิจารณาจากรายได้ (ความสัมพันธ์ในการผลิตและการตลาด) อาชีพ และโอกาสในชีวิต

- มิติทางสังคม พิจารณาจากกลุ่มสถานภาพ (Status Groups) ที่บุคคลเป็นสมาชิก

- มิติทางการเมือง พิจารณาจากการแบ่งปันทางอำนาจ

จากแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจะนำมาใช้จำแนก แยกแยะ และจัดกลุ่มอุดมการณ์ โดยใช้การแบ่งลักษณะของอุดมการณ์ที่ได้กล่าวมาประกอบการพิจารณา รวมทั้งใช้ประกอบการอภิปรายและสรุปผลของอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองด้วย

2.1.6 แนวคิดเรื่องการสะท้อนกลับ

ปรัชญาลัทธิปฏิบัตินิยม เชื่อว่าโลกมิได้ขึ้นกับหรือเป็นอิสระกับความคิด (idea) ของมนุษย์ ความแท้จริง คือ ปริมาณที่มนุษย์มีการกระทำต่อกัน (interaction) กับสิ่งแวดล้อมของมนุษย์เอง หรือที่เรียกว่า “ประสบการณ์” (experience) ซึ่งมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมีการประสานงานกัน (coordinate) และต่างก็มีความรับผิดชอบในเรื่องของความเป็นจริง

โลกจะมีความหมายก็ต่อเมื่อมนุษย์ให้ความหมายแก่โลก อะไรก็ตามที่ไม่มีผลให้มนุษย์เกิดประสบการณ์ได้ สิ่งนั้นจะไม่ใช้ความจริงสำหรับมนุษย์ กลุ่มนักปฏิบัตินิยม (pragmatist) ยังเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเราจะต้องเตรียมการเลือกที่เราจะปฏิบัติได้เสมอ ความจริงจะถูกสร้างขึ้นโดยที่บุคคลมีปฏิกิริยาหรือสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม

“ความเป็นจริง” หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ และเกิดขึ้นซึ่งรวมทั้งการกระทำ ความคิด และความเข้าใจในความเป็นจริงของเราด้วย แต่โดยธรรมชาติเราจะไม่มีวันเข้าใจใน

ความเป็นจริงได้อย่างสมบูรณ์ เพราะความเป็นจริงนั้นสะท้อนความคิด และการกระทำของเรา ซึ่งเปลี่ยนไปตลอดเวลาซึ่งผลให้ความเป็นจริงเปลี่ยนไปด้วย บทบาทของเราที่มีต่อความเป็นจริง และ บทบาทของความเข้าใจในความเป็นจริงที่มีต่อความคิดและการกระทำของเรามีลักษณะของการสะท้อนกลับไปกลับมา (Reflexivity) (สไว นูญมา, 2550)

แนวคิดเรื่องการสะท้อนกลับ (Reflexivity) มีพื้นฐานความคิดในเรื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคลว่าเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปเรื่อยๆ มนุษย์จะสร้างตัวของตัวเองและสังคมจากกิจกรรม (Activities) และกิจวัตรที่ปฏิบัติ (Practices) ด้วยวิธีการใช้สัญลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษา (Languages) ซึ่งเป็นการเติมกระบวนการของความเป็นตัวเองและการสร้างสังคมให้สมบูรณ์ ทั้งนี้ความเป็นตัวเองและสังคมจะถูกประกอบกันขึ้นเป็นความเป็นจริง (Peter Dahlgren, 1981)

ในการมองเหตุการณ์ทางสังคมแบบปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลสะท้อนกลับ (Reflexivity) หมายถึง การตระหนักว่าความคิดของเรานั้นมีอิทธิพลอย่างเข้มข้นในเหตุการณ์ที่เรามีส่วนร่วม และในเรื่องที่เราคิด โดยเหตุการณ์ทางสังคมซึ่งมีผู้มีส่วนร่วมที่มีความคิด (Thinking Participant) อยู่ด้วยนั้นมีการเชื่อมโยง 2 ทาง คือ (วิทยากร เชียงกุล, 2542)

1. ผู้มีส่วนร่วมแสวงหาการเข้าใจสถานการณ์ที่เขาเข้าไปมีส่วนร่วม พวกเขาพยายามที่จะสร้างภาพซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นบทบาทของการรับรู้แบบราบเรียบ (Passive Cognitive Function)

2. พวกเขาแสวงหาการเข้าไปมีอิทธิพลที่จะเปลี่ยนสภาพความเป็นจริงให้เป็นไปอย่างที่เขาปรารถนา ซึ่งเป็นบทบาทของการมีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น (Active Participating Function)

เมื่อบทบาททั้ง 2 อย่างทำงานพร้อมกัน สถานการณ์ดังกล่าวนี้ จะถูกเรียกว่า Reflexivity หรือ การปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ วิทยากร เชียงกุล (2542) กล่าวว่า หากเราเข้าใจเรื่องแนวคิดปฏิสัมพันธ์แบบส่งผลสะท้อนกลับ เราก็จะเข้าใจได้ว่า การคาดหมายของคนเรานั้น สามารถมีบทบาทต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจริงๆ ในอนาคตได้มาก

แนวคิดเรื่องการสะท้อนกลับ (Reflexivity) ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์กลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์ถึงกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ว่ามีลักษณะการประกอบสร้างที่เกิดจากการสะท้อนกลับอันเกิดจากประสบการณ์ส่วนตัวที่เคยพบเจอหรือเคยสัมผัสหรือไม่ และจะนำไปใช้ในส่วนของการอภิปรายผลด้วย โดยจะพิจารณาร่วมกันกับแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความเป็นจริง

2.1.7 แนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความเป็นจริง

กาญจนา แก้วเทพ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ความรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับสังคมได้ก้าวไปข้างหน้าอีกหนึ่งช่วงตัว จึงมีข้อเสนอทางทฤษฎีใหม่ว่า สื่อนั้นมีได้ทำหน้าที่เป็นเพียง “กระจก” สะท้อนภาพทางสังคมและวัฒนธรรมเท่านั้น หากแต่สื่อยังสามารถเป็นถึง “ตะเกียง” ที่เลือก “ประกอบสร้าง” (Construct) ภาพต่างๆ ของสังคมด้วย

แนวคิดเรื่องการสร้างความเป็นจริงทางสังคมนั้น มีแนวคิดพื้นฐานว่า “ความเป็นจริง” (Reality) ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่ความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น (Construct) เป็นความเป็นจริงทางสังคม (Social Reality) (กาญจนา แก้วเทพ, 2545) และมนุษย์ไม่สามารถรับรู้ความเป็นจริงภายนอกได้โดยตรง แต่ต้องกระทำผ่าน “ตัวกลาง” คือ ประสาทสัมผัส และกระบวนการรับรู้ทางจิตของมนุษย์ ซึ่งถูกหล่อหลอมโดยกระบวนการทางสังคมมาก่อนแล้ว ดังนั้นสิ่งที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นความจริงทางสังคมนั้น จึงล้วนแต่เป็นโลกที่ถูกสร้างและถูกตีความมาในระดับหนึ่งแล้วทั้งสิ้น

อย่างไรก็ดี ตามแนวคิดของทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคม (The Social Construction of Reality) ของ Peter Berger และ Thomas Luckmann (1967) นั้น ได้แบ่งโลกออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ โลกแห่งความเป็นจริง (World of Reality) และโลกแห่งความหมาย (World of Meaning)

โลกแห่งความเป็นจริง (World of Reality) คือ โลกที่เราสามารถสัมผัสได้ด้วยตาหู จมูก ลิ้น กาย และใจ เช่น สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น หรือแม้กระทั่งความฝัน

โลกแห่งความหมาย (World of Meaning) คือ ความรู้ (Knowledge) ที่เราได้รับมาเพียงบางส่วนของโลกแห่งความเป็นจริง เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถหาความแน่นอนจากความ เป็นจริงที่อยู่รอบๆ ตัวได้ มนุษย์จึงต้องสร้างโลกแห่งความหมายขึ้นเพื่อที่จะกำหนดและอธิบาย ความเป็นจริงตามธรรมชาติ โดยความหมายที่ได้นี้ก็คือ ความรู้ในเรื่องๆ หนึ่ง และเมื่อความรู้ สะสมมากขึ้นเรื่อยๆ ก็จะกลายเป็นคลังแห่งความรู้ (Stock of Knowledge) ขึ้น และมนุษย์ก็จะ สามารถแสดงหรือกระทำต่อเรื่องๆ หนึ่งที่ตนเคยมีความรู้ในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างเคยชินในชีวิตประจำวัน จนโลกแห่งความหมายนั้นกลายเป็น “ความเป็นจริงทางสังคม” ในที่สุด

แนวคิดเรื่องการสร้างความเป็นจริงทางสังคมนี้ จะทำให้เกิดการมองสื่อมวลชนใน ฐานะที่เป็นผู้สร้างและผู้นำเสนอ โดยผ่านกระบวนการผลิตและการเผยแพร่ชุดของความรู้ความ เข้าใจด้วยบทบาทของการตีความ นิยามความหมายใหม่ พิเคราะห์ใหม่ และบันทึกใหม่ โดย บทบาทดังกล่าวได้แทรกตัวอยู่ตรงกลางระหว่างปัจเจกบุคคลกับโลกแห่งความเป็นจริง (Truth) เมื่อปัจเจกบุคคลถูกหล่อหลอมโดยโลกทางสังคม ก็ทำให้เกิดกระบวนการสร้างโลกแห่ง ความหมาย (World of Meaning) ให้กับสรรพสิ่งรอบตัวของแต่ละคนแตกต่างกันออกไป และสร้าง ผลกระทบให้เกิดสำนึกของผู้คน ซึ่งทั้งหมดนี้มาจากแนวโน้มของสื่อเองที่มักจะนำเสนอภาพความ เป็นจริงทางสังคมอย่างไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และมักนำเสนอแต่เพียงแง่ใดแง่หนึ่งไม่รอบด้าน

ตามทฤษฎีการสร้างความหมายนั้น มีอย่างน้อย 4 ทาง ซึ่งภาพจากสื่อสามารถ แสดงบทบาทในการทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนแปลง หรือสร้างความหมายทางสังคมให้แก่ความเป็น จริงได้ ได้แก่ (ปอแก้ว ทิพยมณฑล, 2545)

1. Establishment คือ กระบวนการที่ทำให้คำใหม่และความหมายใหม่กลายเป็น ส่วนหนึ่งในระบบภาษาผ่านทาง การที่ผู้รับสารเปิดรับภาพจากสื่อมวลชน เช่น AIDS, RAMBO ผู้รับสารจะมีภาพคำเหล่านี้อยู่ในหัว มีความเข้าใจความหมาย ด้วยวิธีนี้บุคคลหรือผู้รับสารจะ ได้รับความหมายสัญลักษณ์ต่างๆ ที่พวกเขาไม่คุ้นเคยมาก่อนได้

2. Extension คือ การขยายความหมาย สามารถเกิดขึ้นจากผลของภาพในสื่อ ด้วยวิธีนี้คนเราเรียนรู้ความหมายที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถผูกติดกับสัญลักษณ์คุ้นเคยอยู่แล้ว นั่นคือ คำเดิมก็มีอยู่แล้ว มีความหมายเดิม แต่เมื่อนำเสนอผ่านสื่อจะมีความหมายเพิ่มขึ้นไปอีก

3. Substitution คือ การแทนที่ความหมายดั้งเดิมด้วยความหมายใหม่ เช่น ยาน้ำเบนโล ความหมายเดิมคือ “ยาสำหรับสตรี” แต่พอนำเสนอผ่านสื่อกรณีหม่อม คัทลียา ทำให้เกิดความหมายใหม่มาแทนที่กลายเป็น “ผู้หญิงท้อง”

4. Stabilization หรือ Standardization คือ การทำให้ความหมายที่เป็นผลจากการนำเสนอผ่านสื่อยังคงอยู่ต่อไป โดยการฉายภาพนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก สื่อทำการเสริมแรง (Reinforce) แบบแผนการตีความเข้าไปอีก

อนึ่ง Adorni และ Mane (อ้างในวิทยา พานิชล้อเจริญ, 2543) ยังได้แบ่งความเป็นจริงออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

Objective Social Reality คือ ความจริงที่สัมผัสได้ด้วยประสบการณ์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกภายนอกที่ซึ่งสามารถเผชิญได้

Symbolic Social Reality คือ ความเป็นจริงที่ถูกแสดงออกมาในรูปของสัญลักษณ์ เช่น ศิลปะ เอกสาร หรือเนื้อหาในสื่อ โดยความจริงแบบนี้มีอยู่มากมาย บุคคลต้องใช้ความสามารถในการรับรู้และแยกแยะสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

Subjective Social Reality คือ ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในทัศนะของตัวผู้มองเอง นั่นคือ ความเป็นจริงที่ได้รับแบบ Objective และ Symbolic มารวมกันเข้าเป็นแบบ Subjective โดยอาจกล่าวได้ว่า ความจริงจะถูกนำเสนอในรูปแบบของสัญลักษณ์ และนำไปสู่จิตสำนึกของแต่ละคน

สำหรับในเรื่องของการสร้างความเป็นจริงทางสังคมนั้น สื่อมวลชนถือเป็นส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นจริงในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากโลกนี้มีความเป็นจริงอยู่อย่างมากมาย มีเหตุการณ์หลากหลายที่ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถเข้าไปมีประสบการณ์ด้วยตัวเองได้โดยตรง สื่อมวลชนจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด หรือนำเสนอความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในโลก โดยผ่านกระบวนการต่างๆ ของการสื่อสาร นับตั้งแต่การเลือกสรรเรื่อง การตัดต่อภาพ ไปจนถึงการนำเสนอ

แนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมนั้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้พิจารณาสรุปผลร่วมกับข้อมูลของอุดมการณ์ที่ได้ค้นหาและปรากฏออกมา เพื่อให้เข้าใจและสามารถอธิบายได้ถึงกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างโทรทัศน์กับสังคมไทย” ของเพาวิภา ภมรสถิต (2528) ได้ทำการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ในแง่ของความสัมพันธ์กับสังคมไทย ว่าละครโทรทัศน์กับสังคมไทยมีความสัมพันธ์ต่อกันหรือมีบทบาทต่อกันอย่างไร โดยทำการศึกษาดังตั้งปี พ.ศ. 2498 ถึงปี พ.ศ. 2516 เป็นระยะเวลา 19 ปี จากผลการวิจัยพบว่า ละครโทรทัศน์มีความสัมพันธ์ และมีบทบาทกับสังคมไทยทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในด้านการเมืองละครโทรทัศน์เป็นเครื่องมือของผู้ปกครองในการสร้างความมั่นคงในการปกครองประเทศ เนื่องจากคุณสมบัติของละคร ประสิทธิภาพของโทรทัศน์และความนิยมของประชาชน รัฐบาลทุกสมัยจึงเห็นความสำคัญของละครโทรทัศน์ว่าสามารถจะเป็นตัวแทนในการสื่อเรื่องราวต่างๆ ให้ประชาชนรับรู้ได้ โดยที่ประชาชนไม่รู้ตัว ส่วนในด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้อุปถัมภ์รายการและผู้ชมมีส่วนกำหนดทิศทางในการจัดทำละคร แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาและรูปแบบของละครจะต้องไม่ขัดกับหลักเกณฑ์และข้อบังคับของสถานี แม้ว่าละครโทรทัศน์ในช่วง 19 ปีนั้นจะเป็นละครที่อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ปกครองประเทศ แต่ก็ยังเป็นละครที่ช่วยชี้แนะสังคมในด้านศีลธรรมจรรยา ความรักชาติ และความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ด้วยเช่นกัน

งานวิจัยเรื่อง “การถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองระบอบราชาธิปไตยในละครโทรทัศน์จักรๆ วงศ์ๆ” ของมณฑลลี ศิลาวีเศษฤทธิ์ (2537) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ละครโทรทัศน์จักรๆ วงศ์ๆ ที่สร้างจากนิทานดั้งเดิมและนิทานแต่งใหม่ ว่าได้ถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองของระบอบราชาธิปไตยอะไรบ้าง และใช้เทคนิคการถ่ายทอดทางโทรทัศน์อย่างไร โดยวิเคราะห์ละครที่ออกอากาศในเดือนสิงหาคม 2535 ถึงเดือนกรกฎาคม 2536 แบ่งเป็นละครที่สร้างจากนิทานดั้งเดิม 4 เรื่อง และละครที่สร้างจากนิทานแต่งใหม่ 3 เรื่อง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ละครที่สร้างจากนิทานดั้งเดิมมีการถ่ายทอดอุดมการณ์เทวราชา หรือการที่กษัตริย์ คือ เทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์เป็นอุดมการณ์หลัก โดยใช้เทคนิคพิเศษและคอมพิวเตอร์กราฟฟิก พระเอกนางเอกจะมีเครื่องแต่งกายที่อลังการ มีอาวุธและของวิเศษที่ติดตัวมาแต่เกิด ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจถาวรที่ได้จากเทพเจ้า หรือการสืบสันตติวงศ์ ส่วนละครที่สร้างจากนิทานแต่งใหม่ จะเน้นการถ่ายทอดอุดมการณ์ธรรม

ราชา หรือการที่กษัตริย์ คือ มนุษย์ที่เป็นคนดีเลิศประดุจพระโพธิสัตว์เป็นอุดมการณ์หลัก โดยผ่านเทคนิคการใช้ภาพและคำพูด พระเอกนางเอกจะมีเครื่องแต่งกายที่เรียบง่ายคล้ายสามัญชนในปัจจุบันมากขึ้น มีอาวุธและของวิเศษที่ได้จากการทำความดี เป็นสัญลักษณ์ของอำนาจที่ได้มาด้วยความสามารถและความดี ซึ่งไม่ใช่อำนาจที่ถาวร แต่จะอยู่กับคนดีและใช้อำนาจในทางที่ถูกได้ยั่งยืน อันแสดงถึงการปรับอุดมการณ์เทวราชาให้อ่อนลง มาสู่อุดมการณ์ธรรมราชามากขึ้น

งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์คำขวัญในฐานะกลไกการสร้างอุดมการณ์ของรัฐในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม (2481-2487) ของนพรัตน์ ตฤณชาติวิเศษ (2536) ในงานวิจัยชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะเข้าใจในบทบาทของรัฐกับการสร้างอุดมการณ์ของรัฐผ่านคำขวัญ ว่ามีปัจจัยหรือเงื่อนไขอะไรบ้างที่ทำให้รัฐต้องสร้าง “อุดมการณ์ของรัฐ” และรัฐได้สร้างอุดมการณ์อะไรไว้บ้าง รวมถึงเรื่องที่ว่ารัฐได้มีการสร้างอุดมการณ์ของรัฐผ่านกลไกคำขวัญด้วยรูปแบบและวิธีการสื่อสารอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในคำขวัญเป็นการชี้แนะการปฏิบัติตนของชนในชาติเพื่อการพัฒนาชาติ โดยคำขวัญที่นำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมนั้น จะมีการสร้างความหมายของชาติเป็นรูปธรรมที่หลากหลายชัดเจน โดยคำขวัญจะชี้แนะวิธีการปฏิบัติตนเพื่อแสดงถึงความรักชาติและความยิ่งใหญ่ของชาติ (อุดมการณ์ทางการเมือง) และนำไปสู่ประชาชนมีค่านิยมและขนบธรรมเนียมที่ทันสมัยเพื่อ “สังคมใหม่” ของไทย (อุดมการณ์ทางสังคม) และให้ประชาชนปฏิบัติตนเพื่อการครองชีพที่ดีขึ้น (อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ) รวมถึงให้เชื่อและปฏิบัติตามที่ผู้นำชี้แนะทุกอย่าง การที่อุดมการณ์สามารถชักชวนประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็โดยการสร้างรูปแบบและวิธีการสื่อคำขวัญให้เป็นที่ประทับใจประชาชนเกิดการยอมรับ รู้สึกคล้อยตามและนำไปปฏิบัติตามโดยไม่รู้สึกรู้ว่าถูกบังคับ ทั้งนี้เพราะลักษณะของคำขวัญนั้นเป็นถ้อยคำที่สั้น กระชับ มีจังหวะของคำดี มีเป้าหมายเพียงประการเดียวเพื่อให้ประชาชนจดจำได้ง่าย ไม่สับสน รวมทั้งการใช้ภาษาในคำขวัญจัดอยู่ในประเภทภาษาเพื่อการชักชวน มีการเลือกสรรคำที่ดี นอกจากนี้รัฐยังมีวิธีการสื่อสารคำขวัญ ทำให้คำขวัญดูเสมือนเป็นตัวแทนของรัฐในการชักชวน บอกกล่าว แม้จะไม่มีมีการบอกโดยตรงในคำขวัญว่าเป็นของรัฐ แต่ประชาชนจะทราบได้ว่าเป็นการชักชวนให้ปฏิบัติตามโดยรัฐ

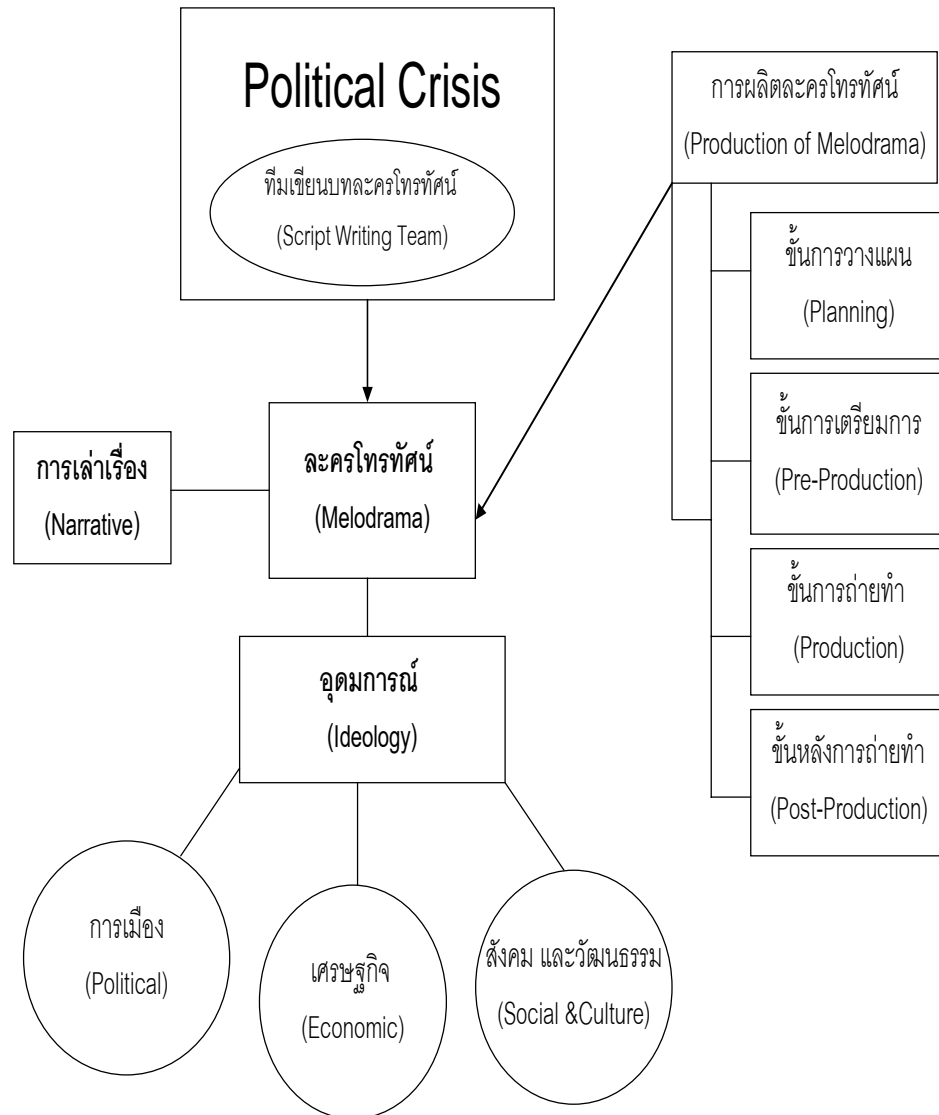
งานวิจัยเรื่อง “อุดมการณ์ทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชียเปรียบเทียบกับเอเชียวิค” ของวรรณมณี บัวเทศ (2545) งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในเนื้อหาของข้อเขียนของนิตยสารภาษาต่างประเทศ 2 ฉบับ คือ ไทม์ฉบับอเมริกาและเอเชียวิค เพื่อเปรียบเทียบเนื้อหาอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชียจากนิตยสารทั้ง 2 ฉบับ ซึ่ง

มีเจ้าของเดียวกันแต่กลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน โดยเลือกศึกษาเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเอเชีย และเป็นที่น่าสนใจของประชาคมโลก 4 เหตุการณ์ ได้แก่ การส่งมอบเกาะฮ่องกงจากอังกฤษสู่จีน การเดินทางไปเยือนอินเดียและปากีสถานของประธานาธิบดีบิล คลินตัน ความขัดแย้งระหว่าง ดร.มหาธีร์ มูฮัมหมัด กับอันวาร์ อิบราฮิม และความขัดแย้งในติมอร์ตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า แม้วานิตยสารทั้ง 2 ฉบับ จะมีกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง คือ ไทม์ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวสหรัฐอเมริกา (ตะวันตก) และเอเชียวีค มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชาวเอเชีย (ตะวันออก) แต่เนื้อหาอุดมการณ์ที่ปรากฏในข้อเขียนของนิตยสารทั้งสองเกือบทั้งหมดจะเป็นอุดมการณ์ตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับประเทศโลกตะวันตก และอุดมการณ์ทุนนิยม ซึ่งหมายรวมถึงรูปแบบการดำเนินธุรกิจการค้าเสรี และการเกิดช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำระหว่างคนในสังคม เพราะฉะนั้นผู้รับสารชาวตะวันตก การรับสารที่มีเนื้อหาอุดมการณ์ตะวันตกจึงเหมือนเป็นการตอกย้ำรากฐานความเชื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขณะที่ผู้รับสารซึ่งเป็นชาวตะวันออกที่อุดมการณ์พื้นฐานหรืออุดมการณ์ท้องถิ่นไม่เข้มแข็งพอก็อาจจะเริ่มเปลี่ยนความเชื่อ และนำไปสู่การครอบงำทางอุดมการณ์ได้ง่าย

งานวิจัยเรื่อง “การสะท้อนอุดมการณ์ผ่านการเล่าเรื่องในข่าวกรณีความขัดแย้งโรงไฟฟ้าบ่อนอก” ของสิริวันท์ กลิ่นละมุน (2545) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสะท้อนอุดมการณ์ของหนังสือพิมพ์ที่มีการประกอบสร้าง ผลิตซ้ำโดยผ่านวิธีการเล่าเรื่องและมีปัจจัยอะไรส่งผลกระทบต่อ การนำเสนอเหตุการณ์โรงไฟฟ้าบ่อนอก รวมทั้งวิเคราะห์ท่าทีและข้อโต้แย้งบุคคลที่เป็นแหล่งข่าว ได้แก่ ฝ่ายคัดค้าน และฝ่ายสนับสนุน ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มติชน ข่าวสด เดลินิวส์ กรุงเทพธุรกิจ และไทยโพสต์ ช่วงเดือนมกราคม 2545 ถึงเดือนพฤษภาคม 2546 สัมภาษณ์แหล่งข่าว 2 คน และบุคคลในสายงานนิเทศศาสตร์ 2 คน ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์มีโครงสร้างการเล่าเรื่องชัดเจน ประกอบด้วยการเริ่มเรื่อง การดำเนินเรื่อง และจุดจบ โดยแบ่งแหล่งข่าวออกเป็นพระเอกที่มีแนวโน้มยกให้กับชาวบ้านในฐานะผู้เสียเปรียบ และผู้ร้าย คือ โรงไฟฟ้าในฐานะผู้บุกรุก ทำให้ข่าวโรงไฟฟ้าบ่อนอกมีภาพการแสดงความคิดเห็นได้ตอบไปมา รวมทั้งหนังสือพิมพ์มีแนวโน้มนำเสนอ อุดมการณ์ฝ่ายคัดค้านแต่เมื่อเหตุการณ์ยังไม่มีบทสรุปหนังสือพิมพ์กลับทำให้ข่าวหายไป และยังพบว่าหนังสือพิมพ์มีการนำเสนอข่าวที่พลิกไปพลิกมาและไม่เข้าข้างใครอย่างแท้จริง โดยปัจจัยที่มี ผลต่อการนำเสนอ ได้แก่ นโยบายองค์กร ข้อจำกัดแหล่งข่าว ความรู้และประสบการณ์ของนักข่าว กระแสความเคลื่อนไหวของรัฐบาล และคุณค่าข่าว ซึ่งแหล่งข่าวมองว่าหนังสือพิมพ์ยังไม่มีความเป็นกลาง

งานวิจัยเรื่อง “The Force of Myth on Popular Narrative : The Case of Melodramatic Serials” ของ Elizabeth Lozano (1992) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของมายาคติในการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ โดยงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุบริบทพื้นฐานของจุดร่วมในละครโทรทัศน์ระหว่างความบันเทิงของมวลชนกับการศึกษา ซึ่งบทความชิ้นนี้ได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการตรงข้ามกันระหว่างการศึกษากับความบันเทิงและนำเสนอกระบวนการโดยทั่วไปของการขัดเกลาทางวัฒนธรรม ที่มีความทับซ้อนกันทางวัฒนธรรมระหว่างสองสิ่งนี้ ผลการศึกษาพบว่า ในละครโทรทัศน์ของ American และ Latin American มีการเล่าเรื่องตามตรรกะของมายาคติ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นที่แสดงออกซึ่งพลังของมายาคติ โดยคุณสมบัติของละครโทรทัศน์นั้นเป็นที่ให้ความจริงทางประวัติศาสตร์ มีลักษณะร่วมของประชาชนส่วนรวม มีความยืดหยุ่นในการเรียงลำดับเรื่อง และมีการเลือกส่วนที่จะนำเสนอ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิ่งสำคัญของการเล่าเรื่อง ในความสัมพันธ์ทางเนื้อหาระหว่างละครโทรทัศน์และการเล่าเรื่องในละครโทรทัศน์ พบว่า ละครโทรทัศน์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการทำหน้าที่ทางมายาคติ เช่น การสร้างวาทกรรมในการสั่งสอนและการขัดเกลาทางวัฒนธรรม สำหรับสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษา และความบันเทิงที่แตกแขนงออกมา พบว่า การตรงข้ามกันระหว่างความบันเทิงและการศึกษาอาจเป็นในเรื่องของอุดมการณ์และความมีเหตุผล แต่ไม่ใช่เรื่องของการปฏิบัติ เพราะการศึกษากับความบันเทิงนั้นมีความทับซ้อนกันในเรื่องของการขัดเกลาทางวัฒนธรรมทางสังคมอยู่บ่อยครั้ง

2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤติทางการเมือง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาถึงกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย รวมทั้งอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤติทางการเมืองตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2549 ถึง พ.ศ. 2550

การวิจัยครั้งนี้จะทำการแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน และใช้เครื่องมือในการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 การค้นหา และวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ในช่วงภาวะวิกฤติทางการเมืองตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2549 ถึง พ.ศ. 2550 จะทำโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) ของละครที่นำมาแพร่ภาพออกอากาศช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อให้ทราบว่า มีอุดมการณ์อะไรบ้าง และลักษณะของอุดมการณ์ที่ถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์ไทยในช่วงที่มีความเกี่ยวเนื่องในสภาพบริบททางสังคม และทางการเมืองช่วงวิกฤตินั้นเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤติทางการเมืองตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ.2549 ถึง พ.ศ. 2550 ซึ่งจะทำโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์ คือ สถานีโทรทัศน์ ผู้จัดละคร ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับภาพ – ผู้กำกับรายการ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงวิธีการ กระบวนการสอดแทรก และการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์

3.1 หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

หน่วยของการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ มี 2 ประเภท คือ

3.1.1 สื่อ (Artifact) ได้แก่ บทละครโทรทัศน์ เทปละครโทรทัศน์

3.1.2 ผู้ผลิต (Individual) ได้แก่ ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ ผู้เกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์

3.2 ประชากร (Population)

กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

3.2.1 บทละครโทรทัศน์ที่สะท้อนอุดมการณ์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2550

3.2.2 เทปละครโทรทัศน์ที่สะท้อนอุดมการณ์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2550

3.2.3 ผู้เกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์ที่ละครสะท้อนอุดมการณ์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2550

3.3 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sampling and Selective Sampling)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากร โดยพิจารณาและคัดเลือก ดังนี้

3.3.1 บทละครโทรทัศน์ที่สะท้อนอุดมการณ์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2550

บทละครโทรทัศน์ที่สะท้อนอุดมการณ์ ที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ จะทำการคัดเลือกจากบทละครโทรทัศน์ที่มีละครออกอากาศในช่วงเวลาหลังข่าวภาคค่ำ 20.00 น. ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งคัดเลือกจากบทละครโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจำนวน 15 เรื่อง จากนิตยสารทีวีพูล (ทำการสำรวจข้อมูลโดยสถาบันราชภัฏสวนดุสิต) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3.3.1 กลุ่มตัวอย่างละครโทรทัศน์

ออกอากาศ	รายชื่อละคร / ช่อง	บทโทรทัศน์	กำกับการแสดง	ผู้ผลิต
27/8/49	1. ชิงกัฬา ช่างก็แรง / 7	ร่มภา ภิรมย์ภักดี	จรรยา ธรรมศิลป์	ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น
28/9/49	2. แก้วตาพี่ / 3	ณัฐยา ศิรกรวิไล	กฤษณ์ ศุภระมงคล	ละครไท
2/10/49	3. รอยอดีตแห่งรัก / 5	ศุภกร เหรียญสุวรรณ และทีม	ถกลเกียรติ วีรวรรณ	ซีเนริโอ
13/10/49	4. ปิ่นมุก / 7	นันทวรรณ รุ่งวงศ์ พานิษฐ์ และทีม	สำรวย รักชาติ	ดาราวีดีโอ
26/10/49	5. สายน้ำสามชีวิต / 7	เพ็ญสิริ เสวตวิหารี	นพพล โกมารชุน	เป่า จีน จง
24/11/49	6. สุดรักสุดดวงใจ / 3	จิระวิทย์ สมบัติศิริ	อดุลย์ บุญบุตร	ทีวีซีน
7/2/50	7. รหัสริษยา / 7	ณัฐยา ศิรกรวิไล	กฤษฎา เตชะนิโลบล	บ้านละครอน
16/3/50	8. ปุโลมเฝ้าทรัพย์ / 7	ศัลยา สุชะนิวัตต์	จรรยา ธรรมศิลป์	ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น
22/3/50	9. เพลงรักริมฝั่งโขง / 7	พัลลภ สิ้นธุ์เจริญ และทีม	ธงชัย ประสงค์สันติ	คำพอดี
9/4/50	10. แรมพิศवास / 3	ประไพศรี ศรีนาทม	มิน เกรียงไกรสกุล	ทู อิน วัน
21/4/50	11. อภิมหิมามหาเศรษฐี / 7	พิง ลำพระเพลิง	พีรพล เขียรเจริญ	หนูกหนาน
16/5/50	12. ภาษา นาคา / 7	เพ็ญสิริ เสวตวิหารี และทีม	สมพร เชื้ออุ่มบุญ	เป่า จีน จง
17/5/50	13. รักเธอทุกวัน / 3	สมภพ ผูกพันน้อย	พีรพล เขียรเจริญ	หนูกหนาน
19/6/50	14. หัวใจศิลา / 5	วรรณนา แต่งผลเลิศ	สันต์ ศรีแก้วหล่อ	เอ็กแซ็กท์
3/7/50	15. เหลี่ยมเพชรกะรัต / 7	วรพันธ์ วี	วัชรา สังข์สุวรรณ	ดีต้า วิดีโอ โปรดักชั่น

3.3.2 เทปละครโทรทัศน์ที่สะท้อนอุดมการณ์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2550

สำหรับเทปละครโทรทัศน์ที่นำมาวิจัยนั้น จะเป็นเทปละครโทรทัศน์ทุกเรื่องที่มาจากบทละครโทรทัศน์ที่ได้ทำการเลือกไว้แล้วในข้อที่ 1 โดยเทปละครโทรทัศน์ทั้ง 15 เรื่องนี้จะถูกนำมาวิเคราะห์ทั้งหมด เนื่องจากเทปละครโทรทัศน์ทั้ง 15 เรื่องนี้ถือเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากร สามารถนำไปใช้อ้างอิง และชี้แทนคุณลักษณะของประชากรได้

3.3.3 ผู้เกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์ที่ละครสะท้อนอุดมการณ์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2550

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตละครโทรทัศน์ที่จะเลือกนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีส่วนในการผลิตละครที่สะท้อนอุดมการณ์ โดยมาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) อันคำนึงถึงความเป็นไปได้ที่กลุ่มตัวอย่างจะสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ครอบคลุม ซึ่งพิจารณาจากความถนัดจากแนวละครที่ผลิตและประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นผู้เขียนบทละครโทรทัศน์จำนวน 5 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิต จำนวน 8 คน รวมเป็น 13 คน ได้แก่

- ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์

1. คุณภูพิงค์ พังสะอาด
ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี”
บริษัท หนูก - หนาน จำกัด
2. คุณเพ็ญสิริ เสวตวิหารี
ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำสามชีวิต” และ
“กาษา นาคา” บริษัท เป้า จีน จง จำกัด
3. คุณนันทวรรณ รุ่งวงศ์พาณิชย์
ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก”
บริษัท ดาราวิดีโอ จำกัด

4. คุณณัฐธิยา ศิริกรวิไล

ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพี่” และ “รหัสริษยา”
บริษัท ละครไท จำกัด และบริษัท บ้านละครอน จำกัด

5. คุณประไพศรี ศรีนาทม

ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศवास”
บริษัท ทูอินวัน จำกัด

- ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิต

1. คุณสมรภัช ณรงค์วิชัย

ผู้จัดการฝ่ายผลิตรายการสถานีวิทยุโทรทัศน์สี ช่อง 3

2. คุณหทัยรัตน์ อมตะวงษ์

บริษัท ละครไท จำกัด

3. คุณสุรพร นิลนฤนาท

ผู้ควบคุมการผลิต บริษัท ทูอินวัน จำกัด

4. คุณธงชัย ประสงค์สันติ

กรรมการผู้จัดการ บริษัท คำพอดี จำกัด

ผู้กำกับการแสดง เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง”

5. คุณพีรพล เขียรเจริญ

กรรมการผู้จัดการ บริษัท หนูก - หนาน จำกัด

ผู้กำกับการแสดง เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี”, “รักเธอทุกวัน”

6. คุณอดุลย์ บุญบุตร

ผู้กำกับการแสดง

เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ”

บริษัท ทีวีซีน จำกัด

7. คุณณฤชญา เตชะนิโลบล

ผู้กำกับการแสดง

เรื่อง “รหัสริษยา”

บริษัท บ้านละครคอน จำกัด

8. คุณชวัลวิทย์ หนึ่งพรลิขิต

ผู้กำกับรายการ และผู้กำกับภาพ

เรื่อง “รหัสริษยา”

บริษัท บ้านละครคอน จำกัด

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลประเภทเอกสารและวัตถุ สำหรับข้อมูลที่เป็นเอกสารผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลในส่วนของบทละครโทรทัศน์ บทสัมภาษณ์ บทวิจารณ์ เนื้อเรื่องย่อของละครโทรทัศน์ตามที่ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างไว้แล้วจำนวน 15 เรื่อง จากนิตยสาร หนังสือพิมพ์ และข้อมูลในอินเทอร์เน็ต จากนั้นจะทำการเก็บข้อมูลทั้งหมดเข้าแฟ้มเอกสาร โดยเรียงลำดับตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการเลือกไว้ ในส่วนของเทปละครโทรทัศน์ จำนวน 15 เรื่อง ผู้วิจัยจะทำการขอยืมหรือคัดลอกเทปจากผู้ผลิตของแต่ละเรื่องก่อน หากไม่สามารถเก็บรวบรวมได้ครบ ผู้วิจัยก็จะทำการสั่งซื้อผ่านทางอินเทอร์เน็ตต่อไป

ข้อมูลจากตัวบุคคล สำหรับวิธีการเก็บข้อมูลจากตัวบุคคลที่ได้ทำการเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วนั้น ผู้วิจัยจะทำการติดต่อผ่านทางบริษัทผู้ผลิต สถานีโทรทัศน์ ร่วมกับการใช้วิธีการแบบ Snow Ball ทั้งนี้เพื่อจะทำให้เข้าถึง Key informant ซึ่งจะนำไปสู่การเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) ซึ่งผู้วิจัยจะเตรียมแนวคำถามหลักไว้ล่วงหน้า และเริ่มต้นเปิดประเด็นการสัมภาษณ์ด้วยการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นกว้างๆ ทั่วๆ ไป แล้วจึงค่อยๆ เจาะลึกลงในรายละเอียดต่างๆ โดยผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกในขณะที่สัมภาษณ์ และบันทึกเทปสัมภาษณ์ไปพร้อมกัน โดยผู้วิจัยจะใช้คำถามจำนวน 2 ชุด แบ่งเป็นคำถามสำหรับผู้เขียนบทโทรทัศน์ และคำถามสำหรับกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์ โดยมีแนวคำถามดังนี้

ก. แนวคำถามสำหรับผู้เขียนบทละครโทรทัศน์

- เมื่อได้ทำการเลือกเรื่องเสร็จแล้ว มีการวางแผนการดำเนินการเขียนบทอย่างไร
- สิ่งที่คุณเขียนบทต้องการให้ผู้ชมได้รับจากการดูละครในช่วงเวลาของบริบททางสังคมในขณะนี้คืออะไร
- แนวความคิดหลักของเรื่องโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร
- ผู้เขียนบทมีการสอดแทรกความคิด หรือความเชื่อ (อุดมการณ์) หรือไม่ และมีวิธีการ หรือเทคนิคอย่างไร

ฯลฯ

ข. แนวคำถามสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์

- การคัดเลือกเรื่องที่จะนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์มีที่มาอย่างไร
- เรื่องที่ถูกนำมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ต้องมีลักษณะอย่างไร และมีประเด็น หลักสำคัญ หรือแนวคิดแบบใด
- บริบททางสังคมในเรื่องทางการเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่กับเนื้อหาในบทละครโทรทัศน์
- ขั้นตอนในการผลิตละครโทรทัศน์ ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผนงาน ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการถ่ายทำ ขั้นตอนหลังการถ่ายทำหรือการตัดต่อ มีการสอดแทรกความคิด ความเชื่ออะไรบ้าง และทำอย่างไร

ฯลฯ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง” ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) และตีความจากตัวบท โดยใช้แหล่งข้อมูลจากบทละครและเทพละครโทรทัศน์ทั้ง 15 เรื่อง ตามที่ได้คัดเลือกไว้ ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ตามหลักแนวคิดการเล่าเรื่องทั้ง 8 ขั้นตอน เพื่อค้นหาอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง โดยพิจารณาจากความคิด ความเชื่อที่ปรากฏว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ไทยว่ามีอะไรบ้าง และมีลักษณะเป็นอย่างไร โดยทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. โครงเรื่อง (Plot)

ผู้วิจัยจะพิจารณาจากการวางโครงเรื่อง ซึ่งก็คือการจัดลำดับเหตุการณ์โดยรวมของเรื่อง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การเริ่มเรื่อง (Exposition) การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ขั้นภาวะวิกฤต (Climax) ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) และขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)

2. แก่นเรื่อง (Theme)

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์แนวความคิดหลัก หรือความคิดรวบยอดของละครแต่ละเรื่อง เพื่อดูว่าผู้เขียนบทละคร หรือผู้ผลิตต้องการสื่อความคิดหลักถึงผู้ชมในเรื่องใดบ้าง โดยใช้แนวทางวิเคราะห์แก่นเรื่องของ J.S.R. Goodlad

3. ความขัดแย้ง (Conflict)

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ความขัดแย้งในเรื่องว่ามีความขัดแย้งระหว่างอะไรบ้าง โดยใช้เกณฑ์การจำแนกโดยการค้นหาความขัดแย้งระหว่างคนกับคน (ตัวละครด้วยตัวเอง) การค้นหาความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร และการค้นหาความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับพลังภายนอก

4. ตัวละคร (Character)

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง เพื่อดูว่าตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะอุปนิสัยใจคอ มีการกระทำ และมีความคิดอย่างไร รวมทั้งดูการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการของตัวละครด้วย

5. บทสนทนา (Dialogue)

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์คำพูดของตัวละคร ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการใช้ถ่ายทอดความคิด ความเชื่อที่ผู้ผลิตละครโทรทัศน์ จะใช้ส่งผ่านมาถึงผู้ชม โดยบทสนทนาในละครจะสามารถแสดงนิสัย ความคิดความอ่าน ความเห็น ความรู้สึก และอารมณ์ของตัวละคร ซึ่งมักจะมีความหมายภายใต้คำพูดที่ตัวละครแต่ละตัวได้แสดงออกมา โดยบทสนทนาซึ่งเป็นการดำเนินเรื่องหลักของละครโทรทัศน์ก็มักจะสื่อถึงวาทกรรมในแง่อิงกับอุดมการณ์

6. ฉาก (Setting)

ในส่วนของฉากนั้น จะหมายรวมถึง เวลา และสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์นั้นๆ โดยฉากจะสามารถบ่งบอกถึงความหมายทางอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในเรื่อง โดยฉากแต่ละฉากนั้นก็ถือว่ามีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก และความเข้าใจของผู้ชม

7. ตอนจบ (Ending)

ในบทสรุปของเรื่อง หรือตอนจบของเรื่องจะทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้ผลิตละครโทรทัศน์ได้ฝากอะไรไว้ให้กับผู้ชม และมีอุดมการณ์ใดที่ปรากฏในตอนจบของเรื่อง

8. มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of View)

มุมมองในการเล่าเรื่องนั้นมีส่วนสำคัญในการวิเคราะห์อุดมการณ์อย่างมาก เนื่องจากการนำเสนอของผู้เล่ามักจะมีการสอดแทรกอุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม และการตัดสินใจบางอย่างของผู้เล่าลงในเนื้อหา โดยมุมมองมีผลอย่างยิ่งต่อความรู้สึก และการชักจูง

อารมณ์ มุมมองเป็นตัวการที่แท้จริงที่เข้าไปกำหนดทิศทางเรื่องที่น่ามาเสนอ ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ด้วยว่าละครแต่ละเรื่องนั้นถูกเล่าจากมุมมองของใคร

จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มข้อมูลเข้าด้วยกัน โดยดูจากข้อมูลที่พบซ้ำว่ามีความคิดความเชื่อใดบ้างที่ปรากฏในเรื่อง และทำการวิเคราะห์อุดมการณ์ที่พบเหล่านั้นว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร โดยใช้กรอบแนวคิด และทฤษฎีประกอบการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) จากผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตละครโทรทัศน์ตามที่ได้ที่คัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ร่วมกับผลที่ได้จากการวิเคราะห์การเล่าเรื่อง (Narrative Analysis) ข้างต้น เพื่อหาคำตอบว่ากระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยจะทำการจับประเด็นสำคัญ ใช้การตีความหมาย และเชื่อมโยงข้อสรุปที่ค้นพบเข้าด้วยกัน โดยพิจารณาจากขั้นตอนการผลิตละครโทรทัศน์ทั้ง 4 ขั้นตอน ว่ามีการประกอบสร้าง (ความหมาย) ความคิด ความเชื่ออย่างไร ที่จะนำไปสู่การสะท้อนและปรากฏออกมาเป็นอุดมการณ์ โดยผู้วิจัยจะพิจารณาว่าผู้ผลิตได้ประกอบสร้างอุดมการณ์ไว้ในขั้นตอนใดบ้าง และมีวิธีการประกอบสร้างอย่างไร

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง” จะใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical descriptive research) โดยการนำเสนอเป็นบท ดังนี้

บทที่ 1	บทนำ เสนอถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา ข้อสันนิษฐานในการวิจัย วัตถุประสงค์ และขอบเขตในการวิจัย ตลอดจนนิยามศัพท์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
บทที่ 2	นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
บทที่ 3	นำเสนอระเบียบวิธีวิจัย
บทที่ 4	นำเสนอชุดของอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง โดยมีประเด็น ดังนี้

บทที่ 4

อุดมการณ์และลักษณะที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทย ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

ในบทที่ 4 นี้ จะเป็นการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ไทยที่ได้ทำการคัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 เรื่อง โดยใช้หลักการวิเคราะห์องค์ประกอบการเล่าเรื่อง (Narrative Analysis) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์และลักษณะที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงกิรา ชากี้แรง”

ภาพที่ 4.1.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงกิรา ชากี้แรง”

4.1.1 เรื่องย่อ

“ณิชา อมรเกียรติ” นักข่าวสาวไฟแรง ลงข่าวผิดพลาดเกี่ยวกับนักธุรกิจคนดังว่า “สารนาถ พิเศษพงศ์” ขั้บรชชนเสียชีวิต สารนาถโกรธมากที่หนังสือพิมพ์ลงข่าวผิดพลาดทำให้ธุรกิจของเขาเสียหาย ปวีร์เองก็โกรธมากเช่นกัน เขาติดต่อบรรณาธิการ และยื่นคำขาดให้จัดการกับเรื่องนี้ จนในที่สุดณิชาต้องออกจากงาน เธอรู้ดีว่า “ปวีร์ พิเศษพงศ์” เป็นผู้อยู่เบื้องหลัง

หลังจากนั้นณิชาพยายามขอเข้าพบสารนาถเพื่อขอโทษ แต่ก็ถูกปวีร์กีดกันแทบทุกครั้ง และทุกครั้งที่พบบันปวีร์ก็มักจะพูดจาดูถูกณิชาอยู่เสมอ แต่ทว่าในที่สุดณิชาก็ได้พบสารนาถจนได้ และได้ขอโทษสมดังตั้งใจ ในระหว่างที่ณิชิตกงานอยู่นั้นเธอก็แวะเวียนไปขอคำปรึกษาจาก “แม่ชีสุดา” ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์ณิชา กับ “ภรณ์” พี่สาวของเธอมาตั้งแต่เล็กๆ วันหนึ่งแม่ชีสุดาได้พาณิชาไป

พบกับ “รุ่งทิพย์ พิเศษพงศ์” ภรรยาของสารนาถและเป็นแม่ของปวีร์ที่โรงพยาบาลโรคจิตแห่งหนึ่ง เนื่องจากรุ่งทิพย์ ผิดหวังจากสารนาถที่เจ้าชู้อย่างมากในอดีตจนเป็นบ้า ตั้งแต่พบกันครั้งแรกรุ่งทิพย์ถูกชะตากับณิชนามาก และหมายมั่นปั้นมือจะให้แต่งงานกับปวีร์ ลูกชายของตนให้จงได้

ปวีร์นั้นมีแฟนอยู่แล้ว คือ “เพียงเพ็ญ” ลูกสาวคนเดียวของ “ไพฑูรย์” นักธุรกิจไฮโซ ซึ่งไพฑูรย์แอบคบหาแบบเงิบๆ อยู่กับภรรยาพี่สาวของณิชน หลังจากที่ณิชนตกงานได้ไม่นานเธอก็ได้รับความช่วยเหลือจาก “ภัทรา” เพื่อนสนิทในการหางานใหม่ให้แต่ที่ทำงานใหม่นั้นมี “เบญจรัตน์” นักข่าวสายสังคม และเป็นคนสนิทของเพียงเพ็ญทำงานอยู่ด้วย เมื่อณิชนเข้ามาทำงาน เธอก็ได้รับความสนใจจาก “บ.ก.อภิสิทธิ์” ซึ่งเป็นคนที่เบญจรัตน์แอบชอบอยู่ ทำให้เธอไม่ชอบหน้าณิชนมาก

ณิชน มักจะแวะเวียนไปเยี่ยมรุ่งทิพย์เสมอ เพราะณิชนเข้าใจว่ารุ่งทิพย์ถูกสารนาถ และปวีร์ทอดทิ้ง ในขณะที่เดียวกันสารนาถก็พยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้รุ่งทิพย์หายโกรธและยอมกลับมาอยู่บ้าน ณิชนจึงพยายามช่วยพูดกับรุ่งทิพย์ จนรุ่งทิพย์ยอมออกจากโรงพยาบาลแต่ก็มาอยู่บ้านเดียวกับณิชน โดยไม่ยอมกลับไปที่บ้านพิเศษพงศ์

วันรุ่งขึ้นเพียงเพ็ญขับรถไปบ้านของภรรยาเพื่อพบกับรุ่งทิพย์ เพียงเพ็ญวางอำนาจกับภรรยา พูดจาข่มขู่ เหน็บแนม โดยรุ่งทิพย์ได้ยินทุกคำ เมื่อเพียงเพ็ญกลับไปแล้ว รุ่งทิพย์เกิดความคิดใหม่ขึ้นมา เธอต้องการให้ณิชนแต่งงานกับปวีร์ รุ่งทิพย์บอกอย่างเฉียบขาดว่าจะยอมกลับไปบ้านพิเศษพงศ์ก็ต่อเมื่อปวีร์แต่งงานกับณิชน สารนาถขอร้องให้ปวีร์ตามใจรุ่งทิพย์

หลังการแต่งงานเพียงเพ็ญก็ทำตัวเป็นเจ้าของปวีร์ ส่วนไพฑูรย์ก็ไล่ภรรยาออกจากบ้านและทอดทิ้งให้ภรรยาอยู่คนเดียว ณิชนจึงตอบโต้ด้วยการชวนปวีร์ไปฮันนีมูน และในที่สุดการไปฮันนีมูนครั้งนี้ทำให้ณิชนตกเป็นของปวีร์ เพราะทั้งคู่ทะเลาะกันรุนแรงจนปวีร์ใช้กำลังปลุกปล้ำเธอ

ปวีร์โดนเพียงเพ็ญยุหลายเรื่องและเชื่อเธอทุกอย่าง ณิชนเสียใจมาก ในขณะเดียวกัน เธอก็ตั้งท้อง แต่ไม่บอกปวีร์ ด้านเพียงเพ็ญเอาเงินล่อณิชน เพื่อให้เลิกกับปวีร์ และพาวรรกานต์ไปอาละวาดกับภรรยา จนภรรยาพลัดตกบันไดมาจนแท้งลูก ภรรยาเมื่อออกจากโรงพยาบาลจึงบวชชื่อกับแม่ชีสุดาไม่โยนดีทางโลกอีกต่อไป ขณะที่ณิชนเจ็บปวดกับเรื่องที่ผ่านมาจึงขอหย่ากับปวีร์ ส่วนปวีร์เมื่อรู้ว่าณิชนจะมีลูกเขาดีใจมาก ปวีร์ไม่ยอมหย่า และยอมรับว่าเขารักเธอ ณิชนเองรู้อยู่แกล้งใจนานแล้วว่าเธอรักเขามากเช่นกัน ทุกอย่างจึงลงเอยด้วยดี

4.1.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องด้วยความเข้าใจผิดอันนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างพระเอกกับนางเอกโดยมีเรื่องของธุรกิจ เงิน และศักดิ์ศรีเข้ามาเกี่ยวข้อง

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) พระเอก - นางเอกมีเหตุให้ต้องมาใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ทำให้ความขัดแย้งของทั้งสองรุนแรงมากขึ้น ผนวกกับความขัดแย้งระหว่างนางเอกกับตัวละครผู้ร้ายก็ก่อตัวขึ้น

ค. ชั้นภาวะวิกฤต (Climax) ความขัดแย้งระหว่างพระเอก - นางเอก ทวีความรุนแรงถึงขีดสุด เนื่องจากพระเอกใช้กำลังข่มขืนนางเอก พร้อมๆ กับความขัดแย้งระหว่างนางเอกกับตัวละครผู้ร้ายก็รุนแรงถึงขีดสุดเช่นกัน

ง. ชั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) เกิดเหตุพลิกผันในชีวิตของพระเอก - นางเอก เนื่องจากนางเอกตั้งครรภ์กับพระเอก จนทำให้ความขัดแย้งต่างๆ คลี่คลายลง พร้อมกับการกระทำที่เลวร้ายของตัวละครผู้ร้ายถูกเปิดเผย

จ. ชั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending) ตัวละครหลักกลับเข้าสู่ภาวะสงบสุข ตัวละครผู้ร้ายได้รับกรรมที่ก่อไว้ เป็นการปิดเรื่องแบบสุขนาฏกรรม (Happy Ending)

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์โครงเรื่อง (Plot) แสดงให้เห็นว่าละครโทรทัศน์เรื่อง "ชิงก็รา ข่าก็แรง" มีลักษณะของการถ่ายทอดอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) โดยเห็นได้จากโครงเรื่องหลักเป็นเรื่องราวระหว่างชนชั้นกลาง กับชนชั้นสูงที่ตัวละครหลักมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน โดยผูกโยงด้วยเรื่องราวความรักที่มีอุปสรรคอันเกิดจากการที่ตัวพระเอกยึดถือในอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่ขัดแย้งกับอุดมการณ์ของตัวนางเอก จนทำให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ แต่ในที่สุดความขัดแย้งต่างๆ ได้คลี่คลายลงเมื่อพระเอกได้ใช้กำลังข่มขืนนางเอกจนตั้งครรภ์ และทั้งสองก็ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งบทสรุปของโครงเรื่องได้สะท้อนอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ออกมาจากตัวพระเอกที่มีอำนาจเหนือกว่าตัวละครนางเอกที่เป็นผู้หญิง โดยใช้พลังกำลังและความเหนือกว่าทางเพศของผู้ชายมานำเสนอและเป็นวิถีคลี่คลายปมขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง แต่ในท้ายที่สุดแล้วด้วยความรักที่มีต่อกันอย่างที่สุดของพระเอก - นางเอก ก็ทำให้

สามารถทำลายความขัดแย้งทุกอย่างลงได้ในที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ในโครงเรื่องที่เป็นสิ่งสำคัญที่สุด มีพลังอำนาจในการคลี่คลายปมปัญหาทุกอย่าง

4.1.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงก็รา ซาก็แรง” คือ “ความรักต่างชนชั้นที่ชนชั้นล่างได้ก้าวขึ้นมาเป็นชนชั้นสูงและทั้งคู่ก็ครองรักกันอย่างมีความสุข” ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวกำหนด เนื่องจากพระเอกเป็นนักธุรกิจ ร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทองมากมาย ส่วนนางเอกเป็นนักข่าวหนังสือพิมพ์ ชนชั้นกลางของสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้พระเอกดูถูกนางเอกอยู่เสมอว่าเป็นคนเห็นแก่เงิน เห็นแก่ได้ เพราะนางเอกนั้นมิใช่ฐานะทางการเงินที่ต่ำกว่า ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง แต่ในที่สุดทั้งคู่ก็สามารถครองรักกันอย่างมีความสุข จากแก่นเรื่องจึงแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่ถูกถ่ายทอดออกมาจากตัวละครหลักที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน จนกระทั่งความต่างที่เป็นเป็นความขัดแย้งค่อยๆ แปรเปลี่ยนเป็นความรัก และตัวละครชนชั้นกลางก็ได้รับการยอมรับในสังคมชนชั้นสูงและแปรเปลี่ยนสถานะไปดำรงอยู่ในชนชั้นสูงในที่สุด โดยแก่นเรื่องยังสะท้อนอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ที่ในท้ายที่สุดแล้วด้วยความรักของพระเอกและนางเอกก็ทำให้สามารถก้าวผ่านอุปสรรคของชนชั้นได้ในที่สุด

4.1.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- *ชนชั้นสูง – ชนชั้นกลาง* พิจารณาโดยใช้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัววัด เป็นความขัดแย้งระหว่างพระเอกกับนางเอกที่แตกต่างกันทางฐานะสังคม โดยพระเอกเป็นนักธุรกิจ ซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นนำของสังคม ส่วนนางเอกมีอาชีพเป็นนักข่าวชนชั้นกลางของสังคม และความแตกต่างทางชนชั้นนี้เองที่ทำให้ตัวละครหลักสองฝ่ายที่มีชนชั้นต่างกันมักจะยึดมั่นในชนชั้นที่ตัวเองอยู่และไม่ยอมให้อีกฝ่ายมาดูถูกเหยียดหยามจนกลายเป็นความขัดแย้ง ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่ปรากฏออกมาจากความขัดแย้งของตัวละครที่ต่างฝ่ายต่างยึดถือในชนชั้นที่ตนเองดำรงอยู่

- *ความรวย – ความจน* เป็นคู่แย้งที่เห็นได้จากพระเอก – นางเอก และตัวละครผู้ร้าย – นางเอก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายต้องปะทะกัน เพราะนางเอกมักถูกดูถูกอยู่เสมอว่าไม่มีเงิน เห็นแก่เงิน หวังจะปอกลอกสมบัติพระเอก ซึ่งตัวละครพระเอกและตัวละครผู้ร้าย

ต่างมีฐานะทางการเงินดีกว่าตัวละครนางเอก และความรวย – ความจน ที่มีตัวเงินเป็นเครื่องชี้วัดคุณค่า และศักดิ์ศรีของคนถูกสะท้อนออกมาจากตัวละคร และกลายเป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งในเรื่อง จากความขัดแย้งนี้แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่ปรากฏออกมาโดยเป็นความขัดแย้งที่มีอำนาจเงิน หรือตัวเงินเป็นสาเหตุนั่นเอง

4.1.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“ปวีร์ พิเศษพงศ์” เป็นตัวละครที่ยึดถืออุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) เนื่องจากตัวละครเป็นนักธุรกิจชื่อดัง ลูกชายเจ้าของกิจการเดินเรือสินค้า มีหน้าที่บริหารบริษัทของครอบครัวให้มีความเจริญก้าวหน้า และไม่เสียผลประโยชน์ และสาเหตุที่นำไปสู่เหตุการณ์ความขัดแย้งต่างๆ ในเรื่องเริ่มต้นจากการที่ตัวนางเอกมีส่วนทำให้ธุรกิจของครอบครัวพระเอกได้รับการกระทบกระเทือนจนเป็นเหตุให้เข้าใจผิดกันเรื่อยมา นอกจากนี้พระเอกยังเป็นคนมีหน้ามีตาในสังคม ฐานะดี และจากการผิดใจกับนางเอก ทำให้มักดูถูกนางเอกเสมอ โดยจะหยิบเอาเรื่องฐานะทางชนชั้น และฐานะทางการเงินมาเสียดสีว่าตนอยู่เหนือกว่าโดยกระทำผ่านคำพูดและการกระทำ แต่กระนั้นตัวละครพระเอกก็ยังยึดถืออุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) กล่าวคือ เป็นตัวละครที่มีความกตัญญูรู้คุณ และเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา

ข. นางเอก (Heroine)

“ณิชา อมรเกียรติ” นางเอกของเรื่องมีอาชีพเป็นนักข่าวหนังสือพิมพ์ มีนิสัยไม่ยอมคน ตรงไปตรงมา รักศักดิ์ศรี และมีความกตัญญู ซึ่งตัวละครนางเอกได้สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ชัดเจนที่สุดในแง่ของการที่นางเอกเป็นคนที่รักและเคารพพี่สาวมาก มีความกตัญญูรู้คุณ และเชื่อฟังคำสั่งสอนของแม่ที่อุปถัมภ์เลี้ยงดูมาตั้งแต่เด็ก นอกจากนี้ตัวละครนี้ยังยึดถืออุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) โดยเชื่อในความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง โดยไม่ยอมให้ผู้ชายมาดูถูกหรือกดขี่ได้

ข. ผู้ร้าย (Villain)

“เพียงเพ็ญ” คุณหนูไฮโซ ลูกสาวเจ้าของธุรกิจผู้ร่ำรวย มีหน้ามีตาในสังคม ภายนอกเป็นคนอ่อนหวาน แต่ภายในเป็นคนเจ้าคิดเจ้าแค้น ชอบทำร้ายคนอื่นลับหลัง คิดว่าเงินมีอำนาจในการแลกเปลี่ยนทุกอย่าง และชอบดูถูกคนที่ต่ำต้อยกว่า โดยตัวละครผู้ร้ายตัวนี้ยึดถือในอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ที่สะท้อนออกมาอาชีพของตัวละคร รวมถึงอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่ตัวละครผู้ร้ายยึดถือ เพราะตัวละครมักจะใช้เงินเป็นตัวแก้ปัญหาหรือคลี่คลายปัญหาของตัวเอง และสุดท้าย คือ อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ดังเห็นได้จากตัวละครผู้ร้ายมักจะยกตนข่มท่านเสมอ ในที่นี้ก็คือนางเอกและพี่สาวนางเอกที่มีฐานะทางชนชั้นต่ำกว่า โดยตัวละครผู้ร้ายมักจะพูดจาเสียดสีเหน็บแนมดูถูกในเรื่องความต้อยต่ำของฐานะและชาติตระกูล

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“แม่ชีสุดา” แม่ชีที่อุทิศตนเลี้ยงดูนางเอกกับพี่สาวตั้งแต่เด็ก ใฝ่ในธรรม ให้คำปรึกษานางเอกให้กระทำความดีโดยใช้หลักธรรมคำสอนในการอบรมสั่งสอนและให้ข้อคิด โดยเป็นที่พึ่งทางใจให้กับนางเอก และพี่สาว ดังนั้น ตัวละครผู้ช่วยเหลือตัวนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ที่ยึดมั่นในศีลธรรมและความดีงามอย่างชัดเจน

“รุ่งทิพย์ พิเศษพงศ์” แม่ของพระเอก มีปมภายในใจเกี่ยวกับผู้ชายเจ้าชู้ เนื่องจากเคยผิดหวังจากสามีจนเป็นบ้า แต่เมื่อหายดีเลยทำให้เกลียดผู้ชายที่ไม่รับผิดชอบ ไม่ให้เกียรติผู้หญิง และต้องการให้ลูกชายได้ภรรยาที่ดี จึงบังคับให้แต่งงานกับนางเอก และคอยให้คำปรึกษาช่วยเหลือนางเอกเมื่อมีความขัดแย้งกับพระเอกที่เป็นลูกชายตนเองเสมอ จากการวิเคราะห์ตัวละครนี้ปรากฏอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) โดยให้ความสำคัญกับผู้หญิงว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือผู้ชาย มีความเท่าเทียมกับผู้ชาย และบางครั้งก็เก่งและฉลาดกว่าผู้ชายมาก นอกจากนี้ยังสะท้อนค่านิยม (Value) ของสังคมไทยในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกชายที่มีความเกี่ยวเนื่องกับอำนาจของแม่ในการเลือกลูกสะใภ้ให้ลูกชายด้วย

4.1.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

ลักษณะของบ้านของตัวละครในเรื่องจะเป็นบ้านที่ใหญ่โต กว้างขวาง มีเนื้อที่ในบริเวณบ้านมาก พร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน แม้แต่บ้านของนางเอกแม้ว่าจะไม่ใหญ่โตเท่ากับบ้านของพระเอกและผู้ร้าย แต่ก็ยังเป็นบ้านจัดสรร มีเนื้อที่ในบ้านพอสมควร พร้อมทั้งตกแต่งสวยงาม เป็นสัดส่วน ซึ่งบ้านเป็นฉากที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่อง โดยความหรูหราโอ่อ่าของบ้านตัวละครนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่แฝงมากับฉากที่เพียบพร้อมด้วยวัตถุสิ่งของราคาแพงและสะดวกสบาย

ข. สถานที่ทำงาน

สถานที่ทำงานเป็นสำนักงานที่ตั้งอยู่บนอาคารสูง ห้องทำงานของตัวละครจะกว้างขวาง มองเห็นวิวภายนอก มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่แสดงถึงตำแหน่งทางการงานที่สูงของตัวละคร โดยฉากสถานที่ทำงานจะทำหน้าที่ส่งเสริมในด้านอาชีพที่เป็นนักธุรกิจของตัวละครให้ดูมั่นคง ภูมิฐาน และน่าเชื่อถือมากขึ้น ดังนั้นจึงทำให้เห็นถึงอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ที่ปรากฏอยู่ในฉากสถานที่ทำงาน

ค. สถานที่นัดพบของตัวละคร

- ร้านอาหาร ศูนย์การค้า ถือเป็นสถานที่ที่ทำให้ตัวละครมาเจอกัน ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจมากที่สุดในเรื่อง สถานที่นัดพบส่วนใหญ่จะเป็นที่ที่ดูดี มีระดับ คนไม่พลุกพล่าน มีความเป็นส่วนตัวสูง สภาพแวดล้อมในฉากตกแต่งสวยงาม โดยฉากลักษณะนี้จะสะท้อนอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ได้อย่างชัดเจน

- วัด เป็นที่ที่ตัวละครฝ่ายดีมาเจอกัน และเป็นที่อยู่อาศัยของตัวละครผู้ช่วยเหลือที่มีความสำคัญกับนางเอกของเรื่อง ให้ความรู้สึกสงบ ร่มเย็น และเป็นสถานที่ตั้งงาม ดังนั้น ฉากของวัดจึงสะท้อนอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในแง่ของการเป็นที่พึ่งพาทางจิตใจของปวงชน

4.1.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. พระเอกทะเลาะกับนางเอกหลังจากถูกบังคับให้แต่งงาน

- ปวีร์ : โง่ดูชะให้เต็มตาสิ อยากมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของนักไม่ใช่เธอ ฉันเกลียดเธอ หวังรวยทางลัด วางแผนจับผู้ชายรวยๆ แต่งงาน แต่มันไม่ง่ายอย่างที่เธอคิดหรอก
- ณิช : คุณพูดเรื่องอะไรนะ
- ปวีร์ : อ้อ ทำหน้าใสที่อับริสุทธิ์เก่งนี่ มิน่า คุณพ่อคุณแม่ฉันถึงได้หลงเมตตาพวกเธอ 2 คนพี่น้อง นี่ทำงานกันเป็นทีมสินะ พี่สาวเป็นเมียร้อยคุณพ่อน้องเพ็ญ ส่วนน้องสาววางแผนถึงเป็นเมียจดทะเบียนเลย
- ณิช : ฉันไม่รู้เรื่องจริงๆ ไม่รู้ด้วยว่าเป็นความคิดของใคร คนอย่างฉันถึงจะจนแค่นี้ แต่ก็ไม่ทำลายศักดิ์ศรีของตัวเองแบบทุเรศอย่างนั้นแน่

บทสนทนานี้แสดงให้เห็นว่าตัวละครพระเอกกำลังดูถูกนางเอก โดยมุ่งประเด็นไปที่เงินและทรัพย์สินสมบัติของตัวเองที่คิดว่านางเอกต้องการจะครอบครอง เพราะมันจะสร้างความสุขให้ได้ จึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ในตัวพระเอกที่เชื่อว่าเงินเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตและทุกคนต้องขวนขวายมา นอกจากนี้พระเอกยังดูถูกเพศหญิงว่าต้องการคู่ครองหรือผู้ชายที่มีฐานะเพื่อตัวเองจะได้สุขสบาย จึงสะท้อนอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่ตัวพระเอกมองว่าเพศชายนั้นมีอำนาจเหนือเพศหญิงโดยเฉพาะเรื่องทางเพศและความสัมพันธ์ที่ผู้หญิงจะต้องยอมแลกหรือวางแผนให้ได้ผู้ชายรวยๆ มาเลี้ยงดู

ข. พระเอกคุยกับนางเอกหลังจากที่ใช้กำลังข่มขืนนางเอกแล้ว

- ปวีร์ ; ไม่อยากอันนี้มันต่อแล้วหรือ เห็นตอนแรกอยากจะทำนักใจ
- ณิช : หลีกไป
- ปวีร์ : เธอคิดว่าตัวเองเป็นใคร
- ณิช : แล้วคุณคิดว่าตัวเองเป็นใคร
- ปวีร์ ; ฉันก็เป็นผู้ชายที่เธอพยายามวางแผนให้ได้มาเป็นสามี และเธอก็ทำสำเร็จเสียด้วย เห็นหรือยังว่าเธอไม่ทางสู้ฉันได้เลย
- ณิช : ฉันจะเอาชนะคุณให้ได้

บทสนทนาที่สะท้อนอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่ออกมาจากตัวพระเอก จากประโยคที่ว่า “ฉันก็เป็นผู้ชายที่เธอพยายามว่าแผนให้ได้มาเป็นสามี และเธอก็ทำสำเร็จเสียด้วย เห็นหรือยังว่าเธอไม่มีทางสู้ฉันได้เลย” ซึ่งเป็นบทสนทนายาระหว่างพระเอกนางเอก หลังจากที่พระเอกได้ใช้กำลังข่มขืนนางเอกแล้ว โดยบทสนทนานี้ต่อยอดความคิดพระเอกว่าเพศชายเป็นเพศที่มีอำนาจและพลังกำลังเหนือเพศหญิงเสมอ และเพศหญิงก็ไม่มีทางสู้ได้ไม่ว่าทางใด

ค. ตัวละครผู้ร้ายเสนอเงินให้นางเอกเพื่อแลกกับการหย่ากับพระเอก

- เพียงเพ็ญ : ฉันอยากเสนอเงินก้อนหนึ่งให้เธอ เพื่อแลกกับการที่เธอยอมหย่ากับพีวีร์
- ณิช : ไม่คิดว่าคุณพีวีร์จะมีค่าเป็นสินค้าชิ้นหนึ่งที่ซื้อขายเป็นเงินได้
- เพียงเพ็ญ : พีวีร์มีค่ามากกว่านั้น แต่ฉันให้เธอเป็นค่าตอบแทน ถ้าเธอยอมหย่า
- ณิช : ชีวิตที่มีค่าอย่างคุณพีวีร์ จะยอมให้ง่ายๆ ได้ยังไงล่ะคะ
- เพียงเพ็ญ : บอกมาค่าเดียว เธอยอมไหม
- ณิช : ฉันไม่รู้ว่าคุณคิดยังไงถึงมาเสนออย่างนี้ ถ้าฉันอยากได้เงินจริงๆ สกุดพิเศษพงศให้มากกว่าคุณซะอีก ฉันแต่งงานกับคุณพีวีร์เพียงไม่กี่เดือน ชีวิตแต่งงานของเรามันสั้นเกินไปสำหรับการหย่าร้าง
- เพียงเพ็ญ : ฉันเคยคิดว่าเธอกับเขาอย่างมากที่สุดก็ไม่เกินสองเดือน แต่ผิดคาดเพราะเธอจับเขาไม่ยอมปล่อย
- ณิช : คุณพูดไม่ถูก ฉันเป็นภรรยาจะจับหรือไม่จับฉันก็มีสิทธิ์

บทสนทนาที่แสดงให้เห็นอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่สะท้อนออกมาจากตัวละครผู้ร้าย ที่เชื่อว่าเงินนั้นสามารถซื้อได้ทุกอย่าง แม้กระทั่งมนุษย์ โดยเห็นอำนาจของเงินเป็นใหญ่ ทั้งยังสะท้อนอุดมการณ์ทุนนิยมด้วยในด้านของระบบที่ทุกอย่างเป็นเสมือนสินค้าชนิดหนึ่ง ในที่นี้ก็คือ พระเอก ที่เปรียบเสมือนสินค้าสามารถซื้อขายได้

4.1.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงก็รา ข้าก็แรง” เป็นมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view) ของ “ผู้ชาย” ดังแสดงให้เห็นจากโครงเรื่อง (Plot) ที่เป็นเรื่องราวของความขัดแย้งระหว่างเพศชาย

และเพศหญิง ที่ต่างพยายามเอาชนะกัน แต่ในท้ายที่สุดแล้วตัวละครผู้ชาย (พระเอก) ได้ใช้กำลัง ช่มขึ้นตัวละครผู้หญิง (นางเอก) จนท้อง และเป็นเหตุให้ทั้งสองกลับกลายมาคืนดีกันที่สุดในที่สุด โดยผู้หญิงไม่สามารถต่อสู้ได้เลย และสุดท้ายก็ต้องยอมจำนน จากมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) พบอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่มีระบบความคิดความเชื่อที่ว่า เพศชายมีอำนาจเหนือเพศหญิง และในทีนี้ก็คือพลังกำลังที่เหนือกว่าของเพศชายสามารถใช้คลี่คลาย ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

4.1.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงกั๊รา ซ่ากั๊แรง” ปรากฏ อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 3 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 6 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม	- ชนชั้น - ชายเป็นใหญ่ - ความรัก
แก่นเรื่อง			- ชนชั้น - ความรัก
ความขัดแย้ง		- เงินตรานิยม	- ชนชั้น
ตัวละคร		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม	- ชนชั้น - พุทธศาสนา - คุณธรรม ศีลธรรม - สตรีนิยม
ฉาก		- ทุนนิยม - วัตถุนิยม-บริโภคนิยม	- พุทธศาสนา
บทสนทนา		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม	- ชายเป็นใหญ่
มุมมองการเล่าเรื่อง			- ชายเป็นใหญ่

ตารางที่ 4.1.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงกั๊รา ซ่ากั๊แรง”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร พระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) ที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับอุดมการณ์ทุนนิยม ในแง่ของอาชีพนักธุรกิจที่ต้องแสวงหากำไรจากการลงทุน มีการระดมทุนร่วมกันระหว่างบริษัท (พระเอก – ผู้ร้าย) และการรักษาผลประโยชน์ของบริษัท

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) และบทสนทนา (Dialogue) โดยเป็นระบบความคิดความเชื่อเรื่องของเงินที่ตัวละครเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตสามารถใช้ซื้อได้ทุกอย่างแม้กระทั่งคน เงินทำให้มีความสุข และทุกคนก็ปรารถนา

- อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในฉาก (Setting) บ้าน และที่พักอาศัยของตัวละคร สถานที่นัดพบ ที่มีความหรูหรา มีรสนิยม เน้นความสะดวกสบาย และความเป็นอยู่ที่มีระดับเกินกว่าความต้องการพื้นฐาน

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) มีลักษณะความคิดความเชื่อเรื่องการแบ่งแยกทางชนชั้นระหว่างชนชั้นสูงกับชนชั้นกลาง โดยใช้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นเครื่องแบ่ง ชนชั้นสูงกับชนชั้นกลางมีความแตกต่างและไม่เท่าเทียมกันในการใช้ชีวิตในสังคม

- อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) เป็นไปในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการยอมรับในสังคม รวมทั้งพลังกำลังทางด้านกายภาพที่เหนือกว่าของเพศชาย ซึ่งเพศหญิงไม่สามารถต่อสู้ได้ทั้งยังโอนอ่อนผ่อนตามและยอมรับโดยละม่อม เช่น การที่พระเอกใช้กำลังข่มขืนนางเอกในละครนั้นไม่เป็นความผิด และยังเป็นวิธีการในการคลี่คลายปัญหาในเรื่อง โดยสุดท้ายนางเอกก็ยอมให้อภัยทุกอย่างและอยู่กับพระเอกอย่างมีความสุข

- อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ปรากฏในตัวละครนางเอก (Heroine) และตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) โดยมีลักษณะของการแสดงออกของตัวละครผู้หญิงในด้านของความเชื่อในความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง โดยไม่ยอมให้เพศชายดูถูกและกดขี่ได้ โดยตัวละครจะแสดงออกซึ่งความเท่าเทียมกันทางความคิด อาชีพการงาน และการดำรงชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้
- อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ปรากฏในตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) และฉาก (Setting) ถ่ายทอดโดยนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา โดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ด้วยการหันหน้าเข้าหาวัด ยึดมั่นในความดี และการทำใจให้สงบ ซึ่งตัวละครผู้ช่วยเหลือในเรื่องนี้บวชชืออยู่ได้ร่วมศาสนา จะคอยให้คำปรึกษาแนะนำสั่งสอน พร้อมทั้งเป็นที่พึ่งทางใจให้กับตัวละครอื่นๆ
- อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) และแก่นเรื่อง (Theme) มีลักษณะของการแสดงให้เห็นในพลังอำนาจของความรักที่เป็นตัวการสำคัญที่สุดในการคลี่คลายปมปัญหาและความขัดแย้งทั้งหมดในเรื่องในท้ายที่สุด
- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ปรากฏอยู่ในตัวละครพระเอก (Hero) และตัวละครนางเอก (Heroine) ในเรื่องของความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

4.2 ละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพี่”

ภาพที่ 4.2.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพี่”

4.2.1 เรื่องย่อ

“ชิษณุ นเรศวร” หนุ่มหล่อทนายทคนเดี่ยวของตระกูลนเรศวร เขามีแฟนสาว คือ “ม.ร.ว.เลอลักษมี เทวรินทร์” ระหว่างขับรถไปเที่ยวด้วยกันชิษณุและเลอลักษมีเกิดทะเลาะกัน ทั้งคู่ประสบอุบัติเหตุ ทำให้ชิษณุตาบอด เลอลักษมีรับไม่ได้กับสภาพของชิษณุ จึงหนีไปแต่งงานใหม่กับ “กำลาภ” เศรษฐีหนุ่มใหญ่แทน

ในขณะที่เดียวกัน “นาถดา” หญิงสาวอ่อนหวาน มีอาชีพเป็นคุณครูอนุบาล เป็นแฟนอยู่กับ “คทาเทพ” ทูตทหารหนุ่ม แต่คทาเทพมีภรรยาอยู่แล้วคือ “เปรมมาศ” เปรมมาศบุกมาเอาเรื่องเธอถึงโรงเรียนเธอแอบอายจนต้องลาออก นาถดาจึงหนีไปอยู่ที่ทะเลหวังฆ่าตัวตาย แต่ชิษณุเข้ามาชนเธอเกือบตกน้ำ ทำให้เธอรู้ว่าเธอยังไม่ยอมตาย นาถดาเข้าใจผิดคิดว่าชิษณุเป็นชาวประมงตาบอด ชิษณุไม่บอกความจริง จากนั้นทั้งคู่ได้คุยกันและต่างคนต่างเห็นใจซึ่งกันและกัน ชิษณุจึงโกหกนาถดาว่าตนเคยขอความช่วยเหลือองค์กรการกุศลเพื่อไปผ่าตัดตาที่ประเทศฝรั่งเศส อยากให้นาถดาไปดูแลแต่จะไปได้ก็ต้องเป็นคนที่ใช้นามสกุลเดียวกันเท่านั้น นาถดาคิดไตร่ตรอง ประกอบกับเธอต้องการหนีจากเรื่องวุ่นวาย เธอจึงตกลงใจตามไปช่วยเหลือชิษณุและยอมจดทะเบียนสมรสกับเขา

การมาของนาถดาทำให้ “นวล” ภรรยาของ “เนติวิทย์” ทนายประจำตระกูลนเรศวร และ “อมิตตดา” ผู้เป็นลูกสาวที่หลงรักชิษณุมาตั้งแต่เล็กไม่พอใจมาก จนกระทั่งวันเดินทางไปฝรั่งเศสก็มาถึง ชิษณุพานาถดาและ “อมัจจ์” น้องชายอมิตตดาไปด้วย ในฝรั่งเศสพวกเขาใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านหลังงามที่ชิษณุได้เคยซื้อไว้ โดยมี “พฤกษ์” เพื่อนของชิษณุช่วยดูแล ด้านเลอลักษมีเมื่อรู้ว่าชิษณุแต่งงานใหม่ เธอตามไปรื้อนาถดาที่ฝรั่งเศสเพื่อจะแย่งชิษณุคืน เพราะกำลาภสามีกำลังจะล้มละลาย เลอลักษมีทำทุกวิถีทางเพื่อแย่งชิษณุและนาถดาทะเลาะและเลิกกัน แต่พฤกษ์ก็เป็นกันชนให้เสมอ ยังมีคนช่วยเหลือนาถดามากเท่าไร เลอลักษมียิ่งริษยามากขึ้นเท่านั้น จนชิษณุเริ่มหวาดระแวงในตัวนาถดามากขึ้น จนกระทั่งเขาผ่าตัดตาจนมองเห็น โดยที่ไม่ยอมบอกใคร หลังจากที่ชิษณุมองเห็นเขาก็พบว่านาถดาน่ารักและสวยงามอย่างที่ทุกคนบอกตอนที่เขาตาบอดเสมอ แต่ปมในใจก็ยังไม่คลายทำให้การอยู่ด้วยกันเป็นไปไม่ราบรื่น วันหนึ่งชิษณุพานาถดาไปร่วมงานที่สถานทูตไทย นาถดาเจอกับคทาเทพและเปรมมาศ เพราะคทาเทพย้ายมาเป็นผู้ช่วยทูตทหารคนใหม่ คทาเทพแบ่งใส่ชิษณุแต่ก็ถูกคนที่รู้จักกับชิษณุตอกกลับจนหน้าเสีย เปรมมาศจึงพาสามีกลับบ้านด้วยความอาย

เลอลักษมีสืบรู้ความสัมพันธ์ระหว่างคทาเทพและนางลดา จึงพยายามใช้วิธีนี้ หลอกซิษณุให้เลิกกับนางลดา โดยหลอกใช้อมิตตดา ส่วนคทาเทพมีโอกาสเจอกับนางลดา พยายามขอคืนดี แต่นางลดาปฏิเสธ คทาเทพโกรธจึงยอมร่วมมือกับเลอลักษมี และแผนการก็ สำเร็จเมื่อซิษณุเข้าใจผิดและขอหย่ากับนางลดา นางลดาเสียใจมากจึงหนีไปพร้อมกับอมัจ

ซิษณุปล่อยตัวเองจมกับความผิดหวัง พุทษสืบได้ว่าเป็นแผนการของเลอลักษมี จึงบอกความจริงกับซิษณุ อมิตตดาเริ่มรู้ว่าเลอลักษมีหลอกใช้จึงบอกความจริงทั้งหมดกับซิษณุ ปมในใจของซิษณุจึงคลายออกได้ ซิษณุออกตามหานางลดาจนเจอและปรับความเข้าใจกันสำเร็จ

4.2.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) พระเอก - นางเอกพบกันโดยบังเอิญ โดยที่นางเอก เข้าใจผิดในฐานะทางชนชั้นของพระเอก แต่ต่างฝ่ายก็มีความรู้สึกดีๆ ต่อกัน

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) พระเอก - นางเอกมีเหตุให้ต้อง ตัดสินใจครั้งสำคัญในชีวิต โดยนางเอกยอมจดทะเบียนสมรสกับพระเอกและไปอยู่กับพระเอกที่ ต่างประเทศ จึงทำให้ความจริงเรื่องฐานะทางชนชั้นของพระเอกถูกเปิดเผยด้วย ซึ่งนางเอกและ พระเอกดำรงอยู่ในชนชั้นที่ต่างกัน

ค. ชั่วภาวะวิกฤต (Climax) พระเอก - นางเอกใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน โดยมีตัวละคร ผู้ร้าย (Villain) คอยสร้างความขัดแย้งให้กับทั้งคู่ โดยใช้ความแตกต่างเรื่องฐานะเป็นเครื่องมือ จน พระเอก - นางเอกต้องแยกจากกัน

ง. ชั่วภาวะคลี่คลาย (Falling Action) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) เปิดเผยความจริงว่าเป็นการกระทำของตัวละครผู้ร้าย (Villain) พระเอกจึงออกตามหานางเอก

จ. ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending) พระเอกนางเอกกลับมาอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ส่วนตัวละครผู้ร้ายรับผลกรรมที่ก่อไว้ (Happy Ending)

เมื่อวิเคราะห์โครงเรื่อง (Plot) ละครุโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพิ” ปรากฏอุดมการณ์ ชนชั้น (Social Class Ideology) เห็นได้จากความรักต่างชนชั้นระหว่างคุณชายสูงศักดิ์ร่ำรวยที่ถือ

ว่าเป็นชนชั้นสูงในสังคม และคุณครุอนุบาลชนชั้นกลางในสังคมยังคงเป็นตัวเดินเรื่อง โดยความต่างทางชนชั้นของตัวละครนี้เองที่เป็นสาเหตุเริ่มต้นของเหตุการณ์ต่างๆ ที่สับสนวุ่นวาย โดยมีอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) เป็นตัวผูกโยงเรื่องด้วยความคิดความเชื่อในเรื่องความไว้วางใจและเชื่อใจกันจะนำพาให้พบกับความสุขสมหวังในที่สุด นอกจากนี้ยังถ่ายทอดอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) โดยเรื่องราวความรักนี้เกิดขึ้นที่ประเทศฝรั่งเศสที่ถือว่าเป็นประเทศที่มีภาพของความทันสมัย หรรษา สวยงาม มีระดับ ตัวละครได้ดำเนินชีวิตอยู่ในประเทศฝรั่งเศสอย่างชนชั้นสูง มีการท่องเที่ยวตามสถานที่ที่ราคาแพง สะดวกสบาย ใช้จ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย โดยประเทศฝรั่งเศสถูกใช้เป็นสถานที่เกิดเหตุการณ์หลักของเรื่อง นอกจากนี้โครงเรื่องยังผูกปมขัดแย้งด้วยอุปสรรคความรักของพระเอก – นางเอก ที่เกิดจากตัวละครผู้ร้ายต้องการทรัพย์สินเงินทองและความสะดวกสบายจึงพยายามทำลายชีวิตคู่ของพระเอก – นางเอก เพื่อที่ตัวเองจะได้พระเอกไปครอง

4.2.3 แก่นเรื่อง (Theme)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพี่” มีแก่นเรื่อง (Theme) ที่ต้องการนำเสนอ คือ “ความรักต่างชนชั้นที่สุดในสุดคนที่อยู่ในชนชั้นต่ำกว่าก็ก้าวขึ้นมาอยู่กับชนชั้นสูงและใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข” เป็นความรักระหว่างคุณชายเจ้าของธุรกิจผู้ร่ำรวย กับคุณครุอนุบาลที่มีอุปสรรคอันเกิดจากความไม่เข้าใจกัน ไม่เชื่อใจกัน ซึ่งแก่นเรื่องแสดงให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่สะท้อนความแตกต่างทางชนชั้นของตัวละครหลักในเรื่องที่เป็นอุปสรรคต่อความรัก เนื่องจากทั้งคู่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกันขึ้นจนทำให้เกิดความเข้าใจผิดในชีวิตคู่บ่อยครั้ง แต่สุดท้ายทั้งสองก็สามารถผ่านไปได้อย่างมีความสุข (Romanticism) ที่เป็นตัวทำลายกำแพงทางชนชั้นของทั้งคู่ลงได้ในที่สุด

4.2.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- ความเชื่อใจ - ความไม่เชื่อใจ เป็นความขัดแย้งของตัวละครหลัก 2 ตัว คือ พระเอก และนางเอก ที่เป็นสามีภรรยากันแต่กลับไม่เชื่อใจ ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นเหตุให้องค์ประกอบภายนอกเข้ามาแทรกกลางได้ ซึ่งทำให้ความรักสั่นคลอน ทำเลาะเบาะแว้งกัน ดังนั้นความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ที่นำเสนอผ่านชีวิตคู่ของตัวละครหลักที่นำเสนอระบบความคิดความเชื่อที่ว่าความรักระหว่างคนสองคนนั้นจะต้องไว้วางใจเชื่อใจซึ่งกันและกัน และความรักก็จะพบกับความราบรื่นสมหวัง

- *ความต้องการ - ความพอเพียง* เกิดจากการวิเคราะห์คู่แย้งที่เกิดขึ้นจากความต้องการทรัพย์สินสมบัติของตัวละครผู้ร้าย ซึ่งส่งผลให้ตัวละครผู้ร้ายพยายามใส่ร้ายกลั่นแกล้งนางเอกเพื่อให้ได้ทรัพย์สินสมบัติของพระเอก และตัวจะได้สุขสบายใช้ชีวิตหรูหรา ความขัดแย้งในตัวละครผู้ร้ายเป็นสาเหตุของการกระทำเรื่องเลวร้ายต่างๆ ในเรื่อง เนื่องจากอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในตัวละครผู้ร้าย (Villain) ทำให้ตัวละครผู้ร้ายมีความต้องการไม่สิ้นสุด หลงใหลในทรัพย์สินเงินทอง และความสะดวกสบาย จนยอมทำทุกอย่างแม้ว่าจะต้องทำลายความรักของพระเอก - นางเอกก็ตาม

- *ชนชั้นเหนือกว่า - ชนชั้นต่ำกว่า* เป็นความขัดแย้งระหว่างพระเอกกับนางเอก และตัวละครผู้ร้ายกับนางเอก ที่ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ด้านพระเอกกับนางเอกทำให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน เกิดความไม่เข้าใจกัน เพราะคิดว่าอีกฝ่ายหวังในทรัพย์สินสมบัติของตน ส่วนตัวละครผู้ร้ายก็พยายามใช้ฐานะทางสังคมของตัวเองข่มนางเอกที่เป็นเพียงชนชั้นกลาง ดังนั้น ความขัดแย้ง (Conflict) นี้จึงสะท้อนอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ของตัวละครที่แตกต่างกันจนทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น

4.2.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“ชิษณุ นเรศวร” เป็นตัวละครที่ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) อย่างชัดเจน เนื่องจากลักษณะภายนอกของตัวละครนั้นเป็นทนายคนเดียวของท่านเจ้าคุณสูงศักดิ์ มีทรัพย์สินสมบัติและธุรกิจตกทอดมากมาย แสดงให้เห็นถึงฐานะทางชนชั้นของตัวละครที่เป็นชนชั้นสูงของสังคม นอกจากนี้ตัวละครแวดล้อมอื่นๆ ยังให้ความเคารพนับถือในฐานะที่เป็นคนร่ำรวยมีต้นตระกูลเก่าแก่จึงทำให้มีหน้ามีตาในสังคมชั้นสูงอีกด้วย

ข. นางเอก (Heroine)

“นาถลดา” มีอาชีพเป็นคุณครูอนุบาล ฐานะปานกลาง แต่ด้วยความบังเอิญได้แต่งงานกับทนายทศวรรษ ทำให้มีฐานะทางสังคมดีขึ้น โดยนิสัยเป็นคนจิตใจดี อ่อนโยน และที่สำคัญ คือ เชื้อมั่นในความรัก จากการวิเคราะห์ตัวละครนี้แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ความรัก

(Romanticism) ในตัวละคร ซึ่งมีความมั่นคงในรัก และเชื่อมั่นว่าความรักเป็นสิ่งสวยงามและนำพามาซึ่งความสุข นอกจากนี้ความรักของตัวละครนี้คือการให้และการเสียสละ โดยเห็นว่าหลายครั้งที่ตัวละครพบกับปัญหาหรือเศร้าเสียใจ เพราะการเข้าใจผิดของพระเอก แต่ตัวละครนี้ก็ยังคงรัก และให้อภัยพระเอกได้เสมอ นอกจากนี้ตัวละครนางเอกยังคงยึดถืออุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) คือ การรู้จักให้อภัย ไม่อาฆาตแค้นคนที่เคยทำร้ายตัวเอง และมีจิตใจโอบอ้อมอารี เชื้อเพื่อเผื่อแผ่กับคนรอบข้างเสมอ

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“ม.ร.ว.เลอลักษณ์ เทวินทร์” เป็นตัวละครที่สะท้อนอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) เนื่องจากเป็นตัวละครที่มียศถาบรรดาศักดิ์ และตัวละครก็มักวางตัวให้อยู่เหนือคนอื่น ๆ ที่ต่ำชนชั้นกว่า นอกจากนี้อุปนิสัยภายในของตัวละครนั้นเป็นคนไม่รู้จักพอ เห็นแก่ได้ ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ชอบคนที่ฐานะความร่ำรวย และยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ตัวเองสุขสบาย จึงแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) และอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่ปรากฏอย่างเห็นได้ชัด

“เปรมมาศ” เมียของคชาเทพ มีพ่อเป็นเจ้าของร้านร่ำรวย เป็นคนวางมาด คิดว่าตัวเองเป็นผู้ดี อยู่ในชนชั้นสูง และมีระดับ จึงมักดูถูกคนที่ฐานะต่ำกว่า ชอบอวดความร่ำรวย ฟุ้งเฟ้อ ตัวละครนี้จึงเป็นตัวละครอีกตัวที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

“คชาเทพ” เป็นทูตทหารหนุ่ม มาดนิ่ง มีภรรยาอยู่แล้ว คือ เปรมมาศ เกรงกลั้วภรรยา แต่ลับหลังไม่รู้จักพอ เป็นคนเจ้าชู้ ชอบหลอกผู้หญิง ตัวละครนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์ แต่สะท้อนเรื่องการทำที่ผิดคุณธรรม ศีลธรรมในด้านกามตัณหา

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“พฤกษ์” เพื่อนสนิทของพระเอก ใช้ชีวิตอยู่ที่ฝรั่งเศส ไม่ปรากฏอาชีพ เป็นคนสนุกสนาน จิตใจดี รู้ว่าใครดีใครร้าย ฉลาด มีไหวพริบ คอยช่วยเหลือพระเอกกับนางเอก ตลอดเวลา และเป็นคนที่สืบหาความจริงว่านางเอกถูกใส่ร้ายเกือบตลอดทั้งเรื่อง จากการวิเคราะห์

ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ไม่พบอุดมการณ์ แต่เป็นตัวละครที่สะท้อนค่านิยม (Value) ของสังคมไทยที่ยกย่องผู้ที่มีจิตใจดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

4.2.6 ฉาก (Setting)

ก. ฉากที่ประเทศฝรั่งเศส

เป็นฉากหลักของเรื่อง อีกทั้งเป็นสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องเกือบตลอดทั้งเรื่อง ทั้งยังเป็นที่ตั้งของบ้าน หรือที่อยู่อาศัยของตัวละครหลักด้วย โดยฉากในประเทศฝรั่งเศสที่ปรากฏในเรื่องแสดงให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีค่าครองชีพสูง และมีภาพของความหรูหราไฮโซ คนมีฐานะทางการเงินดีเท่านั้นที่สามารถไปใช้ชีวิตอยู่ได้ โดยฉากแต่ละฉากในละครจะเป็นภาพของร้านค้า แหล่งช้อปปิ้ง ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของฝรั่งเศส เช่น ถนนชองเอลิเซ่ (Champs-Élysées) ประตูชัย (L' Arc de Triomphe) หอไอเฟล (La tour Eiffel) โดยทั้งหมดจะเป็นฉากหลักที่เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง จากลักษณะดังกล่าวจึงทำให้อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยมแฝงมาในฉากอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ข. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

ฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัยของตัวละครในเรื่อง ได้แก่ บ้านนเรศวร ซึ่งเป็นบ้านของพระเอกตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ มีลักษณะใหญ่โตหรูหรา มีเนื้อที่กว้างขวาง มีข้าวของเครื่องใช้ราคาแพง ซึ่งแสดงถึงฐานะของพระเอกได้ดี และฉากบ้านของพระเอกที่ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งถือเป็นฉากหลักของเรื่อง บ้านหลังนี้มีความสวยงาม มีเนื้อที่มาก ใหญ่โตหรูหรา ไม่แพ้บ้านนเรศวร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระเอกเป็นคนที่ร่ำรวยมาก และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีระดับ จากการวิเคราะห์ฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัย (Setting) แสดงให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่สะท้อนความสะอวดกษบายนในชีวิตของตัวละคร รวมถึงรสนิยมและการใช้ข้าวของที่มีราคาแพงเกินกว่าความต้องการพื้นฐาน

4.2.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. พระเอกมอบแหวนแต่งงานให้นางเอกหลังจากที่ทะเลาะกัน

- ศิษย์ : โชคดีจริงๆ ไปได้พอดีเลย
- นาถลดา : น้ำมันอะไรกันคะ
- ศิษย์ : ก็พบเพิ่งนึกได้ว่าตั้งแต่จดทะเบียนกันผมยังไม่ได้ให้แหวนแต่งงานคุณ
- นาถลดา : แต่ที่เราจะทะเบียนกันมันก็แต่หลอกๆ เท่านั้น คุณไม่ได้จริงจังไม่ใช่หรือ
- ศิษย์ : ถ้าผมไม่จริงจัง ผมไม่พาคุณกลับมาที่นี่หรอก และแหวนวงนี้จะทำให้ทุกคนรู้ว่าคุณคือภรรยาที่ต้องทำตามกฎหมายของผม ไม่ว่าที่ผ่านมามีใคร เคยมีใคร แต่ตอนนี้คุณคือ ภรรยาของผมเพียงคนเดียวเท่านั้น คุณคงเข้าใจนะว่าผมหมายความว่ายังไง

บทสนทนา (Dialogue) นี้สะท้อนอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เนื่องจากสิ่งของซึ่งก็คือแหวนแต่งงานถูกใช้แทนความรัก ความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคน โดยพระเอกมอบแหวนแต่งงานให้นางเอก ด้วยเหตุผลที่ว่าแหวนซึ่งเป็นวัตถุราคาแพงจะสามารถใช้เป็นตัวแทนความรักของเขาได้ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับวัตถุสิ่งของมากกว่าการกระทำ

ข. นางเอกให้ความช่วยเหลือตัวละครผู้ร้าย

- นาถลดา : ดิฉันจ่ายค่าโรงแรมให้เรียบร้อยแล้วนะคะ
- เลอลักษณ์มี : เธอคงคิดว่าเอาชนะฉันได้ละสิ
- นาถลดา : ฉันไม่คิดว่าแพ้หรือชนะ เพราะฉันไม่เคยคิดจะแข่งกับคุณหญิง
- เลอลักษณ์มี : ฉันถามจริงๆ เอะ เธอไม่โกรธเลยหรือกับสิ่งที่ฉันทำกับเธอ
- นาถลดา : โกรธค่ะ แต่ดิฉันเข้าใจที่คุณทำไปเพราะความรัก
- เลอลักษณ์มี : ฮึ ความรักหรือ ฉันจะบอกให้นะ ฉันไม่เคยรักคุณเลย ฉันรักเงินของเขาต่างหาก และเขาก็โง่มาที่ไม่เคยรู้เลย แต่ตอนนี้เค้าฉลาดขึ้นแล้วที่เลือกรักผู้หญิงอย่างเธอ

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ในตัวละครผู้ร้าย (Villain) ที่ให้คุณค่าของเงินมากกว่าความรัก และทำทุกอย่างเพื่อที่จะได้มีเงินมากๆ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ผิดก็ตาม

4.2.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพี่” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ผู้ชาย” ที่เป็นเศรษฐี อยู่ในตระกูลเก่าแก่ ร่ำรวย ซึ่งเล่าถึงชีวิตรักของเขา เมื่อได้พบกับหญิงสาวชาวบ้านธรรมดา แต่เธอเป็นคนที่มีความดี อ่อนหวาน และเป็นรักแท้ของเขา จากการวิเคราะห์มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) พบอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) และอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) เนื่องจากละครเรื่องนี้เป็นมุมมองความรักของชายสูงศักดิ์กับหญิงชาวบ้านที่มีความแตกต่างกันทางชนชั้นของสังคม แต่ด้วยความรักของเขาและเธอก็ทำให้สามารถข้ามเส้นแบ่งมาได้ในที่สุด

4.2.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพี่” ปรากฏอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 2 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 3 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- วัตถุนิยม-บริโภคนิยม	- ชนชั้น - ความรัก
แก่นเรื่อง			- ชนชั้น - ความรัก
ความขัดแย้ง		- วัตถุนิยม-บริโภคนิยม	- ชนชั้น - ความรัก
ตัวละคร		- วัตถุนิยม-บริโภคนิยม - เงินตรานิยม	- ชนชั้น - ความรัก - คุณธรรม ศีลธรรม
ฉาก		- วัตถุนิยม-บริโภคนิยม	
บทสนทนา		- วัตถุนิยม-บริโภคนิยม	
มุมมองการเล่าเรื่อง			- ชนชั้น - ความรัก

ตารางที่ 4.2.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “แก้วตาพี่”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์วัตถุนิยม-บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) ถือเป็นอุดมการณ์หลักของเรื่อง ที่นำเสนอความคิดความเชื่อเรื่องของการให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม และความสะดวกสบายในการใช้ชีวิต สะท้อนความหรูหราฟุ่มเฟือยของชนชั้นสูง และความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ที่เห็นชัดเจนจากตัวละครผู้ร้าย (Villain)

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villain)

ที่ให้ความสำคัญกับการมีเงินมากๆ จนยอมทำทุกอย่างแม้กระทั่งในเรื่องที่ผิดคุณธรรม ศีลธรรม โดยตัวละครผู้ร้ายเชื่อว่าเงินสามารถดลบันดาลให้เกิดความสุข และความสะดวกสบายในชีวิต

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) เป็นอุดมการณ์หลักและเป็น

แก่นนำของเรื่อง ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) โดยนำเสนอเรื่องราวความรักของตัวละครหลักที่มีความแตกต่างกันทางชนชั้นระหว่างชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง โดยความต่างทางชนชั้นทำให้เกิดการเข้าใจผิดในตัวของอีกฝ่ายที่มีฐานะต่ำกว่าอยู่บ่อยครั้ง และสะท้อนการวางตัวในสังคมชั้นสูงของตัวละครชนชั้นกลางที่เป็นไปได้ด้วยความลำบาก ซึ่งมักโดนดูถูกดูแคลนจากชนชั้นสูงที่เป็นตัวละครผู้ร้ายเสมอ

- อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง

(Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครนางเอก (Heroine) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) โดยนำเสนอระบบความคิดความเชื่อในเรื่องของความรักที่ต้องฟันฝ่าอุปสรรค ซึ่งความไว้วางใจเชื่อใจซึ่งกันและกันจะสามารถนำพาให้ฟันปัญหาและมีความสุขในที่สุด และความรักก็มีพลังอำนาจที่จะทำลายกำแพงอุปสรรคระหว่างชีวิตคู่ลงได้ทั้งหมดเช่นกัน

- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ปรากฏอยู่ตัวละครนางเอก (Heroine) โดยสะท้อนความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรู้จักการให้อภัย ไม่พยายามอาฆมาตแค้นคนที่เคยคิดร้ายกับตนเอง

4.3 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก”

ภาพที่ 4.3.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก”

4.3.1 เรื่องย่อ

“ต้นน้ำ” เจ้าของแม็กกาซีนชื่อดัง กำลังจะเข้าพิธีแต่งงานกับ “นุสรรา” แฟนสาวไฮโซในอีก 1 อาทิตย์ข้างหน้า ในคืนที่ทั้งคู่ไปงานวันเกิดของต้นน้ำ ขากลับต้นน้ำเมามาก นุสรราจึงอาสาขับรถให้ แต่เธอไม่ทันระวังจึงขับรถชน “มีน” หญิงสาวที่อยู่ร้านขายอาหารตามสั่งใกล้ๆ บริษัทของต้นน้ำ นุสรราลงมาต่อว่ามีนที่บาดเจ็บ แต่ระหว่างนั้นอุบัติเหตุที่ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น นุสรราโดนรถที่วิ่งมาจากอีกด้านหนึ่งชนจนเสียชีวิต ต้นน้ำเสียใจกับการจากไปของนุสรรามาก ต้นน้ำฝังใจว่าเป็นความผิดของมีน แม้มีนจะพยายามขอโทษต้นน้ำด้วยวิธีการใด ต้นน้ำก็ไม่ยอมให้อภัยเธอ

พีหวาน กับเม่น ญาติสนิทของมีนได้แต่เป็นห่วง เพราะมีนเสียใจและผิดหวังที่คนที่เธอแอบชื่นชมเป็นคนแบบนี้ มีนจึงหนีกลับไปอยู่กับแม่ที่หัวหิน ต้นน้ำพยายามลืมนความเศร้าด้วยการเที่ยวเตร่ โดยมี “อัญชลี” เลขาที่จ้างจะจับต้นน้ำคอยดูแลอย่างใกล้ชิด “หมอนเรศ” เพื่อนรุ่นพี่ของต้นน้ำจึงเข้ามาช่วยดูแลอย่าใหญ่ และแนะนำให้ต้นน้ำไปพักผ่อนพร้อมกับทีมงานที่จะไปถ่ายทำวีซีดีที่หัวหิน แต่การมาพักผ่อนของต้นน้ำครั้งนี้ทำให้เขาได้พบกับมีนอีกครั้ง ระหว่างถ่ายแพชั่นต้นน้ำและมีนได้มีโอกาสใกล้ชิด และทำความรู้จักกันมากขึ้น ทำให้ต้นน้ำรู้ว่าแท้จริงแล้วมีนเป็นคนมีน้ำใจและเป็นนักสู้

หลายครั้งที่เรื่องวุ่นวายเกิดขึ้นในกองถ่าย และอัญชลีก็พยายามเข้ามาช่วยเหลือ มีน ทำให้มีนหลงชื่นชมอัญชลี โดยไม่ระแคะระคายในความร้ายกาจของเธอ วันสุดท้ายของการถ่ายแบบนางแบบคนหนึ่งมาไม่ทัน ทีมงานตัดสินใจจับมีนมาแต่งตัวปรากฏว่ามีนสวยขึ้นทันตาเห็น ต้นน้ำเองก็แอบรู้สึกอยู่ลึกๆ แต่เขาก็กลับแสดงอาการไม่พอใจมีน และยิ่งรู้สึกหมั่นไส้เมื่อรู้ว่าหมอนเรศชักชวนให้มีนที่เรียนจบผู้ช่วยพยาบาลมาช่วยดูแลย่าใหญ่

ในที่สุดมีนก็เข้าไปอยู่ในบ้านต้นน้ำคอยดูแลย่าใหญ่ ต่างฝ่ายต่างได้เรียนรู้นิสัยกันในด้านที่ไม่เคยเห็น แต่ในขณะที่เดียวกันมีนก็ต้องปะทะกับอัญชลีที่พยายามทำให้ย่าใหญ่ และต้นน้ำเข้าใจเจตนาตลอด อัญชลียอมคบหาอย่างลับๆ กับหมอนเรศ เพราะหมอนเรศแอบรู้เรื่องการโกงเงินบริษัทของเธอ จนกระทั่งหมอนเรศทนความร้ายกาจของอัญชลีไม่ไหวนัดคุยกับเธอบนอาคารจอดรถ น้ำหวานกับเม่นตามมาได้ยิน เหตุการณ์ซุลมุนเป็นเหตุให้หมอนเรศพลัดตกตึกเสียชีวิต ส่วนย่าใหญ่ได้หลักฐานว่าอัญชลีโกงเงินบริษัทไป แต่อัญชลีก็จัดการย่าใหญ่จนหนักล้นต้องเข้าโรงพยาบาลเป็นอัมพาต ต้นน้ำเครียดมากต่อว่ามีนอย่างรุนแรงจนมีนทนไม่ได้ตัดสินใจขอลาออก

ต้นน้ำสืบหาความจริง และในที่สุดต้นน้ำก็ได้หลักฐานเป็นเครื่องประดับของอัญชลีทำตกไว้ตอนทำร้ายย่าใหญ่ ต้นน้ำวางแผนไปที่บ้านของอัญชลีได้เอกสารหลักฐานสำคัญชัดเจนว่าอัญชลีโกงเงิน บริษัท และทำร้ายย่าใหญ่ จนตำรวจมาถึงอัญชลียิ่งสู้อวดกระสุนไปถูกแม่ตัวเองตาย ส่วนตัวเองก็ถูกจับไปดำเนินคดี

ย่าใหญ่หายป่วย ต้นน้ำสารภาพว่าเขารู้ทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว ย่าใหญ่ให้ไปตามมีนกลับมา ต้นน้ำไปตามมีนที่บ้านพ่อแม่ของมีนที่หัวหิน ทั้งสองปรับความเข้าใจกันและตกลงว่าวันพรุ่งนี้เป็นวันเกิดของต้นน้ำ ทั้งสองจะร่วมฉลองวันเกิดด้วยกัน แต่แล้ววันเกิดของต้นน้ำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับนุสรากรั้ซ้ารอยเดิม มีนถูกรถชนเข้าอย่างจัง ต้นน้ำเสียใจมากที่สุดในชีวิตที่มีนจากเขาไป แต่แล้วในความเป็นจริงกลับกลายเป็นว่าต้นน้ำสามารถช่วยมีนไว้ได้ทัน โดยตัวเขาเองที่ได้รับอุบัติเหตุแทน ต้นน้ำฟื้นขึ้นแล้วพบว่าที่ผ่านมานั้นเขาเพียงแค่ฝันไป ต้นน้ำยอมให้อภัยมีนในทุกสิ่งทุกอย่าง และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

4.3.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) พระเอก – นางเอกที่มีฐานะทางชนชั้นต่างกันได้พบกันโดยบังเอิญ และเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง เนื่องจากนางเอกทำให้พระเอกต้องสูญเสียคนรัก

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) พระเอก - นางเอกพบกันอีกครั้ง และมีเหตุให้ทั้งสองฝ่ายได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ในขณะที่ความขัดแย้งระหว่างคนทั้งคู่ก็ก่อตัวมากขึ้นพร้อมๆ กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างนางเอกกับตัวละครผู้ร้ายที่ทวีความรุนแรงขึ้นด้วย

ค. ขั้นภาวะวิกฤต (Climax) ตัวละครผู้ร้ายหาทางทำร้ายพระเอก - นางเอกตลอดเวลา และทำให้พระเอก – นางเอก เกิดความเข้าใจผิดกันจนต้องแยกจากกัน เพราะตัวละครผู้ร้ายใช้นางเอกเป็นเครื่องมือเพื่อให้ได้ทรัพย์สินสมบัติของพระเอก จนพระเอกเข้าใจผิดในตัวนางเอก

ง. ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) ความจริงถูกเปิดเผย พระเอกรู้ความจริงว่าใครคือผู้ร้ายที่แท้จริง พระเอก - นางเอกจึงปรับความเข้าใจกันใหม่

จ. ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending) พระเอก-นางเอกอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ตัวละครผู้ร้ายได้รับผลกระทบ (Happy Ending)

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก” พบว่าโครงเรื่องได้ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่เกิดจากความแตกต่างทางชนชั้นระหว่างตัวละครหลัก คือ พระเอก – นางเอก เนื่องจากพระเอกนั้นนับว่าเป็นชนชั้นสูงของสังคมซึ่งวัดจากฐานะทางเศรษฐกิจและอาชีพ ส่วนนางเอกนั้นถือว่าเป็นชนชั้นกลางค่อนไปถึงชนชั้นล่าง ดังนั้น ความสัมพันธ์ของทั้งคู่จึงปรากฏอุดมการณ์ชนชั้นด้วยเพราะปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่ทั้งสองดำรงอยู่นั้นต่างกัน นอกจากนี้ในโครงเรื่องยังปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) และอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) เพราะในขั้นการพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) และในขั้นภาวะวิกฤต (Climax) นั้นมีตัวละครผู้ร้ายเป็นอุปสรรค โดยตัวละครผู้ร้ายจะเป็นตัวสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในเรื่อง และทำทุกอย่างเพื่อให้ตนเองได้ทรัพย์สินสมบัติ เงิน และความสุขสบาย ซึ่งในความสัมพันธ์ของพระเอก – นางเอก ก็จะถูกตัวละครผู้ร้ายทำให้เกิดการเข้าใจผิดกันบ่อยครั้ง เพราะตัวละครผู้ร้ายต้องการสมบัติของพระเอก

จึงใช้นางเอกเป็นเครื่องมือเพื่อให้ตนเองได้ในสิ่งที่ต้องการ แต่อย่างไรก็ตามความขัดแย้งทั้งหมดระหว่างพระเอกกับนางเอกก็ถูกทลายลงด้วยเพราะความรัก (Romanticism) ที่ทั้งสองมีให้แก่กัน

4.3.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) จากละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก” คือ “ความรักต่างชนชั้นที่ในที่สุดชนชั้นต่ำกว่าก็สามารถก้าวขึ้นมาอยู่ในสังคมชนชั้นสูงได้สำเร็จและทั้งสองก็ครองรักกันอย่างมีความสุข” ซึ่งเรื่องดำเนินไปบนแกนของเรื่องราวความรักระหว่างนักธุรกิจหนุ่มผู้ร่ำรวย กับเด็กสาวบ้านนอก โดยทั้งคู่ต้องพบกับอุปสรรคมากมายกว่าที่จะสมหวังและมีความสุข แก่นเรื่องนี้จึงปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่มีความห่างชั้นกันระหว่างตัวละครเป็นตัวดำเนินเรื่อง แต่ด้วยความรัก (Romanticism) ที่ทั้งสองมีให้แก่กันก็ทำให้สามารถก้าวผ่านความแตกต่างทางชนชั้นลงได้ในที่สุด

4.3.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- การพยายาม – การให้อภัย เป็นคู่แย้งที่สะท้อนออกมาจากตัวละครพระเอก ที่ผูกใจเจ็บนางเอกว่าเป็นต้นเหตุทำให้คู่หมั้นเสียชีวิต จนทำให้ชีวิตตัวเองไม่มีความสุข เพราะไม่รู้จักการให้อภัย จนสุดท้ายเมื่อให้อภัยแล้ว ความสุขต่างๆ ก็ตามมา โดยความขัดแย้งนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์ใดๆ แต่สะท้อนการใช้ชีวิตของมนุษย์ที่ต้องรู้จักการให้อภัยไม่ผูกใจเจ็บแล้วชีวิตก็จะพบกับความสุข

- ความต้องการ – ความพอเพียง เป็นคู่แย้งที่สะท้อนออกมาจากตัวละครผู้ร้าย ที่เป็นคนโลภมาก หวังในทรัพย์สินเงินทองของคนอื่น จนยอมทำได้ทุกอย่าง แม้กระทั่งวางแผนคิดร้าย ทำร้ายทุกคนที่ขัดขวางความต้องการของตัวเอง ดังนั้น ความขัดแย้งนี้จึงปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เนื่องจากตัวละครผู้ร้าย (Villain) มีความต้องการไม่สิ้นสุด หลงใหลในวัตถุสิ่งของและความสะดวกสบายที่จะได้รับ ซึ่งเป็นเหตุให้กระทำเรื่องที่ผิดได้อย่างมากมาย

- ชนชั้นสูง – ชนชั้นกลาง เป็นคู่แย้งที่ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) อันเกิดจากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของพระเอกกับนางเอกที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในความสัมพันธ์ของทั้งคู่ เช่น การที่นางเอกชื่นชมในตัวพระเอกมากแต่ไม่

กล้าใกล้ชิดกับพระเอกเพราะตัวเองต่ำต้อยกว่า จึงทำให้เกิดช่องว่างในความสัมพันธ์ของคนทั้งคู่ เป็นต้น และในขณะเดียวกันตัวละครผู้ร้ายก็กลั่นแกล้ง ดูถูกนางเอกต่างๆ นานา เพราะนางเอก เป็นเพียงเด็กสาวบ้านนอก ฐานะยากจน

- *ความรวย – ความจน* เป็นคู่แข่งระหว่างพระเอกกับนางเอก ที่ความจนของนางเอกถูกนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในละครเพื่อไม่ให้นางเอกหนีไปจากพระเอกได้ แม้ว่าจะขัดแย้งกันมากเพียงใดก็ตาม เนื่องจากนางเอกต้องใช้นี้แทนแม่ที่ไปของยืมเงินพระเอกมา และเป็นเหตุให้พระเอกมักดูถูกนางเอกว่าเป็นคนเห็นแก่เงิน ทำให้เกิดการทะเลาะกับบ่อยครั้ง ดังนั้น ความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่ให้คุณค่าของเงินในการใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ของพระเอกนางเอกให้ต้องมาอยู่ด้วยกัน ไม่สามารถไปจากกันได้ในละครโทรทัศน์

4.3.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“ต้นน้ำ” ตัวละครตัวนี้ลักษณะภายนอกเป็นหนุ่มหล่อเจ้าของนิตยสารชื่อดัง เป็นที่นับหน้าถือตาในวงสังคม มีฐานะร่ำรวย และมีนิสัยเอาแต่ใจตัวเอง เจ้าคิดเจ้าแค้น ไม่ยอมคน ลักษณะของตัวละครนี้ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ดังจะเห็นได้ว่า ตัวละครมีระดับ (Class) ที่สูงกว่าตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นนางเอก ตัวละครผู้ร้าย หรือตัวละครผู้ช่วยเหลือ ทำให้ตัวพระเอกของเรื่องมีฐานะที่เหนือกว่าทุกคน ทำให้การกระทำของตัวละครจะมีเส้นแบ่งระหว่างชนชั้นอยู่ตลอดในทุกเหตุการณ์ของเรื่อง สำหรับอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) นั้น จะสะท้อนออกมาจากอาชีพของตัวละครที่เป็นเจ้าของธุรกิจ จึงทำให้ตัวละครตัวนี้ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยมออกมาอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

ข. นางเอก (Heroine)

“มีน” เด็กสาวบ้านนอก เข้ามาเรียนต่อที่กรุงเทพฯ อาศัยอยู่กับพี่สาว นิสัยอ่อนโยน เชื้อฟ้าผู้ใหญ่ กตัญญู มีจิตใจดี และมองโลกในแง่ดี จากการวิเคราะห์จึงแสดงให้เห็นว่าตัวละครนี้ยึดถืออุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) กล่าวคือ ยึดมั่นในการทำคุณความดี ประพฤติดี ไม่คิดร้ายกับคนรอบข้าง และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“อัญชลี” เลขาสาวสวยของต้นน้ำ เป็นคนเห็นแก่ได้ หลงใหลในทรัพย์สินเงินทอง ยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงิน เป็นคนทะเยอทะยาน อยากรวยอยากมี ภายนอกดูอ่อนหวาน แต่แท้จริงมีจิตใจโหดเหี้ยม อำมหิต จากลักษณะข้างต้นแสดงให้เห็นว่าตัวละครผู้ร้าย (Villain) ยึดถือในอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) และ อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุสิ่งของของเงิน และความสะดวกสบายในชีวิต จนเป็นเหตุให้สามารถกระทำเรื่องที่ผิดคุณธรรม ศีลธรรมได้เพื่อสนองความต้องการของตัวเอง

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“คุณย่าใหญ่” เป็นคุณหญิงไฮโซ ร่ำรวยด้วยทรัพย์สินเงินทอง เป็นที่เคารพยกย่องของตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง อุปนิสัยตรงไปตรงมา รักความถูกต้อง รู้ว่าใครดี ใครไม่ดี มีจิตใจเมตตา ตัวละครนี้ถืออุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่เกิดจากช่องว่างทางชนชั้นที่สูงกว่าตัวละครอื่น ทำให้มีอำนาจในการสั่งการต่อตัวละครอื่นๆ ทำให้ตัวละครต่างเกรงใจ เชื่อฟังคำสั่ง และปฏิบัติตาม

“น้ำหวาน” พี่สาวนางเอก มีอาชีพขายอาหารตามสั่ง บุคลิกน่ารักๆ เหมือนผู้ชาย แต่มีจิตใจดี ตรงไปตรงมา คอยให้การช่วยเหลือนางเอกที่เป็นน้องสาว ตัวละครนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์แต่สะท้อนค่านิยม (Value) ของสังคมไทยที่ยึดถือในน้ำใจและการช่วยเหลือกันและกัน และให้ความสำคัญกับความผูกพันในครอบครัว

“เม่น” ชายหนุ่มขี้บอดรับจ้าง เป็นเพื่อนกับน้ำหวาน แต่มาหลงรักนางเอก ภายนอกดูแข็งกระด้าง ตรงไปตรงมา ไม่ยอมคน แต่ก็เป็นคนจิตใจดี คอยช่วยเหลือนางเอกตลอดเวลา ตัวละครนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์แต่สะท้อนค่านิยม (Value) ของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือและความมีน้ำใจต่อผู้อื่น

4.3.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัยของตัวละคร

- บ้านพระเอก เป็นบ้านหลังใหญ่ ใ่อ่ำ มีเนื้อที่อาณาบริเวณกว้างขวาง มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เป็นฉากที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่อง
- บ้านนางเอก เป็นกระท่อมริมหาดหัวหิน พร้อมกับเป็นร้านอาหารเล็กๆ ในครอบครัวด้วย มีลักษณะเป็นบ้านหลังเล็กๆ ทรวดโถม
- บ้านของผู้ช่วยเหลือ ในที่นี้คือ น้ำหวาน พี่สาวที่นางเอกมาอาศัยอยู่ด้วย มีลักษณะเป็นตึกแถวริมถนน เปิดเป็นร้านขายอาหารตามสั่งแบบง่ายๆ อยู่ใกล้กับที่ทำงานของพระเอก

ฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัยของตัวละคร (Setting) ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) โดยบ้านของตัวละครแต่ละตัวสามารถสะท้อนระดับทางชนชั้นที่ตัวละครดำรงอยู่ได้ โดยตัวละครที่เป็นชนชั้นสูงมีฐานะร่ำรวย บ้านก็มีขนาดใหญ่โต มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายที่เพียบพร้อมมากกว่าตัวละครที่เป็นชนชั้นกลางที่บ้านมีความแตกต่างจากตัวละครชนชั้นสูงอย่างมาก นอกจากนี้อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ก็ยังคงแฝงมากับฉากบ้านและที่อยู่อาศัยของพระเอกในเรื่องที่บ้านนั้นมีความใหญ่โต หรูหรา ตกแต่งทันสมัย ซึ่งเกินกว่าความจำเป็นในชีวิตประจำวัน

ข. สถานที่ทำงาน

- สถานที่ทำงานของพระเอก และตัวละครผู้ร้ายในเรื่อง จะมีความหรูหรา เป็นสัดส่วน เป็นห้องทำงานบนอาคารสูง มีอุปกรณ์เครื่องใช้ครบครัน ถือเป็นฉากที่ปรากฏให้เห็นรองจากฉากภายในบ้านของพระเอก โดยฉากสถานที่ทำงานนั้นปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในแง่ของความเป็นเจ้าของธุรกิจ และเป็นสถานที่ของนักลงทุน

ค. สถานที่นัดพบของตัวละคร

- ผับ บาร์ ร้านอาหารกลางคืน ถือเป็นสถานที่ที่ปรากฏในเรื่องอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นงานเลี้ยงฉลองวันเกิดพระเอก ที่เป็นภาพของความสุข หรือการที่พระเอกมานั่งปลดปล่อยความทุกข์ โดยฉากนี้จะถูกนำมาใช้เพื่อสร้างอารมณ์ของตัวละครในเรื่องเสมอ

สถานที่นัดพบจึงปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่เน้นการบริโภคนิยม ความหรูหรา และความสะดวกสบาย

4.3.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. พระเอกแกล้งนางเอกโดยการสั่งข้าวกล่อง 500 กล่อง

- มีน : มาทำไม ร้านฉันไม่ต้อนรับคนอย่างคุณ ออกไปนะ
- ต้นน้ำ : อ้อ ร้านนี้เค้าใส่ลูกค้าแบบนี้หรอ
- มีน : ลูกค้าอะไร คุณยังไม่ได้ซื้อของอะไรที่ร้านฉันสักหน่อย
- ต้นน้ำ : ใครว่าไม่ซื้อ ฉันจะมาสั่งซื้อข้าวกล่อง 500 กล่องสำหรับคนที่บริษัท วันพรุ่งนี้ก่อน 7 โมงเช้า
- มีน : ฉันไม่ขาย
- ต้นน้ำ : ฉันให้กล่องละ 100
- แม่มีน : มีนไม่ขายแม่ขายเอง
- มีน : คุณนี่ถนัดแต่ใช้เงินพาดหัวคนอื่นซะใหม่
- ต้นน้ำ : ฉันก็ใช้กับคนที่ฉันคิดว่าได้ผลเท่านั้นแหละ พรุ่งนี้เจ็ดโมงตรงนะ ที่ล็อบบี้โรงแรม ถ้าไปถึงสายกว่านั้นผมไม่จ่ายเงิน

บทสนทนา (Dialogue) นี้สะท้อนอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ในตัวละครพระเอก (Hero) ที่เชื่อว่าเงินสามารถซื้อได้ทุกอย่าง และเงินมีอำนาจในการสั่งการให้คนอื่นทำตามที่ตัวเองต้องการได้

ข. ตัวละครผู้ร้ายรำพันกับตัวเองหลังจากทะเลาะกับแม่เรื่องเงิน

อัญชลี : (หยิบกรอกรูปถ่ายคู่กับพ่อของพระเอกขึ้นมา) เป็นเพราะคุณ เป็นเพราะคุณคนเดียว ไหนล่ะคะสัญญาที่คุณจะให้ทุกอย่างกับฉัน ไหนล่ะคะบ้าน ไหนล่ะรถ ตอนนี้ฉันต้องชวนชววยเอาเองหมด...สิ่งที่คุณเคยสัญญาไว้ ฉันจะทวงคืนมาให้ได้ ทรัพย์สินสมบัติของคุณทั้งหมดจะต้องเป็นของฉัน ลูกชายของคุณจะต้องขอใช้ทุกอย่างให้กับฉัน

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) และอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ในตัวละครผู้ร้าย (Villain) ที่มีความต้องการทรัพย์สินสมบัติ วัตถุสิ่งของที่จะนำมาซึ่งความสะดวกสบายในชีวิต จนทำให้ตัวเองต้องทำในสิ่งที่ผิดเพื่อให้ได้มา

4.3.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ผู้ชาย” ที่เป็นนักธุรกิจ ร่ำรวย ซึ่งเล่าถึงชีวิตรักของเขา กับเด็กสาวต่างจังหวัดธรรมดาๆ ที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคมากมายกว่าจะสมหวังในที่สุด สำหรับมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่สะท้อนออกมาจากเรื่องราวความรักต่างชนชั้นของพระเอก – นางเอก ที่แตกต่างกันอย่างมาก แต่สุดท้ายแล้วทั้งคู่ก็สามารถผ่านพ้นและมีความสุขในชีวิตรักได้

4.3.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก” ปรากฏอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 3 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 3 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม - เงินตรานิยม	- ชนชั้น - ความรัก
แก่นเรื่อง			- ชนชั้น - ความรัก
ความขัดแย้ง		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม - เงินตรานิยม	- ชนชั้น

ตัวละคร		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม - เงินตรานิยม - ทุนนิยม	- ชนชั้น - คุณธรรม ศีลธรรม
ฉาก		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม - ทุนนิยม	- ชนชั้น
บทสนทนา		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม - เงินตรานิยม	
มุมมองการเล่าเรื่อง			- ชนชั้น

ตารางที่ 4.3.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในละครโทรทัศน์เรื่อง “รอยอดีตแห่งรัก” ปรากฏอยู่ในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) มีลักษณะของการผูกโยงเรื่องให้มีความขัดแย้งที่เกิดจากความต้องการในทรัพย์สินสมบัติ และความสะดวกสบายของตัวละครผู้ร้ายที่นำมาซึ่งเหตุการณ์ความวุ่นวายต่างๆ ในเรื่อง เป็นอุดมการณ์ที่ใช้เชื่อมโยงเหตุการณ์ การกระทำ และความสัมพันธ์ของตัวละครเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ยังเป็นอุดมการณ์ที่ถูกสอดแทรกอยู่มากที่สุดในฉาก (Setting) โดยฉากในละครจะมีความหรูหรา ใหญ่โต มีความทันสมัย สะดวกสบาย

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) และบทสนทนา (Dialogue) โดยละครโทรทัศน์ได้นำเสนอความคิดความเชื่อที่ว่าเงินสามารถใช้ซื้อได้ทุกอย่าง และเงินเปรียบเสมือนอำนาจที่สามารถใช้กำหนด หรือสั่งการบุคคลอื่นให้ทำตามที่ต้องการได้ และบุคคลที่มีเงินมากก็จะได้ทุกอย่างที่ต้องการ

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในตัวละครพระเอก (Hero) และฉาก (Setting) ที่สะท้อนการเป็นเจ้าของทุนหรือธุรกิจผ่านอาชีพของตัวละครพระเอก โดยพระเอกนับว่าเป็นนายทุน มีอำนาจในการบริหารจัดการธุรกิจของตัวเอง

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ฉาก (Setting) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ทั้งหมดนี้จึงแสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์ชนชั้นเป็นอุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในทุกส่วนของละครโทรทัศน์ โดยละครนำเสนอการเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตและความแตกต่างระหว่างชนชั้นสูงกับชนชั้นกลางด้วยการผูกโยงเรื่องราวความรักของตัวละครหลักเข้าด้วยกัน
- อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) และแก่นเรื่อง (Theme) โดยความขัดแย้งทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นความโกรธ ความเกลียด การเข้าใจผิดของพระเอกนางเอก และความต่างชนชั้นทั้งหมดถูกทำลายลงเพราะความรักที่ทั้งสองมีให้แก่กัน
- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ปรากฏในตัวละครนางเอก (Heroine) โดยนำเสนอว่าคุณงามความดีของนางเอกนั้นสามารถทำให้ผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ และในที่สุดก็พบกับความสุข โดยนางเอกของเรื่องเป็นคนที่มีความตั้งใจใฝ่ฝัน อัจฉริยะ รู้จักให้อภัย ไม่อาฆาตพยาบาท ไม่คิดร้ายกับคนรอบข้าง และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

4.4 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก”

ภาพที่ 4.4.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก”

4.4.1 เรื่องย่อ

บ้านชยานันท์ มีประมุขของบ้าน คือ “คุณหญิงมาลา ชยานันท์” คุณหญิงมีลูกชายคนเดียว คือ “คุณชาญศักดิ์ ชยานันท์” ซึ่งมีภรรยา 4 คน ภรรยาคนแรกชื่อ “ปาน” เป็นสาวใช้หายสาบสูญไปตอนท้องแก่ใกล้คลอด ภรรยาคนที่ 2 คือ “คุณหญิงฉวี” คุณอำนาจทั้งหมดในบ้าน แต่คุณหญิงเป็นหมั้นจึงขอบุตรชายชาวไร่มาเลี้ยง โดยมีชื่อแม่ให้ใช้นามสกุลเดิมชื่อ “อาติยะ พิษณุเวช” เมื่อเรียนจบจากอังกฤษก็ได้มาบริหารงานกิจการทุกอย่างของชยานันท์

ภรรยาคนที่ 3 คือ “วลัย” มีลูกคือ “ทัศนาวลัย” และ “สิทธา” ภรรยาคนที่ 4 คือ “บุษบง” มีลูกสาวคือ “บุษบา” หลังจากที่คุณชาญศักดิ์เสียชีวิต คุณหญิงมาลาก็กังๆ ลืมๆ ซอบอาละวาดคนอื่นจนถูกแยกไปอยู่คนเดียว วันหนึ่งบุษบงรับ “ปิ่น” มาเป็นคนใช้ในบ้าน แต่ที่จริงเธอคือ “ปิ่นมุก” ลูกสาวของปาน ซึ่งเป็นภรรยาที่คุณชาญศักดิ์รักมากที่สุด ปิ่นเข้ามาที่บ้านชยานันท์ก็เพื่อตามหาพินัยกรรมและทวงสิทธิ์ของแม่คืนมา

ทุกวันปิ่นมุกจะแอบปิ่นรับบ้านออกไปเรียนมหาวิทยาลัย ซึ่งที่นั่นเพื่อนๆ เรียกเธอว่า “มุก” มุกเรียนมหาวิทยาลัยเดียวกับบุษบา บุษบาจึงรู้เรื่องของปิ่นมุกและยอมช่วย บุษบามีเพื่อนสนิทบ้านติดกันชื่อ “พิสมัย” ซึ่งอยู่กับพี่ชายชื่อ “ภานุ” สิทธาเองก็รู้เรื่องปิ่นมุก เขาเห็นปิ่นมุกเหมือนญาติ ปิ่นมุกจึงมีบุษบง บุษบา สิทธา พิสมัย และภานุ คอยช่วยเหลือ ทัศนาวลัยไม่ถูกชะตากับปิ่นมุกตั้งแต่เห็นหน้า เลยหาเรื่องกลั่นแกล้งตบตีสารพัด

การสืบหาพินัยกรรมต้องมีการสะดุดหลายครั้ง เพราะอาติยะไม่เชื่อว่าเธอเป็นเพียงคนรับใช้บ้านนอกไร้เดียงสา ทัศนาวลัยเห็นอาติยะสนิทสนมกับปิ่นมุกเกินฐานะ เกิดความอิจฉาเลยจับปิ่นมุกไป شکنและขังไว้ในเรื่องหลังเล็ก ซึ่งก็คือเรือนที่ปานแม่ของเธอเคยอยู่

ปิ่นมุกใช้โอกาสนี้หาพินัยกรรมแต่ก็ไม่เจอ แม่ปิ่นมุกจะหมั่นใส่ในความเป็นผู้ดีทุกกระเปียดนิ้วของอาติยะ แต่ลึกๆ เธอก็แอบเผลใจให้อาติยะแบบไม่รู้ตัว แต่อาติยะไม่ได้คิดกับปิ่นมุกเกินเจ้านายกับลูกจ้าง เพราะหัวใจของเขาได้มอบให้แก่ มุก ดีเจ.สาวปากกล้าที่จัดรายการวิทยุของมหาวิทยาลัย ซึ่งอาติยะโทรไปขอเพลงทุกคืน โดยที่เขาไม่รู้เลยว่าปิ่นกับมุกคือคนเดียวกัน

หลายครั้งที่ปิ่นมุกถูกทัศนาวลัยกับแม่ทำร้ายจนต้องออกจากบ้าน อาติยะจะพาเธอมาอยู่กับ “แม่ทิพย์” แม่แท้ๆ ของเขาที่บ้านไร่พิษณุเวช และการมาอยู่ที่นี่ทำให้ปิ่นมุกรู้จักตัวตน อาติยะ แต่ปิ่นมุกยังคือที่จะกลับไปบ้านชยานันท์ กระจบเหมาะแก่ที่คุณย่าลุ่มคลั่งเรียกหาแต่ปิ่นมุก ปิ่นมุกจึงได้กลับมาที่บ้านชยานันท์อีกครั้ง

ปิ่นมุกได้เจอ พ่อเลี้ยงวุฒิไกร จึงแก่งทำตัวสนิทสนมกับพ่อเลี้ยง เพราะรู้ว่า พ่อเลี้ยงคบอยู่กับทัศนาวลัย อาติยะรู้จึงเสียใจมาก กลับไปอยู่ที่ไร่พิษณุเวช หลังจากนั้นเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น วลัยทำพินัยกรรมปลอมขึ้น โดยระบุว่าคุณชาญศักดิ์ยกบ้านชยานันท์ให้กับตัวเองและลูก ส่วนอาติยะจะมีสิทธิในมรดกก็ต่อเมื่อแต่งงานกับทัศนาวลัย วลัยส่งคุณย่าคุณหญิงฉวี และบุษบงไปอยู่บ้านพักคนชรา และยึดครองบ้านชยานันท์ ปิ่นมุกโดนซ้อมจนสลบไม่สามารถไปหาอาติยะได้ อาติยะตัดใจจากมุกชมชานกลับมาบ้าน แต่ก็ต้องตกใจกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อาติยะขอให้วลัยพาทุกคนกลับบ้าน แต่วลัยมีข้อแม้ว่าทุกคนต้องอยู่ได้อำนาจของเธอ และอาติยะต้องแต่งงานกับทัศนาวลัย คุณหญิงฉวีและคุณย่าถูกวลัยจิกใช้และดูถูกเหยียดหยามสารพัด เหมือนกรรมตามสนองที่ท่านทั้งสองเคยทำไว้กับปานในอดีต

พ่อเลี้ยงวุฒิไกรตัดหน้าพาทัศนาวลัยไปจดทะเบียนสมรสเพราะอยากได้สมบัติ วลัยสืบรู้ว่า ปิ่น คือ ปิ่นมุก ลูกสาวของปาน วลัยโกรธมากทำร้ายปิ่นมุก อาติยะรู้เรื่องทั้งหมดก็เสียใจหนีกลับไร่พิษณุเวช ปิ่นมุกสิ้นหวังเพราะนอกจากจะทวงความยุติธรรมให้แม่ไม่ได้ ยังต้องสูญเสียอาติยะคนที่เธอรักไปอีกคน ปิ่นมุกกลับไปเรือนแม่ปานและได้พบกับพินัยกรรม ซึ่งซ่อนอยู่หลังรูปของพ่อชาญศักดิ์กับแม่ปาน

ปิ่นมุกทวงบ้านชยานันท์กลับคืนมาได้สำเร็จ แต่เธอถูกวลัยลักพาตัวไปฆ่าอาติยะมาช่วยได้ทัน แต่ปิ่นมุกก็พลาดถูกยิงอาการสาหัส วลัยกลายเป็นคนบ้า ส่วนทัศนาวลัยถูกพ่อเลี้ยงวุฒิไกรทิ้งทิ้งที่ยังท้องอ่อนๆ ทัศนาวลัยแค้นแอมืดแทงพ่อเลี้ยงจนเป็นอัมพาต และไปสำนึกผิดอยู่ในคุก ปิ่นมุกกับอาติยะแต่งงานกันและใช้ชีวิตอยู่ในบ้านชยานันท์อย่างมีความสุข

4.4.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องด้วยปมปัญหาภายในใจของนางเอกที่เกี่ยวข้องกับมรดก ชาติตระกูลและฐานะของเธอ

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) นางเอกกลับเข้ามาในตระกูลโดยปิดบังฐานะที่แท้จริง และพยายามสืบหาความจริง เพื่อเรียกร้องสิทธิทางมรดกและฐานะทางชนชั้นเดิมของตัวเอง ในขณะที่มีตัวละครผู้ร้ายเป็นอุปสรรค

ค. ขั้นภาวะวิกฤต (Climax) นางเอกไม่สามารถแก้ปมปัญหาได้ ตัวละครผู้ร้ายได้รับสิทธิในมรดกแทนนางเอก นางเอกอับจนหนทางในการต่อสู้

ง. ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) ความจริงถูกเปิดเผยด้วยความบังเอิญว่าตัวละครผู้ร้ายได้ปิดบังความจริงเอาไว้ นางเอกจึงได้รับสิทธิในมรดก และสิทธิในฐานะทางชาติกำเนิดกลับคืนมา

จ. ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending) นางเอกใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ตัวละครผู้ร้ายได้รับผลกรรมที่ก่อขึ้น (Happy Ending)

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) โดยมีฐานะทางชาติกำเนิดเป็นตัวกำหนด โดยโครงเรื่องได้ผูกปมขัดแย้งให้เกิดขึ้นจากการกลับมาเรียกร้องสิทธิทางชนชั้นชาติตระกูลของนางเอกจากครอบครัวฝ่ายพ่อของเธอที่เป็นชนชั้นสูง และเหยียดหยามแม่ของเธอที่ต่ำต้อยทางชนชั้นกว่า และโครงเรื่องยังมีความเกี่ยวข้องกับพินัยกรรมทรัพย์สิน และมรดก ที่นางเอกจะต้องกลับมาทวงคืน ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่มีเงินทรัพย์สินสมบัติ วัตถุสิ่งของเป็นตัวชี้้นำการกระทำของตัวละครในเรื่อง

4.4.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) หรือแก่นความคิดหลักของละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก” คือ “การทวงสิทธิทางชาติกำเนิด และการแย่งมรดกที่เป็นเป้าหมายสำคัญของชีวิต” โดยการเล่าเรื่องได้สะท้อนให้เห็นว่าทั้งตัวละครฝ่ายดี และตัวละครฝ่ายร้ายต่างต่อสู้กัน เพราะมีจุดมุ่งหมาย

เดียวกัน คือ ความต้องการเป็นเจ้าของสมบัติ และทรัพย์สินเงินทอง นอกจากนี้นางเอกยังต้องการเรียกร้องสิทธิทางชาติกำเนิดของตัวเองด้วย จากลักษณะดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่เป็นแกนนำในการพัฒนาเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง

4.4.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- *ชนชั้นสูง - ชนชั้นล่าง* เป็นคู่แย้งที่เป็นสาเหตุเริ่มต้นของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่อง เพราะตัวละครผู้ร้ายวัดฐานะและคุณค่าของคนที่ชนชั้นต้นกำเนิดที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ เป็นเหตุให้นางเอกของเรื่องมีปมปัญหาในใจ เพราะได้รับการดูถูกเหยียดหยาม จึงต้องกลับมาเพื่อเรียกร้องสิทธินั้น นอกจากนี้การแบ่งแยกทางชนชั้นของตัวละครยังได้ปรากฏให้เห็นอยู่ตลอดทั้งเรื่อง ความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) อย่างชัดเจน

- *ความต้องการ - ความพอเพียง* เนื่องจากตัวละครฝ่ายดี และฝ่ายร้ายต่างก็มีความต้องการในสิ่งเดียวกัน นั่นคือ ทรัพย์สิน มรดก เงินทอง ทำให้ทั้งสองเกิดการต่อสู้กันในเรื่อง เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตัวเองต้องการ โดยความพอเพียงและพอใจในสิ่งที่ตัวเองมีกลับเป็นข้อที่ไม่ปรากฏอยู่ในเรื่องเลย เพราะหากพิจารณาแล้วจะพบว่า ตัวละครทั้งสองฝ่ายต่างก็มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีไม่ความต้องการไม่สิ้นสุด ความขัดแย้งนี้สะท้อนอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ของตัวละครที่ให้ความสำคัญกับเงิน วัตถุสิ่งของจนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันขึ้น

4.4.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“อติยะ พิษณุเวช” นักธุรกิจหนุ่มไฟแรง แท้จริงเป็นลูกชาวไร่ แต่ได้รับการอุปถัมภ์จากคุณหญิงฉวี ซึ่งรับมาเลี้ยงเป็นลูก จบการศึกษาจากต่างประเทศ เป็นคนดูแลกิจการทั้งหมดของครอบครัว มีนิสัยเคร่งขรึม เก็บความรู้สึก วางตัวเหนือกว่าคนอื่น ๆ ในครอบครัว ตัวละครนี้ยึดถืออุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) โดยเห็นจากที่ตัวละครเป็นผู้ควบคุมดูแลกิจการของครอบครัว โดยจะต้องรักษาผลประโยชน์ของธุรกิจให้มากที่สุด นอกจากนี้อุดมการณ์ชนชั้น

(Social Class Ideology) ยังสะท้อนออกมาจากการที่ตัวละครมีลักษณะนิสัยเคร่งขรึม ต้องคอยควบคุมดูแลความเรียบร้อยในบ้าน จึงทำให้ปรากฏช่องว่างระหว่างชนชั้นกับตัวละครอื่นๆ

ข. นางเอก (Heroine)

“ปิ่นมุก ชยานันท์” แท้จริงเป็นลูกสาวมหาเศรษฐีผู้ดีเก่า แต่ตกอับ ถูกไล่ออกจากบ้าน เลยกลับมาเรียกร้องสิทธิคืน เป็นตัวละครที่มี 2 บุคลิก ด้านหนึ่งสวมบทเป็น “ปิ่น” สาวใช้เซ่อซ่า ไม่สู้คน เพื่อมาเสาะหาพินัยกรรมของพ่อที่ทิ้งไว้ให้ อีกด้านสวมบทเป็น “มุก” นักศึกษาหาวิทยาลัย ที่มั่นใจในตัวเอง ว่าเรื่อง สดใส ทั้งยังเป็น ดี.เจ ของมหาวิทยาลัย แต่ทั้งสองตัวละคร ก็มีความต้องการอย่างเดียวกัน คือ ต้องการเรียกร้องสิทธิของตัวเอง และต้องการทรัพย์สินสมบัติของตัวเองคืนมา ดังนั้น ตัวละครนี้จึงปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) เพราะตัวละครนั้นมีความต้องการเรียกร้องฐานะทางชาติกำเนิดที่สูงของตัวเองคืนมา เพื่อเป็นการประกาศให้คนอื่น ๆ รู้ว่าแท้จริงนั้นตัวเองเป็นใคร นอกจากนี้ตัวละครยังถืออุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เพราะเหตุผลของการกระทำของตัวละครนอกเหนือจากการเรียกร้องสิทธิทางชนชั้นแล้ว ยังมีความต้องการครอบครองพินัยกรรมที่ระบุถึงทรัพย์สินสมบัติ วัตถุสิ่งของ เช่น บ้าน ที่ดิน เงิน ซึ่งเป็นสิ่งที่ตัวละครนี้ต้องการมากที่สุด รวมทั้งตัวละครนางเอกนี้ยังปรากฏอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ด้วยการที่ตัวละครถึงแม้จะเป็นผู้หญิงแต่ก็มีความรู้ ความสามารถ มีความฉลาด มีไหวพริบ และสามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“คุณหญิงมาลา ชยานันท์” เป็นเจ้าของบ้านชยานันท์ มีนิสัยเจ้ายศเจ้าอย่าง เป็นผู้ดีเก่า มีทรัพย์สินสมบัติมากมาย ลักษณะนิสัยของตัวละครจะนิ่งๆ ถือถือมาก เมื่อครั้งอดีตเป็นคนเจ้ากี้เจ้าการจัดหาสะใภ้ที่เหมาะสมกับฐานะให้กับลูกชาย เพื่อกีดกันสะใภ้ที่เป็นคนใช้จากการวิเคราะห์พบว่า อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) สะท้อนออกมาจากตัวละครตัวนี้มาก ดังจะเห็นได้ว่า ลักษณะภายนอกของตัวละคร เป็นผู้ร่ามากดีเก่า มีฐานะเป็นถึงคุณหญิง นอกจากนี้ลักษณะภายในของตัวละครยังแสดงให้เห็นถึงการแบ่งชนชั้นที่ชัดเจน ดูถูกคนที่ต่ำชั้นวรรณะกว่า

“คุณหญิงฉวี ชยานันท์” ครอบครัวยุคก่อนก็เป็นผู้ดีเก่า มีหน้ามีตาในสังคม ภายหลังที่คุณหญิงมาลาถูกลอยวางยา คุณหญิงฉวีก็ขึ้นมาเป็นคนคุมอำนาจทั้งหมดในบ้าน เป็น

คนถือดี วางตัวว่าอยู่เหนือกว่าคนอื่น เห็นได้ชัดว่าคุณหญิงฉวีไม่แตกต่างจากคุณหญิงมาลาที่วัด คนจากชาติกำเนิด และฐานะทางสังคม จึงเป็นตัวละครอีกตัวที่สะท้อนอุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) เช่นกัน

“วलय” เป็นตัวละครที่ปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และ อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เพราะตัวละครนี้ต้องการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสบาย มีเงินมีทองใช้ ทำให้ใช้เสน่ห์ช่วยยวนพ้อของนางเอกจนได้เป็นภรรยาคนที่ 3 แต่ก็ยังไม่รู้จักพอ หลงใหลอยู่กับความสะดวกสบายในการใช้ชีวิต คิดว่าการมีเงิน มีสิ่งของ เครื่องใช้อำนวยความสะดวก การมีบ้านหลังใหญ่โต จะทำให้มีความสุขในชีวิต จนยอมทำทุกอย่างให้ได้มา

“ทัศนาวलय” ลูกสาวของวलय มีนิสัยไม่ต่างกับแม่ของตัวเอง เอาแต่ใจ ตัวเอง ชอบดูถูก และทำร้ายคนที่ต่ำต้อยกว่า หลงใหลในวัตถุ และความสะดวกสบาย ยึดติดกับ วัตถุสิ่งของว่าจะสามารถทำให้ตัวเองเป็นคนที่ได้รับการยอมรับ และความร่ำรวยจะทำให้เป็น จุดเด่นที่ใครๆ ให้ความสนใจ ตัวละครนี้จึงเป็นอีกตัวที่ยึดถืออุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

“พ่อเลี้ยงวุฒิไกร” สะท้อนอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) เพราะตัวละครนี้เป็นนักธุรกิจชื่อดัง เป็นคนเห็นแก่ได้ เห็นแก่ความเจริญก้าวหน้าในธุรกิจของตัวเองจนยอม ทำทุกอย่าง แม้กระทั่งแต่งงานกับคนที่ไม่ได้รัก เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจของตัวเอง

4.4.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านชยานันท์ คฤหาสน์หลังใหญ่ มีเนื้อที่กว้างขวาง แบ่งเป็นเรือนบน เรือนใต้ เรือนซ้าย เรือนขวา และตัวบ้านหลังใหญ่ที่อยู่ตรงกลาง โดยझेแต่ละคนจะมีเรือนอาศัย ของตัวเองภายในรั้วของคฤหาสน์แห่งนี้ โดยเรือนแต่ละหลังจะมีขนาดเล็กกลางใหญ่ที่แตกต่างกัน ตามสถานะของแต่ละคน เช่น คุณหญิงฉวีจะได้อยู่บ้านใหญ่ตรงกลาง ส่วนปานแม่ของนางเอกจะ อยู่เรือนไม้หลังเก่า เป็นต้น ดังนั้น ฉากของบ้านจึงปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class

Ideology) ซึ่งบ้านแต่ละหลังถูกใช้เป็นเครื่องแบ่งแยกฐานะทางชนชั้นของตัวละครแต่ละตัว โดยคนที่มีฐานะทางชนชั้นต่ำกว่าก็จะได้อยู่ในบ้านที่หลังเล็กกว่าตามฐานะของตัวเอง

- บ้านไร่พิชญเวช บ้านไร่ของตระกูลชยานันท์ ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ มีเนื้อที่กว้างขวาง ตัวบ้านเป็นไม้ทั้งหลัง ตกแต่งสวยงาม เพียบพร้อมด้วยทัศนียภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ฉากนี้ปรากฏอุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) เนื่องจากเป็นฉากที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ และเป็นที่พักผ่อนจิตใจที่ชุ่มฉ่ำของตัวละครที่เกิดจากเหตุการณ์วุ่นวายในชีวิตที่ตัวละครประสบพบเจอ

ข. สถานที่ทำงาน

- บริษัทของตระกูลชยานันท์ เป็นฉากที่ปรากฏอยู่ไม่กี่ครั้งในเรื่อง มีลักษณะเป็นฉากเล็กๆ ของเรื่องที่เกิดขึ้นภายในห้องทำงาน จึงไม่ปรากฏอุดมการณ์ใด

- มหาวิทยาลัย เป็นสถานที่เรียนของนางเอกในเรื่อง ส่วนใหญ่จะเป็นฉากที่โรงอาหาร และห้องจัดรายการวิทยุ ฉากนี้สะท้อนอุดมการณ์ของชนชั้นกลาง (Middle Class Ideology) ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียน เพื่อใช้เป็นเครื่องในการพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้สูงขึ้น

4.4.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ตัวละครผู้ร้าย พบนางเอกครั้งแรกในฐานะคนใช้ใหม่

คุณหญิงฉวี : เธอนะเหรอ คนใช้ใหม่ สกปรก!!! จนโดยชาติตระกูลก็พอแล้ว ไม่เห็นจำเป็นต้องแสดงให้เห็นคนอื่นเขารู้ถึงความจนอีกมาอยู่บ้านนี้ห้ามแต่งตัวแบบนี้ แยกไปใครมาเห็นเข้าฉันจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหน

ป้าสำรวย (คนใช้) : เอ่อ เด็กนี่ชื่อ....

คุณหญิงฉวี : ฉันไม่อยากจะ ฉันมีธุรกิจร้อยล้านพันล้านที่ต้องดูแล ไม่มีเวลามานั่งสนใจเรื่องคนใช้ให้รักสมองหรือ

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) และอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ของตัวละครคุณหญิงฉวี ที่ดูถูก และไม่เห็นคุณค่าของคนที่ต่ำต้อยวรรณะกว่า แต่กลับให้ความสำคัญกับธุรกิจ กิจการที่เป็นเพียงวัตถุ

ข. ตัวละครผู้ร้ายทะเลาะกัน

- วลัย : มันจะเกินไปแล้วนะคุณพี่ ทำแบบนี้แกลังกันชัดๆ ลูกทัศน์เป็นลูกแท้ๆ ของคุณชายศักดิ์ดีให้ไปทำงานต่ำๆ แบบนี้ได้ไง
- คุณหญิงฉวี : ก็ลูกสาวตัวดีของเธอ ทำตัวต่ำ ทำให้เสียชื่อเสียงตระกูลชยานันท์ อายุเหרותที่ทำงานนั้น ทำไมตอนที่มีเรื่องกับพนักงานไม่รู้จักอายละ ในเมื่อเลือกสายเลือดไพร่ตามอย่างแม่ ก็มีแต่งงานไพร่นี้แหละที่เหมาะสมที่สุด
- วลัย : จะมากไปแล้วนะ คำก็ไพร่สองคำก็ไพร่ คนอย่างแกเที่ยวดูถูกคนอื่นทำวางท่า คิดว่าตัวเองดีนักเหרות
- คุณหญิงฉวี : ก็ฉันพูดเรื่องจริง เธอมันพวกไพร่ที่ใช้มารยาจับผู้ชาย ใช้เรือนร่างเลื่อนฐานะตัวเองเข้ามาในบ้านชยานันท์ เธอมันผู้หญิงไม่มียางอาย ที่ทำได้ทุกอย่างเพื่อจับผู้ชายรวยๆ ใช้ร่างกายสกปรกแลกกับความสุขสบาย

บทสนทนา (Dialogue) ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในตัวละครทั้ง 2 ตัว ทั้งวลัย และคุณหญิงฉวี โดยวลัยดูถูกงานและอาชีพที่ลูกสาวตัวเองได้ทำว่าเป็นงานสำหรับชนชั้นล่างไม่เหมาะกับลูกตัวเอง ส่วนคุณหญิงฉวีก็วางตัวว่าอยู่เหนือกว่าวลัยด้วยคำพูดที่เหยียดหยามฐานะชาติกำเนิดของวลัย

ค. ตัวละครผู้ร้ายได้ครอบครองมรดกทั้งหมด

- คุณหญิงฉวี : แกจะทำอะไร หยุดนะ
- วลัย : ไอ้พวกหน้าโง่ รู้ไว้ด้วยคนอย่างฉันไม่เคยรักไอ้ชายศักดิ์ดีสักนิดเหมือนอย่างที่ผมไม่เคยรักฉัน ฉันยอมทนทุกอย่างก็เพื่อวันนี้ วันที่สมบัติทุกอย่างของชยานันท์จะตกอยู่ในมือฉัน

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในตัวละครผู้ร้าย (Villain) ที่ยอมทำทุกอย่างเพื่อที่ได้ครอบครองทรัพย์สินสมบัติโดยไม่คำนึงคุณค่าทางจิตใจ

4.4.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก” เป็นมุมมองของ “ทายาทเศรษฐีตักยอก” หรือก็คือ มุมมองของนางเอกในเรื่องนั่นเอง ซึ่งเป็นเรื่องราวการกลับมาเพื่อเรียกร้องสิทธิในการเป็นทายาท เศรษฐีตระกูลเก่าแก่ และเรียกร้องสิทธิในการเป็นเจ้าของมรดกของตนเองกลับคืน ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ของละครเรื่องนี้

4.4.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก” ปรากฏอุดมการณ์ทาง เศรษฐกิจ 3 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 3 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชนชั้น
แก่นเรื่อง		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชนชั้น
ความขัดแย้ง		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชนชั้น
ตัวละคร		- พุนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชนชั้น - ศักดินา - สตรีนิยม
ฉาก			- ชนชั้น - ธรรมชาตินิยม
บทสนทนา		- พุนิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชนชั้น
มุมมองการเล่าเรื่อง		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชนชั้น

ตารางที่ 4.4.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในตัวละครพระเอก (Hero) และบทสนทนา (Dialogue) โดยตัวละครมีอาชีพเป็นนักธุรกิจ มีหน้าที่รับผิดชอบกิจการของตระกูลเก่าแก่ที่รับอุปการะตนเอง จึงทำให้ตัวละครนี้จำเป็นต้องยึดมั่นในการรักษาผลประโยชน์ของผู้มีพระคุณอย่างเต็มความสามารถ

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) ซึ่งทั้งหมดได้สะท้อนระบบความคิดความเชื่อที่ว่าเงินเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต โดยเป้าหมายของตัวละครนั้นคือการทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมา ซึ่งเงินเป็นสาเหตุสำคัญของปมปัญหาในเรื่อง

- อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) เนื่องจากละครเรื่องนี้โครงเรื่องเกี่ยวกับการแย่งชิงมรดกและพินัยกรรม ซึ่งก็คือ ทรัพย์สินสมบัติ วัตถุสิ่งของราคาแพง จนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างตัวละครฝ่ายดีและตัวละครฝ่ายร้าย ลักษณะนี้จึงแสดงให้เห็นว่าละครมีการให้ความสำคัญกับวัตถุสิ่งของ ทรัพย์สินเงินทอง และความสะดวกสบายในการใช้ชีวิต เนื่องจากแก่นของเรื่องได้ดำเนินไปเพื่อตามหาพินัยกรรมที่เป็นตัวกำหนดว่าใครจะได้ครอบครองทรัพย์สินสมบัติ และวัตถุสิ่งของที่มากมายเหล่านั้น

ก. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) เป็นอุดมการณ์หลักของเรื่อง ที่ปรากฏอย่างชัดเจน และเป็นอุดมการณ์ที่เป็นต้นเหตุของความขัดแย้งต่างๆ โดยโครงเรื่องมีความเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ชนชั้นของตัวละครผู้ร้ายที่นำไปให้เกิดปมปัญหากับนางเอก เพราะตัวละครผู้ร้ายถืออุดมการณ์ชนชั้น จึงแบ่งแยกชนชั้นระหว่างตัวเองกับบุคคลอื่น โดยเฉพาะกับนางเอกของเรื่อง ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดปมปัญหาในเรื่อง และนำไปสู่การผูกโยงให้เข้ากับเหตุการณ์

- อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) ปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villains) คือ คุณหญิงฉวี และคุณหญิงมาลา ที่ให้ความสำคัญกับชาติกำเนิดของบุคคลเป็นอย่างมาก โดยเชื่อว่าหากคนที่มีชาติกำเนิดที่ไม่ดีย่อมเป็นคนไม่ดี และไม่ว่าจะทำดีอย่างไรก็ไม่อาจเป็นคนดีได้ โดยเชื่อว่าชาติกำเนิดเป็นตัวกำหนดความสูงต่ำของคน
- อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ปรากฏในตัวละครนางเอก (Heroine) โดยเป็นไปในแง่ของการที่ตัวละครนางเอกซึ่งเป็นผู้หญิงนั้น ถูกสร้างให้มี 2 บุคลิก ด้วยการที่ของชีวิตจริงของตัวละครนั้น แท้จริงเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ ฉลาด มีไหวพริบ และสามารถช่วยเหลือตัวเองได้
- อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) ปรากฏในฉาก (Setting) มีลักษณะของการนำเสนอว่าธรรมชาติเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดความสงบสุข และความสบายใจ โดยฉากที่เป็นธรรมชาติจะเกิดขึ้นเมื่อตัวละครมีปัญหาและต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาไปเพื่อหาความสงบทางใจ

4.5 ละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำสามชีวิต”

ภาพที่ 4.5.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำสามชีวิต”

4.5.1 เรื่องย่อ

“สุกรม” เด็กหนุ่มอยุธยา มีพ่อเป็นช่างซ่อมเรือ แต่เขาไม่อยากเป็นเหมือนพ่อ เขาอยากทำธุรกิจมากกว่า สุกรมมีเพื่อนสนิทอยู่คนหนึ่งคือ “อาเต็ง” ลูกชายชาวจีนอพยพ มีอาชีพขายน้ำแข็งใส เพราะฐานะยากจนจึงไม่ได้เรียนหนังสือ อาเต็งหลงรักแม่ค้าขายปลาชื่อ “แต้ว” ไม่นานพ่อของอาเต็งก็ถูกโจรยิงเสียชีวิต และบ้านก็โดนไฟไหม้ซ้ำอีก แต่ก็ประจวบเหมาะแก่ที่สุกรม

ได้เป็นทหารเรือ และต้องเข้ามาฝึกที่กรุงเทพฯ อาเต็งเลยย้ายเข้ามาที่กรุงเทพฯ โดยอาศัยอยู่กับ
สุกรม และสุบินพ่อของสุกรม

อาเต็ง เข้ามากรุงเทพฯ ก็พายเรือขายกาแฟ ส่วนสุกรมเป็นฝีพายเรือพระราชพิธี
และสุกรมได้มีโอกาสรู้จักกับ “แก้วประยงค์” ลูกสาวคนบดีผู้ร่ำรวย สุกรมลักลอบพบกับแก้ว
ประยงค์จนถูกจับได้ และถูกฟันเข้าที่แขนได้รับบาดเจ็บ ทำให้เขาไม่สามารถพายเรือในวันพระราช
พิธีที่อุตสาหะฝึกซ้อมมานานได้ โดยในวันนั้นเองที่สุบินเสียใจอย่างที่สุด และเสียชีวิตลง จากนั้นไม่
นานสุกรมก็ตัดสินใจพาแก้วประยงค์หนีไปอยู่ด้วยกันกับอาเต็งและแตัวที่สุพรรณบุรี แต่หลังจาก
แก้วประยงค์หนีไป พ่อของเธอก็ออกตามหาจนถูกรถชนเสียชีวิต ทำให้สุกรมกับแก้วประยงค์ต้อง
กลับมาที่กรุงเทพฯ อีกครั้ง และเขาก็ถูกคนงานในบ้านแก้วประยงค์ทำร้ายสาหัส

หลังจากวันนั้นสุกรมพยายามทำทุกทางเพื่อให้มีชีวิตดีขึ้น ปรจบเหมาะๆกับที่
เขาได้งานในบริษัทของโยชิ เจ้านายชาวญี่ปุ่น ซึ่งมี “เคน” ญาติของโยชิเป็นหัวหน้างาน วันหนึ่งโย
ชิหายตัวไป สุกรมตัดสินใจร่วมมือกับนิมิตเพื่อนคนงานที่สนิทที่สุดขโมยรายชื่อลูกค้า เพื่อตัดหน้า
ขายของตัวเอง ทำให้ไม่นานสุกรมก็มีฐานะดีขึ้น และสามารถซื้อบ้านหลังใหม่ได้

สุกรมพาแก้วประยงค์ อาเต็ง และแตัวมาดูบ้านใหม่ แต่อาเต็งจับพิรุณสุกรมได้ อา
เต็งโกรธมากที่สุกรมกลายเป็นคนเห็นแก่เงิน จนต้องโกงคนอื่น เขาจึงพาแตัวกลับสุพรรณบุรี แต่
กระนั้นเองแม่ของแตัวโกรธมากที่อาเต็งไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากสุกรมจึงไล่ออกจากบ้าน อา
เต็งตัดสินใจพาแตัวนึ่งเกวียนมาเรื่อยๆ จนถึงริมแม่โขง และเขาก็ได้จับจองที่นาแห่งแล้งไว้พันฟู
ปลูกข้าวทำมาหากิน ส่วนสุกรมหลังจากมีบ้านหลังใหม่ไม่นานก็ถูกเคนจับได้ว่าโกง ทำให้ทะเลาะ
กันอย่างหนัก จนสุกรมพลาดยิงเคนเสียชีวิต พร้อมกับลูกน้องของเคนอีกคน แต่นิมิตเพื่อนสนิทของ
เขายอมเป็นแพรับบาปและฝากให้สุกรมดูแลเมียกับลูกให้

ไม่นานแก้วประยงค์ก็ท้อง สุกรมร่ำรวยขึ้นเรื่อยๆ และก็ย้ายเข้าไปอยู่ที่บ้านแก้ว
ประยงค์ และมีลูกชายด้วยกันชื่อ “เจ้าพระยา” ด้านอาเต็งกับแตัวก็ช่วยกันทำมาหากินจนร่ำรวย
และมีลูกชายชื่อ “โขงเข้ม” ทั้งสองเรียนอยู่มหาวิทยาลัยเดียวกัน เป็นเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน โดยทั้ง
คู่ไม่รู้มาก่อนว่าเมื่อในอดีตพ่อของพวกเขาสนิทกันมาก โดยเพื่อนในกลุ่มนอกจากสองคนนี้แล้วยัง
มี “สาละวิน” เด็กหนุ่มที่มาจากครอบครัวยากจน และชื่อโรค และ “น้ำอิง” สาวสวยดาวมหาลัย และ
เป็นคนที่เจ้าพระยา และโขงเข้มรักรวมอยู่ด้วย แต่ในช่วงแรกๆ โขงเข้มมักคอยแกล้งน้ำอิงอยู่ตลอด
ส่วนเจ้าพระยารู้ว่าโขงเข้มชอบน้ำอิง จึงไม่ได้แสดงท่าทีของตนออกมา

เจ้าพระยา ในตอนนี้เป็นลูกนักธุรกิจแต่เขากลับชอบและหลงใหลเรือ โดยเฉพาะเรือพระราชพิธี การเห่เรือ และยังสนใจเรื่องข้าวอีกด้วย เจ้าพระยาจึงมักจะแวะไปหาอาเต็งอยู่เสมอ โดยที่อาเต็งไม่รู้ว่าเจ้าพระยาคือลูกของสุกรม แต่ทว่าโขงเข้มกลับต่างกับเจ้าพระยา เขาชอบเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจมากกว่า และไม่เคยสนใจข้าว และโรงสีของพ่อเลย

สุกรมทะเลาะกับเจ้าพระยาบ่อยครั้ง เพราะไม่อยากให้ลูกสนใจเรื่องเรือ เรื่องข้าว เนื่องจากมันทำให้เขาเจ็บปวดทุกครั้งทีนึกถึงความหลัง เจ้าพระยาหลังจากที่ทะเลาะกับพ่อก็มักไปอยู่ที่บ้านอาเต็ง ซึ่งที่นี่ทำให้เขาได้เรียนรู้และใช้ชีวิตอยู่กับสิ่งที่เขาชอบ

วันหนึ่งน้ำอิงพาเจ้าพระยา สาละวิน และโขงเข้มไปเจอแม่ที่บ้าน แต่แม่ของเธอกลับไม่ชอบโขงเข้ม และดูถูกว่าเป็นลูกชานาถึงแม้จะรำรอยก็ตาม ทำให้โขงเข้มโกรธมาก ส่วนเจ้าพระยาก็มาคลุกอยู่ที่บ้านโขงเข้ม และอยู่กับอาเต็งเกือบทุกอาทิตย์ เพราะเขามาต่อเรือที่นี้รวมทั้งเรียนรู้เรื่องข้าวด้วย จนทำให้สุกรมสงสัย แก้วประยงค์จึงรับอาสามาดูลูกเอง และที่นี่ทำให้เธอได้พบกับอาเต็ง และแด้ว ทั้งสามคนดีใจมากที่ได้เจอกันอีก

หลังจากเรียนจบไม่นานน้ำอิงกับโขงเข้มก็คบกันอย่างเปิดเผย แม้ว่าแม่ของเธอจะไม่พอใจก็ตาม สุกรมเริ่มสงสัยว่า โขงเข้มเพื่อสนิทของเจ้าพระยาเป็นใครกันแน่ จึงให้นิมิตสืบและเรียกโขงเข้มมาพบ และเขาก็เป็นคนจุดประกายเรื่องเรียนต่อต่างประเทศให้กับโขงเข้ม โขงเข้มเห็นด้วยอย่างมากกับความคิดของสุกรม เขาจึงตัดสินใจไปเรียนต่อ แต่น้ำอิงไม่ได้ไปด้วย เพราะแม่ของเธอไม่อนุญาต

ส่วนเจ้าพระยาก็มาช่วยกิจการที่บริษัทของพ่อ พร้อมกับแอบมาหาอาเต็งทุกอาทิตย์เพื่อจะต่อเรือให้เสร็จ และเรียนรู้การทำนา โดยมีน้ำอิงมาช่วย ส่วนสาละวินก็มีอาชีพเป็นเซลล์ขายของ โขงเข้มเรียนจบได้ปริญญากลับมา เขามาหาสุกรมที่บริษัท และได้ทำงานที่บริษัทของสุกรม โดยสุกรมแนะนำให้เริ่มจากการเล่นหุ้น โดยเอาโรงสีของตัวเองไปเข้าตลาดหลักทรัพย์ โขงเข้มได้เงินเป็นร้อยล้านกลับมา และนำเช็คมาให้อาเต็ง โขงเข้มอธิบายว่ามันเป็นวิธีการเชิงธุรกิจในการปั่นราคาหุ้น อาเต็งเสียใจกับการกระทำของลูกชายมาก เพราะมันก็คือการโกงคนอื่น โขงเข้มหลังจากทะเลาะกับพ่อก็มาหาสุกรม สุกรมก็พูดให้กำลังใจ

เจ้าพระยา ยังคงมาเรียนรู้การทำงานที่บ้านอาเต็ง จนกระทั่งวันหนึ่งเขาได้รู้จากยายเปล่แม่ของแด้วโดยบังเอิญว่า สุกรมพ่อของเขานั้นเป็นเพื่อนที่สนิทที่สุดของอาเต็งเมื่อในอดีต เจ้าพระยาตัดสินใจตามหาความจริงเอง โดยมีสาละวิน และน้ำอิงคอยช่วยเหลือ เจ้าพระยาก็ได้รู้ความจริงทั้งหมดของพ่อ เขาผิดหวังในตัวพ่อมากเมื่อรู้ว่าความรวยที่ได้มาทุกวันนี้มาจากการโกงคนอื่น และยังฆ่าคนตายด้วย เจ้าพระยาหนีไปใช้ชีวิตอยู่ที่กระท่อมปลายนาของอาเต็ง จนกระทั่งสุกรมสั่งให้โขมเข้ามาช่วยพาไปที่อยู่ของอาเต็ง และวันนั้นเขาก็ได้รู้ว่าโขมเข้มนั้นก็คือลูกชายของอาเต็ง

เมื่อสุกรมไปถึงกระท่อม เขาทะเลาะกับเจ้าพระยาอย่างหนักจนเสียหลักล้มลง และเรือก็หล่นลงมาทับเขาเขาพอดี จากเหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้สุกรมกลายเป็นอัมพาตและพาลโกรธทุกคน วันหนึ่งสุกรมพยายามวางพานชุดผีพายบนหลังตู้หึ่งๆ ที่ไม่มีแรงแม้แต่จะยืน จนทำให้เสียหลักล้มหัวกระแทกพื้น สุกรมเสียเลือดมาก ร่างกายอ่อนแอ อาเต็งเดินเข้ามาหาพร้อมพายอันเก่าที่ใหม่ไฟไปแล้ว สุกรมรับพายมาจับไว้แน่นแล้วร้องเห่เรือ โดยมีอาเต็งร้องเป็นลูกคู่ พร้อมๆ กับแก้วประยงค์ เจ้าพระยา โขงเข้มน้ำอิง และนิมิต ที่ยืนอยู่ด้านหลัง พอเห่จบ สุกรมก็หมดลมหายใจไปพร้อมกับพายที่อยู่ในมือ

หลังจากที่พ่อจากไป เจ้าพระยาตัดสินใจทิ้งธุรกิจแล้วไปทำนาเกษตรอินทรีย์ ส่วนโขงเข้มนั้นประสบความสำเร็จในธุรกิจและไปสูxonน้ำอิงแต่งงาน โขงเข้มนทำงานหนักเพื่อน้ำอิง ในขณะที่บริษัทของครอบครัวเจ้าพระยากำลังแย่ โขงเข้มนจะขายบริษัทให้กับต่างชาติ อาเต็งเสียใจมากที่รู้ว่าลูกชายตัวเองกำลังทำลายความทรงจำที่ดีของเพื่อนรัก และก็กำลังทรยศต่อเจ้าพระยา จนเสียชีวิต โขมเข้มนเสียใจมากที่รู้ว่าพ่อตายโดยที่เขาไม่ทันบอกว่าเขาไม่ได้เซ็นสัญญาขายบริษัทไป แก้วประยงค์ตัดสินใจขายหุ้นทั้งหมดทิ้งและมาอยู่กับเจ้าพระยาที่นาข้าว

สาละวินป่วยหนักขึ้นแต่ไม่ยอมรักษา เพราะไม่มีเงิน โขงเข้มนจึงบริจาคให้โดยไม่ออกนาม ส่วนเจ้าพระยาทำเกษตรอินทรีย์สำเร็จ จึงชักชวนชาวบ้านมาทำ แต่ก็ถูกชาวบ้านที่กลัวเสียผลประโยชน์ต่อต้าน ด้านโขงเข้มนพยายามซื้อที่ดินของชาวบ้านและของเจ้าพระยาทำโรงงานคอมพิวเตอร์ และโครงการผันน้ำ เจ้าพระยาขอร้องให้โขงเข้มนเปลี่ยนใจจนทะเลาะกันอย่างหนัก ด้านสาละวินรู้ความจริงว่าโขงเข้มนคือคนบริจาคเงินให้ จึงไม่ยอมกินยาอีกต่อไป

โขงเข้มนเดินทางกว่านซื้อที่ดิน ส่วนเจ้าพระยาก็ก่อตั้งกลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างจิตสำนึก โขงเข้มนยิ่งโกรธมากที่เพื่อนทำตัวเป็นศัตรู เพื่อนทะเลาะกันอย่างหนัก จนกระทั่งสาละวินบวชเพื่อละทางโลกและขอขมาบิดาที่ของเจ้าพระยา ด้านเจ้าพระยาโดนคุกคามอย่าง

หนัก แต่โขงเข้มแอบไปรู้ข้อมูลผลเสียของโครงการที่ถูกปิดไว้ เขาต้องการล้มเลิกโดยนัดตกลงกับ เจ้าพระยา แต่กระสุนลึกลับพุ่งตรงมาที่เจ้าพระยา โขงเข้มเอาตัวมารับกระสุนแทนและเสียชีวิตลง

4.5.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องด้วยวิถีชีวิตรากเหง้าของคนไทยที่ผูกพันกับสายน้ำ ผืนดิน และต้นข้าว โดยผ่านตัวละครหลักสองยุคจากรุ่นพ่อสู่รุ่นลูก ซึ่งทั้งสองรุ่นมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิด แต่กลับผิดใจกันเพราะมีอุดมการณ์ในการใช้ชีวิตต่างกัน

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ตัวละครหลักฝ่ายหนึ่งสนใจในผลกำไร ผลประโยชน์จากการทำธุรกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยไม่คำนึงถึงผลเสียและส่วนรวม อีกฝ่ายพยายามใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติและการทำเกษตรกรรมอันเป็นวิถีชีวิตแบบไทย โดยยึดหลักของความพอเพียง

ค. ขั้นภาวะวิกฤต (Climax) ตัวละครหลักเผชิญหน้ากันอีกครั้ง พร้อมกับความจริงในอดีตของฝ่ายหนึ่งเปิดเผย ทำให้ความขัดแย้งรุนแรงถึงขีดสุด ความสัมพันธ์ทั้งหมดขาดสะบั้นลง เพราะฝ่ายหนึ่งล้ำเส้นเข้ามาในชีวิตของอีกฝ่าย

ง. ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) ความขัดแย้งระหว่างสองฝ่ายสิ้นสุดลงเมื่อฝ่ายที่ยึดถือแนวทางทุนนิยมต้องจบชีวิตลง เพราะความต้องการในผลประโยชน์ และผลกำไรที่ไม่สิ้นสุดของตนเอง

จ. ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending) ฝ่ายที่ยึดวิถีแห่งความพอเพียงสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างมีความสุข

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) พบว่าละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำสามชีวิต” เป็นโครงเรื่องที่มีลักษณะการนำเสนอเปรียบเทียบระหว่างอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self - sufficiency Ideology) โดยผ่านตัวละครหลักที่มีความสำคัญต่อเรื่องทั้งสองฝ่าย นำเสนอแนวทางการใช้ชีวิตที่ยึดแนวทางความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยสะท้อนผลเสียของระบบทุนนิยมที่มุ่งแต่ผลกำไร และเงินที่ได้จากการลงทุน และโครงเรื่องได้ผสมผสานอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ที่ยกย่องเชิดชูในความเป็นไทย

และรากเหง้าของชาติไทยที่ผูกพันกับต้นข้าว สายน้ำ และธรรมชาติว่าเป็นสิ่งมีค่าสวยงาม ควรค่าแก่การอนุรักษ์และบำรุงรักษาไว้ และยังนำเสนออุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ที่ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นชนบท และการที่ผู้คนมีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่ของตนเอง

4.5.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำสายชีวิต” คือ “การดำรงชีวิตบนแผ่นดินไทยด้วยวิถีชีวิตแห่งความเป็นไทยบนพื้นฐานเกษตรกรรมและความพอเพียงจะนำมาซึ่งความสุข” ซึ่งมี ผืนดิน สายน้ำ ต้นข้าว เป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าของความเป็นไทยที่ถูกลืมนึก และถูกแทรกแซงด้วยความคิดแบบตะวันตกบนเส้นทางของทุนนิยม ลักษณะของแก่นเรื่อง (Theme) ปรากฏอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) และอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) โดยนำเสนอการใช้ชีวิตที่พอดีพอประมาณ พอใจในสิ่งที่ตนเองมี พึ่งตนเองได้ และผูกโยงความเป็นชาติไทยด้วยวิถีชีวิตเกษตรกรรม โดยเฉพาะอาชีพทำนาที่เป็นรากเหง้าและสะท้อนความเป็นชนชาติไทยได้อย่างชัดเจน

4.5.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- ความต้องการ – ความพอเพียง เป็นคู่แย้งที่ปรากฏให้เห็นจากความขัดแย้งของตัวละครทั้งสองฝ่ายที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ในชีวิตต่างกัน ด้านหนึ่งเป็นข้อความต้องการที่จะร่ำรวยไม่มีที่สิ้นสุด แต่อีกด้านหนึ่งเป็นข้อของความพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันในเรื่อง และก่อให้เกิดการกระทำเพื่อสนองตอบอุดมการณ์ของตัวละครแต่ละตัวที่แบ่งเป็นสองด้านอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น ความขัดแย้งนี้ด้านหนึ่งจึงปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่สะท้อนความต้องการในวัตถุสิ่งของ ทรัพย์สินสมบัติ และความสะดวกสบายที่ไม่สิ้นสุด ในขณะที่อีกด้านสะท้อนอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ที่พอใจในสิ่งของตัวเองมี ใช้ชีวิตอย่างพอดี ไม่ขวนขวายจนเกินตัว

- ธรรมชาตินิยม – มนุษยนิยม เป็นคู่แย้งที่เกิดจากตัวละครสองฝ่าย ที่ฝ่ายหนึ่งมีแนวคิดว่าธรรมชาติให้ชีวิต มนุษย์ต้องช่วยกันรักษาธรรมชาติให้คงอยู่ แต่อีกด้านมีความคิดที่ว่ามนุษย์เป็นใหญ่สามารถเปลี่ยนแปลงธรรมชาติได้ ความขัดแย้งนี้จึงปรากฏอุดมการณ์ธรรมชาติ

นิยม (Naturalism) ที่นำเสนอความคิดที่ว่าธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ให้ทุกอย่างแก่มนุษย์ และมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้หากขาดธรรมชาติ

- ความรวบ – ความจน เป็นคู่แค้นที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร และเป็นความขัดแย้งของตัวละครด้วยตัวเองด้วย ด้านหนึ่งตัวละครที่มีฐานะยากจะโดนดูถูกจากตัวละครที่ร่ำรวย จนทำให้เกิดความขัดแย้งในจิตใจของฝ่ายที่ยากจนว่าจะต้องทำทุกทางให้ร่ำรวยขึ้น จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละครจึงปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่ตัวละครเชื่อว่าหากมีเงินมากๆ ก็จะไม่โดนดูถูก และจะมีชีวิตที่ดีขึ้น

- เกษตรกร – นักธุรกิจ เป็นอาชีพที่ถือเป็นคู่แค้นที่เห็นได้ชัดเจนในเรื่อง ฝ่ายเกษตรกรรมมองว่าธรรมชาติ วิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง พอมีพอกินทำให้พบกับความสุขในชีวิต แต่ฝ่ายนักธุรกิจก็มองว่าความเจริญ ความทันสมัย ผลประโยชน์ และตัวเงินต่างหากที่ทำให้เกิดความสุข ความขัดแย้งนี้ด้านหนึ่งจึงสะท้อนอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และอีกด้านสะท้อนอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology)

- การคดโกง – ความซื่อตรง เป็นคู่แค้นที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของตัวละครที่เป็นเพื่อนรักกันสองฝ่าย ที่ฝ่ายหนึ่งร่ำรวยมาด้วยความสุจริต แต่ฝ่ายหนึ่งร่ำรวยมาด้วยการโกงคนอื่นในทางธุรกิจ ทำให้ทั้งสองฝ่ายผิดใจกัน และเลือกเดินคนละทาง ความขัดแย้งนี้ปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านของความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ที่จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในชีวิต

4.5.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“อาเต็ง” มีพ่อเป็นชาวจีนอพยพ มีอาชีพเป็นพายเรือขายไอติมหวานเย็น และกาแฟ เคยเป็นเพื่อนรักกับสุกรม แต่พอรู้ว่าสุกรมโกงคนอื่น ก็แยกจากสุกรม มาทำนาอยู่ริมแม่น้ำโขง จนมีโรงสีข้าวของตัวเอง และมีฐานะดีขึ้น เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต รักศักดิ์ศรี เห็นคุณค่าของสายน้ำที่ให้ชีวิต ข้าวที่เป็นรากเหง้าของคนไทย และผืนดินที่ยืนอยู่

“เจ้าพระยา” ลูกชายคนเดียวของสุกรม และแก้วประยงค์ แตกต่างจาก พ่อโดยสิ้นเชิง ไม่สนใจในธุรกิจ แต่ชอบและหลงใหลในเรื่องพระราชพิธี และการทำงานปลูกข้าว มีนิสัยรักธรรมชาติ ผืนแผ่นดิน น้ำ ข้าว และภูมิใจในอาชีพเกษตรกร และต้องการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพปราศจากสารเคมีให้ลูกหลานและคนไทยได้กิน เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ใช้ชีวิตเรียบง่าย

จากการวิเคราะห์ตัวละครพระเอก (Hero) ที่ปรากฏในละครทั้งอาเต็ง และ เจ้าพระยา แสดงให้เห็นว่าตัวละครทั้งสองยึดถืออุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) เป็นหลัก โดยมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่พอดี ไม่โลภ และมีความสุขกับสิ่งตัวเองมีอยู่ พร้อมกันนี้ตัวละครยังสะท้อนอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism), อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism), อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) อีกด้วย เนื่องจากตัวละครให้ความสำคัญกับถิ่นที่อยู่อาศัย ปกป้องรักษาผืนแผ่นดินที่ให้ร่มเงาแก่ตัวเองและครอบครัว รักและหวงแหนในความเป็นไทย ไม่เคยลืมนำรากเหง้าของบรรพบุรุษได้ก่อสร้างสร้างตัวมาด้วยอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำงานที่เป็นอาชีพหลักของคนไทย และข้าวเป็นสิ่งที่เลี้ยงดูคนทั้งชาติให้เติบโต นอกจากนี้ตัวละครยังให้ความสำคัญกับธรรมชาติด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำที่เป็นเสมือนเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยทั้งชาติ และเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสุดท้าย คือ ตัวละครยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ทำมาหากินด้วยความซื่อตรง ไม่คดโกงใคร ถือว่าเป็นความภาคภูมิใจในตนเองอย่างแท้จริง

ข. ผู้ร้าย (Villain)

“สุกรม” ในสมัยหนุ่มๆ เป็นทหารเรือ และเป็นฝีพายเรือพระราชพิธี สุพรรณหงษ์ มีพ่อเป็นช่างซ่อมเรือ ได้รับการปลูกฝังจากพ่อว่าการได้พายเรือเป็นเกียรติสูงสุดในชีวิต แต่ตัวเองไม่อยากเป็นเหมือนพ่อ เพราะเห็นว่าลำบาก รายได้น้อย เคยโดนดูถูกอย่างมากว่าจน ต่ำต้อย จึงพยายามขวนขวายหางานทางด้านธุรกิจทำจนเก่ง และใช้ความเก่งที่มีในการคดโกงจนร่ำรวย และพยายามทิ้งเรื่องราว และความเจ็บปวดในอดีตทั้งหมด เป็นคนเห็นแก่เงิน และเชื่อว่าเงินสามารถบันดาลทุกอย่าง ทำให้เป็นที่ยอมรับในสังคม ไม่ต้องอับอายใคร

“โขงเข้ม” ลูกชายคนเดียวของอาเต็งและแก้ว ซึ่งก็แตกต่างจากพ่อแม่

เช่นกัน เพราะไม่มีความภาคภูมิใจในความเป็นชาวนาของพ่อแม่ ถูกอาชัพการเกษตรกรรม แต่กลับสนใจในธุรกิจ เงินทอง สมบัติ โดยไม่คำนึงถึงว่าจะได้มาด้วยวิธีใด เชื่อว่าการมีเงินมากมาย มีธุรกิจใหญ่โต จะนำมาซึ่งความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับในสังคม

จากการวิเคราะห์ตัวละครผู้ร้าย (Villain) คือ สุกรม และโขงเข้ม ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ที่เป็นอุดมการณ์หลักของตัวละคร โดยตัวละครเชื่อว่าการเป็นเจ้าของธุรกิจ หรือเจ้าของทุนจะนำมาซึ่งผลกำไร นั่นก็หมายถึงเงินมหาศาลที่จะได้รับ การกระทำทุกอย่างของตัวละครก็เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผิดชอบชั่วดี และทั้งหมดก็เชื่อมโยงไปถึงอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในตัวละคร เพราะตัวละครแสวงหาผลกำไรด้วยวิถีของนายทุน โดยผลของการกระทำก็เพื่อทรัพย์สินเงินทอง และความสะดวกสบายในชีวิตที่จะได้รับเมื่อประสบความสำเร็จทางธุรกิจ

ค. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“แก้วประยงค์” ลูกสาวคนบด เป็นภรรยาของสุกรม รักและเชื่อฟังสามีมาก แต่หลังจากที่สามีเสียชีวิต จึงมาอยู่กับลูกชาย และสนับสนุนลูกในการทำนาเกษตรอินทรีย์ เพราะเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตที่สงบสุข เรียบง่าย และพอใจในสิ่งที่ตัวเองมี ดังนั้น ตัวละครนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) คือ ความพอใจในชีวิตที่เรียบง่าย อยู่อย่างพอดี ไม่โลภหรือต้องการอะไรที่เกินความจำเป็น

“แต้ว” เป็นชาวนาในช่วงหน้านา พอหมดหน้านาจึงมาขายปลาช่อนแดดเดียว บ้านอยู่สุพรรณบุรี อยู่กินกับอาเต็งในฐานะสามีภรรยา เชื่อฟังสามีในการทำมาหากินด้วยอาชีพทำนาอย่างสุจริตจนร่ำรวยขึ้น รักผืนดิน สายน้ำ และข้าวเหมือนอาเต็ง ตัวละครนี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) และอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) โดยนำเสนอแนวคิดของความพอใจในอาชีพที่สุจริต พอมีพอกิน แม้จะไม่ได้ทำให้อร่อยมากมายแต่ก็มีความสุข รวมทั้งเป็นตัวละครที่รักและหวงแหนแผ่นดินบ้านเกิดของตัวเองอย่างมาก โดยรำลึกเสมอว่าแผ่นดินบ้านเกิดที่ตัวเองยืนอยู่เป็นที่ทำให้ตัวเองและครอบครัวมีวันนี้

“สาละวิน” เพื่อนสนิทของเจ้าพระยา โขงเข้ม และน้ำอิง เป็นคนขี้โรค แต่พยายามเข้มแข็ง มีน้ำใจกับเพื่อนเสมอ ไม่ทะเลาะทะเลาะกัน พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ ให้การช่วยเหลือพระเอกของเรื่องในการทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ และในวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่ภายหลังป่วยหนักและผิดหวังจากเพื่อนรักเลยบวชเป็นพระศีกษาทางธรรม ตัวละครนี้จึงเป็นอีกตัวที่สะท้อนอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) และอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology)

“น้ำอิง” สาวสวยคนเดียวในกลุ่ม จึงเป็นที่สนใจของโขงเข้ม และเจ้าพระยา มาจากครอบครัวที่ดี เป็นคนจิตใจดี มองโลกในแง่ดี ตัวละครนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์ โดยตัวละครทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวละครอื่นๆ ในเรื่องเท่านั้น

4.5.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านสุกรม และอาเต็ง ริมน้ำเจ้าพระยา เป็นบ้านไม้หลังเก่าผุพัง พอให้เป็นที่นอนได้ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ มีแต่เครื่องใช้เก่าๆ

- บ้านแก้วประยงค์ (บ้านของสุกรมและเจ้าพระยา) อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นบ้านทรงไทยประยุกต์ มีเนื้อที่กว้างขวาง ใหญ่โต หรูหรา มีอาณาบริเวณกว้างขวาง

- บ้านแก้ว บ้านริมท้องนาอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง ปลูกขึ้นอย่างง่าย มีแต่ข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็น

- บ้านอาเต็งกับแก้วที่ริมแม่น้ำโขง เป็นกระท่อมเก่าๆ พุพัง พอใช้อาศัยหลบนอน หลบแดด หลบฝนได้

- บ้านอาเต็งกับแก้วหลังจากที่ร่ำรวยแล้ว เป็นบ้านไม้เรือนไทย สร้างอย่างสวยงาม มีอาณาบริเวณกว้างขวาง ตกแต่งด้วยเครื่องใช้แบบไทยๆ

- บ้านโขงเข้มที่กรุงเทพฯ (บ้านอาเต็งกับแต้วซื้อให้ลูกชาย) เป็นบ้านสมัยใหม่ สไตล์โมเดิร์น ตกแต่งสวยงาม หรรษา พรั่งพร้อมไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก

- บ้านน้ำอิง เป็นบ้านสมัยใหม่ตกแต่งสวยงาม มีเนื้อที่กว้างขวาง พรั่งพร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการวิเคราะห์ฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัย (Setting) พบอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ในฉากที่เป็นบ้านของครอบครัวที่ยึดถืออุดมการณ์นี้ เนื่องจากบ้านที่ตัวละครอาศัยจะไม่หรูหรามากนัก แต่จะเรียบง่าย และพอดีกับฐานะ ส่วนฉากบ้านของตัวละครที่ยึดถืออุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) นั้นคงปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่มีลักษณะหรรษา ฟุ่มเฟือยในฉาก

ข. สถานที่ทำงาน

- แม่น้ำเจ้าพระยา เป็นฉากหลักของเรื่อง ที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทย ถือเป็นคู่ขนานคู่ใจของไทย ในฉากนี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ที่เชื่อในความเป็นชาติ และให้ความสำคัญกับสิ่งที่เป็นตัวแทนหรือเครื่องหมายของความเป็นชาติ นั่นก็คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำสายหลักของภาคกลาง ที่เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยทั้งชาติ เพราะแม่น้ำนี้เปรียบเสมือนสายเลือดใหญ่ของคนไทย

- ท้องนา ไร่ นา และกระท่อมของเจ้าพระยา เป็นที่ทำการเกษตรกรรมของตัวละคร ซึ่งฝ่ายหนึ่งมีอาชีพทำนา และต้องการฟื้นฟูการเกษตรอินทรีย์ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นฉากท้องทุ่งนาสีเขียว ไกลสุดตา ให้ความรู้สึกสงบ ร่มเย็น ฉากนี้สะท้อนอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) และอุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) ที่ให้ความสำคัญกับถิ่นที่อยู่อาศัยที่เราเจริญเติบโตมา และธรรมชาติที่ให้ความสุขใจ ให้ชีวิตเราทุกคนสามารถดำรงอยู่ได้

- บริษัทของสุกรม และบริษัทของโขงเข้ม เป็นออฟฟิศในเมืองหลวง อยู่ในตึกที่สร้างอย่างทันสมัย พรั่งพร้อมด้วยเทคโนโลยี และข้าวของเครื่องใช้ที่ทันสมัย ฉากนี้ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในแง่ขององค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งของธุรกิจ ซึ่งก็คือสถานที่ทำงานหรือออฟฟิศ และยิ่งสถานที่ทำงานมีความหรรษา ใหญ่โตมากเท่าไร นั่นก็หมายความว่าธุรกิจมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น

4.5.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. สุกรมชวนเพื่อนโกงบริษัทเพื่อความร่ำรวย

- นิมิต : ทำอะไรนะ สุกรม นี่มันรายชื่อลูกค้าทั้งหมดของบริษัท คุณจะเอาไปไหน
อย่าบอกนะว่าคุณจะขโมย
- สุกรม : โอกาสมาถึงมือแล้ว ผมต้องคว้าไว้ ผมจะสั่งของแล้วแอบขายให้ลูกค้า
โดยที่เงินไม่ต้องผ่านบริษัท ถ้าไรที่เราจะได้มันมหาศาลมาก ผมรู้ นิมิต
เพราะผมเห็นบัญชีอยู่ทุกวัน
- นิมิต : แต่ถ้ามีคนจับได้
- สุกรม : ไม่มีใครจับได้ ในเมื่อเราสองคนเป็นหัวหน้าคุมที่นี่ อย่ากลัวนิมิต มองไป
ข้างหน้า อะไหล่ทุกชิ้นในนี้คือเงินของเรา เงินที่จะทำให้ครอบครัวคุณ
ครอบครัวผมมีความสุข เราจะมีกินมีใช้ มีบ้านหลังใหญ่ มีชีวิตที่มั่นคงให้
ลูกให้เมียของเรา

บทสนทนา (Dialogue) นี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และ
อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในตัวละครผู้ร้ายที่ให้
ความสำคัญกับเงิน วัตถุสิ่งของ และความสะดวกสบาย โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง

ข. อาเต็งทะเลาะกับสุกรมและไม่ยอมอยู่บ้านหลังใหม่ที่ได้มาจากการโกง

- อาเต็ง : แแต่ว เก็บของกลับไปสุพรรณ
- แแต่ว : ทำไมละอาเต็ง ไม่อยู่ค้างบ้านใหม่ก่อนเหวอ
- อาเต็ง : ไม่
- สุกรม : แกต้องอยู่ที่นี้ ฉันตั้งใจซื้อบ้านหลังนี้เพื่อแกวประยงค์ เพื่อแก เพื่อแแต่ว
เราจะได้อยู่ด้วยกันเหมือนเมื่อก่อน
- อาเต็ง : เมื่อก่อนชีวิตมันสะดวกกว่านี้ ฉันยอมอยู่กระต๊อบดีกว่าต้องทนอยู่ใน
บ้านที่ได้จากเงินสกปรก คนแก่งคนขยันนะดี แต่ถ้าขยันแล้วไม่มีคุณธรรม
มันก็ไม่ต่างอะไรกับเครื่องจักรที่ทำงานเพื่อเงินตัวเดียว

บทสนทนา (Dialogue) นี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในตัวละครที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตแม้ว่าตนเองจะต้องลำบากมากเพียงใดก็ตามก็ยังคงรักษาคุณธรรมนี้ไว้

ค. โขงเข้มคุยกับเจ้าพระยาถึงเรื่องการวางแผนอนาคต

- โขงเข้ม : ฉันจะไปเรียนต่อกับน้ำอิง
 เจ้าพระยา : แกถามความสมัครใจของน้ำอิงแล้วหรือยัง
 โขงเข้ม : คนรักกัน ก็ต้องคิดเรื่องแต่งงานทั้งนั้น ทำไมฉันต้องถาม
 เจ้าพระยา : ถึงแกจะรักกับน้ำอิงแค่ไหน แต่น้ำอิงก็ยังมีแม่
 โขงเข้ม : ฉันก็จะทำอย่างแม่ น้ำอิงเค้าต้องการใจ เกียรติยศ หน้าตาฐานะ เงินทองที่ฉันจะเนรมิตมาดูแลน้ำอิงได้ ฉันจะก้าวไปให้ไกลกว่าการเป็นแค่ลูกเข้าแกโรงสี
 เจ้าพระยา : แกไม่ยอมให้ใครดูถูกแต่แกกลับดูถูกรากเหง้าของตัวเอง
 โขงเข้ม : ฉันเรียกมันว่าความทะเยอทะยาน แล้วฉันก็จะใช้มันผลักดันตัวเองให้ไปอยู่ในที่ๆ สูงที่สุด สูงจนมองลงมาเห็นแต่คนก้มหัวยอมรับฉัน

บทสนทนา (Dialogue) นี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่ให้ความสำคัญกับเงินทอง ทรัพย์สิน ความสะดวกสบาย ที่ตัวละครเชื่อว่าจะทำให้ตนเองพบกับความสุขในชีวิต

ง. โขงเข้มนำเงินที่ได้มาจากการปั่นหุ้นให้อาเต็ง

- โขงเข้ม : นี่ครับ เงินของผม 250 ล้าน พอดีเอาไปเปลี่ยนเครื่องจักรใหม่ ปรับปรุงโรงสีเราใหม่ได้สบายๆ
 อาเต็ง : ไหนลูกบอกว่าขายโรงสีไปแล้ว
 โขงเข้ม : ผมขายด้วยคำพูดกับกระต๊อเท่านั้นแหละครับ
 อาเต็ง : ลูกทำได้ยังไงนะโขงเข้ม
 โขงเข้ม : พวกผมก็แค่ปั่นราคาโรงสีให้สูงขึ้น พอมีคนซื้อก็ปล่อยข่าว ตกแต่งเอกสารบางอย่างให้ดูโรงสีเราไม่น่าลงทุน แล้วก็หักเอาห้าสิบล้านจากสามร้อยล้านไปซื้อของๆ เากลับมา เห็นไหมครับว่า ธุรกิจทำให้เราจับ

เสียมือเปล่าได้

- อาเต็ง : พุดง่าย ๆ สั้น ๆ คือหลอกเค้ามา แก่ไม่รู้จักพ่อแกเองเลยหรือ ว่าเงินที่หลอกคนอื่นมา ฉันไม่เอา ใครสั่งสอนให้เป็นพ่อค้าที่โกงลูกค้าตัวเอง
- โขงเข้ม : หรือพ่อมีวิธีขายข้าวให้ได้กำไรสองร้อยห้าสิบล้านภายในหนึ่งอาทิตย์
- อาเต็ง : สันดานขี้โกงนี่มันถ่ายเทกันง่ายยิ่งกว่าเอาน้ำเข้านาซะอีก มิน่าพวกใจสกปรก มือสกปรกถึงผุดขึ้นมายั่วเย้าไม่เว้นแต่ละวัน ความซื่อสัตย์มันเป็นของหายากเหลือเกิน
- โขงเข้ม : ความซื่อสัตย์ของพ่อคืออะไร พายเรือขายกาแฟไปวัน ๆ ทำนา ขายข้าว พอมีพอกิน ถ้าผมไม่ต้องการชีวิตแบบนั้นผมก็จะกลายเป็นลูกเนรคุณ

บทสนทนา (Dialogue) นี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในตัวละครโขงเข้ม ที่ทำธุรกิจเพื่อหวังผลกำไร โดยไม่คำนึงว่าสิ่งที่ได้มานั้นเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด สมควรหรือไม่สมควร แต่มุ่งเน้นที่ผลประโยชน์และเม็ดเงินที่ได้จากการลงทุนมาเท่านั้น

จ. เจ้าพระยากำลังลงมือปลุกข้าวเกษตรอินทรีย์

- เจ้าพระยา : นาผมจะปลูกข้าวแบบไม่พึ่งสารเคมี
- เบนซิน : พนันร้อยบาทเอาบาทเดียว เจ็งกับเจ็ง
- เจ้าพระยา : เจ็งผมก็จะทำ ผมไม่ยอมให้แผ่นดินของผม นาข้าวของผมสกปรกเพราะสารเคมีพิษ ผมอยากเอาความตายไปยื่นให้คนกินข้าวของผม รอดูด้วยกันเดี่ยวคนบ้าหน้าตาดี จะทำข้าวเกษตรอินทรีย์ปลอดสารเคมีให้ดู
- อาเต็ง : ทำไปเลยเจ้าพระยา ฉันจะซื้อข้าวไม่มีสารเคมีของเธอเอง

บทสนทนา (Dialogue) นี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) และอุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) ที่ตัวละครให้ความสำคัญกับผืนแผ่นดิน และธรรมชาติที่อยู่แวดล้อม โดยจะไม่ยอมทำการใดๆ ที่จะทำให้สิ่งเหล่านี้ต้องเสียหาย และมีความเชื่อว่าการทำทุกอย่างด้วยวิถีธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

4.5.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำ สามชีวิต” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ชาวนา หรือเกษตรกร” ที่ยึดถือในอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) และอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) เพราะผู้เล่ามีความชื่นชมกับความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตแบบไทย มีความภาคภูมิใจในความเป็นประเทศเกษตรกรรม มีความตั้งใจที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือสายน้ำ ผืนดิน ให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน และมีความสุขกับการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

4.5.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำสามชีวิต” ปรากฏ
อุดมการณ์ทางการเมือง 1 อุดมการณ์ อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 4 อุดมการณ์ และ
อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 4 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง	- ชาตินิยม	- เศรษฐกิจพอเพียง - ทุนนิยม	- ท้องถิ่นนิยม
แก่นเรื่อง	- ชาตินิยม	- เศรษฐกิจพอเพียง	
ความขัดแย้ง		- เศรษฐกิจพอเพียง - ทุนนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	- ธรรมชาตินิยม - คุณธรรม ศีลธรรม
ตัวละคร	- ชาตินิยม	- เศรษฐกิจพอเพียง - ทุนนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	- ท้องถิ่นนิยม - ธรรมชาตินิยม - คุณธรรม ศีลธรรม - พุทธศาสนา
ฉาก	- ชาตินิยม	- เศรษฐกิจพอเพียง - ทุนนิยม - วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	- ท้องถิ่นนิยม - ธรรมชาตินิยม
บทสนทนา		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	- ท้องถิ่นนิยม - ธรรมชาตินิยม - คุณธรรม ศีลธรรม
มุมมองการเล่าเรื่อง		- เศรษฐกิจพอเพียง	- ท้องถิ่นนิยม

ตารางที่ 4.5.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “สายน้ำ สามชีวิต”

ก. อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

- อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ตัวละครพระเอก (Hero) และฉาก (Setting) มีลักษณะการถ่ายทอดระบบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นไทย แผ่นดินไทย และอาชีพหลักของคนไทย ที่ควรเห็นค่า อนุรักษ์ และให้ความสำคัญ

ข. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ฉาก (Setting) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) นำเสนอระบบความคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตด้วยความพอดี พอใจในสิ่งที่ตัวเองมี ไม่โลภ และสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง โดยทั้งหมดจะนำไปให้เกิดความสุขกายสบายใจ

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) นำเสนอความคิดความเชื่อในเรื่องของผลกำไรจากการทำธุรกิจ การลงทุน และเงินที่ได้รับ จะทำให้ตนเองมีความสุขในชีวิต และเป็นอาชีพนักธุรกิจนั้นเป็นอาชีพที่สังคมยอมรับ

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) และบทสนทนา (Dialogue) โดยนำเสนอว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิต หากมีเงินมากๆ ก็ทำให้เกิดความสุข และได้ทุกอย่างตามต้องการ

- อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) ที่ต้องการความสะดวกสบาย หลงใหลในคุณค่าของวัตถุมากกว่าจิตใจ และเชื่อว่าวัตถุสิ่งของ ความร่ำรวย คือ หนทางที่จะทำให้พบกับความสุขสมหวัง

ค. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ฉาก (Setting) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) มีลักษณะในการนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับความรักในท้องถิ่นที่ให้กำเนิด สถานที่ที่ทำให้มีงาน มีอาชีพ และการอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในท้องถิ่นให้คงอยู่ พร้อมทั้งการให้คุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีว่าเป็นที่ดั่งามควรเก็บรักษาไว้
- อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) นำเสนอความสำคัญของธรรมชาติ โดยเชื่อว่าธรรมชาติเป็นสิ่งยิ่งใหญ่เหนือมนุษย์ และหากมนุษย์ทำลายธรรมชาติก็เท่ากับทำลายตนเอง และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติก็จะพบกับความสุข
- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) และบทสนทนา (Dialogue) นำเสนอคุณธรรมในด้านความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่จะทำให้คนมีศักดิ์ศรี มีคุณค่าของความเป็นคน
- อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ปรากฏในตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) นำเสนอหนทางของการดับทุกข์ คือ การหันหน้าเข้าหาศาสนา เพราะการอยู่ได้ร่วมพระธรรมจะทำให้จิตใจสงบ ร่มเย็น

4.6 ละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ”

ภาพที่ 4.6.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ”

4.6.1 เรื่องย่อ

“นายสุข” อดีตกรรมกรก่อสร้างที่เมื่อก่อนเคยเสียชีวิตตอนไฟไหม้บ้าน นับแต่นั้นมานายสุขก็กลายเป็นคนขี้เมื่อยขี้ปวดด้วยการหาของเก่าขาย โดยมีสุนัขชื่อเก็บตกคอยเป็นเพื่อน วันหนึ่งขณะที่นายสุขหาของเก่าอยู่นั้น ก็ได้พบเด็กชายแบเบาะถูกทอดทิ้งไว้ใกล้ๆ กับกองขยะ ทำให้นายสุขหวนคิดถึงลูกชายของตัวเอง จึงตัดสินใจเก็บมาเลี้ยงและรักใคร่เอ็นดูเหมือนลูกของตัวเอง พร้อมกับตั้งชื่อให้ว่า “สมโชค” โดยมี “สุพจน์” กับ “เต็มดวง” สองสามีภรรยาให้ความช่วยเหลือในการรับสมโชคเป็นบุตรบุญธรรมให้ถูกต้องตามกฎหมาย

นายสุรักและเลี้ยงดูสมโชคอย่างดีตามแต่ฐานะความเป็นอยู่ แต่ด้วยความที่นายสุขจะต้องทำงานตากแดดตากลมเพื่อเก็บของเก่าขาย ทำให้สมโชคต้องเจ็บป่วยบ่อยครั้ง นายสุขจึงไปขอความช่วยเหลือ “นางเหมือน” เพื่อนบ้านเป็นคนช่วยเลี้ยงดูสมโชค หลังจากที่นายสุขเลี้ยงดูสมโชคได้ไม่นาน สุพจน์กับเต็มดวงก็มีลูกสาว 2 คน ชื่อ “พิมพ์” กับ “แพรว”

แม้ว่านายสุขจะยากจน แต่เขาก็พยายาม หาเงินส่งเสียให้สมโชคเข้าเรียนจนได้ ซึ่งสมโชค พิมพ์ และแพรว ได้เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน พิมพ์มักช่วยเหลือสมโชคอยู่เสมอ แต่แพรวมักจะสมรู้ร่วมคิดกับ “ลิขิต” และ “อ้อด” ที่เรียนอยู่ชั้นเดียวกันคอยแกล้งสมโชค แต่สมโชคเป็นเด็กใฝ่ดี มีความกตัญญู เขาจึงตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และช่วยเหลือพ่อทำงานทุกอย่าง

วันหนึ่งนายสุขปั่นรถซาเล้งไปปาดหน้ารถของ “นายแพทย์ไชยสิทธิ์” จนได้รับบาดเจ็บ หมอไชยสิทธิ์จึงพานายสุขไปรักษาที่คลินิกแล้วพาไปส่งที่บ้าน จนกระทั่งวันหนึ่งหมอได้พานายสุขไปตรวจร่างกายพบว่า เป็นโรคตับแข็งและโรคผิวหนังอย่างรุนแรง นายสุขพยายามปิดบังไม่ให้สมโชครู้ถึงอาการป่วย และไปขอร้องคุณหมอไชยสิทธิ์ให้ช่วยอุปการะสมโชคแทน เพราะอยากเห็นลูกได้ดี มีอนาคต ส่วนหมอไชยสิทธิ์เป็นคนดีมีเมตตา จึงรับอุปการะสมโชคให้เข้าไปอยู่ในบ้านของตน ทำให้นายสุขเข้าใจผิดคิดว่าพ่อไม่ต้องการตัวเองแล้ว

หลังจากที่สมโชคย้ายไปอยู่บ้านหมอไชยสิทธิ์ ก็ต้องทนกับการถูกกลั่นแกล้งของ “วงเดือน” ภรรยาหมอ เพราะไม่ชอบที่หมอไชยสิทธิ์รับอุปการะสมโชค แต่สมโชคก็ยังมี “ละอองดาว” ลูกสาวของวงเดือนและหมอไชยสิทธิ์คอยช่วยเหลือ แม้ว่าสมโชคจะไปอยู่บ้านคุณหมอแล้ว เขาก็พยายามแวะเวียนไปหานายสุขเสมอ จนทำให้วงเดือนไม่พอใจนัก ส่วนนายสุขก็อยากให้ลูกมี

ชีวิตใหม่ที่ดี เขาจึงตัดสินใจหนีไปใช้ชีวิตที่อื่น เพราะไม่อยากให้สมโชคกังวลและเป็นห่วงตนอีก ทำให้สมโชคไม่ได้พบกับนายสุขอีกเลย

เวลาผ่านไป พิมพ์สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ ตอนนี้นายสุขได้ย้ายกลับเข้ามาอยู่ที่บ้านหลังใหม่ที่ครอบครัวของแพรวช่วยจัดการให้ ทางด้านละอองดาวนับวันก็ยิ่งชอบสมโชคมากขึ้น จนวงเดือนแม่ของเธอไม่พอใจ จึงวางแผนกำจัดสมโชคให้ออกจากบ้านของตน แต่หมอไชยสิทธิ์ขอไว้เพราะสมโชคกำลังเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย และให้สมโชคย้ายไปอยู่ที่คลินิกแทน

จากนั้นสมโชคก็สามารถสอบเข้าหมอได้ตามที่ตั้งใจไว้ ส่วนแพรวก็สอบเข้าคณะเภสัช ทางด้านแพรวกับสมโชคก็สนิทกันมากขึ้น เพราะแพรวเป็นตัวกลางรับส่งจดหมายระหว่างนายสุขกับสมโชค จนแพรวมีความคิดใหม่นั้นคือการซื้อเทปให้นายสุขอัดเสียงตัวเองที่อยากจะทำกับสมโชคแทน จากนั้นสมโชคก็อัดเสียงตัวเองกลับมา ทำให้สองพ่อลูกมีความสุขมากแม้จะไม่ได้เจอกันก็ตามที จนกระทั่งสมโชคเรียนจบและทำงานเป็นแพทย์ฝึกหัดอยู่ที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง

วันหนึ่งแพรวรู้ความจริงว่า สมโชคไม่ใช่ลูกแท้ๆ ของนายสุข แพรวรีบไปหานายสุขทันที แต่ขณะนั้นนายสุขกำลังอัดเทปถึงสมโชคอยู่ เมื่อแพรวมาถึงนายสุขล้มกอดหยุดเทปทำให้การสนทนาระหว่างเขากับแพรวถูกอัดไว้ในเทปด้วย นายสุขฝากเทปไปให้สมโชคเหมือนทุกครั้ง เมื่อสมโชคเมื่อได้ฟังเทปม้วนนี้ทำให้ สมโชคเสียใจและผิดหวังมากขอเวลาทำใจและไม่ยอมพบพ่อ นายสุขจึงไม่มีโอกาสให้สมโชคเงินฝากที่เก็บหอมรอบริบมาตลอดชีวิตกับสมโชค

สมโชคเครียดหนัก พร้อมๆ กับเป็นช่วงที่เขาจะสอบชิงทุนด้วย ทำให้เป็นลมหมดสติจนต้องเข้าโรงพยาบาล นายสุขจึงไปเยี่ยมลูก และทั้งสองก็ได้พบกัน นายสุขมอบบัญชีเงินฝากให้กับลูกชายและกลับมาอยู่ด้วยกันอีกครั้ง แต่สมโชคย้ายมาอยู่กับพ่อได้ไม่นานเขาก็ต้องเรียนต่อในช่วงที่สมโชคใกล้เรียนจบ นายสุขก็ป่วยเป็นมะเร็งตับระยะสุดท้าย แพรวจึงรีบเขียนจดหมายหาสมโชคให้กลับมาดูใจพ่อ

สมโชครีบบินกลับมาทันที เมื่อมาถึงเขาไปเยี่ยมนายสุขที่ห้องไอซียู นายสุขบอกสมโชคว่าเขาอยากกลับบ้าน สมโชครู้ถึงความตั้งใจของพ่อ จึงพาพ่อกลับบ้านหลังที่เขาเคยใช้ชีวิตอยู่กับพ่อ และเขาก็สวมชุดหมอคอยดูแลพ่อจนวาระสุดท้าย หลายเดือนต่อมา สมโชคกับแพรวแต่งงานกัน และเปิดคลินิกเพื่อช่วยเหลือคนจนใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข

4.6.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเปิดเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องด้วยชะตากรรมอันแสนรันทดของตัวละครผู้ให้และพระเอก ที่ส่งผลให้ต่างฝ่ายต่างได้มาพบกันโดยบังเอิญ และใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ความขัดแย้งในตัวเองของตัวละครผู้ให้ เป็นเหตุให้ต้องแยกจากพระเอก เนื่องจากอุปสรรคเรื่องของความยากจน ทำให้ตัวละครผู้ให้ ตัดสินใจมอบพระเอกให้คนที่มั่งรฐานะดีกว่า (ผู้ช่วยเหลือ) ดูแล เพราะอยากให้พระเอกมีอนาคตที่ดี มีการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีนางเอกคอยเป็นผู้ส่งสารให้ระหว่างตัวละครผู้ให้กับพระเอก

ค. ขั้นภาวะวิกฤต (Climax) พระเอก และตัวละครผู้ให้ต่างพบกับอุปสรรคในชีวิต แส่นสาหัส ผนวกกับความขัดแย้งในใจของทั้งสองที่ต้องพลัดพรากกันดำเนินมาถึงขีดสุด

ง. ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) พระเอกประสบความสำเร็จในชีวิต และ กลับมาอยู่ร่วมกันกับตัวละครผู้ให้ พร้อมกับรู้ว่าตนเองไม่ใช่ลูกแท้ๆ ของตัวละครผู้ให้ แต่ก็กตัญญู รู้คุณและดูแลตัวละครผู้ให้อย่างดี แต่ไม่นานตัวละครผู้ให้ก็จากไปด้วยโรคภัย

จ. ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending) พระเอกเสียใจกับการจากไปของตัวละครผู้ให้ แต่ก็ได้พบกับอนาคตที่สดใส มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี ใช้ชีวิตร่วมกับนางเอกอย่างมีความสุข

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) แสดงให้เห็นอุดมการณ์ทุนนิยม (ด้านดี) (Capitalism) กล่าวคือ ตัวละครต้องการให้ลูกของตนเองมีอนาคตที่ดี และมีโอกาสที่ดีในชีวิตโดย เชื่อว่าหากสามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองให้ดีขึ้นด้วยการศึกษา ก็จะสามารถทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในอนาคต ซึ่งระบบทุนนิยมเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันในสังคม ดังนั้น ตัวละครให้จึงพยายามยื่นโอกาสในการแข่งขันให้กับลูกชายด้วยการศึกษาตนเอง และด้วยความรัก (Romanticism) ที่พ่อแม่ให้กับลูกจึงยอมสละความสุขของตนเองทั้งหมดเพื่อลูก นอกจากนี้โครงเรื่องยังปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านของความเมตตา กรุณา ความมีน้ำใจ มีคุณธรรมของตัวละครผู้ให้ที่รับอุปการะเด็กที่ถูกทิ้งไปดูแลแม้ว่าตนเองจะไม่ใช่ผู้ให้กำเนิด ทั้งยังเลี้ยงดูเสมือนลูกตนเอง อีกด้านพระเอกเองก็มีคุณธรรมในด้านความกตัญญูรู้คุณ โดยทดแทนพระคุณของตัวละครผู้ให้เป็นอย่างดีจนวาระสุดท้าย

4.6.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ” คือ “ความรัก ความผูกพันระหว่างพ่อ - ลูกที่ไม่อาจมีรักได้ในโลกมาเทียบเทียบไม่ได้” แม้ว่าตัวละครหลักทั้งสองฝ่าย จะไม่ใช่พ่อ - ลูกกันจริงๆ แต่ทั้งสองต่างก็รักและผูกพันกันอย่างที่สุด ต่างฝ่ายต่างพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้อีกคนมีความสุข เป็นห่วงเป็นใย ห่วงหา อื้ออากักรกันตลอดเวลา จากแก่นเรื่อง (Theme) แสดงให้เห็นอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ที่เป็นความรักระหว่างพ่อ - ลูก ที่เป็นความรักที่มีแต่ความจริงใจ มุ่งคงยากที่จะหาความรักได้ในโลกเสมอเหมือน

4.6.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- *ความรัก - ความเกลียดชัง* เป็นคู่แย้งที่เกิดขึ้นในความคิดของตัวละครผู้ให้ และพระเอก เนื่องจากนายสุขแท้จริงแล้วรักสมิทธิคุณชายตัวเองมาก มีความปรารถนาที่จะให้ลูกได้ดี ประสบความสำเร็จในชีวิต จึงยอมส่งลูกให้ไปอยู่ในความอุปการะของคนอื่น แม้ว่าตนเองจะต้องเจ็บปวดเพียงใดก็ตาม ความขัดแย้งนี้ปรากฏอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ระหว่างพ่อ-ลูก

- *ความรวย - ความจน* เป็นคู่แย้งที่เป็นอุปสรรคต่อตัวละคร โดยผู้ให้เห็นว่าความจนของตนเป็นอุปสรรคในการเลี้ยงลูกให้ดี จึงตัดสินใจส่งลูกไปให้อยู่ในความเลี้ยงดูของคนรวย เพราะคิดว่าการมีเงิน และความร่ำรวย จะทำให้ชีวิตของลูกตัวเองได้พบกับความก้าวหน้า และความสำเร็จในชีวิต ความขัดแย้งนี้สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่เชื่อว่าเงินสามารถดลบันดาลให้พบกับความสุขในชีวิต

4.6.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“สมิทธิคุณ” เป็นตัวละครที่ปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) เนื่องจากเป็นคนที่มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณแม้ว่าคนนั้นจะไม่ใช่ผู้ให้กำเนิดก็ตาม นอกจากนี้ยังมีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์สุจริตแม้ว่าตนเองจะมีฐานะยากจนแต่ก็ไม่ประพฤติตัวไม่

ดี ในทางกลับกันกลับเป็นคนมีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน เพราะต้องการเลี้ยงดูผู้มีพระคุณให้สุขสบาย

ข. นางเอก (Heroine)

“แพรว” เด็กสาวลูกช่างรับเหมาก่อสร้างฐานะปานกลาง ตอนเด็กมีนิสัยก้าวร้าว ชอบแกล้งคนที่ต่ำกว่าตัวกว่า แต่พอโตขึ้นกลายเป็นคนจิตใจดี มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น โดยรับหน้าที่เชื่อมสัมพันธ์ของพระเอกและพ่อ ตัวละครนี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านความมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ และคนใกล้ชิด เมื่อเห็นใครลำบากก็ให้การช่วยเหลืออย่างเต็มกำลัง

ค. ผู้ให้ (The Donor)

“นายสุข” คนเก็บขยะ ติดสุราเรื่อรัง เพราะมีปมในอดีตเกี่ยวกับลูกและเมียที่เสียชีวิตในกองเพลิง เจอพระเอกโดยบังเอิญ จึงเก็บมาเลี้ยงเหมือนลูก หุ้มเท เสียสละเพื่อลูกทุกอย่าง จากตรงนั้นจึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) และอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ในตัวละคร เพราะแม้ว่าตนเองจะยากจน ฐานะไม่ดี ใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก แต่ก็ยังมีความเมตตากรุณา และมีน้ำใจในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กที่ถูกทอดทิ้งให้มีชีวิตดำเนินต่อไป อีกทั้งยังให้การเลี้ยงดูอย่างดีที่สุดเท่าที่ตนเองจะทำได้ แต่กระนั้นเองตัวละครก็ยังคงยึดถืออุดมการณ์ทุนนิยมด้านดี (Capitalism) ด้วย โดยเชื่อว่าหากลูกได้รับการศึกษาที่ดี ก็จะสามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ และก้าวพ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ พร้อมกับเป็นที่ยอมรับของสังคม เนื่องจากอุดมการณ์ทุนนิยมมีการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขัน ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้

ง. ผู้ร้าย (Villain)

“ลิขิต” ลูกชายเฒ่าแก่ มีฐานะร่ำรวยกว่าเพื่อนๆ เป็นคนไม่เอาไหน เกเร ตั้งแต่เด็กจนโต ไม่มีความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว มักโยนความผิดให้กับพระเอกเสมอ ตัวละครนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์

“วงเดือน” ภรรยาของหมอไชยสิทธิ์ เป็นคนแล้งน้ำใจ ไม่ช่วยเหลือผู้อื่น เห็นแก่ความสุขของตัวเอง อยากให้ลูกเดินตามที่ตัวเองกำหนด เพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี ไม่ชอบในตัวพระเอก เพราะพระเอกมีฐานะยากจน แต่มีชนชั้นต่ำกว่าตัวเอง ตัวละครนี้จึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่วัดคนจากฐานะทางการเงินและสถานภาพทางสังคม

จ. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“ยายเหมือน” สาวแก่ มีอาชีพขายข้าวต้มมัด ช่วยเลี้ยงดูพระเอกตั้งแต่เด็กจนเข้าโรงเรียนได้ เป็นคนปากร้ายใจดี มีเมตตา

“สุพจน์” พ่อของพิมพ์กับแพรว มีอาชีพเป็นช่างรับเหมาก่อสร้าง ฐานะปานกลาง มีน้ำใจ มักให้การช่วยเหลือครอบครัวพระเอกเสมอ

“หมอไชยสิทธิ์” มีอาชีพเป็นหมอ ฐานะดี มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือคนที่ต่ำกว่า รักความถูกต้อง ให้การศึกษาและเลี้ยงดูพระเอกจนเรียนจบหมอ

ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ทั้ง 3 ตัวละครนี้ยึดถืออุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านความมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์และผู้ที่ยากลำบากกว่า โดยตัวละครจะให้การช่วยเหลือบุคคลที่มาขอความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

4.6.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านของนายสุข เป็นบ้านที่พระเอกอยู่อาศัยตอนเด็กๆ เป็นเพลิงกระต๊อบเก่าๆ พูพัง ทำจากแผ่นไม้อัด และแผ่นป้ายโฆษณามาต่อๆ กัน รอบๆ บ้านมีแต่ขยะของเก่าที่นายสุขเก็บไว้ขาย ข้าวของเครื่องใช้ก็มีแค่พอยังชีพได้

- บ้านของหมอไชยสิทธิ์ เป็นบ้านที่พระเอกอยู่อาศัยตอนโตจนกระทั่งเรียนจบ เป็นบ้านเดี่ยว มีเนื้อที่พอสมควร มีคนรับใช้ในบ้าน ไม่ถึงใหญ่โตหรูหราอลังการ แต่ก็เหมาะสมกับฐานะ

- บ้านนางเอก เป็นบ้านที่มีเนื้อพอสมควร ตัวบ้านไม่ใหญ่โตมากนัก แต่ก็อยู่แบบสบายๆ ไม่ลำบาก ตกแต่งธรรมดาเรียบง่าย มีข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคมเมืองปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัย (Setting) ของตัวละครทั้งหมดในเรื่องแสดงให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่มีความแตกต่างกันของตัวละคร โดยตัวละครที่อยู่ในชนชั้นล่าง มีฐานะยากจน บ้านก็มีลักษณะเก่าทรุดโทรม ฝุ่นผง ตัวละครที่มีฐานะปานกลาง บ้านก็จะมีความสะดวกสบาย ไม่ใหญ่ไม่เล็กจนเกินไป และตัวละครที่มีฐานะดี บ้านก็จะมีควมกว้างขวาง สะดวกสบายมากขึ้น

ข. สถานที่ทำงาน

- ริมถนน, กองขยะ เป็นสถานที่ทำงานของนายสุข ซึ่งเป็นตัวละครหลักของเรื่อง มีสภาพที่สกปรก น่ารังเกียจ แสดงถึงชีวิตที่แสนแร้นทืดหิว เป็นฉากที่ไม่ปรากฏอุดมการณ์

- โรงเรียน เป็นสถานศึกษาของพระเอก – นางเอก เป็นโรงเรียนรัฐบาลขนาดกลาง ใกล้บ้าน เป็นฉากที่ไม่ปรากฏอุดมการณ์

4.6.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ตัวละครผู้ให้ข้อร้องตัวละครผู้ช่วยเหลือให้เลี้ยงดูพระเอกแทน

นายสุข : คุณหมอเห็นว่าเจ้าโชคลูกชายผมเป็นเด็กยังไงครับ

ไชยสิทธิ์: ก็เป็นเด็กดีคนหนึ่งเลยนะ ตั้งใจเรียน กิริยามารยาทเรียบร้อย ความประพฤติดี หนักเอาเบาสู้ใครได้เป็นลูกถือว่าโชคดีมากเลยละ ทำไมนายสุขถึงถามฉันแบบนี้ล่ะ

- นายสุข : ผมอยากให้ลูกมีอนาคตที่ดีกว่านี้ นะครับคุณหมอ สภาพผมตอนนี้ก็เหมือน
หุ่นที่หมดอายุการใช้งานแล้ว ถ้าลูกยังเกาะอยู่ก็คงจมน้ำตายด้วยกันทั้งคู่ ตัว
ผมเองคงมีชีวิตรอดอยู่ได้อีกไม่นาน คงจะส่งลูกไปไม่ถึงฝั่งแน่ๆ ผมก็เลยอยาก
รบกวนฝากสมโชคไว้กับคุณหมอสักคนได้ไหมครับ คุณหมอไม่ต้องเลี้ยงดูมัน
ให้เสมอลูกเสมอหลานหรอกครับ ให้มันเป็นเด็กลูกจ้างในบ้านก็ได้ ขอแค่มี
ข้าวกิน ได้เรียนหนังสือสูงๆ เท่าที่หัวมันไปไหวก็พอครับ
- ไชยสิทธิ์ : ผมขอทำบุญกับคนอยู่แล้วละนายสุข การได้ให้การศึกษา ให้อนาคตกับคน
ที่ด้อยโอกาส สำหรับผมถือว่าเป็นกุศลอย่างสูงเลยนะ เมื่อนายสุขบอกบุญ
มาแบบนี้ผมก็ยอมรับไว้

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (ด้านดี) (Capitalism) ของ
 ตัวละครนายสุขที่เชื่อว่าการศึกษาคouldสามารถทำให้ลูกมีอนาคตที่ดี และสามารถพัฒนาตนเองให้
 สูงกว่าที่เป็นอยู่ได้ จึงตัดสินใจส่งลูกให้ผู้อื่นอุปการะ ส่วนตัวละครไชยสิทธิ์ สะท้อนอุดมการณ์ทาง
 คุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านความมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับคนที่
 ลำบากกว่า

ข. ตัวละครผู้ให้ได้พบพระเอกอีกครั้งหลังจากพระเอกประสบความสำเร็จแล้ว
และพระเอกก็รู้ความจริงว่าตัวละครผู้ให้ไม่ใช่พ่อแท้ๆ ของตน

- นายสุข : พ่อขอโทษนะลูก ที่จริงพ่อไม่ควรจะเรียกตัวเองว่าพ่อเลยด้วยซ้ำ ที่พ่อปิดเรื่อง
นี้ไว้เป็นความลับ ก็เพราะพ่อกลัวว่าถ้าลูกรู้ความจริงแล้วจะไม่รักพ่อเท่าเดิม
ลูกจะเริ่มออกตามหาพ่อแม่ที่แท้จริงของลูก พ่อทำใจไม่ได้ พ่อยอมรับว่าพ่อ
เห็นแก่ตัว
- สมโชค : หนูไม่มีทางรักพ่อน้อยลงได้เลยนะครับ พ่อมีบุญคุณท่วมหัวหนู แล้วหนูก็ไม่
สนใจตามหาพ่อแม่ที่แท้จริงอะไรทั้งนั้น หนูไม่มีใจเหลือไว้รักพวกเขาอีกแล้ว
ความจริงเรื่องนี้มันทำให้หนูช็อกมากกว่า แล้วก็คงตั้งตัวไม่ทัน ความน้อยใจ
มันทำให้คิดไปต่างๆ นานา หนูคิดว่าพ่อไม่ได้รักหนู ถึงได้ยกหนูให้คุณหมอ
แล้วก็ไม่ยอมมาเจอหน้าหนูอีกเลย
- นายสุข : ไม่จริงนะลูก อย่าเข้าใจพ่อผิด พ่อทนไม่ได้ที่จะเห็นใครมาดูถูกลูกของพ่อว่า
เป็นลูกคนเก็บขยะข้างถนน หัวใจของพ่อมันทนไม่ได้จริงๆ พ่ออยากให้ลูก
ทัดเทียมกับคนอื่น อยากให้ลูกมีเกียรติ มีคนนับหน้าถือตา พ่อไม่อยากเป็น

จุดแตกต่างกะด้าในชีวิตลูก ที่จะทำให้ลูกต้องหมองต้องมิดำหนี

สมโชค : พ่อทำหน้าที่ของพ่อสมบูรณ์แบบละครับ ตอนนี้น้หนูได้เป็นหมอ มีคนนับหน้าถือตาอย่างทีพ่อตั้งใจไว้แล้ว เราจะกลับมาอยู่ด้วยกันเหมือนเดิมได้หรือยังครับ

นายสุข : พ่อก็ตั้งใจเอาไว้อย่างนั้นละ

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในตัวละครนายสุขที่ต้องการให้ลูกเป็นที่ยอมรับของสังคมและก้าวข้ามจากชนชั้นที่ตนเองอยู่ โดยเชื่อว่าชนชั้นที่ตัวเองอยู่นั้นจะไม่สามารถรับการยอมรับจากสังคม

ค. ที่ตัวละครผู้ให้มอบสมุดบัญชีเงินฝากที่เก็บมาตลอดให้พระเอก

นายสุข : พ่อให้เราเป็นรางวัล เปิดดูสิ

สมโชค : โอ้โฮ

นายสุข : พ่อทำงานเก็บเงินมาทั้งชีวิตไว้ให้แกเลยนะโชค ถึงมันจะไม่มากอะไรก็เถอะ จากนี้ไปพ่อก็จะเลิกเก็บซาเล้งเก็บของเก่าขายแล้วละ แกจะได้ไม่อายใครเค้า

สมโชค : ดีครับ แต่หนูไม่ได้อายนะ หนูไม่ยอมให้พ่อเหน้อย หนูจะเลี้ยงพ่อเอง พ่อเก็บเงินเอาไว้ใช้เถอะครับ

นายสุข : แกเอาไปเถอะ พ่อเก็บส่วนของพ่อไว้แล้ว ว่าจะซื้อของมาฝากขายที่ร้านตาหวัง ให้พ่ออยู่เฉยๆ พ่อทำไม่ได้หรอก

สมโชค : ก็ตามใจครับ หนูจะเก็บเงินก้อนนี้ไว้เป็นขวัญถุง จะไม่ใช่มันเลย หนูจะเก็บไว้ให้ลูกหนู บอกว่ามันเป็นมรดกที่ปู่อาบเหงื่อต่างน้ำเก็บไว้ให้

นายสุข : ดีแล้วลูก หัดเก็บหอมรอมริบเอาไว้ จะได้ไม่ลำบากเหมือนพ่อละ

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่ให้ความสำคัญกับเงินมากที่สุด โดยเชื่อว่าเงินจะสามารถทำให้ชีวิตมีความสุขไม่ลำบาก นอกจากนี้ยังปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) จากตัวละครสมโชคที่มีความกตัญญู และมีความตั้งใจที่จะทดแทนบุญคุณผู้มีพระคุณให้ดีที่สุด

4.6.8. มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ” เป็นมุมมองของ “พ่อ” ที่มีแต่ความรัก ความหวังดีกับลูก และยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกได้ดี และประสบความสำเร็จในชีวิต มุมมองการเล่าเรื่องนี้สะท้อนบรรทัดฐาน (Norm) ของสังคมไทย โดยเฉพาะครอบครัวไทยที่พ่อนั้นเป็นผู้ที่มีพระคุณยิ่งใหญ่และรักลูกเหนือสิ่งใด เป็นมุมมองที่นำเสนอความสัมพันธ์ในครอบครัวไทย

4.6.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ” ปรากฏอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 2 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 3 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- ทุนนิยม (ด้านดี)	- คุณธรรม ศีลธรรม - ความรัก
แก่นเรื่อง			- ความรัก
ความขัดแย้ง		- เงินตรานิยม	
ตัวละคร		- ทุนนิยม (ด้านดี)	- ชนชั้น - คุณธรรม ศีลธรรม - ความรัก
ฉาก			- ชนชั้น
บทสนทนา		- ทุนนิยม (ด้านดี) - เงินตรานิยม	- ชนชั้น - คุณธรรม ศีลธรรม
มุมมองการเล่าเรื่อง			

ตารางที่ 4.6.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (ด้านดี) (Capitalism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ตัวละครผู้ให้ (The Donor) และบทสนทนา (Dialogue) โดยนำเสนอความคิดความเชื่อที่ว่ามนุษย์หากพัฒนาความสามารถของตนเองให้สูงขึ้น ก็จะมีโอกาสที่ดีขึ้นในสังคม โดยระบบทุนนิยมเป็น

ระบบที่เปิดโอกาสให้ทุกคนแข่งขัน ไม่ว่าจะคนผู้นั้นจะอยู่ในฐานะหรือชนชั้นใด ถ้ามีความสามารถก็จะยกระดับตนเองให้สูงขึ้นหรือดีขึ้นได้

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) และบทสนทนา (Dialogue) โดยให้ความสำคัญเงินที่จะเป็นตัวทำให้ชีวิตและความ เป็นอยู่ดีขึ้น มีความมั่นคงขึ้น

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villain) ที่ดูถูก และไม่ยอมรับคนที่มีฐานะต่ำกว่า นอกจากนี้ในฉาก (Setting) ยังสะท้อนจากฉาก บ้าน หรือที่อยู่อาศัยของตัวละครที่มีความแตกต่างกันตามแต่ทางฐานะและชนชั้นทางสังคมของ ตัวละครแต่ละกลุ่ม รวมทั้งในบทสนทนา (Dialogue) ยังปรากฏลักษณะความคิดของตัวละครที่อยู่ใน ชนชั้นล่างที่ต้องการยกระดับชนชั้นของตนเองให้สูงขึ้น เพื่อที่ไม่ให้ใครมาดูถูกเหยียดหยามได้

- อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) และตัวละครผู้ให้ (The Helper) โดยถ่ายทอดความรักความผูกพันระหว่างพ่อ – ลูก ที่ต่างมีความรักที่มีแต่ความจริงใจ และหวังดีต่อกัน เป็นความรักที่บริสุทธิ์ มั่นคงยากที่จะหาความรักได้ในโลกเสมอเหมือน

- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) เป็นอุดมการณ์หลักที่สำคัญที่สุดในเรื่อง เป็นตัวดำเนินเรื่อง โดยปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ให้ (The Donor) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) และบทสนทนา (Dialogue) ที่สะท้อน การยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรมอันดี โดยนำเสนอในเรื่องความเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น และความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

4.7 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รหัสริษยา”

ภาพที่ 4.7.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รหัสริษยา”

4.7.1 เรื่องย่อ

“พาไล คหราชบดี” ทายาทคนเดียวของ “เอกภพ คหราชบดี” ปลัดกระทรวงสาธารณสุขและเจ้าของธุรกิจนำเข้าอุปกรณ์การแพทย์ชื่อดังปรากฏตัวขึ้นตรงหน้าของ “ศิวา รัตนฤทธิ์” หนุ่มนักธุรกิจเจ้าของโรงพยาบาล ลูกชายคนเดียวของรัฐมนตรี “สรศักดิ์ รัตนฤทธิ์” พาไลบังคับให้ศิวาจะทะเบียนสมรสกับเธอ โดยต่อรองกับศิวาด้วยข้อมูลความผิดของสรศักดิ์ในเว็บไซต์ที่เธอรวบรวมขึ้น และมีเพียงเธอคนเดียวเท่านั้นที่มีรหัสผ่าน เธอสัญญาจะให้รหัสแก่เขาหลังจากที่ยอมจะทะเบียนสมรสกับเธอ

เหตุผลที่ทำให้พาไลทำเช่นนี้ ก็เพราะเธอต้องสูญเสียทรัพย์สินทุกอย่าง เมื่อพ่อแม่ของเธอเสียชีวิตอย่างกะทันหันด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ รวมทั้งถูกกล่าวหาว่าเป็นข้าราชการคอร์รัปชัน หลังจากนั้น “รสิกา คหราชบดี” อาของเธอก็เข้ายึดกิจการทั้งหมดรวมทั้งบ้านที่พาไลอาศัยอยู่ พาไลโดนทั้งรสิกาและ “จันทรแจรง” ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องโขกสับ แต่พาไลก็ไม่ท้อเธอเชื่อว่าการตายของพ่อแม่เป็นฝีมือของรสิกาและสรศักดิ์ที่ร่วมมือกันทุจริต และสั่งเก็บทั้งพ่อกับแม่ของเธอ รวมทั้งป้ายความผิดให้

แม้ว่าศิวาจะเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งกับข้อมูลความผิดของพ่อ แต่เขาก็ยอมจดทะเบียนสมรสกับพาไลในที่สุด และยอมให้พาไลย้ายเข้ามาอยู่ที่เรือนกล้วยไม้ในบริเวณบ้านของเขา สิ่งที่พาไลทำรสิกาแค้นใจมาก เนื่องจากจันทรแจรงเป็นแฟนของศิวาอยู่ก่อนแล้ว และรสิกาต้องการให้ทั้งคู่เกี่ยวดองกันเพื่อผลประโยชน์ คุณหญิงดารณีแม่ของศิวา ไม่ชอบใจนักเมื่อรู้ว่าพาไลย้ายเข้ามาอยู่ในบ้านในฐานะภรรยาของศิวา จึงร่วมมือกับรสิกาเพื่อแยกพาไลออกจากศิวา

แม้ว่าฟาโลจะทำใจกล้าเข้าไปอยู่ในบ้านของศิวา แต่ลึกๆ นั้นเธอก็แอบหวั่นใจอยู่ไม่น้อย เพราะศิวาที่มีท่าตูดูกและรังเกียจเธออย่างออกนอกหน้า แถมประกาศว่าเมื่อเธอเข้ามาอยู่ในบ้านก็ต้องทำตัวให้เป็นเมียที่สมบูรณ์แบบ ศิวาคอยตามก่อกวนเล่นแง่กับฟาโลและทวงสิทธิ์ความเป็นสามี แต่ฟาโลก็มีแป้งสาวใช้คนสนิทคอยคุ้มเชิงและช่วยเหลือให้รอดพ้นจากศิวา

ระหว่างนั้นแผนการของฟาโลก็ยังดำเนินต่อไป โดยมี “มีนา” เลขาคนสนิทของเธอที่อยู่ในบริษัทคอยส่งข่าวความเคลื่อนไหวของรสิกาและจันทร์แฉงให้เธอรับรู้ตลอดเวลา มีนาได้ไปขอความช่วยเหลือจาก “หมวดวิกร” ซึ่งเป็นเพื่อนรุ่นน้องของ “ธนากร” ทนายฝีมือดีเพื่อนสนิทของฟาโล ซึ่งพ่อของธนากร ก็เคยโดนสรวศักดิ์ส่งฆ่านในฐานะที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองในสมัยก่อนเช่นกัน

เมื่อแผนการแยกฟาโลออกจากศิวาไม่สำเร็จ รสิกาจึงวางแผนทำร้ายฟาโลอยู่ตลอดเวลา โดยมี “แมน” ลูกน้องเก่าและยังเป็นคู่ขาที่รสิกาซุบเลี้ยงคอยช่วยเหลือ รวมถึงมีจันทร์แฉงรู้เห็นเป็นใจ แต่ฟาโลก็รอดไปได้ทุกครั้ง ซึ่งแมนนั่นเองที่เป็นคนตัดสายเบรกรถของพ่อแม่เธอ จนทำให้ทั้งคู่เสียชีวิต

สำหรับธนากรนั้นแอบหลงรักฟาโลมานานแล้ว เขาจึงพยายามกั้นฟาโลให้ออกห่างจากศิวาอยู่ตลอดเวลา และไม่เห็นด้วยกับวิธีการแก้แค้นของฟาโล ศิวาหึงหวงฟาโลและพาลทำให้ทะเลาะกัน ศิวาถามถึงรหัสผ่านที่ฟาโลสัญญาว่าจะให้เขา ฟาโลก็ยังไม่ยอมให้ จนในที่สุดศิวาก็ใช้กำลังปลุกปล้ำฟาโลจนกลายเป็นภรรยาจริง ๆ

ด้วยความใกล้ชิดทำให้ศิวาและฟาโลเริ่มมีความรักให้กันโดยไม่รู้ตัว ในขณะเดียวกันศิวาก็ทะเลาะกับสรวศักดิ์ขั้นรุนแรงถึงขนาดต้องย้ายออกจากบ้าน เพราะสรวศักดิ์ต้องการให้ศิวาเอารหัสมาจากฟาโลให้ได้ ไม่เช่นนั้นเขาจะต้องแต่งงานกับจันทร์แฉง ฟาโลเห็นใจศิวาอย่างมาก และเธอก็ตั้งท้องลูกของศิวาอยู่ด้วย ในที่สุดฟาโลก็ยอมให้รหัสผ่านกับศิวา แต่มันไม่สำคัญสำหรับเขาก็คงต่อไป ศิวาพาฟาโลหนีไปด้วยกัน

รหัสถูกฉีกทิ้งอยู่ที่เรือนกล้วยไม้ จนคุณหญิงดารณีไปพบเข้า ซึ่งคุณหญิงพอที่จะรู้ระแคะระคายถึงเว็บไซต์และเรื่องรหัสอยู่บ้าง เธอจึงไปขอให้ชาดาช่วยเหลือ คุณหญิงใส่รหัสว่า

“ENVY” และพบข้อมูลความผิดของสรวงศ์ดีดีสามี รวมทั้งของรสิกาปรากฏอยู่มากมาย ทำให้คุณหญิงเสียใจมาก ถึงขนาดมีปากเสียงกับสรวงศ์ดีดีอย่างรุนแรง และเสียชีวิตลงในที่สุด

ในระหว่างที่ความงานศพผู้เป็นแม่ พาไลก็ถูกแมนจับตัวไปเรียกค่าไถ่ ซึ่งแมนกลับหักหลังรสิกา ด้วยการเรียกเงินค่าไถ่จากรสิกาแทนคิวกา เพื่อแลกกับรหัสเข้าเว็บไซต์ แต่ทั้งแมน รสิกา จันทร์แจรง เกิดทะเลาะกันเองขึ้นมา ในที่สุดรสิกา ก็ยิงแมนเสียชีวิต ส่วนจันทร์แจรงก็ยิงรสิกาเสียชีวิตเช่นกัน เพราะรสิกา ก็เป็นคนฆ่าพ่อแม่ของเธอเช่นเดียวกับพาไล สำหรับสรวงศ์ดีดีนั้นก็หมดหนทางที่จะรอดจากความผิด จึงยิงตัวเองเสียชีวิต ในที่สุดพาไลก็ได้ทุกอย่างกลับคืนมาและอยู่กับคิวกาอย่างมีความสุข

4.7.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องด้วยปมปัญหาภายในใจของนางเอกที่พ่อแม่ถูกตัวละครผู้ร้ายฆ่าตายและถูกโกงทรัพย์สมบัติไปจนหมด จึงนำมาสู่การเรียกร้องความถูกต้องขอกรรมให้กับครอบครัว ซึ่งพ่อของพระเอกก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ด้วย

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) นางเอกวางเงื่อนไขโดยใช้ความลับสำคัญที่สามารถเอาผิดกับพ่อพระเอกได้บังคับให้พระเอกจดทะเบียนสมรสด้วย พระเอกยอมทำตามเงื่อนไขของนางเอก ทำให้ความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายเริ่มขึ้น พร้อมกับ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครผู้ร้ายกับนางเอกก็ทวีความรุนแรงขึ้นเช่นกัน

ค. ชั้นภาวะวิกฤต (Climax) ความขัดแย้งระหว่างพระเอก – นางเอกทวีความรุนแรงถึงขีดสุด จนกระทั่งพระเอกได้กำลังข่มขืนนางเอก ในขณะที่ตัวละครผู้ร้ายก็มีอำนาจเหนือพระเอก – นางเอก และพยายามบีบบังคับนางเอกให้บอกความลับสำคัญที่จะสามารถเอาผิดกับตัวละครผู้ร้ายออกมา

ง. ชั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) นางเอกท้อกับพระเอก ทำให้ความขัดแย้งระหว่างพระเอก – นางเอกลดน้อยลง ความลับทั้งหมดถูกเปิดเผย และทั้งสองก็มีความรักให้กันและกันอย่างมาก

จ. *ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)* พระเอก – นางเอกใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข ส่วนตัวละครผู้ร้ายได้รับกรรมที่ก่อไว้

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านของการยึดมั่น และเชื่อในความถูกต้องยุติธรรม แม้ว่าความถูกต้องยุติธรรมที่กว่าจะได้มานั้นจะต้องฝ่าฟันอันตรายมากมายก็ตาม นอกจากนี้โครงเรื่องยังสะท้อนอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เพราะโครงเรื่องถูกสร้างขึ้นมาจากความขัดแย้งในเรื่องเงิน และทรัพย์สินสมบัติที่เป็นที่ต้องการของตัวละคร และในโครงเรื่องยังปรากฏอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่พลังกำลังมากกว่าของผู้ชาย (พระเอก) ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการข่มขืนผู้หญิง (นางเอก) และนำมาสู่การคลี่คลายปมปัญหาทั้งหมดในเรื่อง แต่อย่างไรก็ตามอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ก็ยังคงมีอำนาจมากที่สุดในการทำลายความแค้นทั้งหมดของตัวละครในเรื่อง ทำให้ตัวละครผ่านพ้นความขัดแย้งและก้าวไปสู่ภาวะสงบสุข

4.7.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “รหัสริษยา” คือ “การเรียกร้องความถูกต้องยุติธรรมที่มีความแค้นและทรัพย์สินสมบัติเป็นเดิมพันจะนำมาซึ่งการสูญเสีย” ซึ่งมีสาเหตุมาจากตัวละครผู้ร้ายทำให้นางเอกต้องสูญเสียทั้งพ่อ และแม่ รวมทั้งทรัพย์สินสมบัติ เงินทอง ธุรกิจ จึงทำให้นางเอกลุกขึ้นมาสู้เพื่อทวงความยุติธรรม และสิ่งที่เป็นของตัวเองกลับคืนมา จากแก่นเรื่อง (Theme) สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่เป็นแกนสำคัญของเรื่องที่น่าไปสู่ความขัดแย้งของตัวละคร ที่นำไปให้เกิดเรื่องราวต่างๆ ในเรื่อง

4.7.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- *ความต้องการ – ความพอเพียง* สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจน เพราะตัวละครผู้ร้าย เป็นผู้ที่มีความต้องการไม่สิ้นสุด ทั้ๆ ที่ร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทองมากมายอยู่แล้ว แต่ก็ยังอยากได้มากขึ้นเรื่อยๆ จนทำร้ายคนรอบข้าง เพื่อสนองความต้องการของตัวเอง ซึ่งคู่แข่งนี่ก็เป็นสาเหตุหลักในการนำพาเหตุการณ์ต่างๆ ให้เกิดขึ้นในเรื่อง จากความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในละคร

- ความยุติธรรม – ความอยุติธรรม เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของนางเอก ซึ่งนางเอกเป็นคนยึดมั่นในความถูกต้องจึงพยายามทำทุกอย่างเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมให้กับตนเองและครอบครัวโดยไม่คำนึงถึงตนเอง ในความขัดแย้งนี้ปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านการยึดถือในความถูกต้องยุติธรรม

4.7.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“ศิวา รัตนฤทธิ” นักธุรกิจหนุ่มเจ้าของโรงพยาบาล และเป็นลูกชายคนเดียวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ฐานะร่ำรวย เป็นที่นับหน้าถือตาในวงสังคม ตัวละครนี้จึงปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) เนื่องจากตัวละครมีอาชีพเป็นนักธุรกิจรับผิดชอบบริหารงานของครอบครัว ทำให้มีระบบความคิดความเชื่อแบบนายทุนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง สำหรับลักษณะนิสัยภายในนั้นจะยึดมั่นในความถูกต้องยุติธรรมไม่เข้าข้างคนผิด แม้ว่าตนเองจะต้องเจ็บปวดเสียใจก็ตามซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวละครยึดถือในอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ที่เชื่อในความถูกต้อง ไม่เข้าข้างคนผิด แม้ว่าคนนั้นจะมีความใกล้ชิดกับตนเองอย่างมาก็ตาม

ข. นางเอก (Heroine)

“พาไล คหราชปดี” ลูกสาวนักธุรกิจค้าเวชภัณฑ์ยา มีความเชื่อมั่นในความถูกต้องยุติธรรม และพยายามเรียกร้องสิ่งนั้นให้กับตนเองและครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ถูกฆ่าตายและถูกกล่าวหาว่าเป็นคนผิด ซ้ำยังถูกโกงทรัพย์สินสมบัติจนหมดตัว ตัวละครนี้มีจิตใจเด็ดเดี่ยว เข้มแข็ง เจ้าคิดเจ้าแค้น ภายนอกแข็งกระด้าง แต่ภายในอ่อนโยน จิตใจดี ตัวละครนี้ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ดังจะเห็นได้จากการกระทำด้านหนึ่งของตัวละครนั้นก็เพื่อให้ได้ธุรกิจ และทรัพย์สินสมบัติของครอบครัวกลับคืนมา โดยไม่คำนึงถึงผลร้ายที่จะตามมาจากการกระทำนั้น โดยคิดเพียงแต่การเรียกร้องทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นทรัพย์สินสมบัตินอกกายเท่านั้น แต่กระนั้นเหตุผลที่ตั้งของการกระทำก็สะท้อนอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในตัวละครเช่นกัน เพราะตัวลระนั้นยึดมั่น และเชื่อถือในความถูกต้องยุติธรรมที่มีอยู่จึงพยายามเรียกร้องสิ่งนั้นให้กับตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ตัวละครนางเอกของเรื่องยังปรากฏอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ในแง่ของการที่ตัวละครนั้นเป็นผู้หญิงตัวคนเดียว แต่ก็มีจิตใจที่เข้มแข็ง กล้าเผชิญกับปัญหาและ

อุปสรรคที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเองได้ รวมทั้งเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ ฉลาดและเท่าทันคนอื่นเสมอ

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“สรศักดิ์ รัตนฤทธิ” รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข พ่อของพระเอก เป็นข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชัน ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ หาประโยชน์สุขเพื่อตัวเอง หลงใหลในอำนาจที่มี ทำทุกอย่างเพื่อให้คงอยู่ในอำนาจนั้น ตัวละครนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism) ที่ให้ความสำคัญกับการมีอำนาจ และเชื่อว่าอำนาจสามารถทำให้ได้ทุกอย่างที่ตัวเอง

“รสิกา คหราชบดี” นักธุรกิจสาวใหญ่ไฮโซ ที่หลงใหลในทรัพย์สินเงินทอง และต้องการมีอำนาจทางธุรกิจ เลยวางแผนใส่ร้ายและฆ่าพี่ชายตัวเอง เพื่อให้ได้ครอบครองธุรกิจและกิจการ รวมทั้งทรัพย์สินเงินทอง มรดกของครอบครัว เป็นตัวละครที่มีจิตใจโหดเหี้ยม ร้ายลึกไม่รู้จักพอ สามารถทำทุกอย่างเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ ตัวละครนี้จึงยึดถือในอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) และอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่ให้คุณค่ากับเงิน วัตถุสิ่งของ ความสะดวกสบายในชีวิต รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีอำนาจในทางธุรกิจและการลงทุน

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“หมวดวีรกร” มีอาชีพเป็นตำรวจ รักความยุติธรรม ช่วยนางเอกหาข้อมูลความผิดของรสิกากับสรศักดิ์ และเป็นคนรับผิดชอบคดีนี้

“มีนา” เป็นเลขานุการของพ่อแม่นางเอก คอยช่วยเหลือนางเอกในการหาข้อมูลการทำผิดของตัวละครผู้ร้าย เพื่อช่วยนางเอกทวงความยุติธรรม

จากการวิเคราะห์ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) แสดงให้เห็นอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านของความมีน้ำใจต่อเพื่อน และยึดมั่นในความถูกต้อง ไม่เข้าข้างฝ่ายที่ผิด แม้ว่าการกระทำนั้นอาจทำให้ตัวเองต้องเดือนร้อนก็ตาม

4.7.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

บ้านของพระเอก และบ้านของตัวละครผู้ร้ายต่างเป็นบ้านที่มีขนาดใหญ่หรูหรา มีเนื้อที่มาก ภายในบ้านครบครันด้วยเฟอร์นิเจอร์ ข้าวของเครื่องใช้ ตกแต่งอย่างสวยงาม จากฉากบ้านของตัวละครจึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่เน้นความสำคัญของวัตถุสิ่งของ และความสะดวกสบายที่มากเกินไปจนความจำเป็น

ข. สถานที่ทำงาน

- โรงพยาบาลรัตนฤทธิ กิจการของครอบครัวพระเอก และเป็นที่ทำงานของพระเอก เป็นโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ ห้องทำงานของพระเอกแยกเป็นสัดส่วน

- บริษัทของตระกูลคหราชบดี เป็นสถานที่ทำงานของตัวละครผู้ร้าย ห้องทำงานของตัวละครแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์การทำงานครบครัน แสดงถึงตำแหน่งและฐานะของตัวละครได้ดี

จากการวิเคราะห์ฉากสถานที่ทำงาน (Setting) พบอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ที่แสดงให้เห็นจากฉากที่เป็นสถานที่ประกอบธุรกิจของตัวละคร สะท้อนให้เห็นภาพของความเป็นเจ้าของกิจการ เจ้าของทุน ซึ่งฉากสถานที่ทำงานจะแสดงถึงความใหญ่โต มั่งคั่งของธุรกิจได้

ค. สถานที่นัดพบ

- ร้านอาหาร ถือเป็นสถานที่นัดพบของตัวละครที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่อง เป็นที่นัดพบพูดคุยของตัวละครในเรื่องสำคัญๆ หรือแม้กระทั่งเป็นที่ๆ พระเอกแสดงให้เห็นให้ผู้ชมรู้ว่า

ตอนนี้เขารักนางเอกเข้าแล้ว หรือเป็นที่ตัวอิจฉานัดพบกับพระเอก โดยจากร้านอาหารที่ปรากฏจะเป็นร้านที่ดูมีระดับ เป็นสัดส่วน หูหრა มีความเป็นส่วนตัวสูง และมีสภาพแวดล้อมภายในร้านที่สวยงาม

- ศูนย์การค้า เป็นอีกฉากหนึ่งในการนัดพบหรือออกนอกสถานที่ของตัวละคร หรือแม้กระทั่งการมาพบกันโดยบังเอิญของตัวละคร อีกทั้งฉากที่เป็นศูนย์การค้ายังใช้ในการเล่าเรื่องในตอนที่ตัวละครมีความจำเป็นต้องมาซื้อข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน หรือว่าเป็นฉากที่พระเอกพานางเอก หรือตัวอิจฉามาเดินเล่น เลือกร้านซื้อของ

จากการวิเคราะห์ฉากสถานที่นัดพบ (Setting) พบอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เพราะฉากที่นัดพบของตัวละครจะปรากฏเพียงฉากในร้านอาหารและศูนย์การค้า ซึ่งแสดงให้เห็นความนิยมในการบริโภค การจับจ่ายใช้สอยวัตถุดิบของ และความสะดวกสบาย รวมทั้งการใช้ชีวิตที่มีรสนิยม

4.7.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ตัวละครผู้ร้ายขอร้องให้พระเอกแต่งงาน เพราะกลัวความผิดถูกเปิดเผย

- สรศักดิ์ : ตอนนี้มันไม่ใช่แค่เรื่องรหัสแล้ว รสทิกาบอกว่าถ้าไม่ยอมแต่งงานเขาจะแฉเรื่องของพ่อ ช่วงนี้กำลังเริ่มเลือกตั้ง พ่อไม่อยากมีปัญหา
- ศิวา : แล้วชีวิตผมล่ะครับ พ่อสนใจหรือเปล่านั้นมันจะมีปัญหาอะไรบ้าง
- สรศักดิ์ : ปัญหาของแกมันเรื่องเล็ก ปัญหาของฉันมันใหญ่ระดับชาติ
- ศิวา : พ่ออย่าเอาชาติมาอ้างดีกว่าครับ เพราะพ่อไม่เคยเห็นแก่ใครทั้งนั้น นอกจากตัวเอง
- สรศักดิ์ : นี่แกกล้าขอร้องฉันหรือ ฉันเป็นพ่อแกนะ
- ศิวา : ผมไม่เคยลืมนะพ่อเป็นพ่อผม แต่พ่อจำได้หรือเปล่านั้นผมเป็นลูก ไม่ใช่ลูกน้องที่พ่อจะสั่งให้ทำโน่นทำนี่ได้ตามใจชอบ
- สรศักดิ์ : ทำไมฉันจะสั่งแกไม่ได้ มันถึงเวลาที่แกจะต้องทำเพื่อฉันบ้าง เพราะตั้งแต่แกเกิดมาฉันทำเพื่อแกมามากแล้ว
- ศิวา : พ่อทำอะไรเพื่อผม
- สรศักดิ์ : ก็ไอ้ที่แกมีอยู่ทุกวันนี้มันไม่ใช่เพราะฉันหรือ ทั้งเงินทอง ชื่อเสียง ทุกสิ่ง

- ทุกอย่างมันมาจากน้ำพักน้ำแรงของฉันทั้งนั้น
- ศิวา : พ่อทำทุกอย่างที่ทำให้ผมดูดี เพราะจะได้ส่งเสริมบารมีของพ่อมากกว่า พ่อทำเพื่อตัวเอง แต่เอาผมมาเป็นข้ออ้าง มันก็เหมือนกับที่พ่อโกงกิน ประเทศชาติแล้วเอาประชาชนมาเป็นข้ออ้าง
- สรศักดิ์ : นี่เมียแกคงจะเสียมสอนให้แกคิดแบบนี้ใช่ไหม
- ศิวา : ผมโตแล้วนะครับ ผมคิดเองได้ เมื่อก่อนผมอาจจะไม่รู้พ่อทำอะไรมาบ้าง แต่ตอนนี้ผมรู้แล้ว ผมรู้หมดทุกอย่าง ผมไม่อยากให้พ่อทำผิดมากกว่านี้ การเลือกตั้งคราวหน้าผมไม่อยากให้พ่อลง เพราะถ้าพ่อยังเล่นการเมืองต่อไป พ่อก็ยังคงต้องหลอกคนต่อไป
- สรศักดิ์ : แกไม่รู้เรื่องการเมือง แกอย่ามาพูดดีกว่า โลกมันไม่ได้สวยงามอย่างที่แกคิดหรอกนะ มันเป็นโลกของคนที่ต้องมีอำนาจเท่านั้น และฉันจะไม่ยอมลงจากอำนาจเป็นอันขาด แกรู้หรือเปล่า ถ้าฉันไม่ได้เป็นอย่างทุกวันนี้ ใครจะคุมกะลาหัวแก

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism), อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในตัวละครผู้ร้าย ที่สะท้อนถึงความหลงใหลมัวเมาในอำนาจ และไม่ต้องการลงจากอำนาจ เพราะคิดว่าอำนาจที่มีจะนำพาให้ได้ทุกอย่างที่ตนเองต้องการ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเงินทอง ความสะดวกสบาย ฯลฯ

4.7.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “รหัสริษยา” เป็นมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ของ “ผู้ชาย” หรือพระเอกของเรื่อง ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแก้แค้นของผู้หญิงคนหนึ่ง ทำให้เขากับเธอเกิดความขัดแย้งกันอย่างหนัก จนกระทั่งเขาได้ใช้กำลังข่มขืนเธอจนตั้งครรภ์ จากนั้นความขัดแย้งก็ได้คลี่คลายกลายเป็นความรัก และเขาก็ใช้ชีวิตกับเธออย่างมีความสุข สำหรับมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ในตัวละครพระเอก ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง เพราะโดยสรุปภาพรวมเขาก็สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ให้คลี่คลายลงได้

4.7.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “รหัสริษยา” ปรากฏอุดมการณ์ทางการเมือง 1 อุดมการณ์ อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 3 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 2 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชายเป็นใหญ่ - คุณธรรม ศีลธรรม
แก่นเรื่อง		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	
ความขัดแย้ง		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- คุณธรรม ศีลธรรม
ตัวละคร	- อำนาจนิยม	- ทุนนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชายเป็นใหญ่ - คุณธรรม ศีลธรรม - สตรีนิยม
ฉาก		- ทุนนิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	
บทสนทนา	- อำนาจนิยม	- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	
มุมมองการเล่าเรื่อง			- ชายเป็นใหญ่

ตารางที่ 4.7.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “รหัสริษยา”

ก. อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

- อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism) ปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villain) และบทสนทนา (Dialogue) ที่สะท้อนจากตัวละครที่เป็นนักการเมือง ซึ่งหลงใหลมัวเมาในอำนาจ และทำทุกอย่างเพื่อที่จะให้ตัวเองสามารถดำรงอยู่ในอำนาจนั้นต่อไป โดยไม่คำนึงถึงใครแม้กระทั่งลูกชาย แต่สุดท้ายก็ต้องพบจุดจบอย่างอนาถในชีวิต

ข. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) และฉาก (Setting) ซึ่งสะท้อนความเป็นเจ้าของทุนหรือเจ้าของกิจการของตัวละคร นอกจากนี้ในตัวละครผู้ร้ายยังต้องการครอบครองธุรกิจของครอบครัวแต่เพียงผู้เดียว จนทำให้สามารถฆ่าแม่กระทั่งพี่ชายของตนเองที่ขัดขวางการมีอำนาจในทางธุรกิจของตัวเองได้

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) และบทสนทนา (Dialogue) โดยเรื่องราวทั้งหมดนี้เกิดขึ้นเพราะความต้องการมีเงินมากๆ ของตัวละครเป็นสาเหตุในการนำไปให้เกิดการแย่งชิง ฆ่าฟัน ทำร้ายกันและกันเพื่อเงินตัวเดียว โดยเชื่อว่าเงินจะทำให้ชีวิตมีความสุข

- อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) ซึ่งสะท้อนความต้องการของตัวละครที่ให้คุณค่ากับวัตถุสิ่งของ และความสะดวกสบายมากกว่าตนเอง และครอบงำอย่างไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาหลังจากที่ตนเองได้กระทำเรื่องที่ไม่ดีเพื่อที่จะได้สิ่งเหล่านั้นมาครอบครอง ซึ่งวัตถุสิ่งของนั้นเองที่เป็นตัวต้นเหตุสำคัญของความขัดแย้งที่รุนแรงในเรื่อง

ค. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ตัวละครพระเอก (Hero) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) มีลักษณะแสดงให้เห็นถึงความมีอำนาจเหนือเพศหญิงของเพศชาย ที่สามารถใช้พลังกำลังในการกระทำล่วงเกินเพศหญิงด้วยการข่มขืนนางเอกของพระเอก แต่กลับไม่เป็นความผิด ไม่ได้รับการลงโทษ ซ้ำยังถูกใช้เป็นวิธีการในการคลี่คลายปมขัดแย้งในละครด้วย

- อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ปรากฏในตัวละครนางเอก (Heroine) ที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงก็เป็นเพศที่เก่ง ฉลาด มีไหวพริบ กล้าเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค และสามารถใช้ชีวิตเพียงลำพังได้

- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) โดยสะท้อนคุณธรรมในด้านของการยึดมั่น และเชื่อมั่นในความถูกต้องยุติธรรมว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่คงอยู่ และสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ โดยคนผิวดำยอมรับได้รับผลตอบแทนของการกระทำ นอกจากนี้ตัวละครผู้ช่วยเหลือยังสะท้อนคุณธรรมในด้านของการมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยาก โดยการช่วยเหลือคนที่กระทำดีให้ได้รับผลดีตอบแทน

4.8 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์”

ภาพที่ 4.8.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์”

4.8.1 เรื่องย่อ

พ.ศ. 2312 อยุธยาล่ม ชาวเมืองต่างหลบหนีทิ้งสมบัติมหาศาลฝังจมอยู่ภายใต้แผ่นดิน กองเกวียนขบวนหนึ่งมุ่งออกจากประตูเมืองเพื่อหาที่เก็บสมบัติของแผ่นดินที่ษัตริย์แห่งราชวงศ์บ้านพลูหลวงมอบหมายให้เสนาบดีกลาโหมนำไปเก็บรักษาให้ผู้มีบุญนำไปกอบกู้ชาติ สมบัติถูกขโมยอย่างเร่งรีบเข้าไปเก็บในถ้ำ โดยมีเจ้าพระยาเสนาบดีกลาโหม ราชครูโหรหลวง นางกำนัลซึ่งมี 2 คนในนั้น ชื่อ เพ็ง เพียน และขุนพิทักษ์ ราชครูบอกกับทุกคนว่า สมบัติจำต้องมีวิญญูณปกปักรักษา ต้องสละชีวิตเพื่อชาติ ทุกคนยินดีที่จะทำยกเว้นนางเพียน และขุนพิทักษ์ที่หนีไปพร้อมสมบัติจำนวนหนึ่ง แต่ละชีวิตถูกปลิดลง คนสุดท้าย คือ ราชครูโหรหลวง ก่อนระเบิดจะตั้งขึ้น หน้าผาถล่มลงปิดขังวิญญูณไว้ชั่วนาน เมื่อเจ้าพระยาไปแล้ว ขุนพิทักษ์กับนางเพียนกำลังหนี ราชครูตามไปฆ่าสองคนนั้น ถ้าสมบัติจึงวิญญูณผู้พิทักษ์เพิ่มเติมอีก 2 ดวง ด้วยน้ำมือของราชครูที่มีชื่อเดิมว่า “โสม” และใครๆ ในอยุธยาเรียกว่า “ปู่โสม”

200 กว่าปีผ่านไป พ.ศ. 2549 กรุงเทพมหานคร คุณยาย และ “พิมาลา” กรวดน้ำ กล่าวคำอุทิศส่วนกุศลให้ทวดเพ็งและทวดเพียนบรรพบุรุษสมัยอยุธยา ในขณะที่ดินแดนมีดคำราว ชุมชนรัก เสียงเรียกชื่อทวดเพ็ง และทวดเพียนดังกึกก้อง วิญญาณสองดวงนั้นมีสีหน้าเปี่ยมไปด้วย ความหวัง นางเพียนบอกว่าวิญญาณดวงอื่นว่าถึงเวลาแห่งการปลดปล่อยของตน อีกด้านหนึ่ง “อุบลวรรณ” ก็กำลังกรวดน้ำพร้อมเอ่ยชื่อปู่โสมเช่นกัน อุบลวรรณ คือลูกหลานที่สืบทอดเชื้อสาย มาจากปู่โสม มีบุตรชายคนหนึ่งชื่อ “พีร์” ขณะนี้ทำงานเป็นข้าราชการสถานทูตที่ประเทศสเปน

วิญญาณนางเพียนมาเข้าฝันพิมาลาให้หาทางปลดปล่อย เพราะอยากไปสุดไป เกิดเสียที่ พิมาลาจึงโดนคุกคามจากวิญญาณทวดเพียนตลอดเวลา ในขณะเดียวกัน “พิมาลา” ก็ ถูกแม่บังคับให้แต่งงานกับ “โยธิน” ทั้งๆ ที่ไม่มีใจให้โยธินเลย เธอจึงขอลูกพี่ไปเรียนต่อที่ประเทศ สเปน เพื่อชะลอการแต่งงานให้ช้าลง ที่นั่นพิมาลาได้พบกับพีร์ และ “โรซี่” หมอคูไปยิปซี ซึ่งมี หลานชื่อ “ซอญย่า” ซึ่งหลงรักพีร์อยู่ ที่นั่นทวดเพียนก็ยังคงตามพิมาลาไปถึงด้วยส่วนกุศลที่คุณ ยายกรวดน้ำไปให้ ทำให้พิมาลารู้สึกและสงสัยเกี่ยวกับเรื่องแปลกประหลาดที่เกิดขึ้นกันเธอขึ้น เรื่อยๆ ในขณะเดียวกันพีร์เองก็มีเรื่องแปลกเกิดขึ้นกับเขาบ่อยๆ เช่นกัน โดยเฉพาะการฝันถึง เหตุการณ์วันเสียกรุงซึ่งมีนายทหารผู้กล้ากำลังต่อสู้กับข้าศึก แต่มักพีร์ตกใจตื่นเสียก่อนที่จะเห็น หน้าของนายทหารผู้นั้น และในวันแสดงละครเกี่ยวกับการเสียกรุงของนักเรียนไทยในสเปนก็ เช่นกัน เป็นวันที่พิมาลาเห็นการแสดงบนเวทีเป็นภาพคมดาบฟาดลงบนคอของทวดเพียนขาด กระเด็น บนเวทีมีปู่โสม ชุนพิทักษ์ เพ็ง เพียน นางกำนัลอีก 4 คน ภาพที่พิมาลาเห็นก่อนหมดสติ คือ ใบหน้าของทวดเพียนที่หลุดกระเด็นอยู่กลางเวที พร้อมวิงวอนให้พิมาลาช่วยปลดปล่อย

โรซี่หมอคูยิปซีบอกซอนญาหลานสาวให้ไปพาพีร์มาพบ เพราะพีร์พาพิมาลาไป ด้วย เพราะในช่วงหลังนี้ทั้งสองคนสนิทสนมกันมากขึ้น เนื่องจากมักฝันถึงเหตุการณ์แปลกๆ คล้ายๆ กัน เมื่อไปถึงโรซี่มอบแหวนสลักเป็นรูปจันทร์เสี้ยวให้พีร์ และฝ่ามือพีร์ที่แบรับแหวนก็เป็น รอยสลักรูปจันทร์เสี้ยวเช่นกัน ซึ่งแหวนเป็นสมบัติที่บรรพบุรุษของพีร์ฝากไว้กับบรรพบุรุษของ ซอนญา เพราะแท้ที่จริงแล้วซอนญามีพ่อเป็นคนไทย ที่สืบเชื้อสายยาวนานขึ้นไปถึงสมัยอยุธยา และแหวนวงนั้นก็คือแหวนของปู่โสมฝากไว้กับเจ้าพระยาเสนาภคามาใหม่ให้ชุนพิชิตพลผู้เป็นลูกชาย โรซี่บอกให้พีร์รักษาแหวนไว้ให้ดี เพราะจะเป็นเครื่องรางประจำตัวคุ้มครองไม่ให้มีอันตราย

ต่อมาทั้งพิมาลาและพีร์มีเหตุที่ต้องกลับประเทศอย่างเร่งด่วน ซอนญาขอตามมาด้วย เมื่อกลับถึงเมืองไทย พิมาลาฝันร้ายถึงวิญญาณทวดเพียนอีก ทวดเพียนอ้อนวอนด้วยน้ำตานองหน้าให้ช่วยปลดปล่อยตน พิมาลาเชื่อโดยไม่มีข้อแม้ และได้ไปปรึกษากับพีร์ ซึ่งพีร์ก็เชื่อและรู้ถึงเรื่องในอดีตเช่นกัน เพราะแหวนที่เขาได้มามากนำพาเขาให้เห็นอดีตของตัวเองเสมอ

โยธินเร่งรัดการแต่งงาน แต่พิมาลาพยายามหาทางเลี่ยง โยธินจึงบีบพิมาลาผ่านทางพ่อ คือ พลโทพิชัย และพ่อไปบีบพิณทองผู้เป็นซู้รักอีกที จนกระทั่งวันหนึ่งโยธินรู้เรื่องสมบัติ เพราะขุนพิทักษ์ก็ต้องการหาตัวตายตัวแทนเช่นกัน จึงเอาสมบัติมาหลอกล่อโยธิน ด้วยความโลภครอบงำ โยธินจึงปรึกษากับเมธิ ซึ่งมีเพื่อนชื่อโทนี่ เป็นนักโบราณคดีที่ศึกษาเรื่องกรุงแตก โทนี่รู้จักกับจามชวายุธยาอีกคนหนึ่งซึ่งมีความเชื่อว่าสมบัติกรุงแตกส่วนหนึ่งเป็นของบรรพบุรุษของตน และทั้งหมดก็มารวมตัวกันเพื่อล่าสมบัติ โยธินอยากให้พิมาลาไปด้วย แต่ตอนแรกพิมาลาไม่ยอม จนกระทั่งเธอเห็นแม่ลักลอบเป็นซู้กับพ่อของโยธิน พิมาลาเสียใจมาก จึงตัดสินใจเดินทางไปกับโยธิน ในระหว่างนั้นพีร์อยู่เคียงข้างปลดปล่อยโยธิน และเป็นห่วงพิมาลาจึงตามไปด้วย ส่วนซอนญาอ้างว่าจะไปสืบเรื่องราวบรรพบุรุษตัวเองต่างๆ ที่ความจริงตามพีร์ไป

ระหว่างการเดินทางทั้งหมดได้พบกับอันตรายนานาประการ เช่น ภูหลามยักษ์ไฟป่า มนุษย์กินคน ช้างงาเดี่ยว ฯลฯ แต่ก็รอดปลอดภัยหลังจากผจญภัยกันจนล้มลุกคลุกคลาน พีร์กับพิมาลาเริ่มมองเห็นอดีตชาติของตนที่เคยรักกันมาก่อน จนปะติดปะต่อได้ความว่าพีร์เป็นลูกชายของราชครูโสม และพิมาลาเป็นลูกของนางเพียนที่เป็นคู่เวรกันมา เพราะราชครูฆ่านางเพียน พีร์ได้รับรู้ถึงความกล้าหาญของบรรพบุรุษของตนเอง ในขณะที่พิมาลากลับต้องเสียใจที่รู้ว่าบรรพบุรุษของตนต้องมีจุดจบอย่างไร พิมาลาพยายามอ้อนวอนให้ดวงวิญญาณทวดเพียนและขุนพิทักษ์บรรพบุรุษของโยธินให้เสียสละต่อแผ่นดินฟ้าสมบัติต่อไป แต่ไม่สำเร็จเพราะทั้งสองวิญญาณยังต้องการจะเป็นอิสระจากปู่โสมให้ได้

ทั้งหมดเดินทางจนถึงเทวาลัยร้าง ปู่โสมรักษาสมบัติของชาติอย่างถาวรวิญญาน แต่ปู่โสมไม่ใช่มีศรัทธาจากภายนอกเท่านั้น แต่ยังมีขุนพิทักษ์และนางเพียนอีก ทวดเพียนมาเข้าฝันพิมาลาให้โจมตีปู่โสมในวันพระใหญ่ที่ปู่โสมต้องจำศีล แต่พิมาลาเก็บข้อความนั้นเงียบไว้ไม่บอกใคร ขุนพิทักษ์จึงพยายามติดต่อบอกความลับที่จะเอาชนะปู่โสมกับโยธิน เมื่อถึงวันพระใหญ่กลุ่มของเมธิใช้เวทมนต์เข้าไปถึงสมบัติแล้วพากันหนีเข้าไปแดนเขมร เมธิได้ขอความช่วยเหลือจากเหล่านางอัปสรที่ดูแลบริเวณเทวาลัยในเขมร ให้ช่วยป้องกันการติดต่อของปู่โสมด้วย ปู่โสมกับบริวารตามมาถึงแดนเขมร แต่ก็ไม่สามารถจะเข้าไปได้ เพราะเหล่านางอัปสรกันไว้ ปู่โสมจึง

เจราต่อรอง จนกระทั่งนางอัปสรฯเข้าใจและยอมให้ปู่โสมผ่านด่านเข้าไปเล่นงานเมธิดี ในที่สุดราชครูหรือปู่โสมก็เป็นฝ่ายมีชัย เมธิดี โทนี ตายตกไปตามๆ กัน รวมทั้งซอนญาด้วย

ในขณะนั้นเอง ขุนพิทักษ์และนางเพ็ญก็บังคับโยธินให้จับพี่ไป พิมาลาจึงตามไปด้วย พี่สู้กับโยธิน โยธินเสียชีวิต เหลือแต่พี่และพิมาลา ซึ่งพอดีกับการเป็นตัวตายตัวแทนของขุนพิทักษ์และนางเพ็ญ แต่วิญญานสังหารใครไม่ได้จึงมีเพียงคนหนึ่งเท่านั้นที่จะตายเพราะน้ำมืออีกคน พี่ต่อรองขอแลกด้วยชีวิตเดียว ขุนพิทักษ์กับนางเพ็ญจำต้องยอมหลังจากถกเถียงกัน เพราะไม่มีทางเลือก พี่ยอมตายโดยให้พิมาลาฆ่า ส่วนพิมาลาเช่นกันเธอก็เต็มใจเป็นผู้ถูกแลกเปลี่ยนวิญญาณโดยให้พี่เป็นผู้ฆ่า พี่ถือปืนจะฆ่าตัวเอง พิมาลาแย่งปืนด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน เสียงปืนดังขึ้นหนึ่งนัด และพิมาลาต้องกลายเป็นตัวตายตัวแทนของนางเพ็ญผู้เป็นแม่ในชาติก่อน ส่วนพี่ก็บวชเป็นพระในพุทธศาสนา วันเวลาผ่านไปถึงยี่สิบปี นางเพ็ญมาเกิดอีกครั้งแต่ต้องตกอยู่ในสภาพของขอทานสกปรกแผลพุพองเต็มตัว แต่สำหรับพี่และพิมาลาแล้วเขาทั้งสองก็ได้มาเจอกันอีกครั้ง

4.8.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องด้วยความสูญเสียจากการถูกรุกรานของชนชาติไทย จนทำให้นายทหารและนางกำนัลกลุ่มหนึ่งต้องสละชีวิตตนเองเพื่อฝ่าสมบัตินี้ของชาติ แต่ในจำนวนนั้นก็มีผู้ไม่เต็มใจฝ่าสมบัตินี้ และพยายามหาทางปลดปล่อยตัวเองด้วยการติดต่อลูกหลานที่มาจากในภพปัจจุบันให้กลายเป็นตัวตายตัวแทนซึ่งก็คือพระเอกและนางเอก

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) พระเอก – นางเอกมาเกิดในภพปัจจุบัน แต่ทั้งสองก็มีเรื่องราวในอดีตชาติที่เชื่อมโยงกัน และติดตามมาจนถึงปัจจุบันด้วย โดยไม่นานทั้งคู่ก็เริ่มสงสัยในความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับตัวเอง และพยายามสืบหาความจริง โดยมีตัวละครผู้ร้ายในอดีตชาติคอยบอกด้วยพลังจากอำนาจลึกลับ

ค. ขั้นภาวะวิกฤต (Climax) พระเอก – นางเอกตัดสินใจเดินทางไปยังสถานที่ลึกลับ เพื่อหาความจริง โดยถูกตัวละครผู้ร้ายทั้งจากอดีตชาติและปัจจุบันชาติคอยทำร้าย จนกระทั่งนางเอกต้องสละชีวิตเพื่อเป็นตัวแทนของตัวละครผู้ร้ายในอดีตชาติฝ่าสมบัตินี้ของชาติสืบไป

ง. **ชั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action)** พระเอกเสียใจมาก จึงตัดสินใจบวชเพื่อหันมาพึ่งความสงบร่มเย็นของพุทธศาสนา

จ. **ชั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)** พระเอก – นางเอกได้พบกันอีกครั้งบนสวรรค์และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ส่วนตัวละครผู้ร้ายประสบเคราะห์กรรมในชีวิตแสนสาหัส

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์” ปรากฏอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) และอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) โดยอุดมการณ์ชาตินิยมสะท้อนให้เห็นถึงความรักชาติ รักแผ่นดินของตัวละคร จนถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อปกป้องรักษาทรัพย์สมบัติของชาติ แม้ว่าจะต้องทุกข์ทนกับความเจ็บปวดทรมานอย่างแสนสาหัสก็ตาม โดยเรื่องได้ถูกผูกโยงกับอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในเรื่องของความเชื่อในภพกรรม อดีตชาติ ปัจจุบันชาติ และการเวียนว่ายตายเกิด รวมทั้งการแสวงหาความสุขเพื่อปลดปล่อยตัวเองให้หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงด้วยการเข้าสู่ธรรมของตัวละครในตอนท้ายเรื่องด้วย

4.8.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์” คือ “ความรักและการเสียสละเพื่อชาติ เพื่อแผ่นดินจะนำมาซึ่งความสุขเปรมปรีดิ์ในใจ” จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ที่ปรากฏจากตัวละครหลักของเรื่องที่อยู่ในอดีตชาตินั้น มีความรักชาติรักแผ่นดินอย่างมาก ถึงขนาดยอมสละชีวิตตัวเองเพื่อเก็บรักษาสมบัติของแผ่นดินไว้ ส่วนใครที่คิดทรยศหักหลัง และเอาสิ่งที่เป็นของชาติไปเป็นของตนก็ต้องพบกับหายนะ และจุดจบในชีวิต

4.8.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- **อดีตชาติ – ปัจจุบันชาติ** สะท้อนอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ที่มีความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ภพชาติ โดยตัวละครหลักมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลในอดีตชาติที่ต้องการติดต่อกับตนเองที่มาจากเกิดในภพปัจจุบัน เป็นเหตุให้ตัวละครหลักเกิดความสับสนขัดแย้งภายในตนเอง จึงตัดสินใจออกตามหาความจริงเกี่ยวกับอดีตชาติของตนเอง จนนำตัวเองเข้าไปสู่วังวนของเหตุการณ์ที่ยากจะหาคำตอบ และในที่สุดตัวละครหลักต้องจบเสียชีวิตลงเพราะยอมกลายเป็นตัวตายตัวแทนของแม่ในอดีตชาติ

- พุทธศาสนา – ไสยศาสตร์ เป็นคู่แข่งที่เกิดขึ้นในเรื่อง โดยฝ่ายหนึ่งยึดมั่นในการทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ อยู่ในศีลธรรม แต่อีกฝ่ายหนึ่งกับใช้คาถาอาคม มนต์ดำ ในการทำร้ายผู้อื่น และให้ได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการ (ทรัพย์สมบัติ) ในความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) และอุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) ในเรื่อง

- ความต้องการ – ความพอเพียง เป็นคู่แข่งที่เกิดจากความขัดแย้งของตัวละครสองฝ่ายคือ “ปุโรหิต” กับ “คนที่มาขอสมบัติ” ที่ทำให้เกิดการต่อสู้กันในเรื่อง กล่าวคือ ตัวละครผู้ร้ายจะมีความต้องการไม่สิ้นสุด โลกในทรัพย์สมบัติมหาศาลที่ไม่ใช่ของตัวเอง ไม่รู้จักใช้ชีวิตด้วยความพอเพียง จึงทำให้ต้องพบกับจุดจบในชีวิต ความขัดแย้งนี้ปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่เป็นสาเหตุให้คนมากมายที่ต้องการในทรัพย์สินเงินทองต้องจบชีวิตลง เพราะความโลภของตัวเอง

- ความรักชาติ – ความรักตนเอง เป็นคู่แข่งที่สะท้อนอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) จากการสละชีวิตของตัวละครในอดีตที่มีความรักชาติ รักแผ่นดินของตัวเองมาถึงกับยอมตายเพื่ออยู่ใต้อำนาจของแผ่นดินไม่ให้ใครมาเอาใช้เพื่อประโยชน์ของตัวเอง แต่ในทางตรงกันข้ามก็ยังคงมีตัวละคร (ผู้ที่มาขอ สมบัติ) ที่รักตนเองมากกว่า เห็นแก่ตัวเอง และพยายามเอาของที่เป็นของชาติไปเป็นของตัวเอง เพื่อประโยชน์สุขของตัวเอง

- ชนชั้นสูง – ชนชั้นล่าง สะท้อนถึงอุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) เห็นได้จากความสามารถในการสั่งเป็นสั่งตายของชนชั้นกษัตริย์ หรือแม้กระทั่งชนชั้นสูงอย่างราชครูปุโรหิต ท่านเจ้าพระยาที่มีอำนาจในการสั่งให้นางกำนัลสละชีวิตเพื่อชาติ เพื่อแผ่นดิน อีกทั้งนางกำนัลเหล่านั้นยังต้องให้ความเคารพเชื่อฟังคำสั่งปุโรหิตอย่างมาก แม้กระทั่งทั้งหมดกลายเป็นดวงวิญญาณแล้วก็ตาม

4.8.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“พีร์” ในอดีตคือ “ขุนพิชิตพล” ลูกชายของปุโรหิต หรือราชครู เป็นทหารที่จงรักภักดี ต่อสู้กับข้าศึกจนตัวตาย และในภพปัจจุบันเป็นเลขาท่านทูตประจำประเทศสเปน มี

จิตใจดีงาม เข้มแข็ง และมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ภายหลังจากสงครามโลกโยหันหน้าเข้าหาทางธรรม เพื่ออุทิศกุศลให้กับหญิงคนรัก ตัวละครนี้จึงปรากฏอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) และอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ที่สะท้อนให้เห็นจากลักษณะนิสัย และการกระทำของตัวละคร

“ปูโสม” เป็นตัวละครที่สะท้อนอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ชัดเจนที่สุด เนื่องจากปูโสมนั้นเป็นราชครูผู้จงรักภักดีสมัยอยุธยา เสียสละเพื่อชาติ เพื่อแผ่นดินยอมสละชีวิตตัวเองเพื่อเฝ้าทรัพย์สมบัติของชาติ และป้องกันทรัพย์เหล่านั้นจากคนโลกที่คิดจะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่ยอมไปผูกไปเกิดแม้ว่าระยะเวลาจะล่วงเลยเป็นร้อยๆ ปี

ข. นางเอก (Heroine)

“พิมาลา” สาวไทยที่ได้ทุนไปเรียนต่อที่ประเทศสเปน เป็นคนเรียบร้อย มีความกตัญญู ในอดีต คือ “มณี” คนรักของขุนพิชิตพล รักในความเป็นไทย ยึดมั่นในศาสนา เชื่อในเรื่องเวรกรรม ภพชาติ และมักทำบุญตักบาตรอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติที่ล่วงลับเสมอ ตัวละครนี้เห็นชัดว่ายึดถือในอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) เนื่องจากเป็นตัวละครที่เลื่อมใสใกล้ชิดกับธรรมะ และคำสอนในพุทธศาสนา ยึดมั่นในการทำดี ปฏิบัติตนในวิถีของชาวพุทธเป็นกิจวัตร

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“ทวดเพียน” ในอดีตตอนยังไม่ตาย เป็นคนอยุธยาแต่พออยุธยาแตกก็พยายามขโมยสมบัติของแผ่นดินไปเป็นของตัวเอง แต่หนีไม่รอด ถูกฆ่าตายและมาเป็น วิญญาณร้ายที่เฝ้าสมบัติของแผ่นดินด้วยความไม่เต็มใจ และพยายามหาทางปลดปล่อยตัวเองตลอดเวลา โดยการหาตัวตายตัวแทน

“ขุนพิทักษ์” เป็นคู่กับทวดเพียนในอดีตสมัยอยุธยา พยายามขโมยสมบัติอยุธยาหลบหนีไปพร้อมกับทวดเพียน แต่ก็หนีไม่รอด ทำให้ต้องกลายมาเป็นวิญญาณเฝ้าสมบัติด้วยความไม่เต็มใจเช่นกัน

“โยธิน” ในอดีตเป็นทหารสมัยอยุธยา ในชาติปัจจุบันเป็นคู่หมั้นของนางเอก เป็นคนเจ้าชู้ คิดถึงแต่ตัวเอง เห็นแก่ตัว เป็นคนโลภในทรัพย์สินเงินทอง ทำทุกอย่างเพื่อขจัดศัตรูที่คิดว่าจะมาแย่งสมบัติที่ไม่ใช่ของตัวเองไป

“เมธี และจาม” เป็นพวกเดียวกับโยธิน มีอำนาจเวทมนต์คาถาทางไสยศาสตร์ มีความโลภในทรัพย์สินสมบัติ นอกจากนี้จามแท้จริงแล้วยังเป็นผีดิบด้วย

ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ทั้งหมดในเรื่องเป็นตัวละครที่ยึดถือในอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เป็นหลัก ด้วยเพราะความโลภในทรัพย์สินเงินทอง และสมบัติมหาศาลของชาติ จึงดิ้นรนและพยายามนำมาเป็นของตัวเอง จนสุดท้ายก็ต้องพบกับจุดจบของชีวิตที่น่าเวทนา นอกจากนี้ตัวละครผู้ร้ายในภพปัจจุบันยังปรากฏอุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) ด้วย เนื่องจากการเข้าไปค้นหาสมบัตินั้น ตัวละครผู้ร้ายได้ใช้เวทย์มนตร์คาถาทางไสยศาสตร์ที่มีติดตัวเป็นเครื่องมือช่วยเหลือเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการ

4.8.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านพระเอก ที่กรุงเทพฯ เป็นบ้านที่มีเนื้อที่กว้างขวาง ตกแต่งเรียบง่าย มีข้าวของเครื่องใช้ครบครัน สะดวกสบาย โดยฉากบ้านพระเอกไม่ปรากฏอุดมการณ์ใดๆ

- บ้านนางเอก เป็นบ้านเก่าตกแต่งแบบสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นบ้านหลังใหญ่ มีพื้นที่ในบริเวณบ้าน ช่างของเครื่องใช้เป็นของเก่าแก่ โดยฉากบ้านนางเอกไม่ปรากฏอุดมการณ์ใดๆ

- กรุงศรีอยุธยา เป็นฉากที่สะท้อนภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในยุคนั้น เป็นภาพชีวิตที่เรียบง่าย แต่มีการแบ่งชนชั้นชัดเจน โดยในบ้านของเจ้าขุนมูลนายจะมีบริวารคอยรับใช้มากมาย มีการเรียกบุคคลตามยศอาบรรดาศักดิ์ที่ได้รับแต่งตั้ง ฉากนี้จึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) อย่างชัดเจน นอกจากนี้ฉากที่เกิดในสมัยกรุงศรีอยุธยายังสะท้อนอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ด้วย เพราะในฉากแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาในอดีตของ

ชาติไทย ที่เดิมมีความสงบสุขร่มเย็น จนกระทั่งถูกฆ่าศึกถูกรานและบรรพบุรุษต้องสละชีวิตตนเอง เพื่อปกป้องประเทศจากศึกด้วยความเข้มแข็ง และเต็มใจอย่างยิ่งโดยไม่คำนึงถึงชีวิตตนเอง

ข. สถานที่ทำงาน

- ประเทศสเปน เป็นที่ทำงานของพระเอกในเรื่อง และเป็นที่ยี่สิบหนังสือของนางเอก เป็นสถานที่ที่ทำให้ทั้งคู่ได้มาเจอกัน เป็นฉากในกรุงแมดริด เมืองหลวงของประเทศ มีความเจริญรุ่งเรืองพอสมควร มีอารยธรรมและสถาปัตยกรรมเก่าแก่ จากการวิเคราะห์ฉากสถานที่ทำงาน (Setting) ไม่ปรากฏอุดมการณ์

- ฝันป่า ถ้ำ เป็นฉากที่เป็นธรรมชาติ โดยตัวละครจะใช้ชีวิตในป่า เพื่อออกตามหาความจริง และทรัพย์สมบัติ เป็นฉากที่มีความลึกลับ ซับซ้อน และมีอันตรายรอบด้าน รวมทั้งเป็นที่อยู่ของดวงวิญญาณผู้รักษาสมบัติด้วย จากการวิเคราะห์ฉากสถานที่ทำงาน (Setting) ไม่ปรากฏอุดมการณ์

4.8.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ดวงวิญญาณผู้รักษาสมบัติว่ากล่าวใจที่มาขโมยสมบัติให้กับต่างชาติ

ปู่โสม : สมบัติของชาติมึงจะเอาไปถวายให้ชาติอื่น คนชาติอื่นมันเป็นพ่อมึงจะอะ ถ้าเป็นพ่อมึงไปอยู่กับมัน อย่ามาอยู่แผ่นดินกู ที่นี่ไม่มีที่ให้มึงอยู่ กูปู่โสม ฝ่าทรัพย์แผ่นดินอยู่ที่นี่ มึงจำชื่อกูเอาไว้ให้ดี กูจะไม่วันยอมให้ทรัพย์ของแผ่นดินตกไปอยู่ในมือของคนขายชาติคนใดเป็นอันขาด

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ในตัวละครปู่โสม ที่มีความหวงแหนในทรัพย์สมบัติของแผ่นดิน รักชาติ และยอมสละทุกอย่างเพื่อชาติ โดยไม่ให้ใครที่ไม่หวังดีต่อประเทศเข้ามาย่ำกรายได้

ข. ดวงวิญญาณผู้รักษาสมบัติคุยกันเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิด

- นางเพียน : ช่างน่าแปลกซะเหลือเกินนะเจ้าคะ ว่าคนที่เรารู้จักในชาตินี้เค้ามาอยู่
รวมกันในชาติต่อๆ ไปได้ยังไง
- ปู่โสม : นี่มันเป็นเรื่องดาของการเวียนว่ายตายเกิด คนที่เกิดด้วยกันในชาติใด
ภพใด ก็คือว่าทำบุญทำกรรมร่วมกันมา ถ้าเป็นบุญก็เกิดมารักกัน ถ้า
เป็นกรรมก็เกิดมาเกลียดกัน เป็นศัตรูกัน เมื่อชาติหนึ่งทำบุญต่อกันแล้วก็
จะต่อกันไปทุกชาติไม่มีวันสิ้นสุด ดังนั้น คนเรามีใครที่เกิดมาเป็นพ่อ เป็น
แม่ เป็นลูก เป็นพี่ เป็นเมีย ก็จงระลึกเอาไว้เถอะว่าเมื่อชาติก่อนเราก็เกิด
มาพร้อมกับคนเหล่านั้นนั่นแหละ

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ที่มีความ
เชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด การทำบุญอุทิศส่วนกุศล ภาวชาติ และกรรม

ค. พระเอกนางเอกคุยกันเรื่องการสวดมนต์

- พีร์ : เมื่อก็คุณพิมาลาสวดมนต์บทธะอะไรหรือครับ
- พิมาลา : สวดชินบัญชรค่ะ
- พีร์ : สวดแล้วเป็นอย่างไรหรือ
- พิมาลา : เป็นคาถาที่ศักดิ์สิทธิ์นะคะ เป็นคำภาวนาพระพุทเจ้ากับพระอรหันต์
องค์ต่างๆ ให้คุ้มครองเราไม่ให้เกิดอันตรายค่ะ
- พีร์ : คุ้มครองใครบ้างหรือครับ
- พิมาลา : ก็คุ้มครองคนที่สวดกับคนที่ภาวนาถึงนั่นแหละค่ะ
- พีร์ : แล้วถ้าสวดแล้วยังมีคนอันตรายอยู่ล่ะครับ
- พิมาลา : ก็แสดงว่าเรายังมีกรรม ซึ่งเป็นการกระทำของเราที่ทำไว้ก่อนหน้านี้ ก็
ทำให้เกิดอันตรายได้ค่ะ เราฝึกกรรมไม่ได้หรือคะ

บทสนทนา (Dialogue) ปรากฏอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในตัวละคร
นางเอกที่มีความเชื่อ และเลื่อมใสในพุทธศาสนา และความเชื่อในเรื่องเวรกรรม ที่เชื่อว่าใครทำ
อย่างไรย่อมได้รับผลตอบแทนอย่างนั้น

ง. ตัวละครผู้รักษาสมบัติคุยกับเจ้าแม่ผู้พิทักษ์เทวาลัยเขมร เพื่อขอสมบัติชาติ
กลับคืน

- เจ้าแม่ : เราเห็นใจในบ้านเมืองของท่าน แต่เวลาล่วงเลยมา 200 กว่าปี ท่านยังไม่
หลุดจากสภาพการเสียดกรุงอึกฤา
- ปู่โสม : ฝ่าบาทไม่อาจพูดได้เลยว่าเราหลุดพ้นแล้ว แม้เราจะไม่มีผู้ครอบครอง
แม้เราจะขึ้นชื่อว่าเป็นอิสระ แต่ฝ่าบาทมองไปรอบด้านเห็นชัดแจ้วว่ากรุง
ของเราถูกครอบงำจนหมดสิ้นแล้ว การครอบงำนั้นมาจากดินแดนอันไกล
โพ้น จากผู้คนที่เจริญกว่าเรา
- เจ้าแม่ : ยังมีชนชาติใดที่อ้างว่าเจริญกว่าชนชาติใดอึกฤา แต่ละชนชาติย่อมมีวิถี
ของตนเอง และเหมาะสมกับตนเอง
- ปู่โสม : กาลเช่นนั้นปรากฏขึ้นแล้วในบ้านเมืองของฝ่าบาท ผู้คนในบ้านเมืองของ
ฝ่าบาทปรารถนาที่จะดำเนินตามวิถีของคนไกลโพ้น
- เจ้าแม่ : วิถีแห่งชีวิตที่ว่านั้นคืออะไร
- ปู่โสม : วิถีแห่งชีวิตที่ว่านั้น คือ สิ่งที่เรียกว่าความทันสมัย วัตถุสิ่งของ ที่เรียกว่า
เครื่องอำนวยความสะดวก และอบายมุขที่ทำให้มัวเมาและหลงใหล วิถี
เหล่านั้นนำพาให้บ้านเมืองของฝ่าบาทไปสู่ความเสื่อมยิ่งกว่ายุคใด
ความเสื่อมเกิดจากความไม่พอ ผู้คนในกรุงของฝ่าบาทมีความต้องการ
ไม่สิ้นสุด
- เจ้าแม่ : ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง เราเห็นใจท่าน การถูกครอบงำไม่มีที่สิ้นสุดเป็น
อันตรายยิ่งนัก เพราะนำมาซึ่งการฉ้อกลโกง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มี
อำนาจ เอล่ะ เราไม่ปรารถนาในทรัพย์เหล่านี้ เราขออวยพรให้ท่านปลด
แอกความไม่พอเพียงของคนในกรุงท่านให้สำเร็จด้วยเถิด

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ในตัวละคร
ที่ต้องการรักษาความเป็นเอกราชให้กับชาติไทย และไม่ต้องการให้ชาติถูกครอบงำด้วยชนชาติอื่น
ที่ไม่ปรารถนาดีกับชนชาติเราอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังสะท้อนอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง
(Self-sufficiency Ideology) ด้วยการพูดถึงความพอใจ พอเพียง ไม่โลภ เพราะคนที่ไม่รู้จักพอก็จะ
ทำให้ตนเองและประเทศชาติได้รับความเสียหายโดยง่าย

4.8.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ปู่โสม นายทหารผู้จงรักภักดีต่อประเทศชาติ” ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) เนื่องจากการเล่าถึงทรัพย์สินสมบัติเก่าแก่ของชาติที่มีคนสละชีวิตเฝ้าไว้ไม่ให้ถูกแย่งชิงไป โดยคนเหล่านั้นต้องจองจำตัวเองเป็นร้อยปีโดยไม่ได้ไปสุดไปเกิด เป็นความเสียสละตนเอง เพื่อชาติ เพื่อแผ่นดิน ปกป้องทรัพย์สินสมบัติด้วยชีวิต ถือเป็นการทำงานที่อันยิ่งใหญ่และเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อชาติ และพระมหากษัตริย์

4.8.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์” ปรากฏ อุดมการณ์ทางการเมือง 1 อุดมการณ์ อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 2 อุดมการณ์ และ อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 3 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง	- ชาตินิยม		- พุทธศาสนา
แก่นเรื่อง	- ชาตินิยม		
ความขัดแย้ง	- ชาตินิยม	- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- พุทธศาสนา
ตัวละคร	- ชาตินิยม	- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- พุทธศาสนา - ไสยศาสตร์ - ศักดินา
ฉาก	- ชาตินิยม		- ศักดินา
บทสนทนา	- ชาตินิยม	- เศรษฐกิจพอเพียง	- พุทธศาสนา
มุมมองการเล่าเรื่อง	- ชาตินิยม		

ตารางที่ 4.8.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์”

ก. อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

- อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) เป็นอุดมการณ์หลักของเรื่อง ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ฉาก (Setting) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) โดยนำเสนอความรักชาติ รักแผ่นดิน ความหวงแหนในทรัพย์สินสมบัติของชาติ และการสละชีวิตเพื่อชาติ

ข. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) และตัวละครผู้ร้าย (Villains) โดยนำเสนอความโลภของมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะความโลภในทรัพย์สินเงินทองที่ไม่ใช่ของตัวเอง พยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาครอบครอง แต่ในที่สุดก็ต้องพบกับจุดจบที่เวทนา

- อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ปรากฏในบทสนทนา (Dialogue) ของตัวละครปุโสมนในตอนท้ายเรื่อง ที่กล่าวสรุปว่าหากคนเรามีความพอใจ และรู้จักความพอเพียง และใช้ชีวิตอย่างพอดี ก็จะทำให้ตนเองมีความสุข และจะนำพาให้ชาติสงบสุข ร่วมเย็นตามไปด้วย

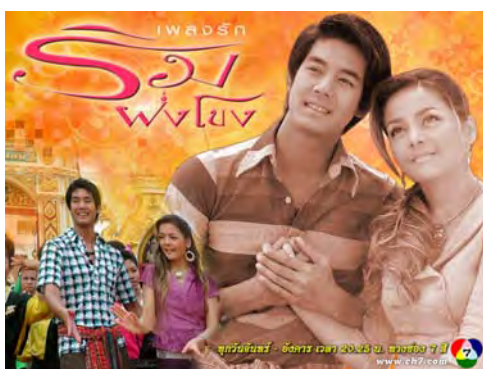
ค. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครนางเอก (Heroine) และบทสนทนา (Dialogue) ที่นำเสนอความคิดความเชื่อทางพุทธศาสนาในเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิด ภพกรรม อดีตชาติปัจจุบันชาติ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับ และการปฏิบัติตนในวิถีชาวพุทธเป็นกิจวัตร เช่น การสวดมนต์ ตักบาตร เป็นต้น

- อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) ปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villains) ที่พยายามต่อต้านพุทธศาสนา และใช้ไสยศาสตร์ เวทย์มนตร์คาถา มนต์ดำ เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตัวเองต้องการ

- อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) ปรากฏอยู่ในฉาก (Setting) และตัวละคร (Character) ที่สะท้อนอุดมการณ์ศักดินา ในเรื่องของการยกย่องบุคคลที่มีสถานบรรดาศักดิ์ เช่น ท่านราชครูปู่โสม โดยตัวละครจะใช้คำพุดยกย่อง ให้เกียรติมากกว่าบุคคลอื่น และโดยเฉพาะในฉากสมัยกรุงศรีอยุธยาจะมีการแบ่งชนชั้นของตัวละครระหว่างผู้มีสถานบรรดาศักดิ์กับบุคคลธรรมดาอย่างเห็นได้ชัด สังเกตได้จากการเรียกค่านำมาหน้าชื่อ และกิริยาอาการที่แสดงออกมาของตัวละคร

4.9. ละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง”

ภาพที่ 4.9.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง”

4.9.1 เรื่องย่อ

เมื่อ 20 ปีที่แล้ว “จิมมี่” กับ “คำม่วน” สบายนรักกันที่พระธาตุพนมว่าถ้าเสริ้จตุระจากนครพนมจะกลับมาแต่งงานอยู่กินด้วยกัน แต่สุดท้ายจิมมี่ไม่กลับมาตั้งคำสบายน “ท่านทองใบ” ที่แอบหลงรักคำม่วนอยู่จึงยกขบวนชนหมากมาสู่ขอแทน แต่คำม่วนปฏิเสธ โดยบอกว่าเธอท้องกับจิมมี่แล้ว จากนั้นคำม่วนจึงแบกท้องไปใช้ชีวิตใหม่ที่บ้านน้ำก่ำ โดยมีท่านทองใบคอยให้ความช่วยเหลือจนเธอคลอดลูก ออกมาชื่อ “จำปา” เมื่อโตเป็นสาว จำปายึดอาชีพเป็นไกด์พานักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาพักที่ท่านทองใบโฮมสเตย์ไปเที่ยวตามที่ต่างๆ โดยมี “สะเดา” เด็กที่คำม่วนเก็บมาเลี้ยงคอยเป็นผู้ช่วย ซึ่งคำม่วนไม่เคยพูดเรื่องพ่อให้จำปาฟังสักครั้ง โดยอ้างว่าพ่อตายไปแล้ว จนวันหนึ่งจำปาพานักท่องเที่ยวมาเที่ยวงานไหลเรือไฟ และได้เจอ “พิณ” นักร้องในวงดนตรีของ “ครูสมาน” กำลังโชว์การเล่นดนตรีพื้นบ้านอยู่ แรกเห็นพิณก็ตกหลุมรักจำปาในทันที โดยคิดว่าจำปาเป็นชาวต่างชาติ จึงวานให้ “ลำลี” ฝรั่งผิวดำเพื่อนสนิทเป็นล่ามให้ แต่สุดท้ายถึงได้รู้ว่าจริงๆ แล้วจำปาพูดภาษาอีสานได้

ลูกเคน พ่อของพิณเริ่มตามองไม่เห็น อาศัยสานเครื่องใช้ทำเครื่องดนตรีขายตาม เทศกาลต่างๆ พอเลี้ยงชีพ ให้การสนับสนุนลูกชายอย่างเต็มที่ในเรื่องการเล่นดนตรีอีสาน ส่งผลให้ พิณมีฝีมือในการตีพิณไม่เป็นรองใคร จนวันงานไหลเรือไฟพิณกับจำปาได้เจอกันอีกครั้งและ ความรักของทั้งคู่ก็ได้ก่อตัวขึ้น ทั้งคู่ต่างเป็นกำลังใจให้กัน และพากันไปสาบานต่อหน้าพระธาตุ พนมว่าจะรักกันจนตาย โดยจำปาหารู้ไม่ว่าพ่อกับแม่ก็เคยสาบานแบบนี้มาก่อนเช่นกัน เมื่อคำ ม่วนรู้ว่าจำปาไปสาบานกับพิณจึงโกรธ และหลุดปากมาว่าเคยสาบานกับพ่อของจำปาแบบนี้ แต่ สุดท้ายพ่อของจำปาก็ผิดสัญญา จำปาจึงได้รู้ความจริงว่าพ่อของเธอยังไม่ตาย

ที่ริมฝั่งโขง จ.นครพนม มีรีสอร์ทกำลังก่อสร้างใหม่ เจ้าของเป็นชาวต่างชาติชื่อ “จิมมี่” มีเมียชื่อ “ผกามาศ” และ ลูกติดเมียชื่อ “รสริน” ซึ่งทั้งรสรินกับผกามาศมานครพนม เพราะ หวังสมบัติที่จิมมี่สัญญาไว้ว่า ถ้ารีสอร์ทที่นี้เสร็จเมื่อไหร่จะมาใช้ชีวิตบั้นปลายอยู่ที่นี้ และจะยก สมบัติทั้งหมดที่กรุงเทพฯ ให้ และที่นี้เองทำให้รสรินได้พบกับ “อดิศร” สถาปนิกหนุ่มคุมคนงาน ก่อสร้างและชื่นชอบกันที่ที่ได้เห็น

ในวงดนตรีของครูสุมาน มีนักร้องมาใหม่ชื่อ “ลำดวน” เธอชอบพิณตั้งแต่แรกเห็น และตามติดพิณแจ จนทำให้จำปาเข้าผิดวังหนีออกมา และชนเข้ากับอดิศรอย่างจัง เมื่อแรกพบ อดิศรก็นึกชอบจำปาในทันที

สำลากับพิณไปทำงานเป็นวิศวกรก่อสร้างที่รีสอร์ท โดยรู้แต่เจ้าของคือนายฝรั่ง ที่นี้พิณกับอดิศรคุยกันถูกคอกจึงสาบานเป็นเพื่อนกัน ส่วนจำปามาหาพิณที่รีสอร์ท แต่ไม่เจอพิณ จึงเดินดูภายในรีสอร์ทไปเรื่อยๆ จนเจอกับอดิศร และได้คุยกันเรื่องผ้าขึ้นทอมือที่บ้านจำปาทำ อดิศรสนใจจึงขอให้จำปาช่วยพาไปเลือกผ้าที่ร้านแม่ของเธอที่บ้านน้ำก่ำ และชวนเธอมาเป็นผู้ช่วย ในการตกแต่งรีสอร์ท ในขณะที่พิณเล่นดนตรีได้ดีมากจนมีคนชวนไปประกวดร้องเพลงออก รายการโทรทัศน์ที่กรุงเทพฯ แต่พิณไม่ยอมไปเพราะไม่อยากจากจำปา

เมื่อจำปากับสะเดาเอาผ้ามาส่งที่รีสอร์ท จำปาเห็นไวโอลินของจิมมี่จึงหยิบขึ้นมา เล่นเป็นเพลงที่พ่อแต่ง จิมมี่ได้ยินเข้าถึงกับตกใจ รีบวิ่งมาหาตัวคนเล่น จำปากับสะเดาตกใจเลย รีบวางไวโอลินแล้วหนีไป ทิ้งให้จิมมี่ตะลึงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จิมมี่ให้อดีตรช่วยสืบจนรู้ที่อยู่ของคำม่วน และรู้ว่าจำปาคือลูก แต่เมื่อผลกามาารู้เรื่องเธอพยายามกีดกันทุกอย่าง เพราะกลัวว่าจะไม่ได้มรดก ถึงขนาดจ้างคนไปลักพาตัวจำปา แต่จิมมี่ คำม่วน ท่านทองใบ พิณ อติสร สะเดา และสำลี ก็ตามไปช่วยไว้ได้ทัน ทำให้จิมมี่ปรับความเข้าใจกับคำม่วนได้สำเร็จ แต่เหตุการณ์นี้จำปาได้รับบาดเจ็บ จนต้องไปรักษาตัวที่กรุงเทพฯ และมีอดีตรคอยดูแล จนทำให้พิณเข้าใจผิดไม่ไปพบจำปาอีก

หลังจากที่จำปาไปรักษาตัว พิณก็ตัดสินใจไปเป็นนักร้องที่กรุงเทพฯ เพื่อหาเงินมารักษาตาพ่อที่กำลังจะบอด แต่ทว่าเมื่อพิณกลับมาพ่อของเขากลับถูกรถชนเสียชีวิตแล้ว จำปาเมื่อรู้ข่าวก็รีบกลับมาที่นครพนมทันที แต่การกลับมาครั้งนี้กลับทำให้ทั้งสองเข้าใจผิดกันมากขึ้น และไม่ได้พบกันอีก

พิณกลายเป็นนักร้องดัง และกลับมาที่นครพนมอีกครั้ง ส่วนจำปาก็กลับมาเช่นเดียวกัน เพราะไม่สามารถหนีใจตัวเองได้ ทำให้ทั้งสองได้พบกัน และปรับความเข้าใจกันจนสำเร็จ

4.9.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) พระเอก – นางเอกพบกันโดยบังเอิญและต่างฝ่ายต่างถูกชะตากันและกัน

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) พระเอก – นางเอกได้รู้จักกันอีกครั้ง และต่างรู้ว่าชอบพอกัน จึงพากันไปสาบานรักต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ความรักของทั้งคู่ก็พบกับอุปสรรคจากตัวละครผู้ร้ายอยู่ตลอดเวลาที่คอยทำให้ทั้งสองเข้าใจผิดกัน

ค. ชั้นภาวะวิกฤต (Climax) ตัวละครผู้ร้ายทำให้พระเอก - นางเอกผิดใจกันจนกลายเป็นความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงถึงขีดสุด จนทำให้ทั้งสองต้องแยกจากกัน

ง. ชั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) พระเอกพยายามพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จในชีวิต และกลับมาขอคืนดีกับนางเอกอีกครั้ง

จ. ชั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending) พระเอก – นางเอก อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ตัวละครผู้ร้ายก็รับกรรมที่ก่อไว้

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) แสดงให้เห็นอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ชัดเจนที่สุด โดยสะท้อนระบบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับความรักที่คู่รักต้องมีความมั่นคงในรัก แม้ว่าจะต้องพบกับอุปสรรคและการเข้าใจผิดใดๆ ก็ตาม โดยหากความรักของคนทั้งสองมีความมั่นคงและแน่วแน่แล้วก็จะสามารถผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ไปได้ นอกจากนี้ในโครงเรื่องยังปรากฏ อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ที่นำเสนอในแง่ของการให้ความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพุทธศาสนา และใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในด้านความรักและการดำเนินชีวิต

4.9.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง” คือ “ความรักหนุ่มสาวที่จะต้องมีความเชื่อใจกันและการรักษาสัญญาที่ให้ไว้แก่กันถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาให้พบกับความสุขสมหวัง” จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) โดยแก่นนำของเรื่องคือความรักของพระเอกนางเอกที่ต้องฝ่าอุปสรรคจากการเข้าใจผิดโดยมีสาเหตุมาจากคนรอบข้าง โดยแก่นเรื่องได้นำเสนอหนทางที่ทำให้ผ่านพ้นอุปสรรคความรักของตัวละครไปได้ คือ ความเชื่อใจ ความไว้วางใจ และการรักษาสัญญาที่เคยให้ไว้ต่อกัน

4.9.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- การรักษาสัญญา – การผิดสัญญา เป็นคู่แย้งที่เกิดจากการสัญญาในเรื่องความรักของหนุ่มสาวที่ต่างฝ่ายต้องการให้ฝ่ายตรงข้ามรักษาสัญญา แต่บางครั้งความเข้าใจผิดโดยคิดว่าอีกฝ่ายผิดสัญญา ก็ทำให้เกิดความขัดแย้งกันได้โดยง่าย ความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ที่มีคำว่าสัญญาระหว่างคนสองคนเป็นองค์ประกอบสำคัญ

- ความเชื่อใจ – ความไม่เชื่อใจ เป็นคู่แย้งที่ถือเป็นบททดสอบในเรื่องของความรักหนุ่มสาว ซึ่งหากไม่มีความเชื่อใจกันแล้ว ความรักก็จะพบกับ การเข้าใจผิดและเกิดความขัดแย้งได้โดยง่าย ดังนั้น ความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ในแง่ของความไว้วางใจ เชื่อใจในคนรัก ซึ่งเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความรักที่ราบรื่นมั่นคง

- ความต้องการ – ความพอเพียง เป็นคู่แย้งที่เกิดกับตัวละครผู้ร้ายที่มีแต่ความอยากได้ในทรัพย์สินเงินทองของพ่อนางเอกจนทำร้ายนางเอกอย่างหนัก แต่สุดท้ายก็พบจุดจบในชีวิต เพราะไม่พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ ความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม

(Materialism and Consumerism) ในตัวละครผู้ร้ายที่หลงใหลในวัตถุสิ่งของ ทรัพย์สินเงินทอง และความความสะดวกสบายที่จะได้รับ จนยอมกระทำความผิดต่อผู้อื่นเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการ

4.9.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“พิณ นครพนม” พระเอกของเรื่องเป็นตัวละครที่สะท้อนอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) โดยตัวละครมีลักษณะภายนอกเป็นหนุ่มอีสาน เกิดที่จังหวัดนครพนม มีอาชีพเป็นนักดนตรีวงพื้นบ้านของจังหวัด รักในเสียงเพลงและเสียงพิณโดยอยู่ในวงที่มีชื่อเสียงของในจังหวัด มีความภาคภูมิใจและรักในอาชีพของตนเองมาก นอกจากนี้อุดมการณ์ที่ชัดเจนที่สุดของตัวละครนี้ คือ อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ตัวละครมีความมั่นคงในรัก รักใคร่รักจริง และซื่อสัตย์ต่อความรักเสมอ โดยตัวละครได้ทำการสาบานรักต่อหน้าพระพุทธรูป จึงสามารถแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในตัวละครอีกต่อหนึ่ง เพราะตัวละครมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ในองค์พระธาตุพนม และใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในด้านความรัก

ข. นางเอก (Heroine)

“จำปา” นางเอกของเรื่องเป็นตัวละครที่ปรากฏอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) และอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) โดยลักษณะภายนอกของตัวละครนั้นเป็นเด็กสาวลูกครึ่ง กำพร้าพ่อ มีแม่เป็นชาวนครพนม ใช้ชีวิตอยู่ริมน้ำโขง ตรงข้ามกับพระธาตุพนม มีอาชีพเป็นไกด์ทัวร์คอยดูแลนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัด และช่วยเหลือแม่เลี้ยงเดี่ยวของพ่อบุญธรรม ในด้านความรักนั้นตัวละครเป็นคนที่รักใคร่รักจริง ซื่อสัตย์ และมั่นคงในความรักอย่างมาก รวมทั้งให้ความสำคัญต่อคำสัญญาสาบานต่อหน้าองค์พระพุทธรูปในพุทธศาสนาซึ่งใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในด้านความรักไม่ต่างจากพระเอก

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“ลำดวน” สาวอีสาน แต่งตัวจัดจ้าน ไม่รักนวลสงวนตัว ชอบพินตั้งแต่แรกเห็น และคอยตามพิน และกีดกันจำปาไม่ให้เจอกับพิน จนทำให้จำปาเข้าใจผิดอยู่เสมอ ตัวละครนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์

“อดิสร” สถาปนิกหนุ่ม จากกรุงเทพฯ หลงรักจำปาแต่แรกเห็น และคอยกีดกันพิน จนทำให้พินเข้าใจผิดจำปาอยู่เสมอ แต่แท้จริงก็เป็นคนดีคนหนึ่ง คอยช่วยเหลือนางเอก ตัวละครนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์

“ผกามาศ” ภรรยาคนใหม่ของจิมมี่ ทำตัวไฮโซ เห็นแก่เงิน ใช้จ่ายของดีๆ แพงๆ ฟุ่มเฟือย ตัวละครทำทุกอย่างเพื่อให้ได้ทรัพย์สินเงินทองของสามีมาเป็นของตัวเอง โดยเหตุผลที่แต่งงานก็เพราะต้องการความสุขสบายจากความร่ำรวยของสามี จากลักษณะทั้งหมดของตัวละครจึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

“รสริน” ลูกสาวติดมากับผกามาศ แต่จิมมี่ก็รักเหมือนลูก เป็นคนฟุ้งเฟ้อเหมือนแม่ ชอบดูถูกคนจน และคนต่างจังหวัด ตัวละครนี้เป็นตัวละครที่คอยสนับสนุนผกามาศ ผู้เป็นแม่ โดยการกระทำของตัวละครเกิดจากคำสั่งและความต้องการของแม่ จึงไม่ปรากฏอุดมการณ์ชัดเจนนัก

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“สำลี” หญิงต่างชาติดำที่ชอบวิถีพื้นบ้านอีสาน เลี้ยย้ายมาอยู่ที่นครพนมถาวร และเป็นเพื่อนสนิทกับพิน อยู่ในวงดนตรีเหมือนกัน คอยช่วยเหลือพินในเรื่องความรักตลอด

“สะเดา” เด็กที่คำม่วนเก็บมาเลี้ยง จนกลายเป็นเพื่อนสนิทของจำปา คอยช่วยเหลือจำปาในเรื่องความรัก และเป็นลูกมือของจำปาในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

“ท่านทองใบ” คนพื้นบ้านอีสาน เป็นเจ้าของโฮมสเตย์แบบอนุรักษ์ หลงรักคำม่วนมาตลอด แต่ไม่สมหวัง คอยช่วยเหลือคำม่วนและเลี้ยงดูจำปามาจนโต

ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ทั้ง 3 คน แสดงให้เห็นอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ในลักษณะการรักถิ่นฐานบ้านเกิด และเล็งเห็นจุดดีจุดเด่นของท้องถิ่นที่ตนดำรงอยู่ และนำมาทำให้เกิดประโยชน์และพยายามคงรักษาไว้ซึ่งสิ่งดีงามให้เป็นที่กล่าวขานของคนถิ่นอื่น

จ. ผู้ให้ (The Donor)

“คำม่วน” สาวอีสานตามม เรียบร้อยอ่อนหวาน เชื้อมั่น และมั่นคงในความรักไม่เปลี่ยนแปลง มีอาชีพทอผ้าขึ้น ขายให้กับนักท่องเที่ยว ตัวละครนี้ปรากฏอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) เนื่องจากตัวละครเป็นคนยึดมั่นในความรัก และคำสัญญา แม้ว่ากาลเวลาจะเนิ่นนานเพียงไรแต่เธอก็ยังคงรักและรอคนรักของเธอกลับมาเสมอ โดยคำสัญญานั้น ตัวละครได้ใช้องค์พระพุทธรูปในพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ซึ่งตัวละครมีความเชื่อในศักดิ์สิทธิ์อย่างมาก ดังนั้น จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์พุทธศาสนาในตัวละครได้ นอกจากนี้จากอาชีพของตัวละครยังสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) โดยอาชีพของตัวละครมีความเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของชาวอีสาน คือ การทอผ้าขึ้น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และไม่สามารถหาที่ใดได้เสมอเหมือน

“ลุงเคน” พ่อของพิณ อดีตเคยเป็นนักร้องเช่นกัน แต่ภายหลังตาเริ่มบอดมองไม่เห็น เลยมาทำงานจักสานเลี้ยงชีพ ส่งเสริมลูกในเรื่องของดนตรีเสมอ ตัวละครนี้ปรากฏอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ในแง่ของอาชีพตัวละคร และความรักในศิลปะและดนตรีพื้นบ้านของชาวอีสาน และพยายามส่งเสริมให้ลูกชายและคนรุ่นหลังดำรงรักษาไว้

“ครูสมาน” เป็นตัวละครที่ยึดถืออุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) โดยตัวละครมีอาชีพเป็นครูหัวหน้าวงดนตรีวงษ์สวรรค์ ซึ่งเป็นวงดนตรีพื้นบ้าน และมีพิณพระเอกของเรื่องเป็นนักร้องนำและเล่นพิณ โดยครูสมานเป็นตัวละครที่รักในดนตรีพื้นบ้านมาก และพยายามส่งเสริมพิณจนได้เป็นนักร้องชื่อดัง

4.9.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านนางเอก เป็นบ้านที่ถูกดัดแปลงให้เป็นร้านขายผ้าขึ้นทอมือด้วย ตกแต่งสวยงามตามแบบฉบับอีสาน มีเนื้อที่ในบริเวณบ้าน ไม่ใหญ่มากนัก แต่ก็มีของใช้ที่จำเป็น ตกแต่งโดยใช้เครื่องจักสานไม้ไผ่อย่างสวยงาม

- บ้านพระเอก เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง เหมือนบ้านชาวบ้าน ต่างจังหวัดทั่วไป ส่วนใหญ่จากปรากฏฉากบริเวณแคร่ไม้หน้าบ้าน

- โฮมสเตย์ท่านทองใบ เป็นโฮมสเตย์พื้นบ้านขนาดเล็ก ไว้บริการนักท่องเที่ยว แวดล้อมด้วยธรรมชาติ สงบร่มรื่น

ฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัย (Setting) ทั้งหมดในเรื่องปรากฏอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ในลักษณะของการนำเสนอวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานที่สะท้อนออกมาจากฉาก คงกลิ่นไอพื้นบ้านอีสานด้วยการตกแต่งฉากด้วยผลงานศิลปหัตถกรรมของชาวอีสานที่ไม่สามารถหาจากที่ใดได้ รวมทั้งฉากบ้านที่ถูกดัดแปลงเป็นโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยว เป็นฉากที่แสดงให้เห็นความเรียบง่าย งดงามของท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

ข. สถานที่นัดพบ

- วัดพระธาตุพนม เป็นฉากสำคัญในเรื่อง เป็นดั่งอนุสรณ์ความรักของรุ่นพ่อแม่ นางเอก และของนางเอกกับพระเอกด้วย เป็นที่สาบานสัญญารักของตัวละคร ซึ่งตัวละครเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์

- ริมแม่น้ำโขง ฉากริมน้ำ สายน้ำที่สงบนิ่ง ชุ่มชุ่มไหลเย็น เป็นฉากสำคัญอีกฉากหนึ่งที่พระเอกนางเอกมานั่งคุยกัน และเป็นเส้นกันในระยะทางระหว่างพระเอกนางเอก

- ห้องทุ่งนา มีความกว้างขวาง เขียวชอุ่ม สะท้อนความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ร่มรื่น

- งานประเพณีไหลเรือไฟ เป็นงานประจำจังหวัดนครพนม เป็นตำนานพื้นบ้าน เป็นงานรื่นเริง และเป็นฉากสำคัญที่ทำให้พระเอกนางเอกมาเจอกันครั้งแรก

- ตลาดริมโขง เป็นตลาดเล็กๆ ขายสินค้าพื้นเมือง เช่น ผ้าขาวม้า เครื่องจักสาน เป็นตลาดที่ชาวบ้านใช้จับจ่ายซื้อของแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

ฉากสถานที่นัดพบ (Setting) ทั้งหมดของเรื่องสะท้อนอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) และอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ที่นำเสนอผ่านฉากที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัด ฉากงานประเพณีท้องถิ่น ฉากวิถีชีวิตพื้นบ้าน และวัดซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพุทธ และการให้ความเคารพนับถือในความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อ ประเพณี ความมั่งคั่งประจำท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและทรงคุณค่าอย่างมาก

4.9.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. พระเอกนางเอกสาบานรักต่อหน้าพระธาตุพนม

- พิณ : ขอให้อองค์พระธาตุพนมจงเป็นพยานความรักของเราด้วย ผมขอยืนยันว่าผมรักจำปาด้วยความจริงใจ คุณบอกพระธาตุสิ
- จำปา : จำปาก็เหมือนกัน
- พิณ : เหมือนกันอะไร ห้ามลักไก่ ต้องพูดให้หมดสิ
- จำปา : จำปาก็รักพิณ
- พิณ : เราจะรักและซื่อสัตย์ต่อกันตลอดไป หากคนใดไปมีคนอื่นก็ขออย่าให้มีความสุข อย่าได้เจอรักแท้ก็เลยตลอดชีวิต และไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม อีกหนึ่งปีเต็มนับจากวันนี้ไป เราจะกลับมากราบนมัสการพระธาตุอีกครั้ง แล้วผมจะขอเธอแต่งงานในวันนั้น

บทสนทนา (Dialogue) นี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) และอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ที่สะท้อนจากคำสัญญาสาบานรักของพระเอกนางเอกต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัด ซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของการสัญญาที่จะทำให้คนทั้งสอง

เชื่อมั่นในกันและกัน ด้วยการสาบานต่อหน้าองค์พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพบูชา และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนา

ข. พ่อแม่ของนางเอกเจอกันอีกครั้งและปรับความเข้าใจกัน

- จิมมี่ : ทำไมยูไม่บอกเรื่องลูกกับไอ
 คำม่วน : ฉันตั้งใจจะให้คุณเซอร์ไพรส์
 จิมมี่ : ถ้าไอรู้ว่าคุณท้อง ต่อให้คุณแต่งงานแล้วจริงๆ ไม่ว่าจะกับใครหน้าไหน ไอก็จะบุกไปหา
 คำม่วน : คุณเองก็ไมรู้อะไร ว่าฉันจะไม่มีวันแต่งงานกับใคร นอกจากคุณคนเดียวเท่านั้น เพราะอะไรรู้ไหม
 จิมมี่ : เพราะเรามีสัญญาต่อกัน
 คำม่วน : ใช่ สัญญาหน้าพระธาตุ ไม่ใช่เรื่องเล่นๆ เพราะพระธาตุศักดิ์สิทธิ์มาก จำที่เราสาบานกันได้ไหม ถ้าหากใครไปมีคนอื่น ขอดอย่าให้พบรักแท้ ขอดอย่าให้มีความสุข เมื่อสัญญาอะไรไป จะไม่มีวันเปลี่ยนแปลง

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) และอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ในตัวละครที่ยึดมั่นในคำสัญญาที่เคยให้ไว้ต่อกัน โดยมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ประดิษฐานอยู่ในองค์พระธาตุพนมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นพยานรักของคนทั้งสอง จึงแสดงให้เห็นว่าตัวละครยึดถือในความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปในพุทธศาสนาอย่างมาก

ค. ตัวละครผู้ร้ายคุยกัน เพราะกลัวว่านางเอกจะมาแย่งมรดกไป

- ผกามาศ : เรื่องนี้จะให้แต่ดีรู้ไม่ได้เป็นอันขาดเข้าใจไหม เพราะตอนนี้แต่ดีเค้ากำลังจะยกมรดกให้เรา เพราะว่าไม่มีญาติพี่น้องที่ไหน แต่ถ้าเกิดเค้ารู้ขึ้นมาว่ามีลูกมีเมียอยู่ฝั่งโน้นละก็ มรดกจะหลุดมือเราไป
 รสริน : แล้วหม่ามีจะให้รสทำยังงัยละคะ ให้ทำอะไรรุนแรงรสทำไม่เป็นหรอกนะคะ รสไม่อยากเป็นนางร้าย
 ผกามาศ : ลูกเป็นนางเอกต่อไปเถอะ เรื่องนี้ให้แม่จัดการเอง

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในตัวละครที่มีความโลภ มีความต้องการทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น จนยอมทำในสิ่งที่ผิด

4.9.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ผู้หญิง” ที่ยึดมั่นในความรัก และคำสัญญา เป็นความรักที่มีแต่ความจริงใจ เรียบง่าย สวยงาม ทั้งนี้ในมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ในแง่ของการรักษาสัญญา การทำตามสัญญา และความมั่นคงในความรัก

4.9.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง” ปรากฏอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 1 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 3 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง			- ความรัก - พุทธศาสนา
แก่นเรื่อง			- ความรัก
ความขัดแย้ง		- วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	- ความรัก
ตัวละคร		- วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	- ความรัก - ท้องถิ่นนิยม - พุทธศาสนา
ฉาก			- ท้องถิ่นนิยม - พุทธศาสนา
บทสนทนา			- ความรัก - พุทธศาสนา
มุมมองการเล่าเรื่อง			- ความรัก

ตารางที่ 4.9.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) และตัวละครผู้ร้าย (Villain) โดยตัวละครผู้ร้ายมีความต้องการในทรัพย์สินสมบัติ และความสะดักสะบายของตัวละครผู้ให้ซึ่งเป็นพ่อของนางเอก จึงพยายามขัดขวางตัวละครนางเอกทุกวิถีทางเพื่อไม่ให้ได้พบเจอหน้าพ่อที่แท้จริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวละครพยายามสนองความต้องการของตัวเองที่จะได้ครองครองมรดกและทรัพย์สินของคนอื่น จนไม่สามารถแยกแยะถูกผิดได้

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ให้ (The Donor) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) โดยเป็นอุดมการณ์หลักของเรื่อง ซึ่งเป็นการนำเสนอความคิดความเชื่อในด้านความรัก ที่ควรให้ความสำคัญกับคำมั่นสัญญา ความมั่นคงในความรักที่มีให้แก่กันของคนสองคน โดยทั้งหมดนี้จะนำไปให้พบกับความสุขสมหวังในรัก

- อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ปรากฏในตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ตัวละครผู้ให้ (The Donor) และฉาก (Setting) เป็นอุดมการณ์หลักที่ถูกสอดแทรกมาในเรื่อง โดยเป็นอุดมการณ์ที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าและความงามของท้องถิ่นอีสาน ในด้านของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีประจำท้องถิ่นที่ สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ไม่มีที่ใดเสมอเหมือน

- อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ให้ (The Donor) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) เป็นอุดมการณ์ที่ใช้ถูกผูกโยงเข้ากับอุดมการณ์ความรัก โดยพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพุทธนั้นมีความสำคัญต่อจิตใจของตัวละคร เป็นสิ่งที่ตัวละครเคารพนับถือ และเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์อย่างมาก ตัวละครจึงทำการสาบานสัญญาต่อหน้าองค์พระด้วยความจริงจังและไม่กล้าทำผิดสัญญา โดยถือได้ว่าเป็นความเชื่อของชาวพุทธที่

ให้ความสำคัญต่อสิ่งที่เคารพบูชาในศาสนาโดยเฉพาะองค์พระพุทธรูปที่ชาวพุทธทั้งหลายเคารพบูชาด้วยใจบริสุทธิ์

4.10. ละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศवास”

ภาพที่ 4.10.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศवास”

4.10.1 เรื่องย่อ

ราวพุทธศักราช 2485 “คุณพจน์ศิริรินทร์” คนบดีใหญ่แห่งนครปฐม มีภรรยา คือ “เพ็ญจันทร์” ทั้งคู่รักกันมาก แต่พอ “ประพืด” บ่าวคนสนิทพามาเจอ “กลีบผกา” แม่ค้าขายขนมแสนสวย ซึ่งมีความทะเยอทะยานอยากสบาย กลีบผกาให้ “ยายอุ่น” แม่หม้อพื้นบ้านทำยาเสน่ห์ให้คุณพจน์หลงรัก และเธอก็วางยาเบื่อเพื่อกำจัด “นายหมาย” สามีของตัวเองทุกๆ ที่มีลูกด้วยกันคือ “นบ” แต่เพ็ญจันทร์ผ่านมาเห็นจึงช่วยไว้ได้

เมื่อกลีบผกาเข้ามาอยู่ในบ้านคุณพจน์ ก็ใส่ร้ายเพ็ญจันทร์ว่าคบชู้กับนายหมาย คุณพจน์จึงขับไล่เพ็ญจันทร์ให้ไปอยู่กับ “ย่าเย็น” ขณะกำลังตั้งท้องอยู่ จนมีลูกสาวชื่อว่า “เดือนแรม” ส่วนกลีบผกาก็กลับไปปรับนบมาอยู่ด้วย โดยอ้างว่าเป็นหลานของเธอ คุณพจน์ได้ส่งเสียให้นบได้เรียนจนจบกฎหมาย และทำงานเป็นทนายความ

วันหนึ่งคุณพจน์ได้เกิดอุบัติเหตุทำให้เป็นหมัน กลีบผกาจึงวางยา “หม้อเกริกเกรียงไกร” แพทย์ที่ทำการรักษา เพื่อปิดปากแต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะกลีบผการู้ว่า “คุณนายเรไร” แม่ของคุณพจน์ อยากได้หลานชายมาสืบสกุล และจะยกสมบัติทั้งหมดให้ เนื่องจากกลีบผกายังไม่มีลูกชายสืบสกุลจึงแอบลักลอบเป็นชู้กับประพืด จนมีลูกสาวชื่อ “เน่งน้อย” แต่เพราะอยากได้ลูกชายมากกว่ากลีบผกาจึงลักลอบคบชู้กับ “นายลอย” คนสวนที่มาอยู่ใหม่ จนมีลูกสาวชื่อ “หนึ่ง

ฤทัย” กลับผกากลัวประพืดจะเปิดโปงความจริง จึงสั่งให้นายลอยไปดักฆ่าประพืด โชคดีที่นายหมายผ่านมาช่วยประพืดได้ทัน กลับผกาอยากได้ลูกชายมากจึงยอมเสี่ยงจะมีลูกกับนายหมายอีกครั้ง จนได้ลูกชายสมใจ จึงตั้งชื่อว่า “มาโปรด” เด็กทุกคนโตขึ้น โดยไม่รู้ภูมิหลังของตัวเอง

“ม.ร.ว.ประกิจ” และ “คุณนายชดช้อย” เพื่อนสนิทของคุณพจน์ และเพ็ญจันทร์ รู้สึกเป็นห่วงเพ็ญจันทร์ และเดือนแรมจึงให้ลูกชายชื่อ “หม่อมหลวงสุภาพชาย” นายตำรวจใหญ่ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของนบมาเยี่ยมเยียนเป็นประจำ สุภาพชายสนิทกับเดือนแรม เนื่องจากเดือนแรมขอความช่วยเหลือจากสุภาพชายเรื่องการสืบหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตของกลับผกา

หนึ่งฤทัยอิจฉาริษยาและคอยหาเรื่องเดือนแรมอยู่เสมอ เพราะคิดว่าเธอเป็นลูกชู้ นอกจากนี้กลับผกายังคอยให้ท้ายลูกสาวสุดที่รักคนนี้อย่างเต็มที่ เพราะเธอรักนายลอยอย่างจริงจัง และต้องการกำจัดคุณพจน์กับคุณนายเรไรให้พ้นทาง เพื่อที่จะได้ครอบครองสมบัติ และได้อยู่กินกับนายลอยอย่างเปิดเผย

ด้านนายหมายแอบมาพบนบบ่อยๆ ด้วยเพราะเขารู้ดีว่านบอาจจะเป็นลูกของเขา ส่วนเดือนแรมก็รู้ความจริงว่านบเป็นลูกของนายหมาย เนื่องจากเธอได้อ่านจดหมายของประพืดที่เขียนถึงการกระทำอันชั่วร้ายทั้งหมดของกลับผกาที่ผ่านมาในอดีต แต่กลับผกาไม่รู้เรื่องจดหมายเสียก่อนจึงทำลายทิ้ง

คุณพจน์ ถูกกลับผกาวางแผนให้ตายอย่างช้า จนกระทั่งป่วยเป็นโรคหัวใจต้องเข้ารับการผ่าตัดด่วน และต้องการเลือดเป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีใครที่มีกรุ๊ปเลือดตรงกับคุณพจน์ นอกจากเดือนแรม ส่วนนายหมายรู้ความจริงว่ามาโปรดเป็นลูกชายอีกคนของตน กลับผกาจึงสั่งให้ฆ่านายหมายแต่นบกับสุภาพชายมาช่วยไว้ได้ทันจึงนำส่งโรงพยาบาล แต่นายหมายเสียเลือดมาก นบกับมาโปรดจึงให้เลือดนายหมาย ทำให้รู้ว่ากรุ๊ปเลือดของทั้ง 3 เป็นกรุ๊ปเลือดเดียวกัน

มาโปรด สงสัยอย่างมากเกี่ยวกับกรุ๊ปเลือดของเขาที่ไม่ตรงกับพ่อแต่กลับตรงกลับนายหมาย พร้อมกับเขาเห็นกลับผกาลักลอบเป็นชู้กับนายลอยจึงมีปากเสียงกัน ส่วนคุณพจน์หลังจากที่หายดีออกจากโรงพยาบาลแล้ว ก็ได้เห็นพิธีทำเสน่ห์ที่กลับผกาทำกับเขา ทำให้คุณพจน์ไม่เชื่อสิ่งที่กลับผกาพูดอีกต่อไป ด้านนายอุณัฐคิดว่า เจิมหลานสาวถูกหนึ่งฤทัยฆ่าตาย จึงวางแผนฆ่าหนึ่งฤทัย แต่กลับผกาช่วยไว้ได้ทันและฆ่าายอุณัฐตาย ส่วนคุณนายเรไร หลังจากกลับมาจากเยี่ยมไข้คุณพจน์ ก็ได้ยินเรื่องราวในอดีตของกลับผกาหมดทุกอย่าง แต่นายลอยกับกลับผกา

ไหวตัวทัน คุณนายเรไรจึงถูกนายลอยฆ่าตาย ด้านหมอเกริกเกรียงไกร ได้เจอคุณพจน์อีกครั้งและกำลังจะสอบถามคุณพจน์ว่ามีลูกได้อย่างไรในเมื่ออุบัติเหตุคราวนั้นคุณพจน์เป็นหมันแล้ว แต่ยังไม่ทันได้ถาม หมอเกริกเกรียงไกรก็ถูกกลีบผกาฆ่าตายเพื่อปิดปากเช่นกัน

กลีบผกากลัวความลับทั้งหมดถูกเปิดเผย และกลัวว่าสมบัติทุกอย่างจะตกไปอยู่ที่เดือนแรม จึงวางแผนกับนายลอยจับตัวเพ็ญจันทร์ เดือนแรม และแนนน้อยไปกักขัง พร้อมกับจะฆ่ามาโปรดทิ้ง แต่นายหมายมาช่วยมาโปรดไว้ได้ทันและถูกกลีบผกายิงเสียชีวิต สุภาพชายตามสืบเรื่องกลีบผกามาตลอด จึงเปิดเผยความจริงว่านายหมาย คือ พ่อบังเกิดเกล้าของนบ กลีบผกาจะฆ่าคุณพจน์ให้ตายไป แต่นบเอาตัวบังจึงทำให้กลีบผกาโกรธจัดจึงตัดสินใจเหนียวไถยง แต่ตำรวจที่จะมาจับกุมกลีบผกาได้ถึงเธอตายเสียก่อน ด้านเพ็ญจันทร์ เดือนแรม แนน้อยกำลังจะถูกไฟครอก ทุกคนพยายามเข้าไปช่วย โดยเฉพาะประพืดที่เข้าไปช่วยแนนน้อย จนตัวเองถูกท่อนไม้หักลงมาทับตายในกองเพลิง

หลังผ่านเหตุการณ์ร้าย ๆ หนึ่งฤทัยทำใจไม่ได้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจึงกลายเป็นคนวิกลจริต นบ มาโปรด แนน้อย ขอไปตามทาง แต่คุณพจน์ไม่อนุญาต พร้อมกับรับทั้งสามคนเป็นลูกเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งหมดจึงอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

4.10.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องด้วยชีวิตของตัวละครผู้ร้ายที่อยากสบายมีเงินใช้มาก ๆ จึงวางแผนให้ตัวละครซึ่งเป็นคหบดีหนุ่มจนได้เป็นภรรยา

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ตัวละครหลักไม่รู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของตัวละครผู้ร้าย ทั้งยังหลงใหลในตัวละครผู้ร้ายอย่างมาก ปรรนเปรอทุกอย่างให้ แต่ตัวละครผู้ร้ายก็ยังไม่รู้จักพอ ลักลอบเป็นชู้กับชายมากหน้าหลายตา จนมีลูกกับชายชู้ถึง 4 คน และทำทุกอย่างเพื่อให้ได้ครอบครองทรัพย์สินสมบัติทั้งหมด

ค. ชั้่นภาวะวิกฤต (Climax) ความโหดร้ายของตัวละครผู้ร้ายถึงขีดสุด ตัวละครผู้ร้ายได้ฆ่าคนที่เขานับว่ารักต่อกรได้ครอบครองสมบัติไปหลายคน

ง. **ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action)** ความจริงทั้งหมดค่อยๆ ถูกเปิดเผยโดยการกระทำของตัวละครผู้ร้ายเอง และในที่สุดตัวละครผู้ร้ายก็ยอมเปิดเผยความผิดทั้งหมดของตนเองต่อหน้าตัวละครอื่นๆ

จ. **ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)** ตัวละครหลักกลับเข้าสู่ภาวะสงบสุข ตัวละครผู้ร้ายได้รับผลกระทบที่ก่อไว้

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศवास” ปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่เป็นโครงสำคัญของการดำเนินเรื่อง เนื่องจากในทุกจังหวะของการดำเนินเรื่องนั้นมีสาเหตุมาจากความโลภ ความอยากได้อะไรของตัวละครตัวหนึ่งในเรื่อง อันเป็นสาเหตุให้เกิดเรื่องราวเลวร้ายต่างๆ จากการกระทำของเธอ โดยทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากความไม่รู้จักรพอบ ความชื่นชมหลงใหลในวัตถุสิ่งของ ทรัพย์สินเงินทอง และความสะดวกสบายของตัวละครผู้ร้ายนั่นเอง โดยตัวโครงเรื่องได้ถูกผูกโยงด้วยเรื่องราวของการมีคู่ เรื่องของกามอารมณ์ซึ่งถือเป็นการสะท้อนการกระทำที่ผิดคุณธรรม ศีลธรรมอย่างมาก

4.10.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศवास” คือ “ความอยากได้อะไร ความโลภที่ไม่สิ้นสุดจะนำมาซึ่งความหายนะ” โดยแก่นความคิดหลักนี้สะท้อนจากตัวละครฝ่ายร้ายที่หลงใหลความสะดวกสบาย หลงใหลในทรัพย์สินเงินทองจึงกระทำทุกอย่างเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการ โดยไม่คำนึงถึงผิดชอบชั่วดี จากแก่นเรื่อง (Theme) นี้จึงปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่เป็นแก่นนำในการดำเนินเรื่อง และเป็นอุดมการณ์ที่ก่อให้เกิดเรื่องราวต่างๆ ในเรื่อง

4.10.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- **ความต้องการ – ความพอเพียง** เป็นคู่แย้งที่เห็นชัดเจนที่สุดในละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศवास” โดยสาเหตุของเหตุการณ์ความเลวร้ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นในเรื่องเกิดจากความไม่พอ และความต้องการของตัวละครเพียงตัวเดียว ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างวุ่นวาย และเกิดความ

สูญเสียมามากมายตามมา จากความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ได้อย่างชัดเจน

- *ความรวย – ความจน* เป็นคู่แข่งที่สะท้อนอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจตัวละครผู้ร้าย เนื่องจากตัวละครผู้ร้ายต้องการหลีกเลี่ยงความยากจน และอยากมีฐานะร่ำรวย มีเงินใช้มากมาย จึงกระทำเรื่องเลวร้ายต่อบุคคลอื่นได้อย่างมากมาย

- *ความหลงใหล – ความไม่หลงใหล* เพราะความหลงใหลมีแว่กับความสวยงามภายนอก และกามอารมณ์ของตัวละครหลัก ทำให้ไม่สามารถแยกแยะถูกผิดได้ ไม่สามารถมองเห็นความเป็นจริงว่าใครดีใครร้าย เลยทำให้ครอบครัวต้องพบกับหายนะ ความขัดแย้งนี้เกิดจากการกระทำผิดในด้านคุณธรรม ศีลธรรมของตัวละครที่มีความมักมากในกามอารมณ์จนทำให้เกิดเรื่องเลวร้ายในชีวิตและครอบครัว

4.10.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“นบ” เป็นลูกชายคนแรกของกลีบผกากับหมาย แต่ถูกกลีบผกาปิดบัง โดยอ้างว่าเป็นหลานชาย ตัวละครนี้เป็นตัวละครที่ปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) เนื่องจากตัวละครมีจิตใจดี มองโลกในแง่ดี มีอาชีพเป็นทนายความ รักในความถูกต้อง ยุติธรรม ตรงไปตรงมา ไม่เข้าข้างผู้ที่กระทำผิด และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ จึงแสดงให้เห็นว่าตัวละครนี้ยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม โดยเชื่อในความถูกต้อง การทำดี และคนที่ทำผิดก็ย่อมต้องรับผลแห่งการกระทำของตนเอง

ข. นางเอก (Heroine)

“เดือนแรม” ลูกสาวคนเดียวของพจนศิริรินทร์กับเพ็ญจันทร์ แต่ถูกกล่าวหาว่าเป็นลูกชู้เลยตกอับ เป็นคนฉลาดทันคน เชื่อมั่นในตัวเอง ยึดมั่นในความถูกต้อง ยุติธรรม มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ตัวละครนางเอก จึงเป็นตัวละครที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ที่ให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ยุติธรรม คนทำผิดย่อมได้รับผลของการกระทำ และตัวละครก็ยึดมั่นในการทำดีเสมอ

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“กลีบผกา” อดีตเป็นแม่ค้าขายขนม แต่อยากมีชีวิตที่สุขสบาย อยากมีทรัพย์สินสมบัติ เงินให้ใช้จ่ายมากมาย จึงทำเสน่ห์ใส่คบตีประจำจังหวัดเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการ เป็นคนโหดร้าย อารมณ์ดุด่ามากในกาม ทำได้ทุกอย่างเพื่อให้คนที่ขัดขวางความต้องการของตนเองพ้นทางออกไป ดังนั้น ตัวละครนี้จึงมีความชัดเจนในอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่เป็นสาเหตุสำคัญในการทำให้ตัวละครสามารถทำเรื่องที่เกิดคุณธรรม ศีลธรรมได้อย่างมากมาย นอกจากนี้ตัวละครนี้ยังเป็นตัวละครหลักของเรื่องซึ่งเป็นผู้หญิง ที่ได้สะท้อนอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ในละคร เนื่องจากตัวละครนี้มีอำนาจในการควบคุมกำกับดูแลตัวละครตัวอื่นให้ทำในสิ่งที่ตัวเองต้องการได้ และตัวละครยังใช้ผู้ชายเป็นเครื่องให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แก่ตัวเอง เพียงแต่ละครโทรทัศน์ไม่ได้ให้ความชอบธรรมต่อการกระทำดังกล่าว

“ลอย” คนรับใช้ในบ้านคุณพจน์ แต่ลักลอบเป็นซู้กับกลีบผกา คอยช่วยเหลือกลีบผกาทุกเรื่อง เป็นคนทะเยอทะยาน อยากได้อยากมีเหมือนกับกลีบผกา เป็นคนโหดร้าย อารมณ์ดุด่า มีลูกกับกลีบผกา 1 คน คือ หนึ่งฤทัย ตัวละครนี้จึงเป็นตัวละครผู้ร้ายอีกตัวที่ยึดถือในอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) โดยไม่คำนึงถึงผิดชอบชั่วดี

“ยายอุ้น” อดีตเป็นแม่เฒ่า มีความรู้เรื่องยาสมุนไพร และการทำเสน่ห์ มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ และมักใช้อำนาจทางไสยศาสตร์ที่เคยจำเรียนมาในการทำเรื่องที่เกิด เป็นมือขวาของกลีบผกา มีนิสัยอยากได้อยากมี หวังจะเกาะกลีบผกาเพื่อให้ตัวเองสบาย ตัวละครนี้จึงปรากฏอุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ได้อย่างชัดเจน

“ประพีด” คนขับรถของพจน์ศิริรินทร์ ที่จริงเป็นคนซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย แต่ถูกกลีบผกาหลอกใช้ และใช้มารยาทอื้อให้หลงกล หลงใหลในความงามของกลีบผกา มาก ก็เลยหักหลังเจ้านายโดยลักลอบเป็นซู้กับกลีบผกา แต่กลับถูกกลีบผกาหักหลัง เลยกลับมาเปิดเผยความจริงทั้งหมด ในช่วงแรกสวมบทบาทของผู้ร้าย (Villain) แต่ภายหลังกลับใจกลายเป็นผู้ช่วยเหลือ (The

Helper) มีลูกกับก๊ลิบผกา 1 คน คือ แ่งน้อย ตัวละครนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์ชัดเจน แต่เป็นตัว
ละครที่สะท้อนความผิดทางคุณธรรม ศีลธรรม ในแง่ของกามอารมณ์

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“หมาย” เป็นตัวละครที่สะท้อนอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) โดยตัวละครตัวนี้เป็นสามีคนแรกของก๊ลิบผกา มีอาชีพเป็นนักมวย หาเช้ากินค่ำ จึงทำ
ให้ก๊ลิบผกาทิ้ง แล้วไปอยู่กับพจนศิริรินทร์ มีนิสัยเป็นคนมุกทะลุ ดุดัน ยึดมั่นในความถูกต้อง โดน
ก๊ลิบผกาวางแผนฆ่าหลายครั้งแต่ก็รอดมาได้ จึงพยายามเปิดเผยความชั่วของก๊ลิบผกา มีลูกกับ
ก๊ลิบผกา 2 คน คือ นบ และมาโปรด ซึ่งทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าตัวละครนี้มีคุณธรรม คือ ยึดมั่นใน
การทำดี และเชื่อในความถูกต้องยุติธรรม ไม่เข้าข้างคนผิดแม้ว่าคนนั้นจะมีความสัมพันธ์ที่แน่น
แฟ้นกับตนเอง

“หม่อมหลวงสุภาพชาย” เป็นตำรวจใหญ่ ปรากฏอุดมการณ์ทาง
คุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) คือ ยึดมั่นในความถูกต้องยุติธรรม ช่วยเหลือคนดี และพยายามจับ
คนผิดหรือคนชั่วมาลงโทษให้จงได้ คอยช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนอยู่เสมอ

จ. เหยื่อ (Victim)

“คุณพจนศิริรินทร์” คหบดีชื่อดังในจังหวัดนครปฐม เป็นเจ้าของโรงสีและ
เศรษฐีที่ดิน มีฐานะร่ำรวย ในด้านลักษณะภายนอกของตัวละครปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม
(Capitalism) ในแง่ของอาชีพและธุรกิจของตัวละครที่เป็นนายทุนรายใหญ่ของจังหวัด รวมทั้งเป็น
คนที่ชาวบ้านทั่วไปให้การเคารพนับถือ และเป็นที่รู้จักของชาวบ้านในละแวกทั้งหมด โดยตัวละคร
นั้นแท้จริงเป็นคนดี แต่ถูกยาเสน่ห์ของตัวละครผู้ร้ายเลยกลายเป็นคนหูเบา เชื่อคนง่าย หลงใหลใน
ความงามของหญิงสาวที่หวังในทรัพย์สมบัติของตัวเอง จนทำเรื่องที่ผิดคุณธรรม ศีลธรรมในด้าน
กามตัณหา

“คุณเพ็ญจันทร์” เป็นภรรยาหลวงของคุณพจน มีชาติกำเนิดที่ดี แต่ถูก
กล่าวหาว่ามีชู้ เลยตกอับ เป็นคนจิตใจดี มีเมตตา ชอบช่วยเหลือคนอื่น ทำให้ดูเหมือนเป็นคนที่ไม่
ทันคน ตัวละครตัวนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านของการยึด
มั่นในการทำดี ความมีเมตตาต่อผู้อื่น การไม่โกรธ ไม่อาฆาตพยาบาท

4.10.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านเดือนเต็มดวง เป็นเรือนไม้ทรงไทยยกพื้นสูง ชั้นเดียว แต่มีบริเวณกว้างขวาง ตัวบ้านล้อมรอบด้วยสวนต้นไม้ ดอกไม้นานาชนิด ตกแต่งแบบโบราณ อาทิ โต๊ะอาหารทรงเตี้ย สำหรับนั่งกับพื้น ซึ่งเป็นทั้งโต๊ะอาหารและที่รับแขกในเวลาเดียวกัน ข้าวของภายในบ้านจัดเป็นสัดส่วน พร่างพร้อมด้วยคนรับใช้ ฉากนี้จึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่ให้ความสำคัญกับความสะดวกสบาย และวัตถุสิ่งของที่มากกว่าความจำเป็น

- บ้านโกศายาทร เป็นบ้านหลังใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นหลังจากที่ตัวละครหลักมีลูกแล้ว อยู่ภายในเนื้อที่ของบ้านเดือนเต็มดวง ตัวบ้านเป็นแบบตะวันตก ก่อด้วยอิฐฉาบปูน เป็นตึกหลังหลัง ดูทันสมัยในยุคนั้น ข้าวของเครื่องใช้ครบครัน ฉากนี้จึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในแง่ของการบริโภคหรือนิยม และความสะดวกสบาย

ข. สถานที่ทำงาน

- โรงสีข้าว เป็นฉากที่ปรากฏไม่บ่อยนัก แต่ก็ถือได้ว่าเป็นที่ทำงานของตัวละครในเรื่อง เป็นโรงสีที่มีขนาดใหญ่ เพราะตามเนื้อเรื่องโรงสีข้าวแห่งนี้เป็นโรงสีเพียงแห่งเดียวของอำเภอ ฉากนี้จึงปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในแง่ของการทำธุรกิจ และการแสวงหาผลกำไร เพราะฉากนี้ถูกใช้เป็นตัวแทนของระบบทุนนิยม ที่ความผูกขาดอยู่ที่ชนชั้นนายทุน และชนชั้นแรงงานก็ต้องปฏิบัติตามเสมอ

ค. สถานที่นัดพบ

- ตลาด เป็นจุดนัดพบทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจของตัวละคร มีลักษณะเป็นตลาดแบบไทยๆ ขายของริมถนน ไม่ใหญ่มากนัก ด้านข้างเป็นตึกแถวสร้างจากไม้ เป็นฉากที่

ปรากฏให้เห็นตลอดทั้งเรื่องรองจากฉากที่บ้าน แต่ก็ไม่ปรากฏอุดมการณ์ใดๆ เพียงแต่สะท้อนภาพวิถีชีวิตของสังคมไทยในอดีตเท่านั้น

- กระท่อมทำยสวน กระท่อมมุงจากอยู่ภายในบริเวณบ้านเดือนเต็มดวง เป็นที่สำหรับตัวละครฝ่ายร้ายมาเจอกัน เป็นฉากที่ไม่ปรากฏอุดมการณ์

4.10.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ตัวละครผู้ร้ายคุยกันถึงเรื่องการทำเสน่ห์ใส่ตัวละครหลัก

กليبผกา : ขึ้นชื่อว่าผู้ชายมันก็เหมือนกันหมดละยาย อยากรู้ก็ต้องแพ้เสน่ห์ผู้หญิง วันยังค่ำ ฉันอยากให้อายช่วยฉันนะ ถ้ายายอุ้มช่วยฉันสำเร็จรับรองชาตินี้ฉันจะไม่ลืมบุญคุณไปจนตาย

ยายอุ้ม : ถ้าเอ็งพูดอย่างนี้ ข้าก็จะลองช่วยดู สำคัญแต่ว่า ถ้าทุกอย่างสำเร็จเอ็งก็อย่าลืมข้าแล้วกัน นี่คืออภรรคาละ รากไม้ที่ทำพิธีปลุกเสน่ห์เรียบริบร้อยแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นสมุนไพร่ปลุกกำหนดเพศสตรียิ่งนัก ชายใดได้ดื่มกินจาก อิศตรีไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม รับรองว่าชีวิตนี้จะหลงใหลผู้หญิงคนนั้น จนถอนตัวไม่ขึ้น

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) ในตัวละครผู้ร้าย ที่ใช้อำนาจจากคาถาเวทมนตร์ในการทำเสน่ห์ใส่ผู้อื่น เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการ แสดงให้เห็นว่าตัวละครมีความเชื่อในไสยศาสตร์ เวทมนตร์ คาถา ที่จะนำพาให้ตนเองสมหวังได้

ข. ตัวละครผู้ร้ายกำลังจะเข้าไปอยู่ในบ้านตัวละครหลัก

กليبผกา : ฉันฝากลูกด้วยนะยายอุ้ม เขาไว้ให้เรื่องทุกอย่างเรียบริบร้อยแล้ว ฉันจะรีบมารับ

ยายอุ้ม : ไม่ต้องห่วงข้า ห่วงตัวเอ็งเถอะ เอ็งมีหน้าที่ทำให้คุณพจนรัก คุณพจนหลงมนต์ที่ข้าให้ นะหมั่นท่องเอาไว้อย่าให้ขาด แล้วตอนทำพิธีอย่าให้คุณพจนเห็นเด็ดขาด

กليبผกา : ฉันรู้แล้วนะยายลงแรงมาถึงขั้นนี้แล้ว ฉันไม่ยอมเหน็ดเหนื่อยฟรีหรอก ฉันต้อง

ได้ทุกอย่างเหมือนที่นังเพ็ญจันทร์มันได้ และก็ต้องเหนือกว่าด้วย

ยายอุ้น : เออ ได้ดิบได้ดีแล้วอย่าลืมกันก็แล้วกัน

จากการวิเคราะห์บทสนทนา (Dialogue) พบอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในตัวละครกليبผกา ที่หวังในทรัพย์สินสมบัติ และความสะดวกสบายในชีวิต จนยอมทิ้งลูกในไส้ให้คนอื่นดูแล นอกจากนี้ยังปรากฏอุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) ที่เชื่อในมนตร์คาถา และความศักดิ์สิทธิ์ของมนตร์ที่จะสะกดบุคคลอื่นให้ได้ตามที่ตัวเองต้องการ

ค. ตัวละครผู้ร้ายเผยความจริงต่อหน้าทุกคน

คุณพจน์ : ผกา ทำไมเธอถึงทำแบบนี้

กليبผกา : ไหนๆ ก็ไหนๆ แล้ว ฉันจะบอกความจริงให้ นังเพ็ญมันไม่เคยคบชู้หรือก ทั้งไอ้หมาย ไอ้ประพืด นายลอย ทุกคนเป็นผัวฉันทั้งนั้นแหละ

คุณพจน์ : หมายความว่ายังไง

กليبผกา : ก็แกอยากมีลูกไม่ใช่หรือ ฉันก็มีลูกให้แกสมใจแล้วไง นังน้อย ไอ้โปรด ยายหนึ่งไม่ใช่ลูกแกสักคน รู้ไว้ตั้งแต่แรกรถคว่ำที่หัวหิน แกก็เป็นหมันมีลูกไม่ได้ ลูกของแกมีนังเดือนแรมคนเดียวเท่านั้น

คุณพจน์ : ทำไมเธอต้องทำอย่างนี้ด้วย

กليبผกา : เพราะฉันไม่เคยรักแกไง ไม่เคยรักแม้แต่คนเดียว สิ่งที่ฉันอยากได้คือ ทรัพย์สินสมบัติของแกเท่านั้น ฉันพยายามทำทุกอย่างให้แกตาย แต่แกก็ไม่ยอมตายสักที ไม่รู้จะอยู่เป็นมารความรักของฉันขนาดไหน แต่ถึงวันนี้แล้ว ฉันไม่ปล่อยแกไปหรอก ฉันจะฆ่าแกให้ตายพร้อมกับลูกเมียของแก

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในตัวละครกليبผกาที่ยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้วัตถุสิ่งของมีค่า และความสะดวกสบายในชีวิต ซึ่งตัวละครเชื่อว่าจะทำให้มีความสุข

4.10.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศวาส” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ผู้ชาย” ที่หลงใหลในเสน่ห์ยั่วยวนของหญิงสาว จนนำมาซึ่งหายนะของครอบครัว แต่เขาก็สามารถผ่านพ้นไปได้ และกลับมาอยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุข ละครเรื่องนี้จึงเป็นมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ที่สะท้อนอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ในแง่ของการให้ความสำคัญกับผู้ชาย และให้คุณค่ากับผู้ชายที่ถึงแม้ว่าตนเองจะทำผิดอย่างมากมาย แต่สุดท้ายเขาก็สามารถจัดการกับปัญหาได้ และการที่ผู้ชายมีชู้ หรือมีภรรยาหลายคนก็ไม่เป็นเรื่องผิด และสังคมก็พร้อมที่จะให้อภัย

4.10.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศวาส” ปรากฏอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 3 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 4 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	
แก่นเรื่อง		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	
ความขัดแย้ง		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	
ตัวละคร		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- คุณธรรม ศีลธรรม - ไสยศาสตร์ - สตรีนิยม
ฉาก		- ทุนนิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	
บทสนทนา		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ไสยศาสตร์
มุมมองการเล่าเรื่อง			- ชายเป็นใหญ่

ตารางที่ 4.10.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศวาส”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในตัวละครเหยื่อ (Victim) และฉากโรงสีข้าว (Setting) เป็นอุดมการณ์ที่ไม่ปรากฏชัดนักในเรื่อง แต่สะท้อนจากอาชีพของตัวละครที่เป็นคนบดสี เจ้าของโรงสี และที่ดินในจังหวัด โดยความร่ำรวยจากการเป็นนายทุนของตัวละคร เป็นเหตุให้ตัวละครผู้ร้ายหวังในทรัพย์สินสมบัติ เงินทองที่เขาได้มาจากการทำธุรกิจนั่นเอง

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) และตัวละครผู้ร้าย (Villain) เป็นอุดมการณ์สำคัญต่อการดำเนินเรื่อง เนื่องจากละครเรื่องมีตัวละครผู้ร้ายเป็นตัวดำเนินเรื่อง โดยตัวละครอยากมีเงินมากๆ อยากมีฐานะร่ำรวย เนื่องจากเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตมีความสุข จึงทำเรื่องที่ไม่ดีต่อบุคคลอื่นมากมาย

- อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) เป็นอุดมการณ์ที่มักจะมาคู่กับอุดมการณ์เงินตรานิยม เนื่องจากวัตถุนิยม – บริโภคนิยม จะให้ความสำคัญกับทรัพย์สินสมบัติที่เป็นวัตถุ และความสะดวกสบายที่จะได้รับหลักจากได้ครอบครองสมบัติมหาศาลแล้ว โดยถือเป็นอุดมการณ์สำคัญของเรื่อง ที่นำไปให้เกิดเรื่องราวเลวร้ายต่างๆ มากมาย

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ปรากฏในตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ในแง่ของการยึดมั่นในการทำดี ยึดถือในความถูกต้องยุติธรรม ไม่เข้าข้างคนผิด โดยเชื่อว่าใครทำอย่างไรก็จะได้ผลตอบแทนเช่นนั้น นอกจากนี้ในตัวละครเหยื่อ (Victim) จะสะท้อนอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรมในแง่ของการรู้จักให้อภัย ความมีเมตตา ไม่อาฆาตพยาบาทคนที่คิดร้ายทำร้ายตนเอง

- อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) ปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villain) และบทสนทนา (Dialogue) โดยตัวละครผู้ร้ายใช้เวทมนตร์คาถาในการทำเสน่ห์ใส่ตัวละครเหยื่อ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ

- อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ปรากฏในมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ในแง่ของการให้ความสำคัญกับผู้ชาย และให้คุณค่ากับผู้ชายที่ถึงแม้ว่าตนเองจะทำผิดอย่างมากมาย แต่สุดท้ายเขาก็สามารถจัดการกับปัญหาได้ และการที่ผู้ชายมีขี้ หรือมีภรรยาหลายคนก็ไม่ใช่เรื่องผิด และสังคมก็พร้อมที่จะให้อภัย

- อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villain) ซึ่งเป็นผู้หญิง โดยนำเสนอความเป็นหญิงในด้านลบ ด้วยการที่ผู้หญิงใช้ความเป็นหญิงในการหลอกล่อผู้ชายมากมายหน้าหลายตาให้มาลุ่มหลงและทำให้ได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการ

4.11 ละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี”

ภาพที่ 4.11.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี”

4.11.1 เรื่องย่อ

“เศาร์” เด็กต่างจังหวัดเป็นลูกชาวไร่ชาวนาจนๆ ที่เข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ เศาร์เป็นคนหน้าตาดี ฉลาด เรียบร้อย แถมยังเป็นประธานค่ายอาสาพัฒนาชนบท ทำให้เป็นที่หมายปองของนักศึกษาสาวๆ โดยเฉพาะ “แพท” รองประธานชมรมค่ายอาสา แต่เศาร์กลับเห็นแพทเป็นแค่เพื่อนเท่านั้น เพราะวันๆ เศาร์ชอบขลุกอยู่กับ “เบิ้ม” และ “เอก” เพื่อนสนิทที่พักอยู่บ้านเช่าเดียวกัน

เปิดเทอมใหม่เศาร์ได้เจอกับ “องคิรินทร์” น้องใหม่ชั้นปี 1 หน้าตาน่ารัก เขาชอบเธอตั้งแต่ครั้งแรก แต่เพราะว่าอินเป็นถึงลูกสาวมหาเศรษฐีอันดับต้นๆ ของเมืองไทย เศาร์จึงต้องตัดใจเพราะเห็นว่าไม่คู่ควร ส่วนอินเองก็แอบชอบเศาร์แต่ไม่กล้าที่จะแสดงออก เพราะคิดว่าเศาร์มีแฟนแล้ว และที่สำคัญ “นวลปราง” เพื่อนสนิทในก๊วนไฮโซของเธอก็ชอบเศาร์เช่นกัน อินจำต้องเก็บความรู้สึกไว้คนเดียว แต่ยังไง “มดแดง” เพื่อนสนิทของเธออีกคนดูออกว่าอินชอบเศาร์มาก

พออินสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ “คุณนายศรีตรัง” กับ “พยนต์” พ่อกับแม่ของเธอ ไม่ยอมปล่อยให้คลาดสายตา ครอบครัวของอินดีก็รอบให้เธอจนอินไม่เป็นตัวของตัวเอง อินจึงสมัครเข้าชมรมค่ายอาสาพัฒนาชนบท ในที่สุดอินก็ได้ไปออกค่ายฯ กับเศาร์ ความใกล้ชิดทำให้ทั้งคู่สนิทสนมกันมากขึ้น สร้างความไม่พอใจให้กับคุณนายศรีตรัง และพยนต์อย่างมาก ทั้งคู่จึงตัดสินใจส่งอินไปเรียนต่อเมืองนอกกลางคืน เพราะไม่ต้องการให้เศาร์ใกล้ชิดกับอินอีก จนเศาร์เรียนจบมหาวิทยาลัยกลับไปใช้ชีวิตที่บ้านเกิดตัวเอง โดยกลับไปอยู่กับ “ยายทอง” และ “เจลา” ซึ่งเป็นยายและแม่ เศาร์พยายามพัฒนาหมู่บ้านด้วยโครงการต่างๆ อาทิ การผลิตสบู่ดำ การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล ที่เมืองนอกอินพยายามส่งจดหมายมาหาเศาร์อยู่เสมอแต่เศาร์ไม่ตอบกลับ เพราะพ่อและแม่ของอินขอร้องให้เลิกยุ่งเกี่ยวกับลูกสาว และเศาร์เองก็เห็นว่าฐานะของเขากับองค์อินทร์ก็แตกต่างกันเหลือเกิน

หลังจากองค์อินทร์เรียนจบก็กลับมาช่วยงานที่บริษัท แล้วก็เหมือนฟ้าลิขิตเศาร์ได้เจอกับอินอีกครั้ง เพราะพยนต์ต้องการสร้างภาพเพื่อจะลงเล่นการเมือง โดยมี “มานพ” หัวหน้าพรรคการเมืองใหญ่คอยหนุนหลัง ซึ่งมานพ มีลูกชายชื่อ “มานิช” มินิสัยหลงตัวเอง ไม่เอาไหน แล้วก็เป็นคนที่พยนต์หมายมั่นจะให้องค์อินทร์แต่งงานด้วย เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองและธุรกิจ เมื่อพยนต์ต้องการสร้างภาพให้ตัวเอง อินจึงอาสาเป็นตัวแทนบริษัทของพ่อมาแจกของชาวบ้าน และร่วมพัฒนาหมู่บ้านของเศาร์ ทั้งคู่จึงพบกันอีกครั้ง และปรับความเข้าใจกัน พออินกลับกรุงเทพฯ เธอพยายามหาข้ออ้างกับพ่อเพื่อจะกลับไปหาเศาร์ที่บ้านดงมะต้องอีกครั้ง อินกับเศาร์จึงได้เจอกันบ่อยขึ้นโดยไม่มีใครสงสัย

ในขณะที่ความรักของอินกับเศาร์กำลังไปได้สวย จู่ๆ คุณนายศรีตรังจะให้อินแต่งงานกับ “หทัย” ลูกชายของเพื่อนสนิทให้ได้ เพราะได้แรงยุจาก “อรัญชรา” เลขาคนสนิท แต่อินก็หาทางบ่ายเบี่ยงจนได้ ศรีตรังให้หทัยคอยติดตามดูแลอินใกล้ชิด หทัยจึงต้องตามอินไปที่บ้านดงมะต้องด้วย ทำให้เศาร์เข้าใจผิดว่าหทัยเป็นแฟนอิน เศาร์จึงคิดที่จะตัดใจจากเธออีกครั้ง แต่ไม่นานความลับเรื่องหทัยเป็นเกย์ก็ถูกเปิดเผย อินดีใจมากที่ไม่ต้องแต่งงานกับหทัย เธอรีบเดินทางไปบอกเรื่องนี้กับเศาร์ ทำให้เศาร์มั่นใจว่าอินก็มีใจให้เขาเหมือนกันเศาร์จึงกล้าบอกรักอิน

ในขณะที่เดียวกันบ้านดงมะต๋องก็มีมหาเศรษฐีจากอเมริกาชื่อ “ดาวเรื่อน” มาพักอยู่ เพราะชอบในความเป็นธรรมชาติ และนิสัยใจคอของผู้คน อีกทั้งดาวเรื่อนกำลังตามหาลูกชายที่หายตัวไป โดยให้นักสืบคนสนิทช่วยตามหาทุกที่แต่ก็ไม่เจอ เธอจึงใช้เวลาว่างช่วยเหลือโครงการหมู่บ้านทุกอย่างโดยมีเศาร์ประสานงานให้ ดาวเรื่อนรู้สึกถูกชะตา และเอ็นดูเศาร์มากเป็นพิเศษ

หลังจากที่อินไม่ต้องแต่งงานกับหทัยแล้ว พยงค์กลับบังคับให้เธอแต่งงานกันมา โนช อินจึงพยายามหาทางออกด้วยการไปเมืองนอก ในวันที่องค์อินทร์ต้องแต่งงานเป็นวันเดียวกันกับที่เศาร์เดินทางมาสู่ขออินพอดี แต่ก็ไม่เจออินแล้ว เศาร์พบก็แต่พยงค์กับศรีตรัง ซึ่งเคยยื่นข้อเสนอว่า ถ้าเศาร์ต้องการจะแต่งงานกับลูกสาวจริงๆ ต้องหาสินสอดมาสู่ขอห้าร้อยล้านบาท แต่ครั้งนั้นเศาร์ต้องกลับมาด้วยความผิดหวัง ทว่าในวันนี้ เศาร์มีเงินมากพอที่จะมาสู่ขอของอินทร์แล้ว เพราะเขาคือ หลานชายคนเดียวของดาวเรื่อน เศรษฐีนี้ก็เป็นคนของเมืองไทย เนื่องจากลูกชายที่ดาวเรื่อนตามหาก็คือพ่อของเศาร์นั่นเอง แต่ในสมัยก่อนพ่อกับแม่ของเศาร์ได้ถูกดาวเรื่อนกีดกันความรัก และหนีมาใช้ชีวิตอยู่ที่ดงมะต๋อง แต่เศาร์ก็ต้องผิดหวังอีกครั้งเมื่อเขารู้ว่าอินได้ไปเมืองนอกแล้ว เศาร์จึงกลับมาพัฒนาดงมะต๋องอีกครั้ง

ฝนไม่ตกมาหลายเดือน เศาร์นั่งภาวนาอยู่ลำพังกลางทุ่ง องค์อินทร์เดินเข้ามาข้างๆ พร้อมกับเอ่ยภาวนาด้วย เศาร์ดีใจมากเมื่อรู้ว่าแท้จริงแล้วองค์อินทร์ไม่ได้จากไปไหน แต่เธอยังอยู่ที่เมืองไทย และวันนี้เธอมาหาเขา ทั้งคู่จึงอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขที่ดงมะต๋องแห่งนี้

4.11.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) พระเอก - นางเอกพบกันโดยบังเอิญ และต่างฝ่ายต่างชอบกันและกัน

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) ความสัมพันธ์ของพระเอก - นางเอกถูกกีดกันจากตัวละครผู้ร้าย เพราะความแตกต่างทางฐานะทางการเงินและสังคม จนต้องแยกจากกัน

ค. ชั่วภาววิฤต (Climax) พระเอก - นางเอกกลับมาพบกันอีกครั้ง แต่ความขัดแย้งของทั้งสองกลับเริ่มขึ้น พร้อมกับความขัดแย้งกับตัวละครผู้ร้ายรุนแรงถึงขีดสุด ทำให้พระเอก - นางเอกต้องแยกจากกันอีกครั้ง

ง. **ขั้นการคลี่คลาย (Falling Action)** เหตุการณ์พลิกผัน พระเอก - นางเอก กลายเป็นมีฐานะเท่าเทียมกัน และต่างรู้ใจตัวเองว่ารักกัน ตัวละครผู้ร้ายกลับมาสันนับสนุนความรักของพระเอก - นางเอก

จ. **ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)** ตัวละครทั้งฝ่ายดีและฝ่ายร้ายพบกับความสุขสมหวัง

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี” ได้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) และอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่สะท้อนให้เห็นการแบ่งชนชั้นของตัวละคร โดยมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวกำหนด โครงเรื่องนำเสนอความแตกต่างทางฐานะของพระเอก-นางเอก ซึ่งเป็นอุปสรรคความรักของทั้งสอง เนื่องจากพระเอกมีฐานะยากจน ส่วนนางเอกมีฐานะร่ำรวยมาก จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทั้งคู่ถูกกีดกันความรักจากครอบครัวของนางเอก ที่มักดูถูกฐานะ และชาติตระกูลของพระเอกที่ต่ำต้อยกว่า โดยเงินถูกใช้เป็นเครื่องแบ่งชนชั้นของตัวละคร แต่ในท้ายที่สุดพระเอกก็สามารถก้าวผ่านชนชั้นมาอยู่ในชนชั้นเดียวกับนางเอกได้ด้วยการที่พระเอกก็กลายเป็นคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกับนางเอกในที่สุด

4.11.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี” คือ “ความรักต่างชนชั้นที่ในที่สุดชนชั้นต่ำก็ก้าวขึ้นมาสู่ชนชั้นที่สูงกว่าได้สำเร็จและทั้งสองก็พบกับความสุขสมหวังในรัก” โดยแก่นเรื่องมีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญ ละครสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่เป็นแก่นสำคัญของเรื่องโดยนำเสนอภาพตัวละครหลักถูกกีดกันความรัก เพราะพระเอกมีฐานะที่ต่ำต้อยกับนางเอกอย่างมาก ทำให้ทั้งคู่ต้องฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อพิสูจน์รักแท้ และในท้ายที่สุดตัวละครก็พบกับความสุขสมหวังหลังจากที่พระเอกกลับกลายเป็นมหาเศรษฐีมีฐานะร่ำรวยเหมือนกับนางเอกนั่นเอง

4.11.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- ความรวย - ความจน เป็นคู่แข่งที่ชัดเจนในเรื่อง และเป็นสาเหตุของเหตุการณ์ทั้งหมด สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) โดยช่วงแรกละครได้นำเสนอการต่อสู้

ระหว่างความรวยกับความจน โดยผ่านตัวละครหลักในเรื่อง แต่ท้ายที่สุดแล้ว ผลการต่อสู้ก็ปรากฏว่า ความรวยชนะความจน โดยปรากฏออกมาจากบทสรุปของตัวละครที่พลิกผันกลายเป็นคนรวย ทำให้อุปสรรคที่ถูกกีดความความรักอันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านฐานะทางการเงินหมดไปในทันที

- *เกษตรกร* - *นักธุรกิจ* เป็นความขัดแย้งตัวละครผู้ร้ายกับพระเอก เพราะตัวละครผู้ร้ายถูกอาชีพเกษตรกรรมว่าต่ำต้อย ยากจน และพยายามกลืนกินสังคมเกษตรกรรมด้วยอำนาจทุน ทำให้ตัวละครฝ่ายดีพยายามต่อต้าน ความขัดแย้งนี้เป็นการต่อสู้กันระหว่างอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism)

- *ชนชั้นสูง* - *ชนชั้นล่าง* เป็นคู่แข่งที่ใช้ฐานะทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด โดยความแตกต่างทางฐานะระหว่างพระเอกนางเอกทำให้ทั้งสองถูกกีดกันความรัก ด้วยเพราะความไม่เหมาะสมกันทางชนชั้นที่มีความต่างกันมาก ในความขัดแย้งนี้จึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology)

4.11.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“เศาร์” เด็กหนุ่มกำพร้าพ่อ ครอบครัวมีอาชีพเกษตรกรรม มีฐานะยากจนมาจากต่างจังหวัด เข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ โดยหวังจะกลับไปพัฒนาบ้านเกิดของตนเองให้สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข และสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความเป็นผู้นำสูง เป็นคนจิตใจดี เจียมเนื้อเจียมตัว แต่ภายหลังชีวิตพลิกผันกลายเป็นทนายทศวรรษ ตัวละครนี้ปรากฏอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) และอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ในแง่ของความคิดความเชื่อที่ตัวละครต้องการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ดีขึ้น และปลุกฝังให้ชาวบ้านใช้ชีวิตด้วยความพอเพียง พอมีพอกิน และพึ่งพาตนเองได้

ข. นางเอก (Heroine)

“องค์อินทร์” ลูกสาวนักธุรกิจผู้ร่ำรวยติดอันดับต้นๆ ของเมืองไทย เป็นคุณหนูไฮโซ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ถูกเลี้ยงดูมาเหมือนไข่มุกในหิน ทำอะไรเองไม่เป็น จนมาเจอกับเศาร์จึง

พยายามเปลี่ยนแปลงตัวเอง และหนีออกจากกรอบที่พ่อแม่วางไว้ ตัวละครนี้ในช่วงแรกยึดถืออุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุสิ่งของราคาแพง ความหรูหรา การบริโภคสรนียม และความสะดวกสบาย แต่ภายหลังตัวละครเปลี่ยนแปลงตัวเองโดยหันมายึดถืออุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ในการดำรงชีวิต โดยใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย อยู่อย่างพอมีพอกินกับสามีอย่างมีความสุข

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“คุณนายศรีตรัง” เป็นตัวละครที่ปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) โดยตัวละครมีฐานะร่ำรวย เป็นคนโอเวอร์ ใช้แต่ของดี ๆ ราคาแพง ๆ ให้ความสำคัญกับเงิน และวัตถุสิ่งของ รังเกียจและดูถูกคนจน พยายามกีดกันความรักของลูกสาวกับชายหนุ่มที่มีฐานะยากจน และต่ำชนชั้นกว่า วัดคนจากฐานะทางการเงินและครอบครัว ตัวละครจึงสะท้อนอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ได้อีกอย่างหนึ่ง

“พยนต์” เป็นนักธุรกิจชื่อดัง มีฐานะร่ำรวย ถือเป็นมหาเศรษฐีอันดับต้นๆ ของเมืองไทย รังเกียจและดูถูกคนจนว่าต่ำต้อยกว่า คิดแต่ผลประโยชน์ทางธุรกิจ พอร่ำรวยแล้วก็มีความต้องการมากขึ้นในแง่ของการไฝ่ฝันว่าอยากเป็นนักการเมือง เพื่อที่ตนเองจะได้มีอำนาจในสังคม เป็นที่เคารพนับหน้าถือตาในสังคมมากขึ้นเลยทำทุกทางเพื่อให้ได้เข้าสังกัดพรรคการเมือง ตัวละครนี้จึงปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) และอุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism)

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“ดาวเรือง” เศรษฐีนี้เจ้าของธุรกิจหลายอย่างในต่างประเทศ อยากหลีกเลี่ยงหนีสังคมชั้นสูง เพื่อมาใช้ชีวิตเรียบง่ายที่ต่างจังหวัด ประกอบกับสำนึกผิดที่เคยกีดกันความรักของลูกชายกับสาวบ้านนอก จึงพยายามออกตามหา สุดท้ายพบหลานชายเพียงคนเดียว คือ เศียร ตัวละครนี้ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในแง่ของการเป็นนักธุรกิจร่ำรวย มีลักษณะของการเป็นนายทุน

“นวลปราง” กับ “มดแดง” เพื่อนสนิทของอินทร์ เป็นคุณหนูไฮโซ ฐานะร่ำรวย ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย หลงใหลในวัตถุสิ่งของราคาแพง ความสะดวกสบาย และทุกอย่างต้องสมบูรณ์แบบสมบูรณ์แบบ ตัวละครสองตัวนี้จึงปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

“เบิ้ม” กับ “เอก” หนุ่มยากจน เพื่อนสนิทของเสาร์ เป็นคนอารมณ์ดี มองโลกในแง่ดี มีน้ำใจกับเพื่อนและคนรอบข้าง โดยทั้งสองเป็นตัวละครที่ไม่ปรากฏอุดมการณ์

4.11.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านอภิรมย์มามหาสกุล บ้านของนางเอกในเรื่อง ถือเป็นคฤหาสน์หลังใหญ่ ใ่อ่า เลิศหรู พรั่งพร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกและบริวารมากมาย ฉากนี้จึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ได้อย่างชัดเจน

- บ้านพระเอกที่ตั้งมะตอง เป็นบ้านไม้ยกพื้นสูง ปลูกขึ้นแบบเรียบง่าย กลางท้องทุ่งนา มีข้าวของเครื่องใช้ตามความจำเป็น ฉากนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ในแง่การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย อยู่อย่างพอดี ไม่ใช่จ่ายเกินจำเป็น

ข. สถานที่ทำงาน

- บริษัทของครอบครัวนางเอก เป็นที่ทำงานของพ่อนางเอก แต่ไม่ปรากฏมากนัก โดยฉากนี้จะเป็นห้องทำงานที่กว้างขวาง และเป็นส่วนตัว มีอุปกรณ์เพียบพร้อม ทั้งยังมีเลขาส่วนตัวด้วย จึงสามารถแสดงให้เห็นอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ได้ทางหนึ่ง

- เรือกสวน ไร่ นาของพระเอก ที่ตั้งมะตอง นับว่าเป็นที่ทำงานของพระเอก หลังจากเรียนจบ และยังเป็นฉากสำคัญในเรื่องอีกด้วย เพราะตัวละครจะต้องมาพบเจอกัน ใช้ชีวิตร่วมกัน และปรับความเข้าใจกัน ณ ที่แห่งนี้ ฉากจะให้ความรู้ลึกของวิถีชีวิตแบบชนบท ในความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงปรากฏอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) และอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology)

4.11.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ตัวละครผู้ร้ายใส่ชุดชุดไอเวอ์ลงมาพบกับพระเอกและเพื่อน

- เอก : เอ่อ ทานโทษนะครับ ผมว่าจะถามตั้งแต่แรกแล้ว ถ้าไม่เป็นการ
ละลาบละล้งจนเกินไป คือว่า ชุดนี้ซื้อที่ไหนครับ ผมว่ามันสวย
จริงๆ
- คุณนายศรีตรัง : อู๊ย เธอเนี่ยเข้าใจพูด ชุดนั้นะรู้มั๊ย ฉันให้ดีไซน์เนอร์จากอิตาลี คา
ราฟาเร่ออกแบบให้โดยเฉพาะ ทำจากไหมพันธุ์พิเศษจากอินเดีย
เอามาผสมด้วยใยลินินจากอียิปต์ ทอด้วยช่างจากฝรั่งเศส เสรีจ
แล้วส่งไปตัดเย็บเมืองมิลาน เอ่อ แล้วพวกเธอเป็นรุ่นพี่ลูกอินไซ
ใหม่เนี่ย ฉันฝากพวกเธอช่วยดูแลลูกอินด้วยนะ ลูกอินเป็นเด็กมี
ชาติตระกูลสูงส่ง เปรียบเสมือนหงส์ที่สูงศักดิ์ บินอยู่บนท้องฟ้า
ฉันไม่อยากให้มีอีกามาเข้าใกล้ลูกฉัน ฉันจะไม่ยอมให้คนที่ไม่มี
ชาติตระกูลมาจับลูกสาวฉันเป็นอันขาด หวังว่าพวกเธอคงเข้าใจ

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในตัวละครผู้ร้ายที่แบ่งแยกตัวเองว่าเป็นชนชั้นสูง ฐานะร่ำรวย มีชาติตระกูลที่สูงส่งกว่าคนอื่น รวมทั้งเป็นคนที่มีรสนิยม ใช้แต่สินค้าราคาแพงเกินความจำเป็น

ข. ตัวละครผู้ร้ายคุยกันเรื่องการซื้อที่ดิน และการลงเล่นการเมือง

- มานพ : เรากำลังมองหาทรัพย์สินประเภทที่ดินใหม่อยู่ เรายังคงอยู่ณะคุณ
พยนต์
- พยนต์ : ผมก็อยากเข้าวงการการเมืองอยู่หรือครับท่าน ตอนนี้นะผมมี
พร้อมทุกอย่างโดยเฉพาะทุนทรัพย์
- มานพ : เรื่องนี้ผมช่วยคุณได้ แต่คุณก็รู้ว่าถ้าผมช่วยคุณแล้ว คุณ
จะต้องตอบแทนผมยังไง
- พยนต์ : เออละ คุณบอกมาเลยว่าจะให้ผมช่วยอะไร
- มานพ : ตอนนี้ผมว่าจะเปิดรีสอร์ตทกอล์ฟวิลด์ ผมเล็งทำเลเอาไว้แล้ว ติด

- แต่ว่าชาวบ้านแถวนั้นเขาอยู่กับมานาน คงไม่มีใครยอมย้ายไป
ง่ายๆ หรือ คุณก็รู้ชาวบ้านแถวนั้นบริษัทในเครือของคุณรับซื้อ
ผลผลิตเขาอยู่ คุณก็แค่ตรวจราคาเขานิดหน่อย
- พยนต์ : ทุกวันนี้ผมก็กดสุดๆ อยู่แล้วนะ
- มานพ : ต้องเอาให้มากกว่านี้อีก ทำให้พวกชาวบ้านเดือดร้อน พอพืชผล
ราคาตกก็ขาดทุน พอขาดทุนก็ไม่มีเงิน พอไม่มีเงิน มีหนี้ เดี่ยว
พวกนั้นก็ต้องมาหางานทำในกรุงเทพฯ สุดท้ายที่แถวนั้นก็ไม่มี
ใครสนใจ ผมก็จะได้กว้านซื้อให้หมด

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในลักษณะของนายทุนที่พยายามใช้เล่ห์เหลี่ยมกลโกงเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเอง โดยมีอำนาจที่จะได้รับจากการเมืองเป็นผลตอบแทน โดยการกระทำของตัวละครนั้นก็เพื่อให้ได้อำนาจอีกต่อหนึ่ง ลักษณะดังกล่าวจึงสะท้อนอุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism) ในบทสนทนาด้วย

ค. พระเอกคุยกับนางเอกเพื่อภาวนาขอให้ฝนตก

- เศาร์ : ถ้าฝนยังไม่ตก ชาวบ้านก็ต้องเดือดร้อน และพี่ก็คงห้ามไม่ให้
 ชาวบ้านขายที่ไม่ได้แล้ว
- อิน : ฝนมาจากฟ้า เราขอเทวดาสีคะ อินเคนเห็นเค้าทำพิธีขอฝนกัน
 ไม่ใช่เหรอคะ
- เศาร์ : ท่านครับ ผมรักแผ่นดินแห่งนี้ ผมไม่อยากจะให้ชาวบ้านย้ายถิ่นไป
ไหน หากท่านมีเมตตาขอจงช่วยบันดาลให้ฝนตก แล้วผมขอ
สัญญาว่าจะกลับมาพัฒนาดงมะต้องแห่งนี้ให้เจริญรุ่งเรือง
ชาวบ้านอยู่อย่างมีความสุข
- อิน : และอินก็ขอสัญญา จะมาช่วยพี่เศาร์พัฒนาหมู่บ้านดงมะต้อง

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ของตัวละครที่มีความรักในท้องถิ่นของตน และมีความตั้งใจพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น

ง. ตัวละครผู้ร้ายต่อรองกับพระเอกไม่ให้มาอยู่กับนางเอก

- พยนต์ : ฉันเป็นพ่อของอิน ฉันพูดตรงๆ นะ ฉันไม่อยากให้เธอไปยุ่งกับลูกสาวฉัน ยิ่งไงฉันก็ไม่มีทางให้ลูกฉันคบกับคนคนละชั้นอย่างเธอ เข้าใจไหม ฉันให้แสนนึงพอไหม
- เศาร์ : เอาไปทำไมครับ
- พยนต์ : นายเศาร์ยังงั้นเธอก็ไม่มีโอกาสเจอลูกสาวฉันอีกแล้ว ที่ฉันให้เธอก็เป็นแค่น้ำใจเล็กๆ น้อยๆ รับไปสิ
- เศาร์ : เงินไม่ได้ซื้อทุกอย่างหรอกครับ โดยเฉพาะคน
- พยนต์ : ฉันซื้อประจำ คนฉันก็ซื้อมาแล้ว เลขาฉันก็ซื้อมาแล้วด้วยค่าตัวสูงลิ่ว
- เศาร์ : นั่นมันบางคนครับ แต่คุณไม่มีทางซื้อชาวบ้าน และที่ที่ดินดงมะต้องได้
- พยนต์ : เธอนี่เองที่คอยยุชาวบ้านให้ต่อต้านฉัน เธอคิดว่าเธอเป็นใคร อย่างน้อยเธอก็ควรจำไว้อย่างหนึ่งนะ ฉันไม่มีวันให้เด็กเมียวานชีนอย่างเธอมายุ่งเกี่ยวอะไรกับลูกสาวฉันเด็ดขาด เธอจำใส่หัวบ้านนอกๆ ของเธอเอาไว้เลย

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในแง่ของการแบ่งชนชั้นระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น โดยเชื่อว่าตนเองดำรงอยู่ในชนชั้นสูง และไม่ต้องการยุ่งเกี่ยวกับชนชั้นล่าง ที่มีฐานะยากจน นอกจากนี้ยังปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) โดยมีความเชื่อว่าเงินนั้นมีอำนาจ สามารถซื้อได้ทุกอย่างแม้กระทั่งมนุษย์

4.11.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิรมหิ้ามหาเศรษฐี” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ชายหนุ่มยากจน” ซึ่งเล่าถึงความรักที่โดนกีดกัน เพราะความต่ำต้อย ยากจนกว่าคนที่เขารักอย่างมาก แต่สุดท้ายเขาก็ผ่านพ้นไปได้ ด้วยความโชคดีที่กลายเป็นหลานของมหาเศรษฐีอย่างไม่ทันตั้งตัว จากมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) นี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่ให้ความสำคัญกับความรักต่างชนชั้นที่ถูกคลี่คลายด้วยการเลื่อนชนชั้นของตัวละคร ให้มีความเท่าเทียมกัน

4.11.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี” ปรากฏอุดมการณ์ทางการเมือง 1 อุดมการณ์ อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 4 อุดมการณ์ และ อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 2 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- เงินตรานิยม	- ชนชั้น
แก่นเรื่อง			- ชนชั้น
ความขัดแย้ง		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม	- ชนชั้น - ท้องถิ่นนิยม
ตัวละคร	- อำนาจนิยม	- ทุนนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม - เศรษฐกิจพอเพียง	- ชนชั้น - ท้องถิ่นนิยม
ตัวละคร			
ฉาก		- ทุนนิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม - เศรษฐกิจพอเพียง	- ท้องถิ่นนิยม
บทสนทนา		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชนชั้น - ท้องถิ่นนิยม
มุมมองการเล่าเรื่อง			- ชนชั้น

ตารางที่ 4.11.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี”

ก. อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

- อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism) ปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villain) ที่มีอาชีพเป็นนักธุรกิจ หรือนายทุนนั้น มีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย มีฐานะดี ร่ำรวยแล้ว ก็มีความต้องการอำนาจเพิ่มขึ้นมาด้วย จึงใช้สิ่งที่ตนเองมีในการแสวงหาอำนาจเพิ่มเติม

ข. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) นำเสนอผ่านตัวละครที่เป็นนายทุนเจ้าของธุรกิจ ซึ่งมีฐานะร่ำรวย และได้รับการยกย่องว่าเป็นคนที่ดำรงอยู่ในชนชั้นสูงกว่าบุคคลอื่น นอกจากนี้ยังนำเสนอการกระทำของตัวละครผู้ร้ายที่เป็นนายทุนนั้น เป็นกลุ่มคนที่มักเอาใจเอาเปรียบคนอื่น เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง และธุรกิจเสมอ

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) และบทสนทนา (Dialogue) ที่ให้ความสำคัญกับตัวเงิน โดยคนที่มีเงินมาจะได้รับการยกย่องในสังคม และไม่โดนดูถูก คุณค่าของคนถูกวัดด้วยเงินที่มีอยู่ในมือ รวมทั้งการนำเสนอว่าเงินสามารถช่วยให้ได้ทุกอย่าง ซื้อได้ทุกอย่างที่ต้องการ แม้กระทั่งคน

- อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) โดยเป็นการให้คุณค่ากับวัตถุดิบของราคาแพง นำเสนอการบริโภคนิยม และความสะดวกสบายที่มากเกินไป

- อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ปรากฏในตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครนางเอก (Heroine) และฉาก (Setting) ในลักษณะที่ตัวละครมีแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างพอดี พอควร และใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ในฉากก็จะนำเสนอสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายตามแต่ฐานะ สุขสบายอย่างพอควร โดยไม่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบของราคาแพง และการใช้จ่ายที่เกินตัว

ค. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) โดยนำเสนอความรักต่างชนชั้นที่มีอุปสรรคจากตัวเงินที่

แตกต่างกันระหว่างพระเอก – นางเอก มีตัวเงินเป็นเครื่องตัดสินชนชั้นที่ดำรงอยู่ของตัวละคร โดยในตอนท้ายปัญหาดังกล่าวถูกคลี่คลายด้วยการที่ตัวละครทั้งพระเอก – นางเอก กลายเป็นคนที่อยู่ในชนชั้นเดียวกัน เพราะพระเอกก็กลับกลายเป็นหลานของมหาเศรษฐีพันล้าน และใช้ชีวิตกับนางเอกอย่างมีความสุข

- อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict)

ตัวละครพระเอก (Hero) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) โดยให้ความสำคัญกับการกลับไปพัฒนาถิ่นฐานบ้านเกิดของตัวละครหลังจากที่มีความรู้ความสามารถจากการศึกษาเล่าเรียนแล้ว ซึ่งตัวละครจะมีความรักความผูกพันกับบ้านเกิดของตนเอง และพยายามพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น

4.12 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา”

ภาพที่ 4.12.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา”

4.12.1 เรื่องย่อ

ผู้หญิงสาวสวยกำลังทอผ้าผ้าไหมสีขาวยาวสะอาดตาแล้วผ้าไหมผืนนั้นก็ถูกวางลงบนมือของ “วาริ” เสียงแผ่วเหมือนกระซิบกล่าวว่า “ฝากผ้าภาษาให้วาดจันทร์ สำหรับใช้ในวันที่ผู้ชายที่วาดจันทร์รักที่สุดบวช อย่าลืม ให้ผ้าภาษาแก่วาดจันทร์ ผ้าภาษานี้เป็นของวาดจันทร์”

วาริสะดุ้งตื่นจากฝัน และในวันรุ่งขึ้นผ้าไหมสีขาวยก้ตกมาถึงมือวาริจากร้านขายของเก่า ผ้าผืนนั้นถูกเก็บอย่างดีทราบจนกระทั่ง “วาดจันทร์” ลูกสาวคนเดียวของ “วาริ” และ “พิสุทธิ์” อายุ 21 ปีบริบูรณ์ วาดจันทร์จึงได้พบกับ “พงศ์พญา” พงศ์พญาพบกับวาดจันทร์ ในคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ขณะดูบั้งไฟพญานาคที่ริมแม่น้ำโขง วันนั้นพงศ์พญาไปดูบั้งไฟพญานาค

กับ “วินตา” เพื่อนสาวที่สนิทกัน พร้อมกับ “อู่” เพื่อนชายและ “อี” น้องสาวของอู่ ระหว่างทางกลับกรุงเทพวินตาชวนแวะชมแกลลอรี่ชื่อ “สวนศิลป์ริมโขง” ที่นี่พงศ์พญาพบวาดจันทร์อีกครั้ง เธอเป็นเจ้าของแกลลอรี่แห่งนี้ ในขณะที่เดียวกันวินตายืนเหมือนถูกมนต์สะกดอยู่หน้าภาพเขียนนกกางปีกถลาร่อนลมเหนือฟ้าที่เบื้องล่างคือท้องทะเล

ในวันต่อมา วาดจันทร์มาทานข้าวกลางวันตามคำเชิญของอู่ แม้อายุตาของพงศ์พญาจะสงบนิ่ง แต่วินตาก็เห็นแวววาวแห่งความปรารถนาลึกซึ้งซ่อนอยู่ วินตาคิดถึงภาพนกตัวใหญ่กางปีกร่อนเหนือท้องทะเล นกที่มีดวงตาดุดันคอบริบประหนึ่งพญาครุฑ วินตารู้สึกเสมือนเป็นหนึ่งในเดียวกับภาพนั้นและก็โยเยหาที่จะได้มาครอบครอง ภาพที่พิสุทธิศิลป์ผู้เขียนตั้งชื่อว่า “โอบมหานที” วินตาคงซื้อภาพนั้น

พงศ์พญาพาวาดจันทร์ไปหา “บุญนารี” แม่ของเธอ วาดจันทร์รู้สึกเกลียดชังบุญนารีอย่างมาก ที่น่าประหลาด คือ บุญนารีสื่อความรู้สึกเหล่านั้นทุกอย่าง นับวันความรักของพงศ์พญาและวาดจันทร์ก็เปี่ยมล้น มีความรู้สึกโยเยหากันอย่างแปลกประหลาด ซึ่งไม่ใช่ความรักธรรมดาของหนุ่มสาว แต่เป็นสัญญาจากอดีตชาติที่มีได้มีแค่พงศ์พญาและวาดจันทร์ แต่ยังมีคุณบุญนารี ซึ่งเป็นศัตรูของวาดจันทร์ รวมทั้งวินตาก็ยังคงติดตามจ้องล้างจ้องผลาญจนถึงชาติปัจจุบัน เธอเกลียดวินตา และวินตาก็เกลียดวาดจันทร์ ที่สำคัญเธอกลับวินตาด้วย นอกจากนี้วาดจันทร์เข้าวัดไม่ได้ ทนที่ที่ย่างก้าวเข้าสู่เขตวัดจะร้อนรุ่มเป็นไฟ สิ่งนี้พงศ์พญาไม่เป็น เขาจะรู้สึกสุขสงบด้วยความสุขที่เกิดขึ้นในใจ

วาดจันทร์ไม่ชอบภาพโอบมหานทีอย่างมาก จึงยอมส่งภาพให้วินตา วินตาคงถ่ายภาพรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับนกในภาพ และเธอก็สามารถควบคุมอำนาจโดยใช้นกในการทำร้ายวาดจันทร์ พงศ์พญาพบว่าวาดจันทร์มีแผลที่หัวไหล่เป็นแผลที่เกิดจากถูกนกจิกจริงๆ พิสุทธิจึงบังคับให้วาดจันทร์ไปทำบุญที่วัดจน วาดจันทร์ไปกับพ่อแต่ตื่นนอนไม่ยอมเข้าโบสถ์ทำเดี่ยว แต่ภายในโบสถ์พงศ์พญากำลังนั่งฟังเทศน์ด้วยสีหน้าผ่องใส สงบสุข หลายครั้งที่พงศ์พญาพบวาดจันทร์ผิดเวลามากเพราะไปเที่ยววัดมา หรือไม่ก็ไม่โทรศัพท์หาวาดจันทร์เป็นหลายวันติดกัน เพราะมัวแต่ไปเดินหรือไปนั่งเล่นอยู่ในวัด อีกทั้งพงศ์พญายังมีอาชีพรับซ่อมแซมวัดด้วย โดยมีวินตาเป็นคนจัดหางานให้

วินตารู้ว่าวาดจันทร์เข้าวัดไม่ได้จึงแก้งทำทุกทางเพื่อให้วาดจันทร์ไปวัด วินตานั้นประมวลการซ่อมวัดมาได้หลายวัด โดยมีพงศ์พญารับหน้าที่เป็นผู้ดูแลการซ่อม พงศ์พญาทำงานอย่างมีความสุข วินตাজัดการให้วาดจันทร์เข้ามาหาพงศ์พญาด้วยเหตุจำเป็นต่างๆ นานา แต่การกลับแก้งวาดจันทร์ของวินตา กลับทำให้พงศ์พญาเห็นใจวาดจันทร์อย่างมากจนขอเธอแต่งงาน บุญนารีขัดขวางสุดตัวโดยร่วมมือกับวินตาทำให้พงศ์พญาอยู่ในวัดมากขึ้น วาดจันทร์รู้ดีว่าถูกกีดกันแก้ง เธอกลายเป็นคนอารมณ์รุนแรงบุกไปตามพงศ์พญาถึงในวัด ยอมทนกับเสียงพระสวดจนถึงที่สุดทนไม่ได้เกิดอาการเกรี้ยวกราด ดวงตาสีเขียวจัดเป็นประกายสักครู่ก็ชักกลับไป พงศ์พญาส่งสารวาดจันทร์มากจึงกำหนดวันแต่งงานเพื่อคุ้มครองวาดจันทร์ วาดจันทร์เป็นสุขกับความฝันถึงวันแต่งงาน

ยายสำเนียง ยายของวาดจันทร์รับรู้ถึงความทุกข์ทรมานที่วนเวียนในใจของวาดจันทร์ และอยากหาทางช่วย จึงรีบไปหา “หลวงพ่อบุณ” หลวงพ่อบุณว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับเคราะห์กรรมในชาติก่อนของวาดจันทร์ ทางเดียวที่วาดจันทร์จะหลุดพ้นจากบ่วงกรรมนี้ได้ ก็คือ การเชื่อเลื่อมใส และศรัทธาในศาสนา ยายสำเนียงนำเรื่องกลับมาเล่าให้วาดจันทร์ฟัง แต่กลับทำให้วาดจันทร์โกรธมาก จนระงับอารมณ์ไม่อยู่ ถึงขนาดมีปากเสียงกันแล้ววาดจันทร์ก็ผลักยายสำเนียงล้มลงหัวฟาดพื้นเสียชีวิต แม้ว่าวาดจันทร์จะโศกเศร้ากับการสูญเสียยายที่ตัวเองเป็นต้นเหตุ แต่ทุกครั้งที่มีคนพูดถึงวัด วาดจันทร์ก็ควบคุมตัวเองไม่ได้ทุกครั้ง

วาดจันทร์ก็ยังคงถูกนกทำร้ายหลายครั้ง จนวาดจันทร์เจ็บป่วยอย่างหนัก พงศ์พญาตัดสินใจรีบแต่งงานกับวาดจันทร์ทันที ทำให้วินตายิ่งโกรธยิ่งขึ้น เธอสั่งนกให้มาทำร้ายวาดจันทร์บ่อยขึ้น จนในที่สุดนกก็ทำร้ายพงศ์พญาด้วย เมื่อพงศ์พญาล้มป่วยลง เพราะถูกนกจิกกัดอย่างรุนแรง วินตาที่หลงรักพงศ์พญามานานจึงรู้สึกเศร้าเสียใจอย่างมาก เธอจึงนำภาพโอบมหานทิไปทำลายทิ้งเอง แล้วก็หยุดการกระทำของเธอทั้งหมด ทั้งนี้เพราะวินตาได้ไปปรึกษาหลวงพ่อบุณ และรู้ดีว่าผลกรรมที่เธอทำทั้งในชาติก่อนแล้วชาตินี้จะไม่สิ้นสุดหากเธอไม่ยอมอโหสิกรรมในเรื่องที่เธอได้เคยทำกับวาดจันทร์และพงศ์พญา

ความจริงบุญนารีรู้เรื่องราวในอดีตจากญาณทิพย์ของหลวงพ่อบุณ และพยายามปกปิดมาตลอด หลวงพ่อบุณเล่าว่า ในอดีตชาติของพงศ์พญาและวาดจันทร์ ถือกำเนิดเป็นนาคสองตัวเป็นคู่กัน แต่นาคตัวผู้หรือพงศ์พญา เปี่ยมไปด้วยความศรัทธาในพระธรรมจึงหนีมาบวช นางนาคหรือวาดจันทร์พยายามตามไปด้วยหัวใจรัวราน จนสุดท้ายถูกนางครุฑซึ่งก็คือ วินตา

คาบไปเป็นอาหาร นางนาคจึงสิ้นชีพไปพร้อมกับความแค้นในพระพุทธรูปที่พรางสามีของนางไป และบุญนารีก็เป็นตัวกลางในการพาสามีของนางไปบวชนั่นเอง

แม้ว่าวาดจันทร์จะได้แต่งงานกับพงศ์พญาสมใจแล้ว แต่เธอก็ยังวิตกกังวลกลัวว่าวินตา กับบุญนารีจะพรางพงศ์พญาไปอีก วาดจันทร์ขัดขวางทุกครั้งที่พงศ์พญาไปวัด พิสุทธิ์ผู้เป็นพ่อเห็นการกระทำของลูกสาวแล้วก็เจ็บปวดใจยิ่งนัก และแล้วพิสุทธิ์ก็จากไปเพราะโรคหัวใจซึ่งก็เกิดจากความทุกข์ใจในตัวลูกสาวนั่นเอง พงศ์พญากับวาดจันทร์จึงย้ายมาอยู่ที่หนองคายด้วยกันหวังจะให้วาดจันทร์รู้สึกดีขึ้น แต่วาดจันทร์ก็ยังเป็นกังวล กลัวว่าพงศ์พญาจะหนีไปบวชอีก จนในที่สุดเธอก็ค่อยๆ ล้มป่วยลง ไม่มีเรี่ยวแรง พงศ์พญาคิดว่ามีวิธีเดียวที่จะช่วยคนรักได้ คือ การบวช แต่วาดจันทร์รู้เรื่องที่พงศ์พญาอาจจะบวชไม่สึก วาดจันทร์หาทางรั้งพงศ์พญาไม่ให้บวชทุกวิถีทาง แม้ว่าตนเองจะอ่อนแอลงเรื่อยๆ ก็ตาม

ก่อนที่พิสุทธิ์จะสิ้นใจเขาได้ฝากจดหมายถึงวาดจันทร์ จดหมายเขียนถึงผ้ากาษา ผีนยาวสีขาวที่แม่ของวาดจันทร์ฝากไว้ให้วาดจันทร์ก่อนตาย เมื่อวาดจันทร์ได้อ่านจดหมายแล้วก็รู้สึกเสียใจยิ่งนัก แต่ตอนนี้เธอรู้ว่า ไม่ว่าจะขัดขวางพงศ์พญาสักเพียงใดก็ไม่อาจรั้งไว้ได้ เธอจึงยอมมอบผ้ากาษา เพื่ออนุโมทนาาร่วมกับพงศ์พญาที่จะบวชอยู่ในใต้ร่มกาษาพัตร แล้วเธอก็ได้จากไปเพื่อไปอยู่ในที่ๆ เธอมา

4.12.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องเปิดเรื่องด้วยความผืนอันแปลกประหลาดของตัวละครผู้ให้ซึ่งเกี่ยวข้องกับอดีตชาตินางเอก

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) พระเอก – นางเอกพบกันโดยบังเอิญและรักกันอย่างรวดเร็ว เพราะในอดีตชาติทั้งคู่เป็นคู่รักกันแต่ไม่สมหวัง นางเอกจึงตามพระเอกมาจนถึงชาติปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันนางเอกก็พบกับความขัดแย้งภายในตัวเองที่เกิดจากกรรมในอดีตชาติซึ่งส่งผลให้ในชาตินี้ไม่เลื่อมใสในศาสนา ในขณะที่พระเอกนั้นเลื่อมใสในศาสนาอย่างมาก นางเอกจึงขัดขวางพระเอกไม่ให้เข้าใกล้ศาสนาทุกทาง

ค. **ชั้นภาวะวิกฤต (Climax)** ความขัดแย้งทั้งหมดที่ความรุนแรงถึงขีดสุด เนื่องจากพระเอกตัดสินใจจะบวชให้กับนางเอก เพราะปริศนาทั้งหมดได้รับการเฉลยโดยตัวละครผู้ช่วยเหลือว่าเป็นเพราะกรรมเก่าในอดีตของนางเอกที่ส่งผลมายังชาตินี้

ง. **ชั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action)** นางเอกพยายามต่อสู้กับ ความขัดแย้ง ภายในตัวเอง และยินยอมให้พระเอกบวชเพื่อตัดกรรมในชาตินี้ให้หมด

จ. **ชั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)** นางเอกเสียชีวิตลง ส่วนพระเอกบวชเป็น ภิกษุได้ร่วมเงาพุทธศาสนาสืบไป

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา” แสดงให้เห็น อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) อย่างชัดเจน โดยนำเสนอระบบความคิดความเชื่อทางพุทธ ศาสนาที่มีความเชื่อในเรื่องกรรม ภพชาติ การเวียนว่ายตายเกิด และความเลื่อมใสในพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ แต่ภายในโครงเรื่องนั้นยังสะท้อนอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ที่เป็น สาเหตุของเรื่องทั้งหมด ด้วยเพราะความรักของนางเอกที่มีให้พระเอกมากเกินไปจนไม่อาจสมหวังได้ ในชาติก่อน จึงทำให้แรงรักส่งผลให้นางเอกตามพระเอกมาจนถึงภพปัจจุบัน

4.12.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา” คือ “ความเชื่อใน ศาสนา ภพชาติ และการเวียนว่ายตายเกิดที่ส่งผลมายังปัจจุบัน” จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์พุทธ ศาสนา (Buddhism) โดยตัวละครหลักซึ่งเป็นตัวดำเนินเรื่องในอดีตชาติเป็นนาค แต่ในภพปัจจุบัน เกิดเป็นมนุษย์ แต่มีเวรกรรมที่ตามติดมาจากภพชาติที่แล้ว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องพุทธศาสนา โดยใน ชาตินี้ไม่สามารถเข้าวัดได้ ไม่เลื่อมใสในศาสนา ทำให้ต้องต่อสู้และตัดเวรกรรมที่ตามติดมาให้ได้

4.12.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- **อดีตชาติ – ปัจจุบันชาติ** เป็นคู่แย้งที่ปรากฏกับตัวละครหลักในเรื่อง สะท้อนให้ เห็นอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในความเชื่อเรื่องภพกรรม ที่อดีตชาติเป็นตัวกำหนด ปัจจุบันชาติของตัวละคร โดยตัวละครต้องพยายามต่อสู้อย่างหนักกับอดีตชาติ เพื่อที่จะสามารถ อยู่กับปัจจุบันชาติให้จงได้

- ความเลื่อมใสในศาสนา – การต่อต้านศาสนา เป็นคู่แข่งสำคัญที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของตัวละคร โดยเฉพาะนางเอกของเรื่องที่ต่อต้านศาสนา ในขณะที่พระเอก และตัวละครอื่นในเรื่องนั้นเลื่อมใสในศาสนาอย่างมาก ความขัดแย้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) อย่างชัดเจน

- การพยาบาล - การให้อภัย เป็นคู่แข่งที่เกิดขึ้นระหว่างนางเอกกับตัวละครผู้ร้าย ที่ต่างมีความพยาบาลอาฆาตแค้นต่อกันมาตั้งแต่ภพชาติก่อน จนทำให้ต้องมาทำร้ายกันในชาตินี้ ซึ่งความพยาบาลก็จะมีแต่ทำให้เกิดความเวรร้าย แต่ถ้ารู้จักให้อภัยความสุขสงบก็จะตามมา จึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในแง่การรู้จักให้อภัย และการอโหสิกรรมให้กับบุคคลที่คิดร้าย และเคยเป็นศัตรู

4.12.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“วงศ์ปัญญา” ในอดีตชาติคือ พญานาคที่เลื่อมใสในพุทธศาสนามากจนหนีนางนาคซึ่งเป็นคู่หัวตัวเดียวกันมาบวช ในชาตินี้เกิดมาเป็นมนุษย์ แต่ก็ยังคงเลื่อมใสพุทธศาสนาไม่เปลี่ยนแปลง มีอาชีพรับซ่อมแซมบูรณะวัด เป็นคนใจเย็น มีเมตตา และมีความกตัญญูรู้คุณ ตัวละครพระเอก (Hero) จึงเป็นตัวละครที่ปรากฏอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) และอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในแง่ของความศรัทธาในพุทธศาสนา และมีคุณธรรมในด้านการกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณอย่างมาก

ข. นางเอก (Heroine)

“วาดจันทร์” ในอดีตชาติเป็นนางนาคที่พญานาคสามีหนีมาบวช ด้วยความรักที่มีต่อสามีจึงเที่ยวออกตามหาจนถูกนางพญาครุฑจิกกินจนตาย ชาติปัจจุบันเกิดเป็นหญิงสาวแสนสวย แต่มีพลังอำนาจบางอย่างจากภพที่แล้วตามติดมาด้วย เวลาโกรธดวงตาจะเป็นสีเขียว เป็นคนใจร้อน หุนหันพันแค้น จากการต่อต้านการบวชของสามีในภพชาติที่แล้ว ทำให้มีกรรมที่ตามติดมาด้วย ทำให้ในปัจจุบันชาติไม่สามารถเข้าวัดได้ และเกลียดชังพุทธศาสนามาก ไม่ว่าจะเป็นวัด พระสงฆ์ หรือแม้แต่คำสอนทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ตัวละครยังไม่สามารถ

ปฏิบัติกิจวัตรของชาวพุทธได้ เช่น การเข้าวัด การสวดมนต์ การกราบบูชาพระรัตนตรัย เป็นต้น จากลักษณะดังกล่าวจึงทำให้ตัวละครเกิดการต่อต้าน และไม่ศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างเห็นได้ชัด โดยลักษณะของตัวละครนั้นมีความแตกต่างจากตัวละครตัวอื่นในเรื่องทั้งหมด โดยตัวละครนางเอกสะท้อนเพียงอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ที่เป็นอุดมการณ์ที่มีพลังอำนาจมากต่อนางเอก ทำให้ชีวิตของนางเอกต้องพบกับความเศร้าเพราะความรักที่มากจนตนเองไม่สามารถควบคุมได้และในที่สุดรักนั้นก็ย้อนกลับมาทำร้ายตัวเอง

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“วินตา” ในอดีตชาติเป็นนางพญาครุฑ ที่มาจิกกินนางนาคในขณะที่ออกตามหาพญานาคสามีจนตาย ในปัจจุบันชาติเกิดเป็นหญิงสาวแสนสวย เปรี๊ยะ เฉียว คอยทำร้ายทำร้ายนางเอกที่อดีตคือนางนาค เพราะในชาตินี้ชอบพระเอกมาก พยายามขัดขวางความรักของคนทั้งคู่ทุกวิถีทาง โดยใช้พลังอำนาจลึกลับที่ตามติดมาจากชาติที่แล้วเป็นเครื่องมือ มีอาชีพประมุขงานซ่อมวัดโดยให้พระเอกเป็นคนทำการซ่อมแซม ภายหลังสำนึกในความผิดและไม่อยากให้มีกรรมตามติดไปตลอด เนื่องจากได้ฟังคำสอนจากพระสงฆ์ จึงยอมอโหสิกรรมทั้งหมด ดังนั้นตัวละครผู้ร้ายจึงแสดงให้เห็นว่าเป็นตัวละครที่ยึดถือในอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) เนื่องจากมีความเลื่อมใสในคำสอนของพระภิกษุสงฆ์และนำไปปฏิบัติ โดยการปล่อยวางและอโหสิกรรมให้กับผู้ที่ตนเองเคยคิดร้าย แต่ในช่วงแรกตัวละครได้ปรากฏอุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) ที่เห็นได้จากพลังอำนาจลึกลับของตัวละครที่มีมากกว่ามนุษย์ปุถุชนทั่วไป และพลังอำนาจนั้นได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือทำร้ายผู้อื่นด้วย

“บุญนารี” ในอดีตชาติเป็นคนพาพญานาคหรือพงศ์พญาพระเอกของเรื่องนี้ไปบวช ในชาตินี้มาเกิดเป็นแม่ของพงศ์พญาจึงไม่ถูกกับवादจันท์ คอยกีดกันความรักของवादจันท์กับพงศ์พญา แต่ตอนหลังก็เข้าใจในตัวवादจันท์มากขึ้น จึงยอมอโหสิกรรมให้ เนื่องจากตนเองมีความเลื่อมใสและศรัทธาในพุทธศาสนามาก จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ได้อย่างชัดเจนในตัวละคร

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“หลวงพ่อบุณ” เป็นพระอาวุโส คอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับอดีตชาติของवादจันท์ พงศ์พญา และวินตา มีญาณสามารถรู้อดีตได้

“พิสุทธ์” พ่อของवादจันทรในปัจจุบันชาติ เป็นศิลปินวาดภาพชื่อดัง รักลูกสาวมาก พยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกปลอดภัย และเพื่อให้ลูกสามารถเข้าวัดได้ มีความต้องการให้ลูกศรัทธาในพุทธศาสนา เพราะตนเองก็เป็นชาวพุทธที่เลื่อมใสในศาสนาคนหนึ่ง

“ยายสำเนียง” ยายของवादจันทร เลี้ยงดูवादจันทรมาตั้งแต่เล็ก เป็นคนเชื่อในคำสอน และศรัทธาในศาสนา พยายามทำทุกอย่างให้หลานตัวเองเลื่อมใสในศาสนา

ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ทั้ง 3 คน เป็นตัวละครที่ยึดถือในอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในแง่ของความเลื่อมใสศรัทธา และนำคำสอนทางพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ทั้งยังพยายามเผยแพร่ให้กับบุคคลอื่นด้วย

4.12.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้าน หรือที่อยู่อาศัยของตัวละครในเรื่องปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เนื่องจากตัวละครในเรื่องทั้งหมดมีฐานะดี ทำให้บ้านหรือที่อยู่อาศัยมีขนาดใหญ่โต กว้างขวาง ตกแต่งสวยงาม และพร้อมด้วยข้าวของเครื่องใช้ราคาแพง

ข. สถานที่ทำงาน และสถานที่นัดพบ

- วัด เป็นสถานที่ทำงานของพระเอก และตัวละครผู้ร้ายในเรื่อง ทั้งยังเป็นฉากที่ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งพอๆ กับฉากที่บ้าน จะเป็นฉากที่ให้ความรู้สึกสงบสุข ร่มเย็น และเป็นสถานที่รวมจิตใจของชาวพุทธ จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) จากฉาก

4.12.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ตัวละครผู้ช่วยเหลือคุยกับตัวละครผู้ร้ายไม่ให้ก่อกรรมอีก

วินดา : หนูทราบว่าคุณพ่อรู้เรื่องเราทั้งหมดทุกคน หลวงพ่อบอกหนูได้

- ใหม่คะว่า อะไรเกิดขึ้นในวันนั้น ทำไมความแค้นถึงได้ติดตามเรา มาจนกระทั่งเราแทบจะฆ่ากันตายในชาตินี้
- หลวงพ่อบุณ : มันเป็นเรื่องของกรรมภพก่อน ตอนที่ยังนางนาคกำลังเลื้อยออกจากถ้ำตามหาผัว ซึ่งหนีมาบวชในโลกมนุษย์ เรานะเป็นพญานาคที่ออกมาเหยื่อ พบเข้าเราก็จิกกิน เพราะอย่างนี้แหละความอาฆาตแค้นมันถึงติดตัวตามมา ความแค้นอยู่กับผู้ไม่รู้จักอโหสิกรรม มันก็ต้องมีการตามล่าตามล้างกัน เจอะกันเมื่อไร ความเกลียดความโกรธมันก็รุ่มอยู่ตลอดเวลา ตัวโยมเองก็สัมผัสได้ใช่ไหมเมื่อเจอเขา
- วินดา : ใช่ค่ะ
- หลวงพ่อบุณ : ไม่เหมือนกับนาคฝ่ายชาย เรากับเขาไม่ได้มีกรรมต่อกันโดยตรง เมื่อมาพบกันในภพนี้ภพนี้ เห็นใหม่ว่ทั้งเขาทั้งเราไม่ได้มีความรู้สึกเกลียดกันโกรธกัน แต่เขาก็กังวลกลัวครุฑ เป็นเพราะสัญชาตญาณเดิมของเขา ในความเป็นจริง ถึงแม้พญาครุฑกับพญานาคจะเป็นศัตรูกัน แต่ก็มีพ่อคือพระกะศปคนเดียวกัน ในตำนานมีอยู่หลายครั้งที่นาคช่วยพระพุทธร่องค์ แล้วก็ยังมีนาคที่เลื่อมใสศรัทธา ปวารณาตัวเป็นผู้นำบารุงศาสนา
- วินดา : สิ่งที่หนูทำในชาตินี้จะทำให้หนูมีเวรกรรมต่อไปอีกกี่ชาติคะ
หลวงพ่อบุณ
- หลวงพ่อบุณ : ที่แ้วมาทำกรรมเพราะไม่รู้ แต่ถ้ารู้แล้วยังทำต่อไป ก็สร้างเวรกรรมต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด
- วินดา : หนูควรจะทำยังไงดีคะหลวงพ่อบุณ
- หลวงพ่อบุณ : พยายามให้อภัย อโหสิกรรมซะ แ้วเผลอรูปร่างนั้น อำนาจใครๆ ก็อยากมี แต่อำนาจไม่ใช่สิ่งที่ทำให้เกิดความสุขที่ถาวร มีธรรมะในใจดีกว่านะสีกา ธรรมะอยู่ที่ไหน ที่นั่นก็เย็น แต่อำนาจอยู่ที่ไหนมีแต่ความร้อน

บทสนทนา (Dialogue) นี้ ปรากฏอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในลักษณะของความเชื่อเรื่องเวรกรรมที่จะตามติดคนๆ นั้นไปตลอด และหนทางที่จะทำให้หลุดพ้นก็คือ การรู้จักให้อภัยหรือการอโหสิกรรมนั่นเอง

ข. พระเอกคุยกับนางเอกให้รู้จักเคารพพ่อแม่

- พงศ์พญา : จันทร ผมเสียใจมาก ทำไมจันทรทำกับแม่ผมถึงขนาดนี้
- วาดจันทร : ทำไมแม่คุณพงศ์ต้องหลอกหลวงจันทรด้วย
- พงศ์พญา : ไม่มีใครหลอกหลวงจันทร บ้านนี้เป็นบ้านของชาวพุทธ เราไม่โกหกหลอกหลวง
- วาดจันทร : เป็นคนดีก็ดีไป อย่ามายุ่งกับคนไม่ดีอย่างจันทร
- พงศ์พญา : จะดีหรือไม่ดีผมไม่รู้ แต่คนเราต้องเคารพพ่อแม่ พ่อแม่เป็นพระของลูก ไม่ว่าพ่อแม่จะเป็นยังไงเราต้องเคารพบูชา เพราะเขาทำให้เราเกิดมาได้ในโลกนี้ ไม่มีเขา ไม่มีเรา พ่อของจันทรผมยังไม่ยอมให้จันทรทำตัวไม่ดีกับท่าน นี้กับแม่ของผมไม่เคารพแล้วยังทำร้ายผมไม่ยอม ได้ยินไหม ผมไม่ยอม
- วาดจันทร : จะบวชหรือเปล่า
- พงศ์พญา : บวช ผมจะบวชให้แม่

บทสนทนา (Dialogue) นี้ ปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) และอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในตัวละครพระเอกที่มีความกตัญญูต่อมารดาผู้ให้กำเนิด ทั้งยังมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา มาก โดยมีความต้องการที่จะบวชเป็นภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนาด้วย

ค. นางเอกคุยกับพ่อเรื่องที่พระเอกจะบวช

- พิสุทธิ์ : จันทรเป็นอะไรลูก ร้องให้ทำไม
- วาดจันทร : คุณพงศ์เขาจะบวช พ่อไม่ได้ยินหรอก จันทรบอกว่าคุณพงศ์จะบวชเขาจะบวชตลอดชีวิต พ่อช่วยจันทรด้วย เขาจะหนีจันทรไปไปในที่ที่จันทรตามเขาไปไม่ได้ มันเหมือนเหมือนตายจากกันทั้งเป็นนะคะพ่อ พ่อทำไมนิ่งไปละ พ่อช่วยจันทรด้วย อย่าให้คุณพงศ์เขาบวชนะพ่อ เพราะอะไรรู้ไหม เพราะแม่เขา จันทรเกลียดแม่เขา เกลียดที่สุด คุณพงศ์จะบวชครั้งนี้เพราะแม่เขา จะบวชให้แม่
- พิสุทธิ์ : จันทรพูดเหมือนว่าเจ้าตัวเขาไม่อยากบวชอย่างนั้นแหละ เขานั่น

แหละที่เป็นคนอยากบวช ได้ยินว่าเขาบวชมาแล้วสองครั้งไม่ใช่
 เหรอ
 วาดจันทร : ใช่ค่ะพ่อ เขาบวชมาแล้วสองครั้ง แต่ครั้งนี้เขาจะบวชไม่สึกเลย
เขาจะหนีจันทรไปตลอดชีวิต เขาจะหนีจันทรไปอยู่ในที่ที่จันทร
เข้าไปไม่ได้ แม้แต่ทำข้างเดียว เขาจะเข้าไปอยู่ในวัด ถึงจันทร
จะมีอำนาจมากแค่ไหน จันทรก็เอาเขาออกมาจากวัดไม่ได้ และ
จันทรก็เข้าไปหาเขาในวัดไม่ได้

บทสนทนา (Dialogue) นี้ ปรากฏการต่อต้านพุทธศาสนา (Anti – Buddhism) ใน
 ตัวละครนางเอก ที่มีความคิดที่จะขัดขวางการบวชของพระเอก เนื่องจากตนเองไม่เลื่อมใส ไม่
 ศรัทธาในพุทธศาสนา และไม่สามารถที่จะเข้าใจศาสนาได้ ซึ่งไม่ปรากฏอุดมการณ์ใดๆ ในตัว
 ละคร เว้นแต่การไม่ศรัทธาในศาสนาเท่านั้น

4.12.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “พระสงฆ์” ที่
 ถ่ายทอดความเชื่อ ความศรัทธา และความเลื่อมใสในพุทธศาสนา โดยนำเสนอมุมมองในเชิง
 ความเชื่อเรื่องเวรกรรม ภพชาติ การเวียนว่ายตายเกิด ดังนั้น มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View)
 นี้ จึงปรากฏอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ได้อย่างชัดเจน

4.12.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา” ปรากฏ
 อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 1 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 4 อุดมการณ์
 ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง			- พุทธศาสนา - ความรัก
แก่นเรื่อง			- พุทธศาสนา
ความขัดแย้ง			- พุทธศาสนา

ตัวละคร			- พุทธศาสนา - ไสยศาสตร์ - คุณธรรม ศีลธรรม - ความรัก
ฉาก		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- พุทธศาสนา
บทสนทนา			- พุทธศาสนา
มุมมองการเล่าเรื่อง			- พุทธศาสนา

ตารางที่ 4.12.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “ภาษา นาคา”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในฉาก (Setting) เนื่องจากฉากบ้านและที่อยู่อาศัยของตัวละครในเรื่อง จะเป็นบ้านที่มีความกว้างขวาง ใหญ่โต ตกแต่งอย่างมีรสนิยม มีข้าวของเครื่องใช้ราคาแพงเกินกว่าความจำเป็น

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) เป็นอุดมการณ์หลักของเรื่อง ปรากฏอยู่ในทุกองค์ประกอบการเล่าเรื่อง ได้แก่ โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ฉาก (Setting) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) โดยนำเสนอความคิดความเชื่อเรื่องกรรม ภพชาติ การเวียนว่ายตายเกิด การเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และคำสอนในพุทธศาสนา

- อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) ปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villain) โดยช่วงแรกของละครตัวละครผู้ร้ายนั้นมีพลังอำนาจลึกลับติดตัว และสามารถใช้อำนาจลึกลับนั้นทำร้ายบุคคลอื่นได้ ซึ่งอำนาจของตัวละครนั้นเป็นอำนาจที่มีเกินกว่ามนุษย์ปุถุชนทั่วไป

- อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) และตัวละครนางเอก (Heroine) มีลักษณะของความรักที่มากจนก่อให้เกิดโทษ เป็นความรักที่ตามติดมาด้วยแรงแห่งรักจากอดีตชาติจนถึงปัจจุบันชาติ

- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ปรากฏในตัวละคร พระเอก (Hero) ในคุณธรรมด้านความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เช่น บิดา มารดา เป็นต้น

4.13 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน”

ภาพที่ 4.13.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน”

4.13.1 เรื่องย่อ

“ไอริสา” หรือ “ริสา” สาวสวย สุภาพระยากจน กำพร้าพ่อแม่ ก่อนตายพ่อแม่และแม่ฝากไว้กับ “ลุงข้าง” และ “ป้าแมว” พร้อมค่าเลี้ยงดูก้อนโต แต่ทั้งสองกลับเอาเงินของหลานไปกินเหล้าเล่นการพนันจนหมดเกลี้ยง แต่เพราะเธอเป็นเด็กใฝ่ดี เมื่อโตขึ้นริสาจึงตั้งหน้าตั้งตาหางานทำจนได้งานเป็นลูกมือที่ร้านเสริมสวยของ “พี่ปุย” โดยมี “เจี๊ยกวาง” คอยดูแลเป็นที่เลี้ยงให้ ที่นี้ริสายังได้เพื่อนใหม่เป็นสาวประเภทสองชื่อ “มนซี่” ซึ่งให้คำปรึกษากับริสาได้เสมอ รุ่งขึ้นขณะที่ริสาไปทำงานเธอเดินผ่านกองถ่ายโฆษณาของ “วาทีน” ช่างภาพอิสระตระกูลดังลูกเจ้าของบริษัทบลูกาแฟ แต่วาทีนกลับชอบใช้ชีวิตสมถะมากกว่าเป็นนักธุรกิจโก้หรู ทันทีที่วาทีนเห็นริสาและประทับใจความน่ารักของริสาในทันที

วาทีนปรึกษาเรื่องหัวใจกับ “เซวง” ลูกพี่ลูกน้องคนสนิทของเขา แรกๆ เซวงเต็มใจช่วยวาทีนทุกเรื่อง แต่พอเซวงถูก “กัญญา” แม่ของเขาขอร้องให้แข่งขันกับวาทีน เพราะไม่อยากให้ลูกชายตัวเองเป็นเบี้ยล่างใคร เซวงจึงเชื่อ และคิดหาทางเอาชนะวาทีนทุกอย่าง ไม่เว้นแม้แต่เรื่องจีบ “โรส” ดาราสาวไฮโซที่มาติดพันวาทีนอยู่ แต่พอรู้ว่าโรสไม่เล่นด้วยเซวงจึงหันไปจีบริสาแทน

ตลอดเวลาริสาทุ่มเทพพัฒนาฝีมือทำผม เพราะเธอใฝ่ฝันอยากจะเป็นช่างทำผมที่มีชื่อเสียงโด่งดัง จะได้มีเงินมาปลูกบ้านบนที่ดินที่พ่อกับแม่ทิ้งให้เป็นมรดก ทุกครั้งที่พี่นุ้ยรับจ๊อบเป็นช่างผมให้ญาติสารต่างๆ ก็มักจะพาริสาไปเป็นลูกมือด้วย ทำให้เธอได้เจอกับวาทีในฐานะช่างภาพ ความสัมพันธ์ของทั้งคู่กำลังไปได้สวย แต่जू “เจริญ” กับ “ยุพา” พ่อกับแม่ของวาทีกลับส่งลูกชายไปดูแลไร่กาแฟที่ต่างจังหวัด ที่นี้วาทีได้รู้จักกับ “ปิยะศักดิ์” ผู้จัดการสาขา ที่เป็นตัวการวางแผนโกงบริษัทตัวฉกาจโดยร่วมมือกับกัญญา แต่โชคไม่ดีที่โรสพบพิรุณชะก่อน ทำให้วาทีซบเซาซึ่งในความมีน้ำใจของโรสมาก ทั้งคู่สนิทกันจนริสาเข้าใจผิด ความสัมพันธ์ของริสากับวาทีก็เริ่มร้าวฉาน เธอจึงค่อยๆ ตัดใจจากวาทีแล้วมุ่งมั่นหัดทำผมเพื่อเข้าแข่งขันช่างทำผมหน้าใหม่ ริสาคว่ารางวัลชนะเลิศมาครองจนได้และมีโอกาสไปเรียนทำผมที่ฝรั่งเศส

ในคืนนั้นริสาได้ไปฉลองกับเซวงโดยมีพี่นุ้ย แจ็กวาง และมนชีไปด้วย แต่พอกัญญารู้ก็โกรธมาก เพราะไม่อยากลูกชายมีแฟนเป็นคนไม่มีชาติตระกูล กัญญาจึงขับรถชนริสาจนตาบอดไปเรียนทำผมที่ฝรั่งเศสไม่ได้ ลุงกับป้าทำเป็นดูแลริสาอย่างดีแล้วหลอกให้เซ็นยกที่ดินมรดกของพ่อแม่ให้ เมื่อทุกอย่างสำเร็จลุงกับป้าก็ทิ้งริสาจนเธอต้องหนีออกจากบ้าน โชคดีที่ได้เจอวาทีเขาพาริสาไปพักที่บ้าน ช่วงเวลานั้นทั้งคู่ต่างเรียนรู้กันและกัน แต่เหตุการณ์กลับพลิกผันเมื่อวาทีป่วยเป็นโรคหัวใจต้องไปรักษาตัวที่อเมริกา วาทีไม่บอกให้ริสารู้ แต่ริสาก็ได้ยินวาทีคุยกับยุพาโดยบังเอิญ ทั้งโรสก็มาพุดคุยงว่ริสาค่าเธอเป็นตัวถ่วงของวาที เพราะโรสเองก็ชอบวาทีอยู่เหมือนกัน ริสาก็ออกจากบ้านวาทีไปอยู่กับเพื่อน ทำให้ทั้งคู่ต้องห่างกัน เธอรวบรวมกำลังใจหัดตัดผมอีกครั้งทั้งที่มองไม่เห็น เพื่อจะเข้าประกวดช่างผมมืออาชีพ

วันหนึ่งโชคเข้าข้างริสา ในขณะที่เธอท้อแท้สิ้นหวัง “น้ำพร” ลูกค้าประจำของร้านมาสอนริसानวดแผนโบราณ แต่เมื่อน้ำพรนวดที่ต้นคอกลับจับไปโดนเส้นเข้า ทำให้ริสากลับมามองเห็นอีกครั้ง ด้านลุงกับป้าของริสาก็มักมาไถเงินค่าปิดปากเรื่องที่ถูกขับรถชนริสาจนตาบอดอยู่บ่อยๆ กัญญาจำใจให้เงินทั้งคู่ แต่ลุงกับป้าก็มาขู่เอาเงินมากขึ้น จนกัญญาทนไม่ไหวจึงให้ปิยะศักดิ์ไปทำร้ายลุงข้างกับป้าแม่วที่บ้าน ป้าแมวล้มหัวกระแทกกับขอบโต๊ะเสียชีวิต ลุงข้างแค้นจึงดักตีหัวกัญญาจนเป็นอัมพาต แล้วแทงปิยะศักดิ์ตาย ส่วนตัวเองก็ถูกตำรวจจับติดคุก

ริสากลับมาฝึกตัดผมอีกครั้ง เพื่อลงแข่งช่างผมมืออาชีพให้ได้ วาทีนุ้เรื่องนี้จึงไม่ยอมไปรักษาตัวที่อเมริกา แต่กลับกินยาตัวใหม่ที่หมอสั่งให้ วาทีเกิดแพ้ยา แต่เขาก็ยังฝืนกินเพื่ออยู่ดูริสาแข่งขันให้ได้ และริสาก็ชนะการประกวด ได้ทุนไปเรียนต่อที่ฝรั่งเศส

ไอริสาไม่ได้เจอวาทินอีกเลย แต่ในวันหนึ่งขณะที่เธอกำลังตัดผมอยู่ที่ร้านเจ็ทววง โรสก็ปรากฏตัวขึ้น พร้อมทั้งพาเธอไปที่บ้านหลังหนึ่ง ซึ่งสร้างขึ้นเหมือนแบบแปลนที่พ่อเธอเคย วาดไว้ ไอริสาเดินเข้าไปในบ้านหลังนั้น แล้วก็พบกับวาทิน เธอรู้ว่าวาทินไม่ยอมไปรักษาตัวที่ อเมริกา เพราะต้องการทำความเข้าใจของริสาให้เป็นจริงเสียก่อน ส่วนไอริสาเองก็ปฏิเสธที่จะไป ฝรั่งเศส เพราะเธอกำลังจะมีลูกกับวาทินนั่นเอง แต่วาทินได้กลายเป็นคนตาบอดเสียแล้ว ไอริสา เสียใจมาก ทั้งสองเข้าไปกอดกันแต่วาทินกลับทรุดลงหมดเรี่ยวแรงตรงหน้าไอริสา

10 ปี ผ่านไป ลูกสาวของไอริสากับวาทินโตขึ้น สองแม่ลูกเดินทางไปไหว้พ่อกับ แม่ของไอริสา แล้วเด็กน้อยก็จูงมือวาทินเดินมาพร้อมกับเจริญและยุพาและทั้งหมดก็อยู่ด้วยกัน อย่างมีความสุข

4.13.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) พระเอก - นางเอกพบกันโดยบังเอิญ และต่างเข้าใจ ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของกันและกันผิด แต่ก็มีความรู้สึกดีๆ ให้แก่กัน (พระเอก-นางเอก พบกันโดยบังเอิญ พระเอกคิดว่านางเอกเป็นไฮโซ ส่วนนางเอกคิดว่าพระเอกเป็นช่างทำสวน)

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) พระเอก - นางเอกรับรู้ถึงความรู้สึกดีๆ ที่มีให้กัน ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของทั้งคู่ได้รับการเปิดเผย แต่อุปสรรคของความรักก็ เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก และจากตัวละครผู้ร้ายที่คอยทำให้ทั้งคู่เข้าใจผิดกัน

ค. ชั้่นภาวะวิกฤต (Climax) นางเอกถูกตัวละครผู้ร้ายทำร้ายอย่างรุนแรง ในขณะที่ พระเอกก็พบว่าร่างกายของตัวเองมีปัญหาร้ายแรงเช่นกัน แต่ก็พยายามทำความเข้าใจของนางเอก ให้เป็นจริงจนตัวเองเจ็บป่วยอย่างหนัก

ง. ชั้่นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) พระเอก - นางเอกกลับสู่สภาวะปกติ และได้มาในสิ่งที่ใฝ่ฝัน

จ. ชั้่นตอนการยุติเรื่องราว (Ending) พระเอก - นางเอกอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ตัวละครผู้ร้ายได้รับกรรมที่ก่อไว้

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน” จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) และอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ของตัวละครหลักที่มีความแตกต่างกัน ทำให้เป็นอุปสรรคในความรัก แต่ด้วยความรักของคนทั้งสองที่มั่นคง จริงใจ และยอมเสียสละให้กันและกันได้ จึงทำให้ทั้งคู่พบกับความสุขสมหวัง

4.13.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน” คือ “ความรักต่างชนชั้นที่ชนชั้นต่ำกว่าพยายามพัฒนาตนเองจนเทียบอีกฝ่ายจนได้และทั้งคู่รักกันอย่างมีความสุข” โดยมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวชี้วัด สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่ปรากฏในละคร เนื่องจากนางเอกและพระเอกของเรื่องมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกันมาก ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตต่างกันไปด้วย เลยเป็นเหตุให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในความรักของทั้งคู่ แต่ทั้งสองก็สามารถฟันฝ่าอุปสรรคในความแตกต่างจนผ่านพ้นไปได้ ด้วยเพราะความรักที่มั่นคงต่อกัน (Romanticism)

4.13.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

ความรวย – ความจน เป็นคู่แย้งที่ปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) จากความแตกต่างกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของพระเอกและนางเอก โดยมีเงินเป็นตัวกำหนดทำให้เกิดปัญหาในด้านความรักของทั้งคู่ เนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิต และเป้าหมายในการใช้ชีวิตต่างกัน รวมถึงลักษณะของสังคมรอบตัวของทั้งคู่ที่ต่างกันด้วย

ชนชั้นสูง – ชนชั้นล่าง เป็นคู่แย้งที่เกิดขึ้นระหว่างพระเอกกับนางเอก ที่พระเอกมีชีวิตที่หรูหรา ร่ำรวย แต่นางเอกกลับใช้ชีวิตในชุมชนแออัด ต้องต่อสู้ดิ้นรน เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้สังคมรอบตัวที่ทั้งสองอยู่ก็มีวิถีชีวิตที่ต่างกัน ทำให้เป็นคู่แย้งที่ก่อให้เกิดอุปสรรคในความรักของทั้งสองคน จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในความขัดแย้งนี้

4.13.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“วาทีน” พระเอกของเรื่องเป็นลูกชายนักรุกิจเจ้าของธุรกิจกาแฟฐานะดี มีหน้ามีตาในสังคม แต่โดยส่วนตัวนั้นไม่ชอบการแข่งขันและการทำธุรกิจ จึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในตัวละครที่ดำรงอยู่ในสังคมชนชั้นสูง แต่ภายในจิตใจของตัวละครนั้นเป็นคนมองโลกในแง่ดี มั่นคงในความรัก และยอมเสียสละได้ทุกอย่างเพื่อให้คนที่รักมีความสุข ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ในตัวละคร

ข. นางเอก (Heroine)

“ไอริสา” หญิงสาวหน้าตาดี แต่กำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่เล็ก อาศัยอยู่กับลุงและป้า มีอาชีพเป็นช่างตัดผม โดยตัวละครยังมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ของตัวเองให้สูงขึ้นด้วยหน้าที่การงาน จึงพยายามพัฒนาความสามารถทางอาชีพของตนเองให้เท่าทัน และสามารถแข่งขันกับคนอื่นในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นอุดมการณ์ทุนนิยม (ด้านดี) (Capitalism) ของตัวละคร เนื่องจากระบบทุนนิยมเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันในสังคม และคนที่มีความสามารถก็จะได้เลื่อนขั้นทางชนชั้นและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“ลุงช้าง” และ “ป้าแมว” ลุงกับป้าของนางเอก ทั้งสองเป็นสามีภรรยาที่รับเลี้ยงดูนางเอกมาตั้งแต่เด็ก เพราะหวังในมรดกของพ่อแม่นางเอก โดยเอามรดกทั้งหมดไปใช้จนหมดสิ้น จากนั้นก็คอยเอาไรต์เอาเปรียบนางเอกอยู่เสมอ มีนิสัยเห็นแก่เงิน ยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินเพื่อไปดื่มเหล้า และเล่นการพนัน ทั้งสองจึงเป็นตัวละครที่ปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) เนื่องจากทั้งสองยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ตัวเองมีเงินใช้ มีความสุขสบาย โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดกับหลานสาวตัวเอง

“กัญญา” หุ่นส่วนธุรกิจบริษัทของพระเอก เป็นแม่ม่าย มีลูกชายคนเดียว จึงอยากให้ลูกดูได้ดีเหนือคนอื่น และอยากให้ลูกเป็นที่ยอมรับในสังคมชั้นสูงมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หวังที่จะครอบครองธุรกิจของครอบครัวพระเอกเลยทำทุกอย่างเพื่อให้ได้ในสิ่งที่

ตนเองต้องการโดยไม่คำนึงถึงผิดชอบชั่วดี เป็นคนไม่รู้จักพอ ทั้งยังชอบดูถูกคนจนว่าเป็นคนชั้นต่ำ คิดว่าเงินมีอำนาจเหนือทุกสิ่ง เป็นคนโลภมาก จิตใจโหดร้าย ทำลายทุกคนที่ขวางทางตัวเองกับ ลูก ซึ่งทั้งหมดสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ในตัวละคร

“ปิยะศักดิ์” พนักงานดูแลไร่ปลูกกาแฟ เป็นลูกน้องของกัญญา ร่วมมือกับ กัญญาโกงเงินบริษัท มีจิตใจโหดเหี้ยม เห็นแก่เงิน ยอมทำทุกอย่างเพื่อเงิน จึงเป็นตัวละครที่ ปรากฏอุดมการณ์เงินตรานิยม (Monetarism) อย่างชัดเจน

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“พี่บุญ” เจ้าของร้านทำผม ชอบให้ออกาสคน คอยช่วยเหลือนางเอกใน หน้าที่การงานเสมอ

“เจ๊กวาง” พนักงานร้านทำผม เป็นรุ่นพี่ไริสา ปากร้ายใจดี คอยสอนไริ สาดัดผม และให้กำลังใจเป็นแรงสนับสนุนไริสาในการแข่งขันทุกครั้ง

“มนชี” เพื่อนสนิทของไริสา เพราะทำงานที่เดียวกัน แต่เป็นกระเทย คอยให้คำปรึกษาไริสาทุกเรื่อง เข้ากับคนง่าย ร่าเริง แจ่มใส

ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ไม่ปรากฏอุดมการณ์แต่สะท้อน ค่านิยม (Value) ของสังคมไทย ในแง่ของการมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4.13.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านพระเอก มีลักษณะใหญ่โต หรูหรา มีเนื้อที่มาก มีข้าวของเครื่องใช้ ครบครัน และราคาแพง เป็นบ้านของคนที่มีฐานะดีในสังคม สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

- บ้านนางเอก เป็นบ้านไม้อยู่ในชุมชนแออัด คับแคบ มีเพียงของใช้ที่จำเป็น และสิ่งของราคาถูกราคาถูก ฉากนี้สะท้อนอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) โคนฉากแสดงให้เห็นว่าที่ตรงนี้เป็นที่อยู่ของชนชั้นล่างในสังคม

ข. สถานที่ทำงาน

- บริษัทปลุกาแฟ ที่ทำงานของครอบครัวพระเอก และตัวละครผู้ร้าย ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) โดยฉากนำเสนอห้องทำงานผู้บริหารที่เป็นห้องส่วนตัว อยู่บนอาคารสูง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงทางธุรกิจของตัวละคร ทั้งนี้ยังมีฉากไร่กาแฟต่างจังหวัด ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญต่อธุรกิจของครอบครัวพระเอกด้วย ซึ่งเป็นไร่ที่มีเนื้อที่มาก บรรยากาศสวยงาม

- ร้านตัดผม ที่ทำงานของนางเอก แบ่งเป็น 2 ร้าน ร้านแรกอยู่ริมถนน เป็นห้องกระจกติดแอร์ ตกแต่งสวยงาม ร้านที่ 2 อยู่บนศูนย์การค้าชั้นนำสำหรับไฮโซ เป็นห้างหรู กลางเมือง ส่วนมากเป็นลูกค้ามีฐานะดี พนักงานมีชุดยูนิฟอร์มใส่ ฉากนี้ปรากฏอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เนื่องจากฉากในร้านทำผมนั้น เป็นร้านที่ไว้บริการแต่ชนชั้นสูง มีฐานะดี จึงมีการตกแต่งอย่างมีรสนิยม และมีระดับอย่างมาก

ค. สถานที่นัดพบ

- ศูนย์การค้า เนื่องจากส่วนใหญ่ของนางเอกจะทำงานอยู่ที่ศูนย์การค้าชั้นนำ ทำให้ตัวละครอื่นๆ ต้องมาพบนางเอกที่ศูนย์การค้า และร้านอาหารในศูนย์การค้าก็จะเป็นอีกฉากหนึ่งที่ตัวละครไปนั่งคุยกัน พบปะกันอยู่เสมอ ซึ่งสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

4.13.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ตัวละครผู้ช่วยเหลือให้นางเอกไปอยู่ที่ร้านทำผมร้านใหม่ที่ห้างหรู

พี่ปุย : กวางเค้าจะให้เธอไปอยู่ที่ร้านเด่โลลา

- ริสา : ทำไมละคะเจ้ ก็ร้านที่ห้างเอ็มนะ....
- เจ้กวาง : ทั้งหรรษา ดูดี ลูกค้าก็มีแต่พวกคนรวย ไฮโซทั้งนั้น เพราะอย่างนั้นแหละ มันถึงไม่เหมาะกับฉัน อย่าลืมนะฉันเคยติดคุกมาก่อน ถ้าพวกไฮโซรู้เรื่องนี้คงไม่ดีกับทางร้านแน่
- ริสา : แต่ว่า...
- เจ้กวาง : ไม่มีแต่ ฉันไม่อยากให้พี่ๆต้องมาเสี่ยงกับเรื่องของฉัน แล้วเหตุผลอีกข้อ ไอริสา เธอยังเด็กและมีพรสวรรค์ ฉันเชื่อว่าเธอยังไปได้อีกไกล ที่นั่นเธอจะสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น
- ริสา : หนูขอบคุณเจ้คะ ชาตินี้หนูจะไม่ลืมบุญคุณเจ้เลย

บทสนทนา (Dialogue) นี้ ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) โดยตัวละครที่ดำรงอยู่ในชนชั้นล่างพยายามแบ่งแยกตัวเองออกจากชนชั้นสูง เพราะคิดว่าตนเองต่ำต้อยและไม่เหมาะสมที่จะไปปะปนอยู่กับชนชั้นสูง

ข. ตัวละครผู้ร้ายดูถูกนางเอกในงานประกาศรางวัลรูปถ่ายที่นางเอกอยู่ในรูปมีฉากหลังเป็นชุมชนแออัด

- โรส : วันนี้คุณริสาสวยผิดปกติเลยนะคะ โรสจำแทบไม่ได้เลย
- ริสา : ขอบคุณค่ะ
- โรส : แต่โรสรู้สึกว่าคุณรูปถ่ายดูจะเป็นตัวตนที่แท้จริงของคุณมากกว่านะ
- ริสา : ค่ะ รูปนั้นจับอารมณ์ของฉันได้ดีจริงๆ
- โรส : โรสว่าอาจจะเป็นเพราะฉากหลังด้วยนะคะ ดูคุณกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่แบบในรูป ขณะเดียวกันคุณก็ดูเป็นของแปลกปลอมในสถานที่แบบในงานคืนนี้ ดูสิคะ คืนนี้เป็นคืนของคุณวาทีนจริงๆ ขนาดท่านทูตอังกฤษยังมาคุยกับเขาเลย

บทสนทนา (Dialogue) นี้ ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในตัวละครผู้ร้ายที่พยายามดูถูกนางเอกว่าเป็นชนชั้นล่างของสังคมและไม่เหมาะสมกับงานของคนในสังคมชั้นสูง

4.13.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ผู้ชาย” ที่ยึดถืออุดมการณ์ความรัก (Romanticism) โดยเล่าถึงชีวิตรักที่เหมือนดั่งเทพนิยาย เป็นความรักต่างชนชั้นที่ใช้ความเข้าใจ ความเชื่อใจ และการเสียสละทุกอย่างเพื่อทำให้คนที่เขารักมีความสุข

4.13.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน” ปรากฏอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 3 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 2 อุดมการณ์ ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง			- ชนชั้น - ความรัก
แก่นเรื่อง			- ชนชั้น - ความรัก
ความขัดแย้ง		- เงินตรานิยม	- ชนชั้น
ตัวละคร		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม	- ชนชั้น - ความรัก
ฉาก		- ทุนนิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชนชั้น
บทสนทนา			- ชนชั้น
มุมมองการเล่าเรื่อง			- ความรัก

ตารางที่ 4.13.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “รักเธอทุกวัน”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในตัวละครนางเอก (Heroine) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) และฉาก (Setting) สำหรับตัวละครนางเอกนั้นสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ทุนนิยม (ด้านดี) ในเรื่องของความพยายามพัฒนาความสามารถทางอาชีพ เพื่อยกระดับฐานะ

ความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น แต่สำหรับตัวละครผู้ร้ายนั้นเป็นทุนนิยมที่คำนึงถึงแต่ผลกำไร ผลประโยชน์ และอำนาจทางธุรกิจของตนเองเท่านั้น

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) และตัวละครผู้ร้าย (Villain) ที่เห็นว่าเงินมีอำนาจ ชื้อได้ทุกอย่าง และเงินสามารถทำให้มีความสุขในชีวิตได้

- อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในฉาก (Setting) บ้าน หรือที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน และสถานที่นัดพบ ที่มีความหรูหรา ตกแต่งอย่างมีรสนิยม และมากด้วยความสะดวกสบาย นอกจากนี้ในฉากสถานที่นัดพบยังเป็นฉากในศูนย์การค้าที่เน้นการบริโภค และการจับจ่ายใช้สอยเป็นสำคัญ

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) โดยนำเสนอความแตกต่างทางชนชั้นของตัวละคร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความรักของพระเอก – นางเอก ที่มีความต่างกันทางชนชั้นในสังคม โดยนางเอกอยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่า และมักถูกคนรอบข้างพระเอกดูถูกเสมอ นอกจากนี้ในฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัยของตัวละครยังแสดงให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่ของตัวละครที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงระหว่างคนรวยกับคนจน

- อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ตัวละครพระเอก (Hero) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ที่แสดงให้เห็นความรักของพระเอกที่มีต่อนางเอก โดยเป็นความรักที่มีแต่ความจริงใจ และการเสียสละได้ทุกอย่างเพื่อคนที่รักโดยไม่หวังผลตอบแทน นอกจากนี้ความรักยังทำให้ทั้งสองสามารถก้าวผ่านความแตกต่างทางชนชั้นมาได้ในที่สุด

4.14 ละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา”

ภาพที่ 4.14.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา”

4.14.1 เรื่องย่อ

“ศิลา” หรือ “ต่อ” เป็นลูกของ “ไหม” เมียน้อยของ “ทรงศักดิ์” คีนฝนตกหนักไหมพาต่อมาพบทรงศักดิ์ที่บ้าน แต่ถูก “สีดา” เมียหลวงไล่ออกมา และไหมก็สิ้นใจตายอยู่หน้าบ้าน ต่อจึงถูกทิ้งอยู่เพียงลำพัง ทรงศักดิ์จึงจำใจรับต่อเข้าไปอยู่ในบ้านโดยปล่อยให้สีดาคอยดูแล แต่สีดาก็เกลียดชังต่อและสอนให้ “สวัสดี” ลูกชายของเธอรังแกต่อด้วย

“โกมุท” และ “มารศรี” เป็นผู้ดีเก่าเพื่อนบ้านของทรงศักดิ์ มีลูกสาวสองคนคือ “มิ่งขวัญ” และ “มินตา” แต่มินตาก็เป็นลูกเมียน้อยของโกมุทเช่นกัน มารศรีจึงรักมิ่งขวัญมากกว่า มินตาชอบเล่นอะไรแบบเด็กผู้ชาย เธอจึงเป็นเพื่อนเล่นเพียงคนเดียวของต่อ ในขณะที่ต่อมักจะหลบออกมาอยู่คนเดียว ส่วนมิ่งขวัญรังเกียจต่อจนไม่ยอมเข้าใกล้

วันหนึ่งต่อถูกสีดาทุบตีทำร้ายอย่างทารุณ ต่อวิ่งหนีเข้าไปในสวนจนพลัดตกคลองไป ทุกคนเข้าใจว่าต่อตายไปแล้ว แต่แท้จริงแล้วต่อหนีไปอยู่กับ “พิมสุดา” หรือ “แห่ม่ม” น้ำสาวซึ่งเป็นน้องแท้ๆ ของไหมนั่นเอง

สิบห้าปีต่อมา มินตาเติบโตขึ้น ทำงานเป็นมัณฑนากร เธอพา “ธันวา” เพื่อนร่วมงานไปโรงพยาบาล แต่ความรีบร้อนทำให้ชนกับรถของศิลาทั้งสองปะทะคารมกันอย่างไม่มีใครยอมใคร มินตารู้สึกคั่นหน้าว่าเขาคือ พี่ต่อที่เธอเคยรู้จัก แต่ชายหนุ่มกลับไม่ยอมรับ ธันวาจำได้ว่าศิลาเป็นมือขวาของเจ้าแม่แห่ม่มแม่ได้ไฮโซแห่งวงการธุรกิจกลางคืน มินตาจึงเข้าใจว่าศิลาเป็นแมงดา และข้อมผู้หญิงจนแท้งจึงต้องพามาโรงพยาบาล แต่ศิลาได้รู้ความจริงจาก “อ้อย” ว่าที่

เธอต้องตกเลือดอย่างรุนแรง เพราะเธอถูกลูกค้าคนหนึ่งซ้อมและลูกค้าคนนั้นคือสาวิตต์ แต่สีดาก็หาหนายมาช่วยให้สาวิตต์ร้อนพ้นจากความผิด ความโกรธแค้นที่สีดามีต่อครอบครัวของสีดาจึงปะทุขึ้นอีกครั้ง

มินตาพยายามจะบอกทุกคนว่า สีลา คือ ต่อ แต่ไม่มีใครเชื่อ เพราะต่อจะกลายมาเป็นคนดูดีมีระดับจนสามารถควงกับ “ลักษมี” ดาราสาวที่ใครๆ มักคิดว่าเป็นแฟนของสีลาได้อย่างไร และที่สำคัญสาวิตต์ก็เชื่อว่าต่อตายไปแล้ว ในขณะที่มินตายังปักใจเชื่อว่าสีลาเป็นคนเดียวกับต่ออย่างแน่นอน ส่วนสีลาที่เข้าใจผิดคิดว่ามินตาเป็นแฟนของสาวิตต์

มารศรีต้องการให้มิ่งขวัญแต่งงานกับสาวิตต์ เพื่อที่จะใช้ความรวยของสาวิตต์ กอบกู้ฐานะรวยแต่เปลือกของตน ซึ่งสาวิตต์เองก็พอใจในตัวมิ่งขวัญเช่นกัน และคุณนายสีดาเองก็พอใจมิ่งขวัญมาก เพราะคิดว่าครอบครัวของเธอเป็นคนมีฐานะ สีดาจึงวางแผนเข้ามาจับมิ่งขวัญโดยทำตัวเป็นเจ้าบุญทุ่ม เพื่อให้เธอห่างจากสาวิตต์ซึ่งก็ได้ผล เพราะมิ่งขวัญหลงรักความหล่อรวยของสีดาจนถอนตัวไม่ขึ้น วันหนึ่งมินตาพบว่าแฟนของมิ่งขวัญ คือ สีลา มินตาขอให้สีลาเลิกยุ่งกับพี่สาวของเธอ นอกจากนี้เธอก็เล่าเรื่องว่าสีลากับต่อคือคนเดียวกัน แต่มิ่งขวัญไม่เชื่อ ทั้งยังหาว่าเธออิจฉาตัวเองอีก แต่มินตาก็ยังคงตามต่อสีลา เพราะต้องการจับผิดว่าสีลาคือ พี่ต่อ ตัวสีลาเองก็มีความรู้สึกดีๆ ให้กับมินตา เพราะสมัยก่อนมินตาเป็นคนเดียวที่ให้ความช่วยเหลือและหวังดีกับเขาในตอนที่อยู่กับคุณนายสีดา

คุณนายสีดาโมโหมากเมื่อรู้ว่าสีลาจะมาแย่งมิ่งขวัญไปจากลูกชายของตน จึงดูถูกสีลาต่างๆ นานา อีกทั้งแหม่มยังเป็นเมียร้อยของ “พีระ” สามีของ “ลาวัลย์” น้องสาวคุณนายสีดาด้วย ในขณะเดียวกัน สาวิตต์เองก็ตกเป็นเหยื่อของสีลาจนได้ เพราะฝึการพนันเข้าสิง โดยมีลักษมีคอยช่วยเหลือเป็นนกต่อให้ สาวิตต์เสียพนันจนหมดตัวทำให้เขาต้องมาขอยืมเงินสีลา โดยนำเครื่องเพชร และหุ้นที่บริษัทมาจำนองไว้ สีดาโกรธมาเมื่อรู้ว่า สีลาหลอกลูกชายตนมาเสียพนัน จึงวางแผนมาเผาคลับของแหม่ม และแจ้งตำรวจจับบ่อนการพนันของเขา ซึ่งทำให้แหม่มเสียชีวิต เพราะขาดอากาศหายใจในกองเพลิง ทำให้สีลา ยิ่งแค้นมากขึ้น เขาจึงกว้านซื้อหุ้นในบริษัทของคุณนายสีดาจนกลายเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่

สีดาโกรธจัดและรู้ว่าสีลานั้นรักมินตามาก จึงวางแผนให้มินตาแต่งงานกับสาวิตต์ สีลาทำทุกทางเพื่อให้สาวิตต์ยกเลิกงานแต่งงานที่จะมีขึ้น สาวิตต์จึงขอหุ้นบริษัททั้งหมดคืนเพื่อแลกกับมินตา สีลา ก็ยินยอม สาวิตต์จึงหลอกมินตาไปให้สีลา มินตาโกรธมากจึงทะเลาะกับสีลา

อย่างรุนแรง เพราะคิดว่าศิลาซื้อเธอมาด้วยเงิน และในที่สุดเธอก็ตกเป็นของเขา แต่มันก็ทำให้มินตารู้ว่าศิลาคือ ต่อ เพราะแผลเป็นในวัยเด็กเมื่อครั้งที่ถูกสีดาทำร้ายยังคงอยู่และมินตาก็จำได้ดี มินตาทั้งผิดหวังและเสียใจกับเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น เธอจึงหนีไปอยู่กับธันวาเพื่อนสนิท

มิ่งขวัญได้รู้ความจริงว่า สีลา กับต่อที่เธอเคยรังเกียจนักหนาเป็นคนเดียวกัน เธอจึงวางแผนกับคุณนายสีดา สาวิตต์ เพื่อฆ่าสีลา แต่สีลาหนีรอดมาได้ แต่ในเหตุการณ์นั้น ทำให้ สาวิตต์ต้องจบชีวิตลงด้วยฝีมือแม่ของเธอเอง ส่วนสีลาก็ตามง้อมินตาและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

4.14.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องด้วยปมปัญหาในวัยเด็กของพระเอกซึ่งมีสาเหตุมาจากการถูกตัวละครผู้ร้ายทำร้าย พอโตขึ้นพระเอกจึงกลับมาแก้แค้นในภาพของนักธุรกิจชื่อดัง และได้เจอนางเอกซึ่งเคยเป็นเพื่อนในวัยเด็กอีกครั้ง แต่ความสัมพันธ์ของทั้งคู่ไม่ดีนัก

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) พระเอก - นางเอกได้พบกันอีกครั้งโดยบังเอิญ แต่พระเอกพยายามปิดบังฐานะที่แท้จริง ส่วนนางเอกไม่เชื่อ และพยายามสืบหาความจริง เป็นเหตุให้ความขัดแย้งของทั้งคู่เริ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันพระเอกวางแผนเพื่อที่จะได้ทรัพย์สินสมบัติ และธุรกิจของตัวละครผู้ร้ายมาครอบครอง และก็สามารทำได้สำเร็จ ทำให้ความขัดแย้งระหว่างพระเอกกับตัวละครผู้ร้ายรุนแรงถึงขีดสุด

ค. ชั้นภาวะวิกฤต (Climax) ตัวละครผู้ร้ายใช้นางเอกเป็นเครื่องมือต่อกรกับพระเอก พระเอกยอมคินทุกอย่างเพื่อแลกกับนางเอก นางเอกเข้าใจผิดคิดว่าพระเอกซื้อตนเองมาด้วยเงิน จึงทะเลาะกับพระเอกอย่างหนักและพระเอกได้ใช้กำลังข่มขืนนางเอก

ง. ชั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) การกระทำของพระเอกต่อนางเอก ทำให้ความขัดแย้งคลี่คลาย และฐานะที่แท้จริงของพระเอกถูกเปิดเผย ส่วนตัวละครผู้ร้ายรู้ความจริงว่าพระเอกคือลูกเลี้ยงที่ย้อนกลับมาทำร้ายตน จึงวางแผนทำร้ายพระเอกแต่พลาดฆ่าลูกชายตัวเองตาย

จ. **ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending)** พระเอก - นางเอกกลับมาอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ตัวละครผู้ร้ายได้รับผลกระทบที่ก่อไว้

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา” ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในลักษณะของการที่โครงเรื่องกำหนดให้การแก้แค้นของตัวละครมีทรัพย์สินสมบัติ และกิจการของอีกฝ่ายเป็นเดิมพัน และหากใครได้มาครอบครองก็ถือว่าเป็นผู้ชนะ จึงชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับธุรกิจ และวัตถุดิบของราคาแพงนั้นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และมีพลังมากพอที่จะทำให้ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ชนะ และอีกฝ่ายเป็นผู้แพ้ได้ นอกจากนี้ละครโทรทัศน์เรื่องนี้ยังเป็นอีกเรื่องที่สะท้อนอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่เป็นลักษณะของการใช้กำลังข่มขืนนางเอกของพระเอก เพื่อทำให้ปัญหาระหว่างตนเองกับนางเอกคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น และในที่สุดก็พบกับความสุข โดยการกระทำดังกล่าวของพระเอกที่เป็นผู้ชายนั้นถือเป็นเรื่องที่ยอมรับได้และไม่เป็นความผิด แต่อย่างไรก็ตามอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ก็ยังเป็นตัวคลี่คลายความขัดแย้งทั้งหมด และด้วยความรักที่เปี่ยมล้นของพระเอกที่มีต่อนางเอกทำให้พระเอกยอมแลกทุกอย่างเพื่อให้ได้นางเอกกลับคืนมา โดยถึงแม้ว่าตนเองต้องเจอกับปัญหาและอุปสรรคอย่างมากก็ตาม

4.14.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา” คือ “การอาฆาตแค้นพยาบาทย่อมไม่ส่งผลดีกับใครทั้งสิ้น” ของตัวละครหลักซึ่งก็คือพระเอก โดยมีที่มาจากการที่ถูกแม่เลี้ยงและคนรอบข้างทำร้าย ถูกถูกในวัยเด็ก จนเกิดการฝังใจและต้องการกลับมาเพื่อแก้แค้นคนที่เคยทำร้ายตัวเองอย่างสาสม จากแก่นเรื่องนี้ทำให้พบอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในเรื่องของการรู้จักให้อภัยไม่อาฆาตพยาบาทแล้วทุกอย่างก็จะดำเนินไปด้วยดี

4.14.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- เมียน้อย – เมียหลวง และ แม่เลี้ยง – ลูกเลี้ยง เป็นคู่แค้นที่เป็นฉนวนเหตุของเรื่อง เนื่องจากพระเอกเป็นลูกเมียน้อย และถูกแม่เลี้ยงที่เป็นเมียหลวงทำร้ายต่างๆ นานา จนกระทั่งพระเอกโตจึงกลับมาแก้แค้นแม่เลี้ยงใจร้ายที่เคยทำร้ายตัวเอง นอกจากนี้ในเรื่องตัวละครผู้ช่วยเหลือ (น้ำสาวของพระเอก) ที่มีความสำคัญของพระเอกก็ยังมี ความขัดแย้งกับตัวละครผู้ร้าย เพราะการเป็นเมียน้อยของตัวละครผู้ช่วยเหลือเช่นกัน รวมทั้งนางเอกของเรื่องก็เป็นอีกคน

หนึ่งที่เป็นลูกเมียน้อยเช่นเดียวกับพระเอก และมีความขัดแย้งกับแม่เลี้ยงของตนเอง ซึ่งในความขัดแย้งนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์ใดๆ แต่สะท้อนความสัมพันธ์ในครอบครัวไทย ที่เมียหลวงกับเมียน้อย และแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยงมักมีความขัดแย้งกันเสมอ

- *ชนชั้นสูง – ชนชั้นล่าง* เป็นคู่แย้งระหว่างตัวละครผู้ร้ายกับพระเอก ซึ่งพระเอกมักโดนดูถูกจากตัวละครผู้ร้ายเสมอว่าเป็นชนชั้นล่าง ไม่มีหัวนอนปลายเท้า ซึ่งถือเป็นฉนวนหนึ่งของความขัดแย้งในเรื่อง เป็นปมสำคัญในจิตใจของพระเอกอย่างหนึ่ง จึงสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในความขัดแย้งนี้

- *ความรวย – ความจน* เป็นคู่แย้งที่เกิดขึ้นในเรื่อง สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) โดยเฉพาะตัวละครผู้ร้ายที่มักขึ้นชมคนรวย มีฐานะดี และมักแสดงท่าที่รังเกียจและดูถูกคนจน โดยให้ความสำคัญกับเงิน และคนที่มีเงินมากๆ ก็จะได้รับยกย่อง

4.14.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“ศิลา” ในอดีตคือ “ต่อ” ลูกเมียน้อย แม่เสียชีวิต จึงมาอยู่กับพ่อ โดยพ่อให้เมียหลวง ซึ่งก็คือแม่เลี้ยงใจร้ายเป็นคนดูแล ต่อถูกแม่เลี้ยงทำร้ายจนจมน้ำหายไป แต่โชคดีที่หนีรอดมาได้และได้รับการเลี้ยงดูจากนางสาว โดยเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “ศิลา” เจ้าของธุรกิจกลางคืนและบ่อนการพนันชื่อดัง มีฐานะร่ำรวย หน้าตาดี เป็นที่รู้จักในวงสังคมชั้นสูง เมื่อโตขึ้นย้อนกลับมาแก้แค้นแม่เลี้ยงที่เคยทำร้ายตนเอง โดยพยายามทำทุกอย่างเพื่อเอาทรัพย์สมบัติ และธุรกิจของแม่เลี้ยงมาเป็นของตัวเอง สำหรับตัวละครพระเอกนี้เป็นตัวละครที่ยึดถืออุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในเชิงการปฏิบัติเพื่อเป้าหมายของการแก้แค้น คือ การได้ครอบครองวัตถุสิ่งของ ทรัพย์สมบัติ และธุรกิจกิจการของคนอื่น โดยเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นจะทำให้ตนเองเป็นผู้ชนะ และทั้งหมดนั้นคือคำตอบของการแก้แค้น ซึ่งสามารถทำให้อีกฝ่ายผิดหวัง เสียใจได้ จึงแสดงให้เห็นตัวละครนั้นเห็นว่าสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญอย่างมาก

ข. นางเอก (Heroine)

“มินตา” เป็นลูกเมียน้อยเหมือนกับต่อ เลยเข้าอกเข้าใจกัน ในวัยเด็กคอยช่วยเหลือต่อมาตลอด จนต่อหายไป พอโตขึ้นเป็นสาวสวย ลุยๆ มั่นใจในตัวเอง มีอาชีพเป็นมัณฑนากร เป็นคนจิตใจดี ไม่คิดร้ายกับใคร ถึงแม้ว่าจะเคยถูกแม่เลี้ยงทำร้ายต่างๆ นานา เช่นเดียวกับพระเอก แต่ก็ยังคงรัก และเคารพแม่เลี้ยงเช่นเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณของตัวละคร ที่สองคล้องกับอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านความกตัญญูและการรู้จักให้อภัย

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“คุณนายสีดา” แม่เลี้ยงใจร้าย จิตใจโหดเหี้ยม มีฐานะร่ำรวย ชอบดูถูกคนที่มีฐานะต่ำกว่า คิดว่าตัวเองมีชาติกำเนิดที่สูงส่ง หยิ่ง จองหอง ถือตัว ซึ่งเป็นตัวละครที่ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังเป็นตัวละครที่ยึดถือในอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ด้วย เนื่องจากตัวละครนี้ให้ความสำคัญกับเงิน ทรัพย์สินสมบัติ และความสุขสบายที่ได้รับจากความร่ำรวยที่มีจากมรดกตกทอดจากต้นตระกูล และคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งคนอื่น ๆ ก็ต้องการเช่นเดียวกันตนเอง โดยเห็นว่ามันเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต และทำให้ตนเองอยู่เหนือคนอื่น ๆ

“สาวติดตัว” ลูกชายคนเดียวของคุณนายสีดา ตอนเด็กๆ มักรังแกพระเอก อยู่เสมอ ถูกแม่เลี้ยงมาอย่างตามใจ และให้ทำยเสมอ เมื่อโตขึ้นจึงคิดว่าตัวเองฉลาด และอยู่เหนือกว่าคนอื่นแต่จริงๆ ตรงกันข้าม มีนิสัยเห็นแก่เงิน ทำทุกอย่างเพื่อเงิน เป็นคนโลภมาก ตัวละครนี้จึงสะท้อนอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ที่ให้ความสำคัญกับเงิน และมีความอยากได้ออกมามีเงินมากๆ

“มิ่งขวัญ” พี่สาวต่างมารดากับนางเอก เป็นลูกเมียหลวง เอาแต่ใจตัวเอง คิดว่าตัวเองดีเลิศอยู่เหนือคนอื่น ฟุ้งเฟ้อ นิยมใช้แต่ของดีๆ ราคาแพงๆ เป็นคนเห็นแก่เงิน ชอบคนรวยมีฐานะดี จึงเป็นตัวละครอีกตัวที่ยึดถืออุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“ແหม່ມ” เป็นผู้ก่อตั้งธุรกิจบันเทิงกลางคืน และบ่อนการพนัน เป็นน้ำสาว
 แท้ๆ ของพระเอก อุปการะเลี้ยงดูพระเอกเหมือนลูก แต่ก็เป็นเมียน้อยคนอื่นเช่นกัน จนทำให้เกิด
 ปัญหาตามมามากมาย ภายนอกเป็นคนมีอำนาจ แต่จริงๆ เป็นคนอ่อนไหว มีจิตใจดี ตัวละครนี้
 ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในแง่ของการเป็นเจ้าของธุรกิจ มีคนงานในการ
 ควบคุมดูแลมาก และพยายามรักษาผลกำไรของธุรกิจให้คงอยู่ แต่ไม่ปรากฏอุดมการณ์อื่นชัดเจน

“ลักขมี” ดาราสาวชื่อดัง แอบชอบพระเอกอยู่ แต่รู้ว่าพระเอกไม่เล่นด้วย
 เลยกลายเป็นเพื่อนสนิทของพระเอก และเป็นมือขวาของพระเอกในการแก้แค้น เพราะหน้าตา
 รูปร่างดี เลยทำให้สาวิตตติดกับได้ง่าย ตัวละครนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์

4.14.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านพระเอก หรือบ้านของແหม່ມ เป็นบ้านขนาดใหญ่ มีเนื้อที่
 กว้างขวาง มีสระว่ายน้ำในบริเวณบ้าน ตกแต่งสวยงาม ทันสมัยโมเดิร์น ข้าวของเครื่องใช้ครบครัน
 ฉากบ้านนี้สะท้อนอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

- บ้านนางเอก หรือบ้านของมินตา โดยมินตาอาศัยอยู่บ้านเดียวกับมิ่ง
 ขวัญ (ผู้ร้าย) เป็นบ้านที่มีเนื้อที่พอสมควร แต่ไม่ได้ตกแต่งหรูหราทันสมัยมากนัก มีลักษณะที่แสดง
 ถึงความมั่งคั่งที่เคยมีในอดีต แต่ในปัจจุบันก็มีฐานะปานกลาง สำหรับฉากนี้ไม่ปรากฏอุดมการณ์

- บ้านตัวละครผู้ร้าย หรือบ้านคุณนายสีดา เป็นบ้านขนาดใหญ่ มีเนื้อที่
 กว้างขวาง มีสระว่ายน้ำ ตกแต่งตามแบบผู้ดีเก่า อดังการหรูหรา และเครื่องเรือนล้วนเป็นของเก่าดู
 มีราคาแพง ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

ข. สถานที่ทำงาน

- คลับกลางคืน บ่อนการพนัน เป็นทั้งสถานที่ทำงาน และเป็นสถานที่นัดพบในเวลาเดียวกัน เป็นฉากที่สะท้อนอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) โดยลักษณะของคลับจะเป็นคลับที่หรูหรา สำหรับคนมีเงิน ฐานะดี ภายในมีหญิงสาววัยรุ่นมาเต้นโชว์ต่อนักกลางคืนเพื่อความบันเทิงของแขก นอกจากนี้ยังมีบ่อนการพนันที่เปิดอย่างใหญ่โต และมีการบริการแบบมืออาชีพรูป

4.14.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ตัวละครผู้ร้ายคุยกับตำรวจเพื่อช่วยลูกชายไม่ให้ถูกจับ

- สีดา : ลูกฉันทำไปเพื่อป้องกันตัว นั่งนั่นมันก็แค่ผู้หญิงหากินขั้นต่ำ ชีวิตมันจะไปมีค่าอะไร เทียบไม่ได้กับอนาคตลูกชายฉันหรอก
- ตำรวจ : แต่คุณสาววิบัติทำเกินกว่าเหตุ ผู้เสียหายไม่มีทางสู้ แล้วยังถูกทำร้ายจนแท้งลูก อาการสาหัสปางตาย ทางญาติผู้เสียหายต้องการเอาผิดพวกคุณ
- สีดา : ไม่มีทาง พวกมันไม่มีทางเอาผิดได้หรอก แม้แต่ค่าเสียหายฉันก็จะไม่ยอมจ่ายสักบาท ถ้าสาววิบัติยื่นยันจะเอาผิดลูกฉันให้ได้ ฉันก็จะคุยกับตำรวจผู้กำกับ
- ตำรวจ : เชิญเลยครับคุณนาย
- สีดา : ดีแล้ว ฉันเฝ้าเดือนตุลา ใครจะอยู่ใครจะไปได้รู้กันแน่

บทสนทนา (Dialogue) นี้ ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในตัวละครผู้ร้าย ที่คิดว่าตนเองอยู่ในชนชั้นสูง มีความเหนือกว่าคนทั่วไป และชีวิตของตนเองกับลูกชายมีความสำคัญกว่าคนอื่น

ข. พระเอกจ้างบริษัทนางเอกมาทำงานให้เพราะอยากเจอนางเอก

- ศิวา : คุณยังกลับไม่ได้ ผมจ้างบริษัทคุณมาทำงานนะ คุณต้องกลับไปทำงานให้ผมก่อน
- มินดา : อย่าคิดว่าหลอกฉันมาถึงนี้แล้วฉันจะยอมทำงานให้ ฉันลาออกแล้ว

- เพราะฉะนั้นก็ไม่จำเป็นต้องทำงานให้คุณอีกต่อไป
- ศิลา : ถ้าคุณกลับไปผมจะเพิ่มเงินค่าจ้างให้อีกเท่าตัว
- มินตา : คุณเอาเงินสกปรกของคุณมาพาดหัวฉันไม่ได้หรอกนะ
- ศิลา : เงินของผมสกปรกตรงไหน และถ้าผมไม่ทำแบบนี้ก็คงไม่ได้เจอคุณ

บทสนทนา (Dialogue) นี้สะท้อนอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และ อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ในตัวละครพระเอก ที่ใช้ความเป็นนายทุนในการสั่งการ วางแผนให้ตนเองได้ในสิ่งที่ต้องการ และใช้เงินเป็นเครื่องมือ โดยเชื่อว่าเงินสามารถทำให้ได้ทุกอย่าง

ค. ตัวละครผู้ร้ายคุยเรื่องการแต่งงานของลูกชายกับครอบครัวฝ่ายหญิง

- ศิลา : คุณศรีเห็นตาเด้ยกว่าไ้แมงดานั้นตรงไหนหรอคะ
- มารศรี : ไม่ใช่คะคุณพี่ ดิฉันหมายถึงว่าทางนั้นเขาก็รวยมาก รวยมากมาย มหาศาลทีเดียว
- ศิลา : ใครมันจะมารวยกว่าฉัน เรารู้จักกันมานานแล้ว คุณศรีก็น่าจะรู้ว่าตระกูลของฉันเป็นผู้ดีเก่าแก่มาดั้งแต่ไหนแต่ไร ทรัพย์สินสมบัติทั้งเงินทอง และที่ดินที่สะสมมีมากมายใช้ทั้งชาติก็ไม่หมด
- มารศรี : ชื่อนั้นน้องก็ทราบคะ แต่ว่าก็ไม่เคยเห็นเป็นบุญตาสักที
- ศิลา : ฮี...แล้วคุณศรีกับหนูขวัญจะได้เห็นกับตาว่าเป็นสะใภ้ของฉันนะมีอะไร รออยู่บ้าง

บทสนทนา (Dialogue) นี้ปรากฏอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology), อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ของตัวละครที่ยกย่องตัวเองว่าอยู่ในชนชั้นสูง มีทรัพย์สินสมบัติ มรดก และเงินมากมาย และเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นมีความสำคัญในชีวิต และเป็นที่ต้องการของทุกคน

4.14.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ผู้ชาย” ที่เกิดมาเป็นลูกเมียน้อย เป็นการเล่าถึงชีวิตที่ต้องพบกับปัญหาและอุปสรรค เป็นเรื่องราวการแก้แค้นของ

เขา จนนตนเองต้องสูญเสียคนสำคัญในชีวิตไป และเกือบจะต้องสูญเสียคนรักไปด้วย แต่ในที่สุดด้วยความเข้าใจผิดก็ทำให้เธอก็ตกเป็นของเขา และเขาก็อยู่กับเธออย่างมีความสุข จากมุมมองการเล่าเรื่องสะท้อนอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่แสดงให้เห็นว่าการคลี่คลายปมปัญหาในเรื่องพระเอกหรือตัวละครผู้ชานในท้ายที่สุดก็ได้รับความสุขในชีวิต แม้ว่าจะกระทำความผิดอย่างไม่น่าให้อภัย นั่นก็คือ การข่มขืนผู้หญิง แต่แล้วการกระทำดังกล่าวกลับทำให้เหตุการณ์ต่างๆ คลี่คลายและความขัดแย้งต่างๆ หายไป

4.14.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา” ปรากฏ
อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 3 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 4 อุดมการณ์
ดังนี้

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- ทุนนิยม - วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	- ชายเป็นใหญ่ - ความรัก
แก่นเรื่อง			- คุณธรรม ศีลธรรม
ความขัดแย้ง		- เงินตรานิยม	- ชนชั้น
ตัวละคร		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	- ชนชั้น - คุณธรรม ศีลธรรม
ฉาก		- วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	
บทสนทนา		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม – บริโภคนิยม	- ชนชั้น
มุมมองการเล่าเรื่อง			- ชายเป็นใหญ่

ตารางที่ 4.14.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “หัวใจศิลา”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร

พระเอก (Hero) และตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ที่มีลักษณะของการเป็นนายทุนเจ้าของกิจการ และพยายามแสวงหาผลกำไรให้กับธุรกิจ และในโครงเรื่องนั้น บริษัทหรือกิจการของตัวละครผู้ร้ายยังเป็นเดิมพันสำคัญของการแก้แค้น และเป็นสิ่งที่พระเอกนั้นต้องการด้วย

- **อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) และบทสนทนา (Dialogue) ที่เห็นว่าเงินมีความสำคัญในชีวิต** สามารถทำให้ได้ทุกอย่างที่ต้องการ และต้องการที่จะมีเงินมากๆ และคนที่ไม่มีเงินก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม

- **อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ตัวละครพระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) ฉาก (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) เป็นการทำให้ความสำคัญกับทรัพย์สินเงินทอง วัตถุสิ่งของราคาแพงของตัวละคร โดยสิ่งเหล่านี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแก้แค้น โดยตัวละครทั้งหมดให้ความสำคัญกับทรัพย์สินมรดก โดยต่างฝ่ายต่างพยายามครอบครองสิ่งเหล่านี้ไว้กับตัว จึงชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญวัตถุสิ่งของราคาแพงนั้นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และมีพลังมากพอที่จะทำให้ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ชนะ และอีกฝ่ายเป็นผู้แพ้ได้**

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- **อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ปรากฏในความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) และบทสนทนา (Dialogue) ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่ตัวละครผู้ร้ายยึดถือ และนำไปสู่การยกตนว่าอยู่เหนือกว่าคนอื่น เป็นความเชื่อที่ตนเองดำรงอยู่ในชนชั้นสูง และไม่ต้องการคลุกคลีกับคนที่อยู่ในชนชั้นต่ำกว่า จนกลายเป็นการดูถูกและแสดงท่าทีรังเกียจผู้อื่นอย่างชัดเจน จนกลายเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของความขัดแย้งระหว่างตัวละคร**

- **อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) โดยชั้นภาวะคลีคลายของเรื่องนั้น ได้รับการคลีคลายโดยการที่พระเอกได้ใช้กำลังข่มขืนนางเอก ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ความขัดแย้งต่างๆ ลดลง และตัวละครก็เข้าสู่ภาวะปกติสุขในที่สุด โดยการกระทำของพระเอกหรือผู้ชายนั้นกลับไม่เป็นความผิด และได้รับการให้อภัยจากนางเอกหรือผู้หญิงที่เป็นผู้ถูกกระทำ**

- อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) และตัวละครพระเอก (Hero) ที่ยอมเสียสละทุกอย่างเพื่อความรักของตนเองกับนางเอก แม้ว่าจะทำให้ตัวเองต้องพบกับอุปสรรคปัญหาแสนสาหัสก็ตาม และก็ยังเป็นอุดมการณ์ที่คลี่คลายปมขัดแย้งเกลียดชังของตนเองกับนางเอกด้วย

- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ปรากฏในแก่นเรื่อง (Theme) ตัวละครนางเอก (Heroine) ที่เป็นตัวละครเพียงตัวเดียวที่ไม่มี ความอาฆาตพยาบาท และไม่ต้องการแก้แค้น เป็นตัวละครที่มีคุณธรรมในด้านความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และคนที่ให้ การเลี้ยงดูมา ถึงแม้ว่าจะถูกแม่เลี้ยงทำร้ายอย่างมากเช่นกัน แต่ตัวละครนี้ก็รู้จักการให้อภัย และสำนึกในบุญคุณของคนที่ยังเลี้ยงดูมาอยู่เสมอ

4.15 ละครโทรทัศน์เรื่อง “เหลียมเพชรกะรัต”

ภาพที่ 4.15.1 ละครโทรทัศน์เรื่อง “เหลียมเพชรกะรัต”

4.15.1 เรื่องย่อ

ที่หัวหิน “กะรัต” เด็กสาววัยใสมาเที่ยวทะเลกับ “กาน” พ่อของเธอ โดยที่เธอไม่รู้เลยว่า ธุรกิจของพ่อเธอกำลังย่ำแย่ และกานที่กำลังเจรจาจะขายบ้านกุหลาบขาวที่หัวหิน โดยมี “ด่าง” หุ่นส่วนคนสนิทที่กานไว้วางใจมากเป็นนายหน้า กะรัตกำลังวิ่งไปเจอ “ยอดขวัญ” เพื่อนสนิทของเธอที่เขาตะเกียบ แต่ด้วยความสวย น่ารัก และกิ๋นที่ของเธอทำให้ถูกกลุ่มวัยรุ่นลวนลาม แต่เธอก็หนีรอดมาได้ เพราะเธอเป็นคนสู้คน “ชัย” ลูกชายคนเดียวของ “คุณเรืองรอง” เศรษฐีชื่อดังเจ้าของธุรกิจโฆษณาที่หัวหินเช่นกัน ทำให้ทั้งคู่เจอกันโดยบังเอิญ แต่กลับไม่ถูกชะตากันตั้งแต่นั้นครั้งแรก เพราะชัยคิดว่ากะรัตเป็นคนที่ไม่รักนวลสงวนตัว ส่วนกะรัตเองก็ไม่ชอบชัย เพราะคิดว่าชัยเป็นคนไม่ดี มาดูถูกตัวเอง

หลังจากกลับมาจากหัวหินไม่นานนักก็ถูกรถชนเสียชีวิต เหลือเพียงเงิน 3 ล้านบาท ให้กับกะรัตลูกสาวเพื่อเป็นทุนการศึกษา ส่วนตำรวจก็เข้ามาดูแลสมบัติทั้งหมดของงาน พร้อมทั้งเจรจาขายบ้านที่กรุงเทพฯ ของงานไปด้วย ตัวกะรัตเองจึงต้องระหกระเหินออกจากบ้าน เพราะเพิ่งมารู้ว่าพ่อของเธอล้มละลาย กะรัตมีเพื่อนสนิทเพียงคนเดียว คือ “ยอดขวัญ” ซึ่งพ่อแม่เสียชีวิต เช่นเดียวกับเธอ ทั้งสองจึงมาเช่าห้องอยู่ด้วยกันจนเรียนจบ

เมื่อทั้งคู่เรียนจบ สองสาวจึงขยับขยายออกมาอยู่คอนโดที่ใหญ่โตขึ้น ยอดขวัญได้งานทำในบริษัท เอส เอส โฆษณา ส่วนกะรัตเธอต้องเปลี่ยนงานแล้วถึง 3 แห่ง เพราะด้วยความสวย เบรียว ของเธอจึงเป็นที่หมายตาของเจ้านายหัวงู ชัยที่เพิ่งเรียนจบจากอเมริกาก็ต้องมาเจอทุกครึ่งไป ทำให้ชัยยิ่งเข้าใจกะรัตผิด

เมื่อกะรัตเริ่มลำบากกับการหางาน ตำรวจก็ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งกะรัตคิดว่าตำรวจนั้นเป็นคนดี แต่แล้วตำรวจไม่ได้เป็นอย่างที่เธอคิด เพราะตำรวจพยายามลวนลามเธอเช่นกัน ทำให้กะรัตมีปัญหากับตำรวจอีก ตำรวจแค้นใจมากที่กะรัตไปหาเรื่องเขาถึงที่บริษัท ดีแอนด์พี ที่เขาร่วมกับ “พิทักษ์” คนสนิทที่เรื่องรองไว้ใจให้เข้ามาบริหารบริษัท เอส เอส โฆษณาทั้งหมดให้ ตำรวจจึงประกาศไปทั่วว่ากะรัตเป็นผู้หญิงขายตัว ทำให้ไม่มีใครยอมรับกะรัตเข้าทำงาน

ระหว่างที่กะรัตกำลังเหน็ดเหนื่อยกับการเดินทาง เธอก็ได้เจอกับโจรกระชากกระเป๋าเข้า กะรัตตามโจรไปจนได้กระเป๋าคืนมา และกระเป๋านั้นก็คือกระเป๋าของเรื่องรองเจ้าของบริษัท เอส เอส โฆษณานั้นเอง เรื่องรองนั้นมีลูกชายสองคน คือ นิพนธ์ กับ ชัย แต่นิพนธ์นั้นเป็นลูกติดสามีเธอมา ส่วนชัยนั้นเป็นลูกชายแท้ๆ ของเธอ แต่เธอก็รักนิพนธ์เหมือนลูกตัวเอง

หลังจากที่กะรัตนำกระเป๋ากลับมาคืนเรื่องรองได้สำเร็จ เรื่องรองจึงชวนกะรัตเข้ามาทำงานที่ เอส เอส โฆษณา โดยมีนิพนธ์คอยสนับสนุน เพราะนิพนธ์เป็นคนเจ้าชู้ และชอบกะรัต กะรัตเข้ามาทำงานที่ เอส เอส พร้อมกับชัย แต่ชัยถึงแม้ว่าเป็นลูกชายของเรื่องรอง แต่ชัยต้องการเข้ามาเรียนรู้เรื่องราวความเป็นไปใน เอส เอส อย่างแท้จริง เขาจึงเข้ามาทำงานเป็นพนักงานเดินเอกสาร ซึ่งมีเพียงเรื่องรองกับนิพนธ์เท่านั้นที่รู้ว่าเขาเป็นใคร

นิพนธ์เป็นคนไม่เอางานเอาการ เอส เอส โฆษณา จึงมีเพียงพิทักษ์และรัชนี เลขาสาวที่แอบคบกันลับๆ คอยดูแล แต่นิพนธ์เองก็มีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับรัชนีเช่นกัน ส่วนกะรัต

กับชัยนั้น ไม่ถูกชะตากันอยู่ก่อนแล้ว จึงมีปากเสียงกันประจำ แต่การที่กะรัตเข้ามาทำงานที่เอสเอส ทำให้กะรัตได้รู้ว่า แท้จริงแล้วกานพอของเธอ อาจจะได้โดนดาร์งกับพิทักษ์ร่วมกันโกง และช่วยกันโกงราคาตอนขายบ้านกุหลาบขาว และบ้านที่กรุงเทพฯ เนื่องจากเรื่องร้องเป็นคนซื้อบ้านทั้งสองหลังนั้นไว้ เพราะเห็นว่าตอนนั้นกานพอเป็นคนน่าสงสาร

พิทักษ์แท้จริงแล้วเป็นหุ้นส่วนใหญ่ในบริษัท ดีแอนด์พี และมักจะโอนงานของเอสเอส ให้ตกเป็นของ ดีแอนด์พี เสมอ รัชนี้ไม่ชอบหน้ากะรัตตั้งแต่แรกเห็นจึงพยายามวางแผนกลั่นแกล้งให้กะรัตออกจากงาน โดยมีพิทักษ์คอยช่วยเหลือ เพราะเขารู้ดีว่ากะรัต คือลูกสาวของกานพอคนที่เขากับดาร์งร่วมกันโกงนั่นเอง พิศิตหมอบหมายงานโฆษณาชิ้นใหญ่ให้กะรัตรับผิดชอบ เพราะหวังจะได้กะรัตออกหากทำงานนี้ไม่สำเร็จ งานโฆษณาชิ้นนี้เป็นงานที่ “พิชิต” เพื่อนสนิทของพิทักษ์และดาร์งคอยดูแล เพราะ “คุณยุทธ” เจ้าของบริษัทตัวจริงแก่มาแล้ว จึงมอบหมายให้พิชิตเป็นคนจัดการ ในวันที่กะรัตไปเสนองาน พิศิตพยายามลวนลามกะรัต แต่กะรัตก็สู้จนหนีมาได้ จึงทำให้พิชิตไม่ยอมเซ็นสัญญาโฆษณา กะรัตเสียใจมากไปนั่งเล่นที่สวนสาธารณะ แต่กลับพบกับคุณยุทธ ซึ่งกะรัตคิดว่ายุทธเป็นเพียงคนแก่ที่ยากจน ส่วนยุทธก็ชื่นชมในตัวกะรัตมาก จึงคอยให้การช่วยเหลือกะรัตอยู่เบื้องหลัง ทำให้กะรัตรอดจากการถูกไล่ออกมาได้หลายต่อหลายครั้ง

ด้านชัย เมื่อเขาเข้ามาทำงานในฐานะเด็กส่งเอกสาร ก็ทำให้เขาารู้เรื่องราวในบริษัทมากขึ้น โดยเฉพาะพิทักษ์และรัชนี้ ที่พยายามใช้ชัยเป็นเครื่องมือในการโกงบริษัทเสมอ ทำให้ชัยรู้ธาตุแท้ของทั้งสองคน พร้อมกันนี้ชัยก็มักช่วยเหลือกะรัตให้รอดพ้นจากการทำร้ายของดาร์ง พิศิต รัชนี้ ไว้หลายต่อหลายครั้ง ทำให้ทั้งคู่เริ่มเข้าใจกันมากขึ้น จนในที่สุด ชัยกับกะรัตก็ร่วมมือกันจับผิดดาร์ง พิศิต รัชนี้ ได้สำเร็จ โดยมียุทธคอยช่วยเหลือ สุดท้ายแล้วทุกคนก็รู้ว่า ชัยนั้นคือ ลูกชายคนเล็กของคุณเรื่องร้องเจ้าของบริษัท ส่วนยุทธ ก็คือชายแก่ผู้ร่ำรวย แม้ว่ากะรัตจะโกรธที่ชัยโกหกเธอ แต่ในที่สุดทั้งคู่ก็รักกันอย่างมีความสุข

4.15.2 โครงเรื่อง (Plot)

ก. การเริ่มเรื่อง (Exposition) เปิดเรื่องด้วยการพบกันโดยบังเอิญของพระเอก – นางเอก แต่เพราะความเข้าใจผิดทำให้ทั้งคู่ไม่ชอบกันตั้งแต่แรก จากนั้นครอบครัวนางเอกได้ถูกตัวละครผู้ร้ายโกงจนหมดตัว

ข. การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) โชคชะตาพาให้นางเอกได้มาพบกับพระเอกอีกครั้ง โดยนางเอกได้เข้าไปทำงานในบริษัทของพระเอก ซึ่งเป็นที่ทำงานของตัวละครผู้ร้ายด้วย ส่วนพระเอกก็เข้าไปทำงานที่บริษัทของตัวเองในฐานะคนส่งเอกสารโดยปิดบังฐานะที่แท้จริง

ค. ขั้นภาวะวิกฤต (Climax) พระเอก - นางเอกถูกกลั่นแกล้งและถูกลอบทำร้ายจากตัวละครผู้ร้ายอย่างรุนแรง แต่ทั้งสองก็พยายามช่วยกันค้นหาความจริงเกี่ยวกับการโกงของตัวละครผู้ร้าย จนในที่สุดพระเอกกับนางเอกก็ร่วมมือกันเปิดโปงความผิดของตัวละครผู้ร้ายได้สำเร็จ

ง. ขั้นภาวะคลี่คลาย (Falling Action) พระเอกเปิดเผยฐานะที่แท้จริงของตนเอง และนางเอกได้ทุกอย่างของครอบครัวกลับคืนมา

จ. ขั้นตอนการยุติเรื่องราว (Ending) พระเอก - นางเอกอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ส่วนตัวละครผู้ร้ายรับผลกระทบที่ก่อไว้

เมื่อพิจารณาโครงเรื่อง (Plot) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “เหลื่อมเพชรกะรัต” ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) โดยนำเสนอเรื่องราวของนักธุรกิจที่ถูกโกงด้วยเพราะความโลภและความต้องการเงินของตัวละครผู้ร้าย จนทำให้ตนเองต้องปลอมตัวคนส่งเอกสาร ที่ถือเป็นชนชั้นล่างในบริษัท เพื่อสืบหาคนกระทำความผิด และเพื่อรักษาผลประโยชน์ของบริษัทไว้ให้ได้ แต่เพราะความต่างทางชนชั้นอย่างปลอมนั้นก็ทำให้พระเอกกับนางเอกไม่สามารถรักกันได้ จนกระทั่งพระเอกได้เปิดเผยตัวตน หรือชนชั้นที่แท้จริงของตัวเอง จึงจะมีความสุขกับคนที่รักได้

4.15.3 แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่อง (Theme) ของละครโทรทัศน์เรื่อง “เหลื่อมเพชรกะรัต” คือ “ความโลภในทรัพย์สินเงินทองของมนุษย์จะนำพาความวิบัติมาสู่ตนเอง” ซึ่งสะท้อนอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เนื่องจากละครเรื่องนี้มีแก่นในการดำเนินเรื่อง คือ ความโลภในทรัพย์สินเงินทองของตัวละครฝ่ายร้ายที่พยายามโกงเงิน และทรัพย์สินบัติของครอบครัวพระเอก และนางเอก ทั้งๆ ที่ตัวเองก็มีฐานะร่ำรวยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีอยู่แล้ว แต่ก็ไม่รู้จักพอ จนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในเรื่องตามมา

4.15.4 ความขัดแย้ง (Conflict)

- ความต้องการ – ความพอเพียง ในที่นี้เป็นคู่แข่งที่เกิดจากตัวละครผู้ร้ายที่มีความต้องการไม่สิ้นสุด โลกมาก อยากได้ทรัพย์สินเงินทองของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตัวเอง ทำให้สุดท้ายต้องพบกับหายนะในชีวิต ความขัดแย้งนี้จึงเกิดจากความต้องการของตัวเองที่ยึดถือในอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ที่ให้ความสำคัญกับเงิน และทรัพย์สินที่เป็นวัตถุ

- ชนชั้นกลาง – ชนชั้นล่าง เป็นความขัดแย้งระหว่างพระเอก – นางเอก เนื่องจากพระเอกปลอมตัวเป็นคนส่งเอกสาร และเข้ามาช่วยนางเอก ทำให้นางเอกไม่พอใจ เพราะคิดว่าพระเอกจะมาตีตัวเสมอ จึงสะท้อนอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ที่ปรากฏขึ้นระหว่างความสัมพันธ์ของพระเอกนางเอก โดยความสัมพันธ์นั้นเกิดเส้นแบ่งระหว่างกันด้วยเพราะความแตกต่างทางชนชั้น และทำให้นางเอกไม่กล้าที่จะเฉลยใจไปรักพระเอกในช่วงแรกๆ ของเรื่อง

4.15.5 ตัวละคร (Character)

ก. พระเอก (Hero)

“ชัย” หนุ่มนักเรียนนอก ลูกชายเจ้าของบริษัทโฆษณา ฐานะร่ำรวย แต่ปลอมตัวมาเป็นคนส่งเอกสารในบริษัท เพื่อพัฒนาบริษัทของตนเอง โดยพยายามจับผิดคนที่คิดร้ายและต้องการโกงบริษัท เนื่องจากไม่ยอมให้บริษัทต้องเสียผลประโยชน์ไปมากกว่าที่เป็นอยู่ จนในบางครั้งก็ใช้นางเอกเป็นเครื่องมือ จากลักษณะดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในตัวละคร ที่ยึดมั่นในการแสวงหาผลกำไรให้กับบริษัท และการบริหารกิจการของครอบครัวให้ดีขึ้นบางครั้งก็ลืมนึกถึงผลเสียที่ทำให้เกิดกับคนอื่น

ข. นางเอก (Heroine)

“กะรัต” เป็นลูกสาวนักธุรกิจผู้ร่ำรวย แต่ถูกโกงจนหมดตัว พ่อเสียชีวิตเลยทำให้ต้องต่อสู้ดิ้นรนใช้ชีวิตด้วยตัวเอง แต่เธอก็ยึดมั่นและประพฤตินอนอยู่ในความดั่งงามเสมอ

ในขณะที่เดียวกันก็พยายามทวงสมบัติของตัวเองกลับคืนมา เพราะเธอมีความเชื่อในความถูกต้อง ยุติธรรม ตัวละครนางเอกจึงปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านของการกระทำความดี ประพฤติตัวอยู่ในกรอบศีลธรรม จรรยา และมีความเชื่อในความถูกต้องยุติธรรม โดยเชื่อว่าคนดีย่อมได้รับผลดี และคนชั่วก็ย่อมได้รับผลชั่ว และอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ที่ถึงแม้ตนเองจะเป็นผู้หญิงแต่ก็มีความรู้ ความสามารถ ฉลาด เท่าเทียมกับผู้ชาย และสามารถช่วยเหลือตนเองได้

ค. ผู้ร้าย (Villain)

“ดาร์ง” อดีตเคยเป็นหุ้นส่วนธุรกิจของพ่อนางเอก แต่ก็โกงพ่อนางเอกจนหมดตัว ภายหลังร่วมหุ้นกับพิทักษ์ และร่วมกันโกงบริษัทของพระเอกอีก เป็นคนเห็นแก่เงิน ขี้โกง จอมวางแผน โลกมากไม่รู้จักพอ

“พิทักษ์” คู่หูของดาร์ง ได้รับความไว้วางใจจากแม่พระเอกให้ช่วยดูแลบริษัท แต่กับร่วมกันโกงบริษัทกับดาร์ง และรัชนี เป็นคนเห็นแก่เงิน โลกมากไม่รู้จักพอ

“รัชนี” เป็นมือขวาของพิทักษ์ และเป็นเมียลับๆ ของพิทักษ์ด้วย ทำงานที่บริษัทเดียวกับพิทักษ์ ร่วมกันโกงบริษัทของพระเอก เป็นคนเห็นแก่เงิน โลกมากไม่รู้จักพอ ขี้ฉ้อฉล ไม่ชอบเห็นใครดีไปกว่าตัวเอง

ตัวละครผู้ร้าย (Villains) ทั้ง 3 ตัวละคร ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) และอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เนื่องจากตัวละครมีความต้องการในทรัพย์สินสมบัติ ทรัพย์สินเงินทองของบุคคลอื่น เพื่อนำมาต่อยอดธุรกิจของตัวเอง ที่ถึงแม้ว่าตนเองจะมีชีวิตที่สุขสบายแล้ว มีกิจการเป็นของตัวเองแล้ว แต่ก็ยังไม่รู้จักพอ แต่กลับต้องการแสวงหามากขึ้นเรื่อยๆ

ง. ผู้ช่วยเหลือ (The Helper)

“เรืองรอง” เศรษฐีผู้ร่ำรวย เจ้าของบริษัท เอส เอส โฆษณา แม่ของพระเอก เป็นคนจิตใจดี มีเมตตา ไม่เคยคิดร้ายกับใคร ไว้วางใจและเชื่อใจคนง่าย ทำให้โดนโกงหลายครั้ง แต่เป็นคนคอยช่วยเหลือนางเอกให้ทำงานที่บริษัทต่อไป

“ยุทธ” ชายแก่ผู้ร่ำรวย เจ้าของบริษัทธุรกิจเครื่องดื่มชาเขียว ลูกค้ารายใหญ่ของบริษัท เอส เอส ที่นางเอกทำงานให้ แต่ชอบใช้ชีวิตสมถะ แต่งตัวง่าย ๆ จนนางเอกเข้าใจผิดคิดว่าเป็นคนจน เป็นคนจิตใจดี มีเมตตา คอยช่วยเหลือนางเอกแบบลับ ๆ ตลอดเวลา

ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ทั้ง 2 ปราบกฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในแง่ของการเป็นเจ้าของธุรกิจที่มีอำนาจในการสั่งการลูกน้องหรือคนงานที่อยู่ภายใต้การดูแล เพื่อรักษาผลประโยชน์และกำไรของบริษัทตนเอง นอกจากนี้ในตัวละครทั้ง 2 ยังสะท้อนค่านิยม (Value) ของสังคมไทย ในแง่ของการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก และได้รับความลำบากในชีวิตด้วย

4.15.6 ฉาก (Setting)

ก. บ้าน หรือที่อยู่อาศัย

- บ้านพระเอก เป็นบ้านของเรื่องรองแม่ของพระเอก มีลักษณะใหญ่โตหรูหรา ตกแต่งสวยงาม สไตล์โมเดิร์น เรียบหรู ครอบครัณด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก

- บ้านกุหลาบขาว ที่หัวหิน เป็นบ้านริมทะเล อดีตเคยเป็นบ้านของนางเอก แต่ถูกโกงมาขายให้กับเรื่องรองแม่ของพระเอก เป็นบ้านพักผ่อนตากอากาศ มีเนื้อที่กว้างขวาง ตกแต่งสวยงาม

- บ้านเดิมของนางเอก ที่กรุงเทพฯ บ้านหลังนี้ใหญ่โตไม่แพ้กับบ้านของพระเอก แต่ก็ถูกโกงมาขายให้กับแม่ของพระเอกเช่นกัน เป็นบ้านที่มีเนื้อที่กว้างขวาง มีสระว่ายน้ำ และสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ตกแต่งสวยงาม

- คอนโดนางเอก เป็นคอนโดกลางเมือง ที่นางเอกมาเช่าอยู่กับเพื่อนสนิท มี 1 ห้องนอน ตกแต่งเป็นสัดส่วน กะทัดรัด ทันสมัย

ฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัย (Setting) ทั้งหมดในเรื่องสะท้อนอุดมการณ์
วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในแง่ของการใช้ชีวิตอย่างมีรสนิยม มี
ข้าวของเครื่องใช้ที่หรูหรา ราคาแพงเกินกว่าความต้องการพื้นฐาน

ข. สถานที่ทำงาน

- บริษัท เอส เอส โฆษณา บริษัทของพระเอก เป็นออฟฟิศทำงานขนาด
กลางค่อนข้างใหญ่ เป็นที่ทำงานของนางเอกและพระเอก ซึ่งฉากสถานที่ทำงานนี้สะท้อนให้เห็น
อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ที่ถูกแฝงมา โดยมีลักษณะของระบบทุน และการเป็นเจ้าของทุน
โดยฉากสถานที่ทำงานยังแสดงถึงความยิ่งใหญ่มั่นคงของกิจการและความมีอำนาจของนายทุน
ด้วย

ค. สถานที่นัดพบ

- สวนสาธารณะ แวดล้อมด้วยต้นไม้ใหญ่ รมรื่น เป็นสถานที่ๆ นางเอก
พระเอก มักจะมานัดพบพูดคุยกับตัวละครผู้ช่วยเหลือ เพื่อปรับทุกข์และแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยตัว
ละครจะนั่งบนเก้าอี้ม้านั่งตัวยาวหันหน้าไปทางบ่อน้ำของสวน จึงสะท้อนอุดมการณ์ธรรมชาตินิยม
(Naturalism) ในฉาก โดยแสดงให้เห็นว่าธรรมชาตินั้นถูกใช้เป็นสถานที่พักผ่อน ทำให้ร่างกายได้
ผ่อนคลาย เป็นสถานที่ปลดปล่อยความทุกข์ และเสริมสร้างพลังและความสดชื่นให้ร่างกายอีกครั้ง

- ร้านอาหาร เป็นสถานที่ตัวละครฝ่ายร้ายจะนัดพบกัน และวางแผนการ
เลวร้าย ฉากนี้จะเป็นร้านอาหารที่เงียบ หูหრა และมีความเป็นส่วนตัวสูง จากฉากนี้สะท้อนให้
เห็นอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ในแง่ของการบริโภค
รสนิยม และความความสะดวกสบาย

4.15.7 บทสนทนา (Dialogue)

ก. ตัวละครผู้ร้ายวางแผนโกงเงินของพระเอก – นางเอก

พิทักษ์ : ผมจะบอกเจ้านายว่าซื้อร้อยยี่สิบล้าน

ดำรง : บวกกับนายหน้าอีกห้าล้าน เราสองคนมีเงินลงทุนที่บริษัทดีเอนด์พีของ

เราโดยไม่ต้องชักเนื้องตั้งยี่สิบห้าล้าน

พิทักษ์ : พี่ตำรวจมีหน้าที่สู้บเงินคุณกานต์ ผมมีหน้าที่สู้บเงินคุณเรื่องร้องมาสร้าง
กิจการใหญ่ของเราสองคน

บทสนทนา (Dialogue) นี้ ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และ
อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) เนื่องจากตัวละครมีความคิดที่จะโกงเงินคนอื่น เพื่อนำมา
สร้างบริษัทของตัวเอง โดยให้คุณค่าของเงิน และทุนมากกว่าความถูกต้อง

ข. ตัวละครผู้ช่วยเหลือคุยกับพระเอกที่ใส่ร้ายนางเอกเพื่อผลประโยชน์ของบริษัท

เรื่องร้อง: ทำไมเทียวพูดจาใส่ร้ายให้ผู้หญิงดีๆ ให้เสียชื่อเสียงคนอย่างนั้น เด็กบ้า
ชัย : ผมมีเหตุผล แต่ผมไม่คิดว่าเรื่องมันจะย้อนวนกลับมาเร็วนัก ก็แค่แอบมั่ว
เพื่อกลบเกลื่อนอะไรบางอย่าง และเพื่อให้มีหลักฐานบางอย่างเพิ่มขึ้น
เรื่องร้อง: หลักฐานเหลวไหลอะไรกัน ใส่ร้ายคนอื่นแบบนี้ เธอคงเกลียดลูกมากขึ้น
ชัย : เพื่อบริษัทของเรา ผมยอมอะไรก็ได้ แต่ผมก็ชอบคุณคุณแม่มาจนกระทั่ง
ดำเนินการขอเข้าไปเซ็นเช็คร่วมที่บริษัทเดือนละสองครั้ง รับรองว่าบริษัท
เราจะขาดทุนกำไรน้อยลงทันตาเห็น
เรื่องร้อง: กลัวไปได้ว่าจะมีใครมาโกงเรา ลูกนี่ประหลาดจริงๆ ทำตัวลับๆ ล่อๆ ไม่
ยอมไปทำงานแต่แอบสั่งการ

บทสนทนา (Dialogue) นี้ ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในลักษณะ
ของการพยายามรักษาผลกำไร และผลประโยชน์ของบริษัทหรือธุรกิจให้มากที่สุดของนายทุน

ค. นางเอกคุยกับเพื่อนสนิทถึงการใช้ชีวิตหลังเรียนจบ

อ้อมขวัญ : แก่ไม่สงสัยบ้างเหอว่าทำไมคุณตำรวจหันส่วนพ่อแก่ถึงรวยเอารวยเอา
แต่แกกลับไม่เหลืออะไรเลย
กะรัต : มันจบไปแล้ว ตั้งแต่คุณพ่อตายแล้ว ตอนนั้นฉันยังอายุไม่ถึงยี่สิบ คิดถึง
อนาคตของเราดีกว่า เรียนจบแล้วเราจะทำอะไร
อ้อมขวัญ : แก่เข้มแข็งจริงๆ ถ้าเป็นฉันคงร้องไห้ซู้มูกโป่ง เจ็บใจที่โดนรังแก แต่แก
อดทนสุดๆ

- กะรัต : เกิดเป็นคนมันก็ต้องหัดอดทนกับความเจ็บใจให้ได้ เพื่อความอยู่รอด
- อ้อมขวัญ : ต้องทนเจ็บใจเพราะเราสองคนโชคร้ายที่กำพร้าพ่อแม่ใช่ไหมกะรัต
- กะรัต : นั่นก็สาเหตุหนึ่ง เราขาดความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว เราถึงต้องทนต้องเข้มแข็ง เราต้องยืนหยัดให้ได้ ในหาทางที่ถูกต้องไม่ให้ใครมาหัวเราะเยาะเราว่าไม่มีพ่อแม่แล้วกลายเป็นคนเลว

จากการวิเคราะห์บทสนทนา (Dialogue) พบอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) และอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ในตัวนางเอก ที่ถึงแม้ว่าจะขาดครอบครัวที่สมบูรณ์ และต้องใช้ชีวิตด้วยตนเอง แต่ก็ดำรงตนอยู่ในกรอบของความดีงาม โดยยึดถือหลักคุณธรรม ศีลธรรมที่ดีงามในการดำเนินชีวิต และสามารถดูแลตนเองได้เป็นอย่างดี มีความเก่งฉลาด

4.15.8 มุมมองการเล่าเรื่อง (Point of view)

ละครโทรทัศน์เรื่อง “เหล็ยมเพชรกะรัต” เป็นมุมมองการเล่าเรื่องของ “ผู้หญิง” หรือนางเอกของเรื่องที่ต้องเผชิญชีวิตด้วยความเข้มแข็ง เพราะครอบครัวถูกโกงจนหมดตัว พร้อมทั้งสูญเสียพ่อไปจากอุบัติเหตุ แต่ด้วยการที่เธอยึดมั่นในความดี และความถูกต้อง จนในที่สุดเธอก็สามารถจับคนร้ายได้และได้ทุกอย่างคืนมา โดยได้รับการช่วยเหลือจากคนรอบข้างที่หวังดี พร้อมทั้งกับพบกับความรักที่สุขสมหวังไปพร้อมๆ กัน จากมุมมองการเล่าเรื่องสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ในด้านของการทำความดี และความเชื่อในความถูกต้อง ยุติธรรม โดยคนดีก็ย่อมได้รับผลดีตอบแทน ส่วนคนชั่วก็รับกรรมที่ก่อไว้ และยังปรากฏอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ที่สะท้อนความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

4.15.9 สรุปอุดมการณ์ที่พบจากละครโทรทัศน์เรื่อง “เหล็ยมเพชรกะรัต” ปรากฏอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 3 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม 4 อุดมการณ์

องค์ประกอบ การเล่าเรื่อง	อุดมการณ์		
	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม วัฒนธรรม
โครงเรื่อง		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม	- ชนชั้น
แก่นเรื่อง		- เงินตรานิยม	

		- วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	
ความขัดแย้ง		- เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ชนชั้น
ตัวละคร		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- คุณธรรม ศีลธรรม - สตรีนิยม
ฉาก		- ทุนนิยม - วัตถุนิยม - บริโภคนิยม	- ธรรมชาตินิยม
บทสนทนา		- ทุนนิยม - เงินตรานิยม	- สตรีนิยม
มุมมองการเล่าเรื่อง			- คุณธรรม ศีลธรรม - สตรีนิยม

ตารางที่ 4.15.9 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เหล็ยมเพชรกะรัต”

ก. อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร พระเอก (Hero) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) ตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ฉากสถานที่ทำงาน (Setting) และบทสนทนา (Dialogue) มีลักษณะของการแสดงให้เห็นถึงระบบความคิดความเชื่อของกลุ่มนายทุน ที่มีความต้องการขยายกลุ่มทุนของตนเอง และพยายามแสวงหากำไร รวมทั้งผลประโยชน์ให้กับบริษัทของตนเองอยู่เสมอ

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villain) และบทสนทนา (Dialogue) โดยแสดงให้เห็นถึงความต้องการมีเงินมากๆ ของคนที่ไม่รู้จักพอ เห็นว่าเงินเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต และทำทุกวิถีทางให้ได้มาไม่ว่าการกระทำนั้นจะต้องโกงเงินของคนอื่นหรือไม่ แต่เพื่อให้ตัวเองมีเงินมากๆ ก็ทำอย่างมีความสุข

- อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในแก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละครผู้ร้าย (Villains) ฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัย และฉากสถานที่นัดพบ (Setting) โดยแสดงให้เห็นความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุด เป็นความ

หลงใหลในวัตถุสิ่งของ และความสะดักสะบายที่จะได้รับ ในเรื่องเป็นอุดมการณ์ที่ตามติดมากับ อุดมการณ์เงินตรานิยม (Monetarism)

ข. อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ปรากฏในโครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ซึ่งนำเสนอความแตกต่างทางชนชั้นของตัวละครพระเอก – นางเอก เนื่องจากพระเอกปลอมตัวมาอยู่ในชนชั้นต่ำกว่านางเอก จึงทำให้นางเอกไม่สามารถเปิดใจรักพระเอกได้ จนกระทั่งความจริงเปิดเผยว่าพระเอกนั้นแท้จริงก็ดำรงอยู่ในชนชั้นเดียวกับนางเอก ทั้งคู่จึงครองรักกันอย่างมีความสุข

- อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ปรากฏในตัวละครนางเอก (Heroine) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย และเพศหญิงก็มีความรู้ความสามารถ ฉลาด และสามารถพึ่งพาตนเองได้

- อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) ปรากฏในฉากสถานที่นั้นดพบ (Setting) ซึ่งเป็นสวนสาธารณะที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ ต้นไม้ ดอกไม้ โดยเป็นสถานที่ที่ปรับทุกข์ พุดคุย พักผ่อนจิตใจ และแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยตัวละคร จึงแสดงให้เห็นว่าธรรมชาตินั้นถูกใช้เป็นสถานที่พักผ่อน ทำให้ร่างกายได้ผ่อนคลาย เป็นสถานที่ปลดปล่อยความทุกข์ และเสริมสร้างพลังและความสดชื่นให้ร่างกายอีกครั้ง

- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ปรากฏในตัวละคร นางเอก (Heroine) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) โดยนางเอกที่ถึงแม้ว่าจะขาดความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว ต้องใช้ชีวิตเพียงลำพัง แต่ตัวละครนี้ก็ยึดมั่นในการทำดี ดำรงตนอยู่ในกรอบของคุณธรรม ศีลธรรม มีความประพฤติดีเสมอ

4.16 สรุปอุดมการณ์และลักษณะที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองจำแนกเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ไทยด้วยวิธีการวิเคราะห์การเล่าเรื่อง (Narrative Analysis) โดยจำแนกตามองค์ประกอบการเล่าเรื่องทั้ง 7 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละคร (Character) ฉาก (Setting) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point of View) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 เรื่อง ที่ออกอากาศในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2549 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2550 โดยถือเป็นช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองของประเทศในงานวิจัยเล่มนี้ ปรากฏอุดมการณ์ทั้งหมด 15 อุดมการณ์ แบ่งเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) 2 อุดมการณ์ อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology) 4 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology) 10 อุดมการณ์ ดังนี้

❖ อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

- ◆ อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism)
- ◆ อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism)

❖ อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- ◆ อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism)
- ◆ อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)
- ◆ อุดมการณ์เงินตรานิยม (Monetarism)
- ◆ อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self – Sufficiency Economy Ideology)

❖ อุดมการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- ◆ อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology)
- ◆ อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism)
- ◆ อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy)
- ◆ อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism)

- ◆ อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism)
- ◆ อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism)
- ◆ อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism)
- ◆ อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism)
- ◆ อุดมการณ์ความรัก (Romanticism)
- ◆ อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism)

ละครโทรทัศน์	อุดมการณ์																
	การเมือง		เศรษฐกิจ				สังคม วัฒนธรรม										
	ชาตินิยม	อำนาจนิยม	ทุนนิยม	วัตถุ - บริโภคนิยม	เงินตรานิยม	ศก. พอเพียง	ชนชั้น	ศักดิ์นา	ชายเป็นใหญ่	สตรีนิยม	ท้องถิ่นนิยม	พุทธศาสนา	ไสยศาสตร์	ธรรมชาตินิยม	ความรัก	คุณธรรมศีลธรรม	
ชิงกักราชาก็แรง			✓	✓	✓		✓		✓	✓		✓			✓	✓	
แก้วตาพี่				✓	✓		✓		✓							✓	✓
รอยอดีตแห่งรัก			✓	✓	✓		✓									✓	✓
ปิ่นมุก			✓	✓	✓		✓	✓		✓				✓			
สายน้ำสามชีวิต	✓		✓	✓	✓	✓					✓	✓		✓			✓
สุดรักสุดดวงใจ			✓		✓		✓									✓	✓
รหัสริษยา		✓	✓	✓	✓				✓	✓						✓	✓
ปู่โสมเฝ้าทรัพย์	✓			✓		✓			✓			✓	✓				
เพลงรักริมฝั่งโขง				✓							✓	✓				✓	
แรมพิศवास			✓	✓	✓				✓	✓			✓				✓
อภิมหิมาเศรษฐกิจ		✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓						
ภาษา นาคา				✓								✓	✓			✓	✓
รักเธอทุกวัน			✓	✓	✓		✓									✓	
หัวใจศิลา			✓	✓	✓		✓		✓							✓	✓
เหลี่ยมเพชรกะรัต			✓	✓	✓		✓			✓				✓			✓

จากการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ทั้ง 15 เรื่อง สามารถแสดงให้เห็นอุดมการณ์
ประเภทต่างๆ และลักษณะของอุดมการณ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.16.1 อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

4.16.1.1 อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism)

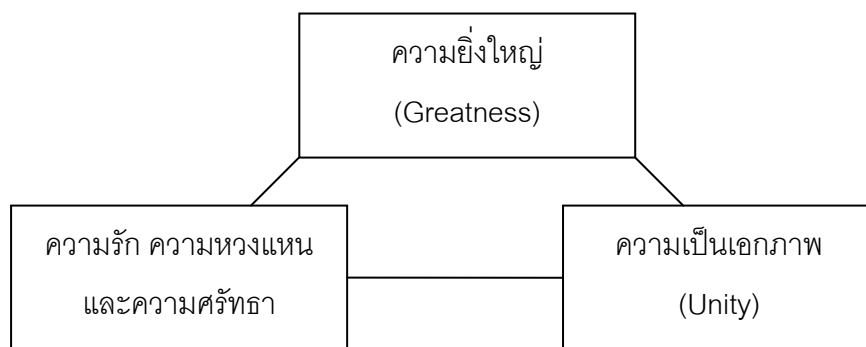
ลักษณะของอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ปรากฏในละคร
โทรทัศน์แนวพีเรียดย้อนยุคเรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์” ซึ่งตัวละครหลักของเรื่องได้แสดงให้เห็นถึง
ความรักชาติ รักแผ่นดิน ความหวงแหนในทรัพย์สินสมบัติของชาติ การยินยอมสละชีวิตเพื่อชาติ และ
ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังเช่น การที่ “ปู่โสม” ตัวละครหลักของเรื่องยอมสละ
ชีวิตเฝ้าสมบัติชาติอยู่เป็นร้อยๆ ปี ในสถานที่มืดมิด โดยมีความตั้งใจปกป้องรักษาสมบัติจากผู้ไม่
หวังดี หรือผู้ที่ต้องการเอาทรัพย์ของชาติไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนด้วยความแน่วแน่มั่นคง และ
ตามที่ได้ให้คำสัตย์ปฏิญาณไว้กับพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์บ้านพลูหลวงอย่างถาวรชีวิตและ
วิญญาณที่ถึงแม้ว่าตนเองจะต้องทนทุกข์ทรมานด้วยการถูกจองจำโดยไม่ได้ไปสุดไปเกิดก็ตาม
โดยตัวละครมีความยึดมั่นในความเป็นไทย โดยแสดงออกถึงความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาบน
แผ่นดินไทย และพร้อมที่จะสละชีวิตตัวเองเพื่อชาติเพื่อแผ่นดินที่ตนเองเกิดและเติบโตมาด้วย
ความเต็มใจ

นอกจากนั้นอุดมการณ์ชาตินิยมยังปรากฏในละครแนวชีวิตที่สะท้อนถึง
วิถีชีวิตของคนไทยแต่ดั้งเดิม คือ เรื่อง “สายน้ำสามชีวิต” ที่กล่าวถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม
เกษตรกรรมอันเป็นรากเหง้าของคนไทยทั้งชาติ โดยนำเสนอการใช้ชีวิต การเล็งเห็นความสำคัญ
ของความเป็นไทย ส่งเสริมให้เกิดความรักในผืนแผ่นดินไทย วัฒนธรรมประเพณี และสร้างความ
ภาคภูมิใจในชาติไทยที่มีวิถีการดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายอย่างไม่มีชาติใดในโลก
เสมอเหมือน

อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) นั้นเป็นอุดมการณ์ที่ปรากฏในละคร
โทรทัศน์เพียง 2 เรื่อง คือ เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์” และเรื่อง “สายน้ำสามชีวิต” ตามที่กล่าวไปแล้ว
ข้างต้น ดังจะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ชาตินิยม นั้น จะถูกนำเสนอผ่านละครโทรทัศน์ที่มีเรื่องราวเนื้อหา
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติ เป็นเรื่องราวย้อนยุค เช่น เรื่องราวในสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นต้น
และตัวละคร (Character) ที่ทำหน้าที่สะท้อนอุดมการณ์ชาตินิยมจะมีอาชีพเป็นทหาร ข้าราชการ

ขุนนาง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นส่วนมาก แต่หากเป็นละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับยุคสมัยปัจจุบัน จะนำเสนอในแง่ของวิถีชีวิตในสังคมชนบท การเป็นสังคมเกษตรกรรม สภาพความเป็นอยู่ของชนชาติไทยในอดีต ที่มีความเรียบง่าย มีวัฒนธรรมประเพณีที่ไม่อาจหาชาติใดในโลกเสมอเหมือนได้ โดยละครจะสร้างให้เกิดจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยของเรา

ในละครโทรทัศน์อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) นั้นถูกสร้างเป็นรูปแบบ (Genres) ที่ตายตัว ด้วยการนำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมผ่านละครแนวพีเรียดย้อนยุค และละครที่เกิดขึ้นในสังคมเกษตรกรรม ด้วยการสะท้อนผ่านคนที่มีอาชีพเป็นนายทหาร ข้าราชการที่ซื่อสัตย์ในประวัติศาสตร์ และการอาชีพทำเกษตรกรรมเท่านั้น ซึ่งละครที่เนื้อหาแบบอื่นหรือรูปแบบอื่นจะไม่ปรากฏอุดมการณ์ชาตินิยมเลย ซึ่งวิธีการนำเสนอลักษณะนี้ทำให้เห็นอุดมการณ์ชาตินิยมที่ถูกกดเก็บ และกีดกันตัวละครหรือเนื้อเรื่องแบบอื่นที่ไม่เป็นดังสองลักษณะข้างต้น เช่น ในเนื้อหาแบบเรื่องราวความรัก ในยุคปัจจุบัน หรือในสังคมเมืองก็สามารถสะท้อนอุดมการณ์ชาตินิยมได้เช่นเดียวกัน หากแต่ในละครโทรทัศน์ไม่เลือกที่จะนำเสนอผ่านภาพเหล่านี้ โดยจากกลุ่มตัวอย่างสามารถแสดงอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

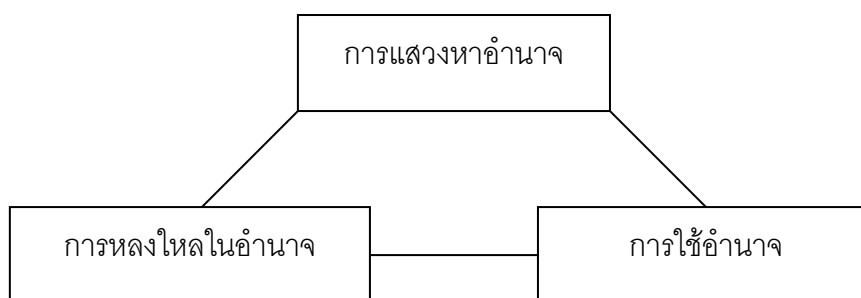

ภาพที่ 4.16.1.1 อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism)

4.16.1.2 อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism)

ลักษณะของอุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism) เป็นอุดมการณ์ที่ครอบงำถึงอำนาจทางการเมืองเพียงอย่างเดียว โดยเป็นการนิยมชมชอบหลงใหลในอำนาจของบุคคลที่ซึ่งต้องการมีตำแหน่งทางการเมือง มีอำนาจในการบริหารปกครองประเทศ และใช้อำนาจนั้นเพื่อตนเอง โดยในละครโทรทัศน์ พบอุดมการณ์อำนาจนิยมจำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่อง “รหัสวิชา” และเรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี” ซึ่งสะท้อนออกมาจากตัวละครฝ่ายร้าย (Villain) ที่มีอาชีพเป็นนักการเมือง ที่ใช้อำนาจที่มีในทางที่ผิด คอร์รัปชั่นหาประโยชน์ให้ตนเอง และใช้อำนาจกับผู้

อ่อนแอกว่า ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การหลงใหลในอำนาจ และในที่สุดก็ทำทุกอย่างเพื่อไม่ให้ตนเองต้องสูญเสียอำนาจไป นอกจากนี้คุณสมบัตินี้ยังสะท้อนให้เห็นจากความต้องการหรือความอยากเป็นนักการเมืองของตัวเองซึ่งมีอาชีพเป็นนักธุรกิจ มีฐานะร่ำรวย มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีอยู่แล้ว แต่ยังคงต้องการมากกว่านั้น และพยายามแสวงหาอำนาจจากการเป็นนักการเมือง โดยเชื่อว่าอำนาจนั้นจะนำมาซึ่งความยิ่งใหญ่ ความมีเกียรติยศ ชื่อเสียง และเป็นที่เคารพนับถือของบุคคลอื่น ซึ่งคุณสมบัตินี้ในละครโทรทัศน์ไทยจะถูกสอดแทรกไว้กับตัวละครสนับสนุนฝ่ายร้าย จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ตัวละครที่ยึดถือคุณสมบัตินี้จะมีบทบาทเป็น “พ่อของพระเอก” หรือ “พ่อของนางเอก” และเป็นตัวละครที่มีพื้นฐานของความเป็นนักธุรกิจ หรือนายทุน ที่พยายามแสวงหาสิ่งที่มีค่ามากกว่าความร่ำรวย และความสะดวกสบาย นั่นคือ การพยายามแสวงหาอำนาจ เพื่อให้ได้มาซึ่งเกียรติยศ ชื่อเสียง และความสามารถในการใช้อำนาจนั้นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนนั่นเอง ซึ่งคุณสมบัตินี้ (Authoritarianism) ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์จะเป็นไปในลักษณะของการประนีประนอม กล่าวคือ ในละครโทรทัศน์จะนำเสนอคุณสมบัตินี้ถึงวิพากษ์วิจารณ์และกึ่งยอมรับ โดยเห็นได้จากการนำเสนอคุณสมบัตินี้จะสะท้อนผ่านตัวละครที่มีความสำคัญต่อตัวละครฝ่ายดี โดยเฉพาะพระเอก – นางเอก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณสมบัตินี้ไม่ได้ถูกนำเสนอในเชิงของการต่อต้านที่ชัดเจน และจากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงคุณสมบัตินี้ (Authoritarianism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.1.2 คุณสมบัตินี้ (Authoritarianism)

4.16.2 อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

4.16.2.1 อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism)

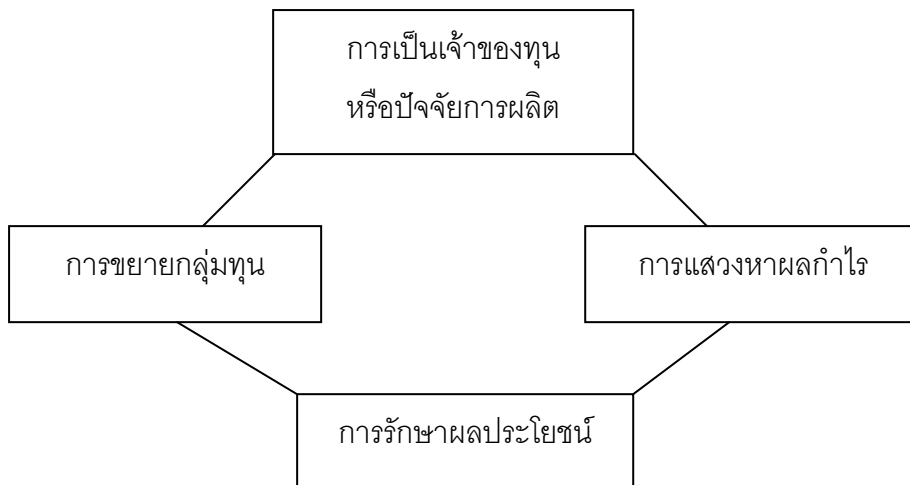
ทุนนิยม (Capitalism) เป็นอุดมการณ์ที่พบได้มากในละครโทรทัศน์ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 เรื่อง ได้ปรากฏอุดมการณ์ทุนนิยมถึง 11 เรื่อง เห็นได้ชัดที่สุดจากบุคลิกลักษณะของตัวละครพระเอก (Hero) ที่ส่วนใหญ่จะมีอาชีพเป็นนักธุรกิจ ครอบครัวยุคใหม่ ธุรกิจกิจการใหญ่โต จนมีฐานะร่ำรวย และมีชื่อเสียงมากในวงสังคม แต่หากพิจารณาไปถึงโครงสร้างดำเนินในนั้น อุดมการณ์ทุนนิยมโดยมากจะถูกประกอบสร้างผ่านโครงเรื่อง (Plot) ที่ถูกพัฒนาไปด้วยเรื่องราวความขัดแย้งของตัวละคร เช่น ความขัดแย้งของตัวละครผู้ร้ายกับพระเอก - นางเอกที่เกิดจากความต้องการเป็นนายทุนควบคุมกิจการด้วยตนเองของตัวละครผู้ร้าย อย่างในเรื่อง “รหัสริษยา” ที่ตัวละครผู้ร้ายโกงบริษัทของพ่อแม่นางเอกไปเป็นของตัวเอง เพราะเชื่อว่าการเป็นนักธุรกิจจะได้รับการยกย่องชื่นชมในวงสังคม และต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากการทำธุรกิจ หรือการที่ตัวละครผู้ร้ายทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองมีอำนาจในการสั่งการในบริษัทมากขึ้น ดังเช่น ตัวละครผู้ร้ายในเรื่อง “รักเธอทุกวัน” พยายามวางแผนใส่ร้ายพระเอกเพื่อให้เกิดความเข้าใจผิด และตนเองจะได้มีบทบาทในธุรกิจของบริษัท และนำไปสู่การได้ผลประโยชน์จากบริษัทในที่สุด

นอกจากนี้อุดมการณ์ทุนนิยมในละครโทรทัศน์ยังปรากฏขึ้นจากความขัดแย้งของตัวละครที่สืบเนื่องมากจากการที่ฝ่ายหนึ่งเสียผลประโยชน์ทางธุรกิจ และพยายามสืบหาคนที่ทำให้ตนเองต้องเสียผลประโยชน์นั้น ดังเช่น พระเอกในเรื่อง “เหลี่ยมเพชรกระรัต” ที่ปลอมตัวเป็นคนส่งเอกสารในบริษัทของครอบครัวเพื่อสืบหาคนที่พยายามโกงบริษัทตนเอง และที่ขาดไม่ได้ในระบบความคิดแบบทุนนิยม คือ ความพยายามในการขยายกลุ่มทุน หรือกิจการของตนเองให้ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งกับตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงแสดงให้เห็นระบบความคิดความเชื่อของทุนนิยมในละครโทรทัศน์ที่สะท้อนภาพของความต้องการเป็นนายทุน การขยายกลุ่มทุน การรักษาผลกำไรและผลประโยชน์ของกลุ่ม รวมทั้งการให้การยกย่องนายทุนว่าเป็นชนชั้นนำของสังคมในยุคปัจจุบัน

อนึ่ง ในละครโทรทัศน์ระบบความคิดความเชื่อแบบทุนนิยมด้านดี (Capitalism) ก็ยังถูกนำเสนอผ่านตัวละคร (Character) โดยเป็นไปในแง่ของการบอกความมนุษย์นั้นสามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองให้สูงขึ้นได้ โดยระบบทุนนิยมเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้มีการ

แข่งขันในสังคม โดยคนที่มีความสามารถและพัฒนาตัวเองอยู่เสมอก็จะได้เลื่อนขั้น และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังเช่น ตัวละคร “ไอริสา” นางเอกของเรื่อง “รักเธอทุกวัน” ที่พยายามผลักดันตัวเองด้วยการพัฒนาฝีมือทางอาชีพการงาน จนประสบความสำเร็จในชีวิต และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือในละครเรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ” ที่ผู้เป็นพ่อพยายามให้การศึกษาที่ดีที่สุดแก่ลูก เพราะเชื่อว่าการศึกษาจะช่วยทำให้ลูกของตนนั้นมีความรู้ความสามารถ สามารถแข่งขันกับคนอื่น ๆ ได้ และจะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนและลูกให้ดีขึ้นได้ในที่สุด ดังนั้นอุดมการณ์ทุนนิยมในละครโทรทัศน์จึงถูกนำเสนอในลักษณะของการสรรเสริญอยู่เช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป คือ อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ในละครโทรทัศน์นั้น จะถูกนำเสนอในลักษณะของท่าที 2 แบบ ด้านหนึ่งจะนำเสนอในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ เช่น ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงก็รา ชาก็แรง” ในช่วงแรกของละครพระเอกของเรื่องที่ยึดถือในอุดมการณ์ทุนนิยม จะถูกต่อต้านจากตัวละครนางเอกอยู่เสมอ โดยนางเอกจะมีลักษณะของการต่อต้านความคิดในเชิงทุนนิยมของตัวละครพระเอก ด้วยการไม่ยอมรับและไม่เห็นพ้องกับแนวคิดของพระเอก แต่เมื่อเรื่องดำเนินไปถึงจุดหนึ่ง นางเอกกลับกลายเป็นแปรเปลี่ยนและยอมรับในทำที่ดีที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ทุนนิยมไม่ได้ถูกต่อต้านอย่างถอนรากถอนโคนในละครโทรทัศน์ แต่มีลักษณะของการประนีประนอมควบคู่อยู่ด้วย กล่าวคือ ในละครโทรทัศน์ยังคงให้การยอมรับและนำเสนออุดมการณ์ทุนนิยม โดยการมอบหมายหน้าที่ในการประกอบสร้างอุดมการณ์ทุนนิยมให้กับตัวละครฝ่ายดี ไม่ว่าจะเป็นพระเอก นางเอก เพื่อเป็นตัวแทนในการสืบทอดเจตนารมณ์ของอุดมการณ์ทุนนิยมต่อไป ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้จะทำให้ผู้ชมเกิดการเห็นภาพของอุดมการณ์ทุนนิยมในมิติของการเป็นสิ่งที่สะท้อนบทบาทของคนดี และการเป็นชนชั้นนำที่ควรค่าแก่การยอมรับในสังคม แต่นอกเหนือจากนั้นอุดมการณ์ทุนนิยมในละครโทรทัศน์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า ในหลายๆ เรื่องจะมอบหมายหน้าที่ทางอุดมการณ์ให้กับตัวละครฝ่ายร้าย แต่ทว่าเมื่อมอบหน้าที่ให้แล้วนั้น ท่าทีของอุดมการณ์ทุนนิยมต่อตัวละครฝ่ายร้ายในละครจะเปลี่ยนไป โดยจะมีลักษณะของการประณามทุนนิยมอย่างชัดเจน กล่าวคือ ละครโทรทัศน์จะนำเสนอด้วยภาพของการต่อต้าน ไม่ยอมรับ แต่อย่างไรก็ตามในทำที่ดีที่สุดแล้วถึงแม้ว่าจะมีการปฏิเสธอย่างไร อุดมการณ์ทุนนิยมก็มักถูกยกให้เป็นอุดมการณ์หลักในเรื่อง และมักได้รับการยอมรับในตอนจบอยู่เสมอ โดยจากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.2.1 อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism)

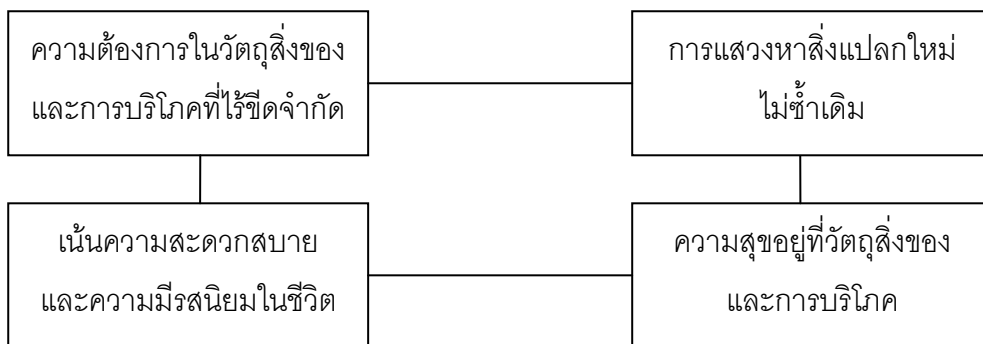
4.16.2.2 อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

ลักษณะของอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ปรากฏในละครโทรทัศน์จำนวน 14 เรื่อง จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 เรื่อง นับว่าเป็นอุดมการณ์ที่พบมากที่สุดจากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยมนั้นส่วนมากเห็นได้ชัดเจนจากฉาก (Setting) โดยเฉพาะฉากบ้าน หรือที่อยู่อาศัยของตัวละครที่มักมีความหรูหรา โอ่อ่า พร่างพร้อมด้วยข้าวของเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มากเกินความจำเป็น รวมถึงฉากสถานที่นัดพบของตัวละคร ที่ส่วนมากจะเป็นฉากในร้านอาหาร หรือศูนย์การค้า ซึ่งมีความเป็นส่วนตัวสูง เป็นสถานที่หรูหรา และมีรสนิยม ทั้งหมดนี้จึงแสดงให้เห็นว่าฉากในละครนั้นสะท้อนความต้องการในวัตถุนิยมของ การบริโภค และความความสะดวกสบายอยู่ตลอดเวลา

นอกเหนือจากฉากแล้ว อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ยังปรากฏมากในตัวละครฝ่ายร้าย (Villain) ที่มักหลงใหลในวัตถุนิยมของ เช่น บ้าน รถ ที่ดิน มรดก ฯลฯ โดยตัวละครจะมีความโลภ มีลักษณะนิสัยฟุ้งเฟ้อ หลงใหลในวัตถุนิยมของที่มีราคาแพง พยายามยกระดับฐานะของตัวเองให้เหนือกว่าคนอื่น รวมถึงการมุ่งเน้นความสะดวกสบายในการใช้ชีวิต เนื่องจากมีระบบความคิดความเชื่อที่ว่าสิ่งของราคาแพง ทรัพย์สินสมบัติมหาศาล จะนำมาซึ่งความสุขสมหวัง โดยสิ่งเหล่านี้จะเป็นความปรารถนาสูงสุดของตัวละครและตัวละครจะพยายามทำทุกทางเพื่อให้ได้วัตถุนิยมของ ทรัพย์สินสมบัติเหล่านั้นมาเป็นของตน แม้ว่าจะต้องทำในสิ่งที่ผิดอย่างร้ายแรงก็ตาม นอกจากนั้นในละครโทรทัศน์สิ่งของยังมักถูกใช้แทน

ความรู้สึกอยู่เสมอ เช่น พระเอกให้แหวนแต่งงานกับนางเอกเพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่านางเอกคือภรรยา แหวนหรือวัตถุถูกใช้เพื่อประกาศในคนอื่นรู้ว่านี่คือภรรยาของเขา โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการกระทำในฐานะสามี - ภรรยา แต่กลับให้ความสำคัญกับวัตถุสิ่งของว่ามีคุณค่ามากพอที่จะใช้เป็นตัวแทนของจิตใจ

ในละครโทรทัศน์อุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) นั้น จะถูกนำเสนอเป็นอุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) อยู่เสมอ โดยความขัดแย้ง (Conflict) ในละครก็มักมีสาเหตุมาจากความโลภ ความหลงใหล ความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของตัวละครในการแสวงหาวัตถุสิ่งของมีค่า และความสะดวกสบาย ซึ่งอุดมการณ์ดังกล่าวมักถูกนำมาสร้างเป็นปมปัญหา และความขัดแย้งที่สำคัญในการดำเนินเรื่อง ดังนั้น จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์วัตถุนิยม - บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

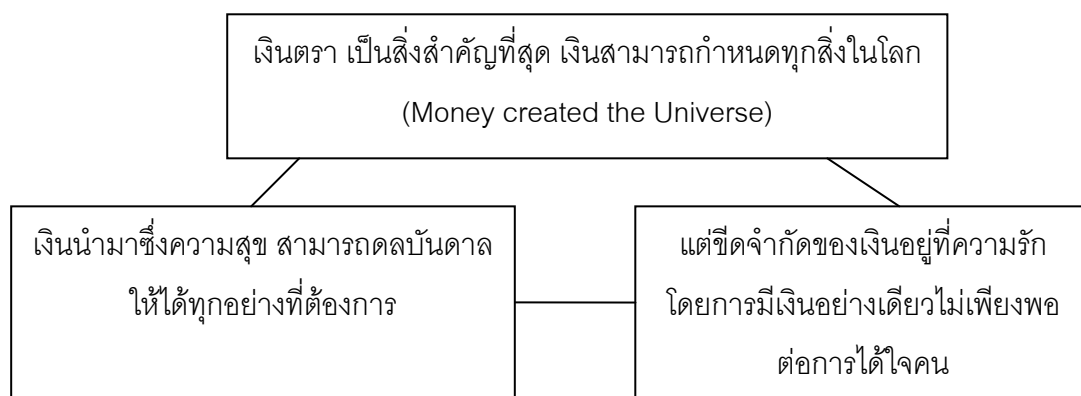

ภาพที่ 4.16.2.2 อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism)

4.16.2.3 อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism)

อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism) เป็นอุดมการณ์ที่พบจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 เรื่อง โดยเป็นอุดมการณ์ที่มักมาพร้อมกับอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) อุดมการณ์เงินตรานิยมในละครโทรทัศน์จะมีลักษณะของความเชื่อว่าเงินสามารถกำหนดทุกอย่างได้ เป็นเครื่องต่อรองและใช้ซื้อได้ทุกอย่างที่ต้องการ แม้กระทั่งมนุษย์ การมีเงินมากๆ จะทำให้ชีวิตมีความสุข

อุดมการณ์เงินตรานิยมจะมุ่งเน้นไปที่ “ตัวเงิน” ที่ใช้จับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวันได้เท่านั้นไม่ครอบคลุมถึงทรัพย์สินสมบัติวัตถุสิ่งของอื่นๆ เช่น บ้าน รถ ที่ดิน ทองคำ มรดก ฯลฯ ดังจะเห็นได้ว่าในละครโทรทัศน์ที่น่าเสนอเรื่องราวในยุคปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับ “เงิน” มาก สังเกตได้จากกรกระทำที่นำไปสู่ความขัดแย้งของตัวละครมักมีเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ โดยเฉพาะในตัวละครฝ่ายร้ายที่มักพยายามทำทุกอย่างเพื่อเป้าหมายสูงสุดก็คือการมีเงินมากๆ หรือแม้กระทั่งพระเอกก็มักใช้เงินเป็นเครื่องต่อรองกับนางเอกเพื่อให้ได้สิ่งที่ตัวเองต้องการเสมอ โดยทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นสะท้อนมาจากในยุคสมัยปัจจุบัน “เงิน” ถูกใช้แทนการแลกเปลี่ยนสินค้าต่อกัน ดังนั้น หากเรามี “เงิน” เราก็สามารถซื้อหาได้ทุกอย่างที่ต้องการอย่างไร้ขีดจำกัด แต่ถึงแม้ว่าในละครโทรทัศน์การดำเนินเรื่องจะให้ความสำคัญกับเงินมากเพียงใดก็ตาม แต่สุดท้ายแล้วอุดมการณ์เงินตรานิยมก็ยังมีข้อจำกัดในละครโทรทัศน์ ที่ในตอนท้ายของละครมักไม่ได้รับการยอมรับว่าสามารถดลบันดาลให้เกิดความสุขที่สุดได้ในชีวิต เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพระเอก – นางเอก แม้ว่าในตอนเริ่มต้นที่ในหลายๆ เรื่อง พระเอกจะเห็นคุณค่าของเงิน และใช้เงินในการทำให้นางเอกอยู่กับตัวเอง แต่พระเอกก็ไม่เคยที่จะได้ใจของนางเอกมาครองเลยสักครั้ง ในทางกลับกันหากพระเอกแปรเปลี่ยนเป็นผู้ที่ยึดถือในเรื่องของความรัก หรือการแสดงรักแท้ต่อนางเอกเมื่อไหร่ก็ตาม พระเอกก็จะได้ใจของนางเอกมาครองเสมอ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นอุดมการณ์เงินตรานิยมในละครโทรทัศน์ถูกนำเสนอในแบบที่เป็นอุดมการณ์หลัก และอุดมการณ์ต่อต้านในเวลาเดียวกัน โดยขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้ถืออุดมการณ์ในขณะนั้น ซึ่งอุดมการณ์เงินตรานิยมก็ยังคงถูกกดไว้ด้วยอุดมการณ์ความรักอยู่เสมอในละครโทรทัศน์ไทย โดยจากกลุ่มตัวอย่างที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์เงินตรานิยม (Monetarism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

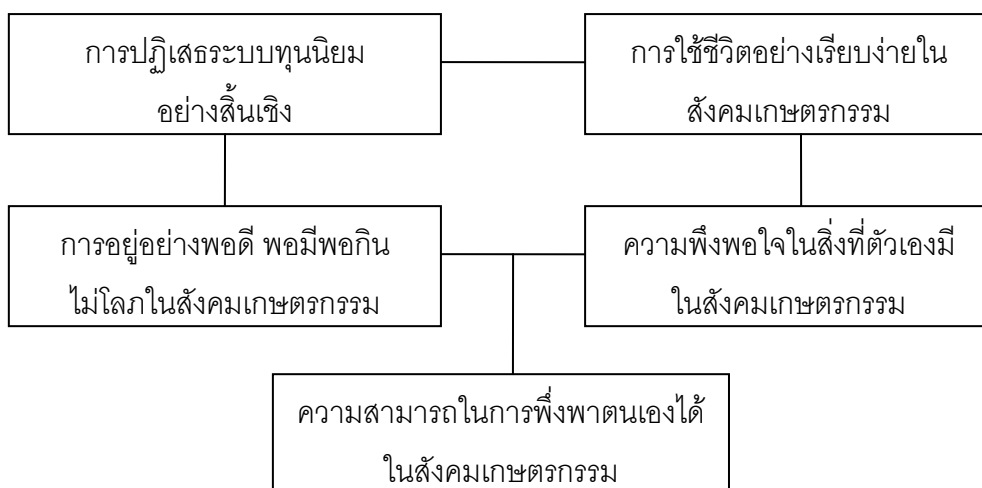
ภาพที่ 4.16.2.3 อุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism)

4.16.2.4 อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self – Sufficiency Economy Ideology)

อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-Sufficiency Economy Ideology) ถือเป็นอุดมการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ช่วงหลังๆ มักนำเสนอในรูปแบบของคำพูดที่สอดแทรกอยู่ในบทสนทนา (Dialogue) ว่า “ควรอยู่อย่างพอเพียง” เป็นการพูดแบบตรงๆ นำเสนอแบบผิวเผิน บางครั้งก็พูดขึ้นมาแบบไม่มีที่มาที่ไปในลักษณะของความพยายามในการใส่คำๆ นี้ลงไป ในละครเท่านั้น แต่สำหรับเรื่องที่ปรากฏอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจนมีเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่อง “สายน้ำสามชีวิต” ซึ่งนำเสนอแนวคิดและการดำเนินชีวิตด้วยวิถีของความพอเพียง โดยถ่ายทอดผ่านอาชีพเกษตรกรรมของตัวละครหลักในเรื่องผ่านอาชีพชาวนา โดยตัวละครมีความพากเพียรตั้งใจใช้ชีวิตด้วยความพอเพียง ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย อยู่อย่างพอดี พอมีพอกิน พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ และสามารถพึ่งพาตนเองได้

นอกเหนือจากเรื่อง “สายน้ำสามชีวิต” ที่นำเสนออุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียงเป็นอุดมการณ์หลักแล้ว จากกลุ่มตัวอย่างยังพบว่าอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียงยังปรากฏในละครโทรทัศน์อีก 2 เรื่อง คือ เรื่อง “บุปผาราตรี” และเรื่อง “อภิมหิมามหาเศรษฐี” แต่ น่าเสียดายที่ทั้งสองเรื่องนี้อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียงถูกสอดแทรกไว้อย่างหลวมๆ และเป็นอุดมการณ์กระแสรองในละครเท่านั้น

จากกลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ในละครโทรทัศน์จะถูกนำเสนอผ่านอาชีพเกษตรกรรม และวิถีชีวิตในชนบทเท่านั้น หากแต่แท้จริงแล้วอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้หมายถึงการดำรงชีวิตในรูปแบบของชนบทในสังคมเกษตรกรรม ไม่ได้เป็นอุดมการณ์ที่ต่อต้านระบบทุนนิยมแต่อย่างใด หากแต่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ เป็นการดำรงชีวิตอย่างมีสติ พอประมาณ และมีเหตุผล โดยไม่ได้หมายความว่านักธุรกิจหรือนายทุนจะไม่สามารถดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งในละครโทรทัศน์พบว่าอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียงถูกนำเสนอแบบจำกัด โดยผู้ผลิตอาจมีการตีความผิดพลาดไปจากหลักการที่แท้จริง จึงทำให้การถ่ายทอดไม่สมบูรณ์และทำให้สะท้อนภาพในละครผิดพลาด โดยเห็นได้ชัดจากการที่ผู้ผลิตละครโทรทัศน์นำเสนออุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียงโดยปฏิเสธระบบทุนอย่างสิ้นเชิง จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.2.4 อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology)

4.16.3 อุดมการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

4.16.3.1 อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology)

อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ปรากฏในละครโทรทัศน์จำนวน 9 เรื่อง จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 15 เรื่อง โดยอุดมการณ์ชนชั้นมักสะท้อนให้เห็นจากความแตกต่างทางชนชั้นของตัวละคร โดยเฉพาะความรักต่างชนชั้นระหว่างพระเอก - นางเอก โดยมีฐานะทางเศรษฐกิจ คือ ความรวย - ความจนเป็นตัวกำหนด และเป็นสาเหตุหลักของความขัดแย้ง (Conflict) ในละคร โดยอุดมการณ์ชนชั้นที่ปรากฏในละครโทรทัศน์จำนวน 9 เรื่องนั้น จากการวิเคราะห์พบว่ามีละครถึง 5 เรื่องที่มีแก่นเรื่อง (Theme) เป็นเรื่องความรักต่างชนชั้น ได้แก่ เรื่อง “ชิงก็รา ข้าก็แรง” “แก้วตาพี่” “รอยอดีตแห่งรัก” อภิมหิรามหาเศรษฐี และ “รักเธอทุกวัน” โดยทั้งหมดเป็นความรักที่ต้องฝ่าอุปสรรคเพราะความต่ำต้อยทางชนชั้นของตัวละครฝ่ายหนึ่งที่พยายามทำตนให้เป็นที่ยอมรับในสังคมของอีกฝ่ายให้ได้ และความต่างชนชั้นก็เป็นความขัดแย้ง (Conflict) สำคัญที่เกิดขึ้นภายในใจของตัวละครด้วย สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งของอุดมการณ์ชนชั้นในละครโทรทัศน์ ก็คือ ตัวละครฝ่ายหญิง หรือนางเอก (Heroine) ของเรื่องมักจะเป็นฝ่ายที่มีฐานะต่ำกว่าตัวละครฝ่ายชาย หรือพระเอก (Hero) ในสัดส่วนที่มากถึง 4:1 เรื่อง โดยมีเพียงเรื่องเดียวคือเรื่อง “อภิมหิรามหาเศรษฐี” ที่ในตอนแรกพระเอกอยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่านางเอก แต่สุดท้ายแล้วพระเอกก็กลับกลายเป็นหลานชายเพียงคนเดียวของคุณย่ามหาเศรษฐี และมีฐานะเท่าเทียมกับนางเอกในที่สุด

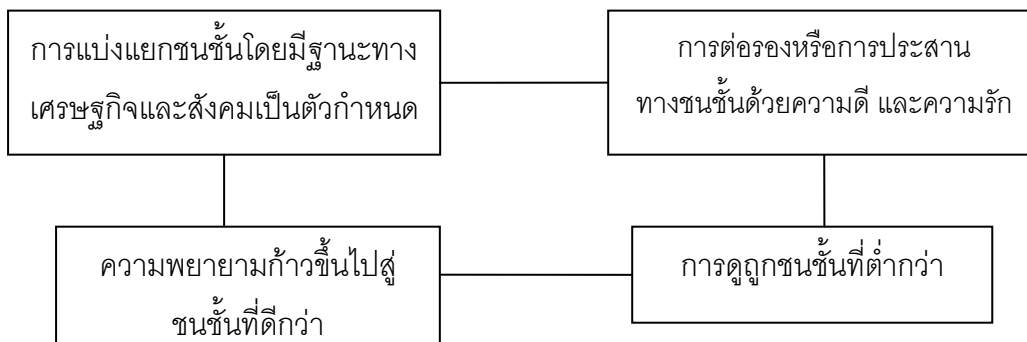
นอกเหนือจากเรื่องราวความรักต่างชนชั้นแล้ว ในละครโทรทัศน์ อุดมการณ์ชนชั้นยังปรากฏขึ้นในลักษณะของการพยายามเรียกร้องสิทธิทางชนชั้นของตัวละคร และความพยายามพัฒนาตนเองให้มีชนชั้นทางสังคมดีขึ้น ดังเช่น ในเรื่อง “ปิ่นมุก” ที่ตัวละคร นางเอกกลับมาเรียกร้องสิทธิทางชนชั้นของตนเองโดยตั้งใจที่จะทำให้ครอบครัวที่สูงศักดิ์ของพ่อ ยอมรับตนเองกับแม่ให้ได้ เนื่องจากในอดีตแม่ของตนโดนดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนชนชั้นล่าง และไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวของพ่อ ซ้ำยังต้องออกจากคุกหาหนี้ที่ใหญโตไปใช้ชีวิตอย่าง ลำบาก หรือแม้แต่ในเรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ” ตัวละครผู้เป็นพ่อที่มีฐานะยากจน ก็พยายามผลักดัน ลูกตัวเองอย่างมาก เพื่อให้ลูกสามารถก้าวไปสู่ชนชั้นที่สูงกว่าตนให้ได้ เพื่อที่ลูกจะได้เป็นที่ยอมรับ ของสังคม ไม่โดนดูถูกเหมือนตนเอง

ข้อสังเกตสำคัญอย่างหนึ่งของอุดมการณ์ชนชั้น ก็คือ อุดมการณ์ชนชั้น มักปรากฏในตัวละครผู้ร้าย (Villains) อยู่เสมอ โดยพื้นฐานทางชนชั้นของตัวละครผู้ร้ายในละคร โทรทัศน์ไทยมักจะเป็นคนที่มีฐานะร่ำรวย มีชีวิตอยู่ในสังคมชั้นสูง และมักมีนิสัยเย่อหยิ่ง ทะนงตน ชอบดูถูกเหยียดหยามคนที่ต่ำต้อยกว่าโดยเฉพาะกับตัวละครนางเอก ที่มักจะอยู่ในชนชั้นกลาง หรือชนชั้นล่าง มีฐานะปานกลางหรือยากจน และนางเอกจะต้องเจ็บช้ำน้ำใจจากการโดนดูถูก เพราะความต้อยต่ำทางชนชั้นจากตัวละครผู้ร้ายเสมอ

อย่างไรก็ตามอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในละคร โทรทัศน์ไทยก็เป็นอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อการต่อสู้กับอุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) เนื่องจาก อุดมการณ์ชนชั้นไม่ได้ยึดติดกับชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งไปตลอด โดยในละครโทรทัศน์ได้เปิดโอกาสให้ มีการต่อสู้เพื่อขยับฐานะทางชนชั้นได้อยู่ตลอดเวลา โดยท่าทีของละครโทรทัศน์ต่ออุดมการณ์ชน ชั้นนั้น แม้ว่าจะมีการยอมรับกันอยู่ในตอนต้นเรื่อง แต่สุดท้ายแล้วบุคคลที่อยู่ในชนชั้นต่ำกว่าก็ สามารถเลื่อนขึ้นไปอยู่ในชนชั้นที่สูงกว่าเดิมได้ หรือมีการขยับฐานะทางชนชั้นได้ เนื่องจากใน ละครโทรทัศน์อุดมการณ์ที่เหนือกว่าอุดมการณ์ชนชั้นอย่างอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ก็ จะถูกใช้เป็นอุดมการณ์ต่อสู้หรือหักล้างชนชั้นในละครอยู่เสมอ ดังเช่น ความสัมพันธ์ระหว่าง พระเอก – นางเอกที่ต่างชนชั้นกัน ในท้ายที่สุดแล้วทั้งสองก็สามารถก้าวผ่านเส้นแบ่งของชนชั้นได้ เพราะความรักที่มีต่อกัน เป็นต้น

นอกจากนี้การต่อรองทางชนชั้นก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งของการก้าวผ่าน ความแตกต่างทางชนชั้นในละคร เช่น นางเอกในละครโทรทัศน์เรื่อง “ปิ่นมุก” ที่สามารถก้าวผ่าน

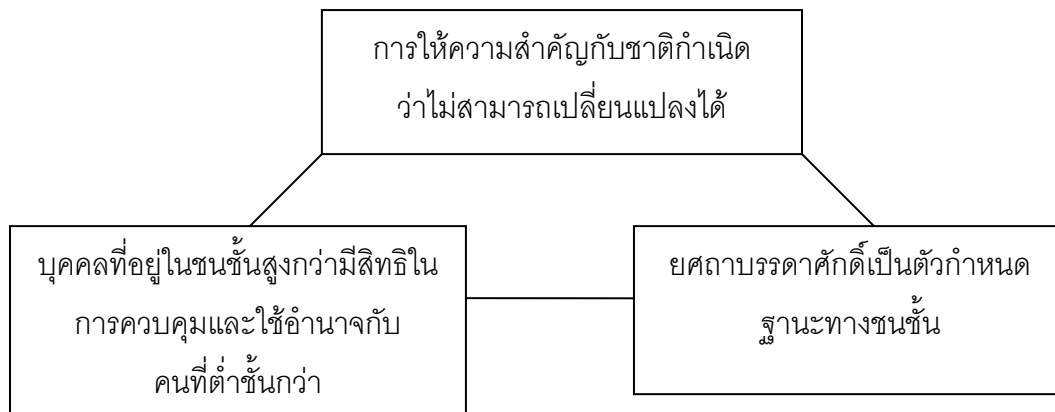
ความต่างทางชนชั้นระหว่างตนเองกับพระเอก หรือครอบครัวของพ่อที่อยู่ในชนชั้นสูงกว่าด้วยความดีที่สามารถเอาชนะใจทุกคนได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นท่าทีในการต่อรองทางชนชั้นรูปแบบหนึ่งที่มักเห็นได้บ่อยครั้งในละครโทรทัศน์ โดยจากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.3.1 อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology)

4.16.3.2 อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism)

ลักษณะของอุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) ที่ปรากฏจากการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์จำนวน 15 เรื่อง พบว่ามีจำนวน 2 เรื่องที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ เรื่อง “ปฐมนิเทศ” และเรื่อง “ปิ่นมุก” สำหรับเรื่องปฐมนิเทศนั้นจะพบอุดมการณ์ศักดินาในลักษณะของการให้ความสำคัญกับชาติกำเนิด ยศถาบรรดาศักดิ์ทางทหารที่มีมา สิทธิในการควบคุมและใช้อำนาจกับคนที่ต่ำกว่า เช่น การเคารพนับถือปฐมนิเทศ ซึ่งเป็นราชครูโหรหลวงว่าอยู่เหนือบุคคลอื่นทั้งปวง มีศักดิ์และสิทธิในการใช้อำนาจที่มีควบคุมคนที่ต่ำต้อยกว่า มีอำนาจในการสั่งเป็นสั่งตายใครก็ได้ และบุคคลที่ต่ำชั้นกว่าก็ไม่มีทางขึ้นมาเทียบเทียมได้ไม่ว่ากรณีใดๆ ส่วนเรื่องปิ่นมุกนั้น จะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ศักดินามีลักษณะของการวัดคนที่ชาติกำเนิดว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ของตัวละครผู้ร้าย (Villain) ที่มีศักดิ์เป็นคุณหญิง มีต้นตระกูลที่ดี จึงดูถูกคนที่มีชาติกำเนิดต่ำต้อยกว่า ยกตัวอย่างเช่น คุณหญิงมาลา และคุณหญิงฉวี จากเรื่อง “ปิ่นมุก” ที่ขับไล่สะใภ้คนใช้ออกจากบ้านอย่างไม่ไยดี เพราะมีชาติกำเนิดที่ต่ำต้อย และไม่ใช่ว่าอย่างไรก็ตามในชาตินี้ชาติกำเนิดนั้นก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยอุดมการณ์ศักดินาในละครโทรทัศน์นั้น มีความใกล้เคียงกับอุดมการณ์ชนชั้นอยู่มาก หากจะแตกต่างตรงที่อุดมการณ์ศักดินานั้นเชื่อในชาติกำเนิดของคนว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ กล่าวคือ ใครเกิดมาตรงจุดใดชนชั้นใดก็ต้องดำรงอยู่ในจุดนั้นชนชั้นนั้นไปตลอด ดังนั้น จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.3.2 อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism)

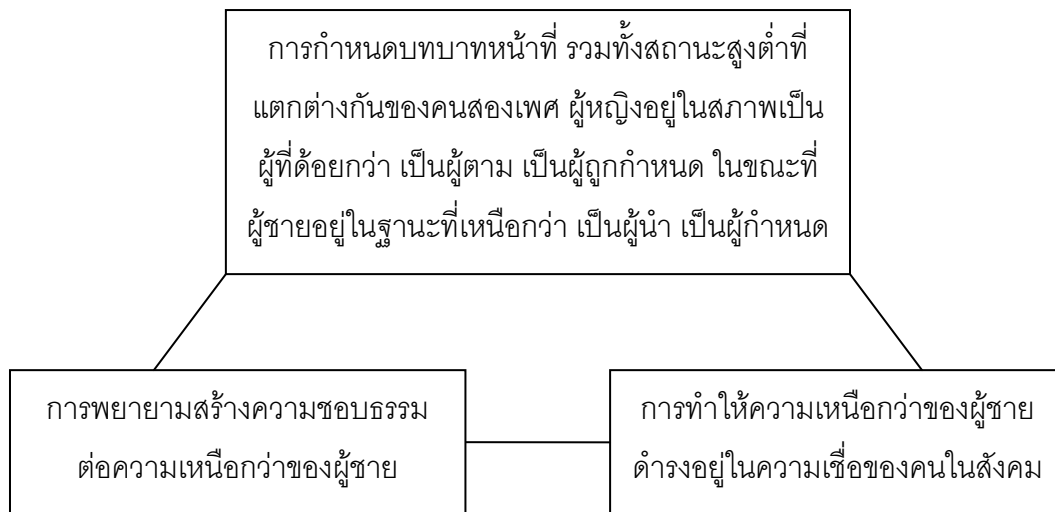
4.16.3.3 อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy)

อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ในละครโทรทัศน์จะมีลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการยอมรับในสังคม รวมทั้งพลังกำลังทางด้านกายภาพที่เหนือกว่าของเพศชาย ซึ่งเพศหญิงไม่สามารถต่อสู้ได้ทั้งยังโอนอ่อนผ่อนตามและยอมรับโดยละม่อม เช่นการที่พระเอกใช้กำลังข่มขืนนางเอกในละครนั้นไม่เป็นความผิด และยังเป็นวิธีการในการคลี่คลายปมปัญหาในเรื่อง โดยสุดท้ายนางเอกก็ยอมให้อภัยทุกอย่างและอยู่กับพระเอกอย่างมีความสุข ดังเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างถึง 3 เรื่องใน 15 เรื่อง ที่มีการคลี่คลายปมขัดแย้งในละครด้วยวิธีการข่มขืนนางเอก ได้แก่ ละครโทรทัศน์เรื่อง “ชิงก็รา ข้าก็แรง” “รหัสริษยา” และ “หัวใจศิลา”

นอกจากนั้นในละครโทรทัศน์ตัวละครผู้ร้ายที่ส่วนมากเป็นผู้หญิงก็มักทำทุกวิถีทางเพื่อแย่งชิงพระเอกซึ่งเป็นผู้ชายจากนางเอก หรือการให้ความสำคัญกับตัวละครผู้ชายบางตัวในเรื่องเพื่อความต้องการบางอย่างก็พบได้บ่อยครั้ง ลักษณะดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่าและความสำคัญของเพศชายอย่างมาก โดยนางเอกและผู้ร้ายที่เป็นตัวละครผู้หญิงในละครโทรทัศน์ มักมีความขัดแย้งที่เกิดจากความต้องการในพระเอกที่เป็นตัวละครผู้ชายจนทำให้เกิดปัญหาอันเสมอ หรือไม่ก็การที่ตัวละครผู้ร้ายที่เป็นผู้หญิงมักจะใช้เรือนร่างของตัวเองเพื่อแลกอะไรบางอย่างกับตัวละครผู้ชาย

สุดท้ายคือ ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงในละครโทรทัศน์ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ สังเกตได้จากในละครโทรทัศน์การที่ผู้ชายมีชื่อหรือมีภรรยาหลายคนก็ไม่เป็นเรื่องผิด และสังคมก็พร้อมที่จะให้อภัย หากแต่ถ้าผู้หญิงมีชู้

หมายถึงความผิดร้ายแรงที่จะได้รับการประณามจากสังคมอย่างแน่นอน ดังเช่น ในเรื่อง “แรมพิศवास” ที่คุณพจน์มีกิลีผลกาเป็นภรรยาหน่อยได้ แต่เมื่อคุณเพ็ญภรรยาหลงถูกใส่ร้ายว่ามีชู้ คุณเพ็ญก็ต้องระเห็จไปอยู่ที่บ้านท้ายสวน และถูกทุกคนรุมประณามหยามเหยียดในที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในละครโทรทัศน์ เพศชายและเพศหญิงหากมีการทำผิดในเรื่องของเพศในกรณีเดียวกัน เพศชายจะถูกลงโทษน้อยกว่าเพศหญิงเสมอ ดังนั้น จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.3.3 อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy)

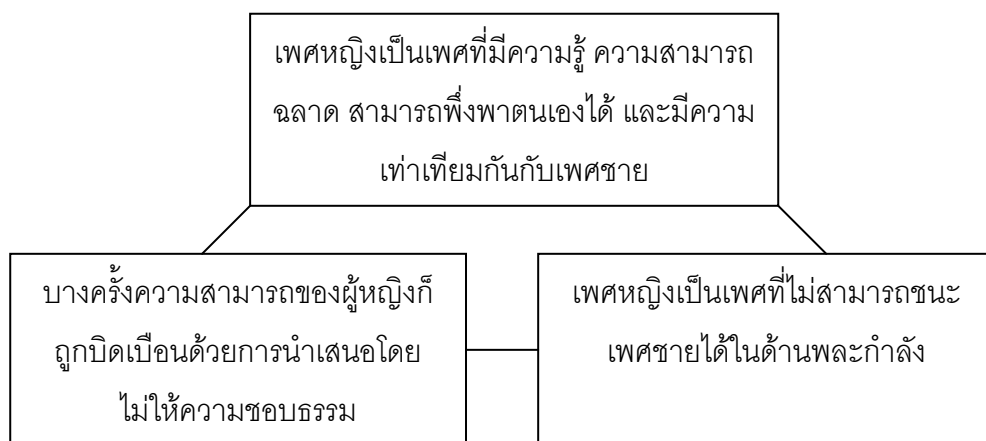
4.16.3.4 อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism)

อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ในละครโทรทัศน์เป็นอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อการต่อสู้กับอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่เป็นไปในลักษณะของการมอบหมายให้ผู้หญิงแปรเปลี่ยนเป็นตัวดำเนินเรื่องที่สำคัญ มีความรู้ ความสามารถ ฉลาด และสามารถพึ่งพาตนเองได้ จากวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 เรื่อง ปราบกฏอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ที่มีความชัดเจนจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง “ชิงกิรา ข้าก็แรง” “ปิ่นมุก” “รหัสริษยา” “แรมพิศवास” และ “เหลี่ยมเพชรกระวีต” โดยทั้งหมดนั้นตัวละครผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง

ลักษณะของอุดมการณ์สตรีนิยมในละครโทรทัศน์ จะถูกนำเสนอในแง่ของการที่ตัวละครผู้หญิงมีบทบาทสำคัญต่อเรื่อง เป็นการต่อสู้ของตัวละครผู้หญิงที่มีความมั่นใจในตัวเอง เก่ง ฉลาด และรู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของตัวละครผู้ร้าย โดยในละครโทรทัศน์จะมอบหมายภารกิจบางอย่างให้กับตัวละครผู้หญิง โดยเฉพาะตัวละครนางเอกที่จะต้องฟันฝ่า ต่อสู้กับอุปสรรค

ในชีวิตให้จริงได้ โดยระหว่างการต่อสู้ในตัวละครนางเอกจะใช้ความรู้ความสามารถ และความคิดที่เหนือกว่าตัวละครตัวอื่นในเรื่องเพื่อการต่อสู้ แต่หนึ่งในจำนวน 5 เรื่องนี้ มีเพียงละครโทรทัศน์เรื่อง “แรมพิศवास” เพียงเรื่องเดียวที่นำเสนออุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ในละครโทรทัศน์ผ่านตัวละครฝ่ายร้ายของเรื่องซึ่งเป็นผู้หญิง โดยไม่ให้ความชอบธรรมต่อความรู้ ความสามารถ และความฉลาดของตัวละครผู้หญิงตัวนี้ ซึ่งนำเสนอให้ผู้หญิงใช้ความรู้ที่มีในการทำเรื่องที่เกิดต่อคุณธรรมศีลธรรม ใช้ความฉลาดในการป้อนหัวตัวละครผู้ชาย แต่นี่ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของอุดมการณ์สตรีนิยมที่ถูกนำเสนอผ่านละครโทรทัศน์

นอกจากนี้อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ในละครโทรทัศน์ก็มักถูกกดทับไว้ด้วยอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ในตอนท้ายของเรื่อง ดังเช่นในเรื่อง “ชิงก็รัก ข้าก็แรง” และ “รหัสริชชา” ที่ถึงแม้ว่าตลอดทั้งเรื่องนางเอกจะมีความเก่งกาจ เฉลียวฉลาดมากสักเพียงใด แต่สุดท้ายก็ต้องพ่ายแพ้ของพลังที่เหนือกว่าของพระเอกอยู่ดี ลักษณะดังกล่าวนี้จึงแสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) และอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ในละครโทรทัศน์ยุคปัจจุบันจะมีท่าทีของการผลักดันรุกรานรับอยู่ตลอดเวลา จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.3.4 อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism)

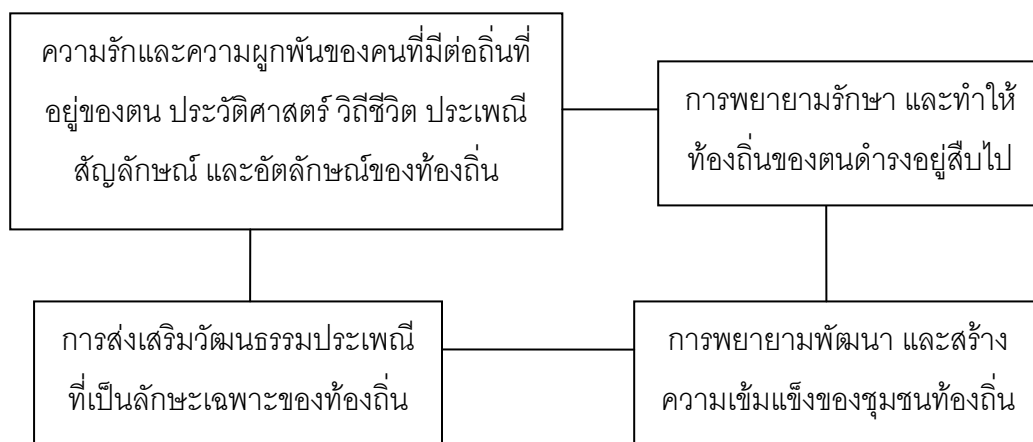
4.16.3.5 อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism)

อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ในละครโทรทัศน์จะเป็นไปในลักษณะของการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรมอันเป็นรากเหง้าของชนชาติไทย การปลูกฝังให้รักในวิถีพื้นบ้าน การทำนา ปลูกข้าว การร้องเพลงเกี่ยวข้าว ซึ่งพบในเรื่อง “สายน้ำ

สามชีวิต” ที่ตัวละครหลักฝ่ายหนึ่งพยายามแสดงออกถึงความรักในผืนแผ่นดิน ในบ้านเกิดถิ่นที่อยู่ของตนเอง ด้วยความพยายามอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่ในท้องถิ่น โดยพยายามปกป้องรักษาผืนแผ่นดินที่ให้ร่มเงาแก่ตัวเองและครอบครัว และไม่เคยลืมนึกว่ารากเหง้าของบรรพบุรุษที่ได้ก่อร่างสร้างตัวมาด้วยอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนาที่เป็นอาชีพหลักของคนไทย และข้าวที่เป็นสิ่งที่เลี้ยงดูคนไทยทั้งชาติให้เติบโต

นอกจากนี้อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ยังพบได้จากการส่งเสริมประเพณีท้องถิ่นที่สอดแทรกมาในฉาก (Setting) เช่น สถานที่ท่องเที่ยวประจำจังหวัด งานประเพณีท้องถิ่นของภาค หรืออาชีพของตัวละคร โดยเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในต่างจังหวัด สะท้อนผ่านเรื่องราวความรักของตัวละครในเรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง” ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้คนริมแม่น้ำโขงที่มีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัยและผู้คนในท้องถิ่นด้วยกัน โดยตัวละครนั้นมีความผูกพันกับท้องถิ่นของตนอย่างลึกซึ้ง และพยายามส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นของตนให้เป็นที่รู้จัก

ในละครโทรทัศน์อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยมยังสะท้อนให้เห็นจากการส่งเสริมให้เกิดความสำนึกรักในบ้านเกิด ถิ่นที่อยู่ ด้วยการนำเสนอความตั้งใจของตัวละครหลัก (พระเอก) ที่พยายามแสวงหาความรู้ในเมืองหลวงเพื่อกลับไปพัฒนาบ้านเกิดของตนเองอย่างเรื่อง “อภิมหีมามหาเศรษฐี” ที่พระเอกนั้นเข้ามาศึกษาหาความรู้ในกรุงเทพฯ และนำความรู้ที่นั่นกลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตน และพยายามสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นเพื่อให้สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

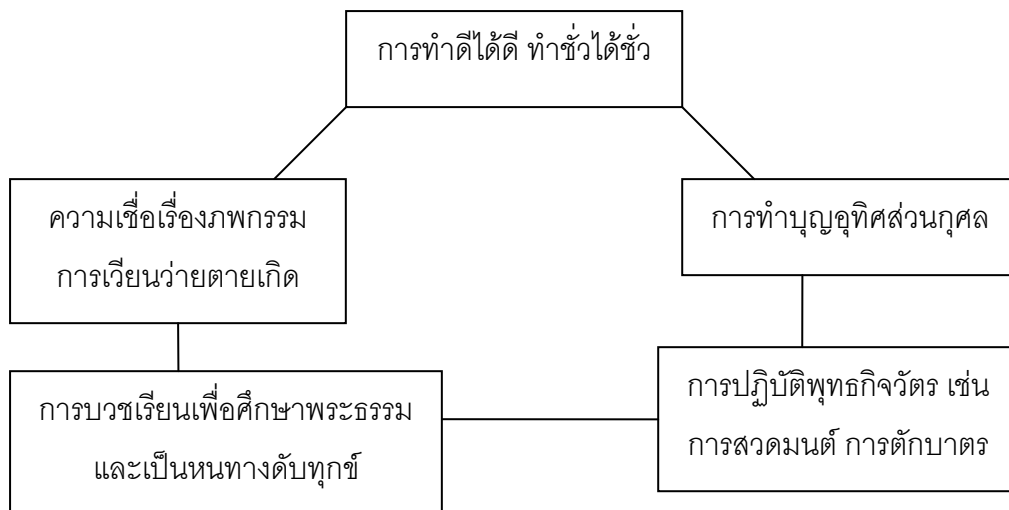

ภาพที่ 4.16.3.5 อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism)

4.16.3.6 อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism)

หากจะกล่าวถึงอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ในละครโทรทัศน์ไทย จากที่ทำการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 เรื่อง ก็คงกล่าวได้ว่าในตอนจบ (Ending) ของทุกเรื่องก็ปรากฏอุดมการณ์พุทธศาสนาทั้งสิ้นในแง่ของการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว สุดท้ายตัวละครผู้ร้ายก็ได้รับกรรมที่ก่อไว้ แต่สิ่งที่น่าสนใจมากกว่านั้นคือ ภายในละครโทรทัศน์ได้บรรจุอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) ไว้อย่างแนบเนียน โดยสามารถเห็นได้จากนำเสนอพุทธศาสนาในแง่ของการพึ่งพาทางด้านจิตใจเมื่อตัวละครประสบกับปัญหาชีวิตแสนสาหัส ตัวละครจะต้องมีจุดพลิกผันหรือภาวะคลี่คลายในชีวิตด้วยการหันหน้าเข้าวัด ซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นเพียงการเข้าวัดขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอคำปรึกษาจากภิกษุหรือภิกษุณี จนถึงการตัดสินใจหันหน้าเข้าศึกษาพระธรรมอย่างเต็มตัวด้วยการบวชเรียนรับใช้ศาสนาของตัวละคร

นอกจากนั้นในละครโทรทัศน์ยังถ่ายทอดอุดมการณ์พุทธศาสนาในด้านความเชื่อเรื่องภพกรรม อดีตชาติ ปัจจุบันชาติ การเวียนว่ายตายเกิด การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับ และการปฏิบัติพุทธกิจวัตรของพุทธศาสนิกชน เช่น การตักบาตร การสวดมนต์ภาวนา เป็นต้น โดยเห็นได้อย่างชัดเจนในละครโทรทัศน์เรื่อง “บุปผาราตรี” และ “กาชา นาคา” ที่มีโครงเรื่องหลักสะท้อนความเชื่อดังกล่าว ดังนั้น จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

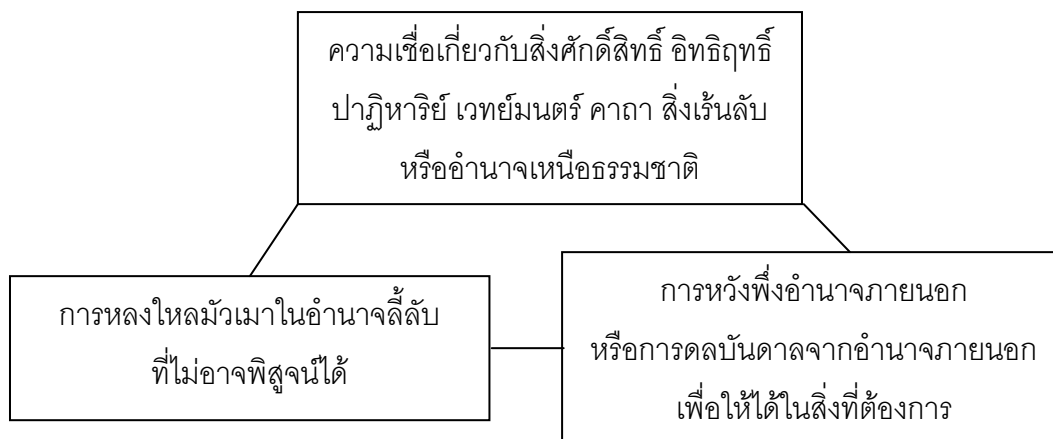

ภาพที่ 4.16.3.6 อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism)

4.16.3.7 อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism)

สังคมไทยกับความเชื่อเรื่องของภูตผีวิญญาณ คาถาอาคม ถือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาคู่กันอย่างแนบแน่น ในละครโทรทัศน์ก็เช่นกันเรื่องของไสยศาสตร์คาถาอาคมมักถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับละครโทรทัศน์ จากการวิเคราะห์พบละครโทรทัศน์จำนวน 3 เรื่องที่ปรากฏอุดมการณ์ไสยศาสตร์ คือ เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์” “แรมพิศวาส” และ “ภาษา นาคา” โดยตัวละครฝ่ายร้าย (Villain) จะมีอำนาจเหนือธรรมชาติ มีวิชาคาถามนต์ดำ และพยายามใช้วิชาทางไสยศาสตร์เหล่านั้นทำให้ได้มาในสิ่งที่ตัวเองต้องการ และบ่อยครั้งการใช้ไสยศาสตร์ของตัวละครก็จะได้ผลเสมอ โดยอุดมการณ์ไสยศาสตร์ในละครโทรทัศน์มักจะนำเสนอผ่านตัวละครฝ่ายร้าย (Villains) ที่มีวิชาคาถาอาคม สามารถสะกดจิตได้ มีภูตผีวิญญาณไว้คอยช่วยเหลือ มีอำนาจที่มีเหนือธรรมชาติ รวมทั้งวิชาการทำเสน่ห์ที่พบได้ในตัวละครผู้หญิง

อย่างไรก็ตาม ในละครโทรทัศน์จะสังเกตได้ว่าอุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) มักเดินทางมาพร้อมกับอุดมการณ์ทางพุทธศาสนาเสมอ ดังเช่น เรื่อง “ปู่โสมเฝ้าทรัพย์” การติดต่อบรรยากาศระหว่างมนุษย์กับวิญญาณถูกผูกโยงด้วยเรื่องของการกวาดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณผู้ตาย และดวงวิญญาณนั้นก็จะมีพลังมากพอที่จะปรากฏกายให้มนุษย์เห็นได้หรือดวงวิญญาณนั้นจะมีพลังมากพอที่จะช่วยเหลือหรือทำร้ายมนุษย์ได้เช่นกัน นอกจากนี้ตัวละครผู้ร้าย (Villain) ในเรื่องยังมีวิชาทางไสยศาสตร์ติดตัว และใช้วิชานั้นเพื่อให้ได้ครอบครองทรัพย์สมบัติ แต่ก็ถูกตัวละครฝ่ายดีใช้ธรรมะเข้าปราบปราม เป็นต้น สำหรับในเรื่อง “แรมพิศวาส” ก็จะได้เห็นได้จากการที่ตัวละครฝ่ายร้ายใช้วิชาคาถาอาคมในการทำเสน่ห์ใส่ตัวละครชายให้หลงใหลในความงาม หรือแม้กระทั่งในเรื่อง “ภาษา นาคา” อุดมการณ์ไสยศาสตร์อาจไม่ปรากฏชัดเจนนัก แต่ก็แฝงมากับอำนาจลึกลับที่อยู่เหนือการควบคุมของตัวละครฝ่ายร้าย ที่ทำให้ตัวละครนั้นมีความแตกต่างกับมนุษย์ปุถุชนทั่วไป และพลังอำนาจนั้นก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำร้ายตัวละครตัวอื่นในเรื่อง ดังนั้นจะเห็นว่าศาสนาพุทธกับไสยศาสตร์จึงมักถูกรวมเป็นเรื่องเดียวกันในละครโทรทัศน์ไทย จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

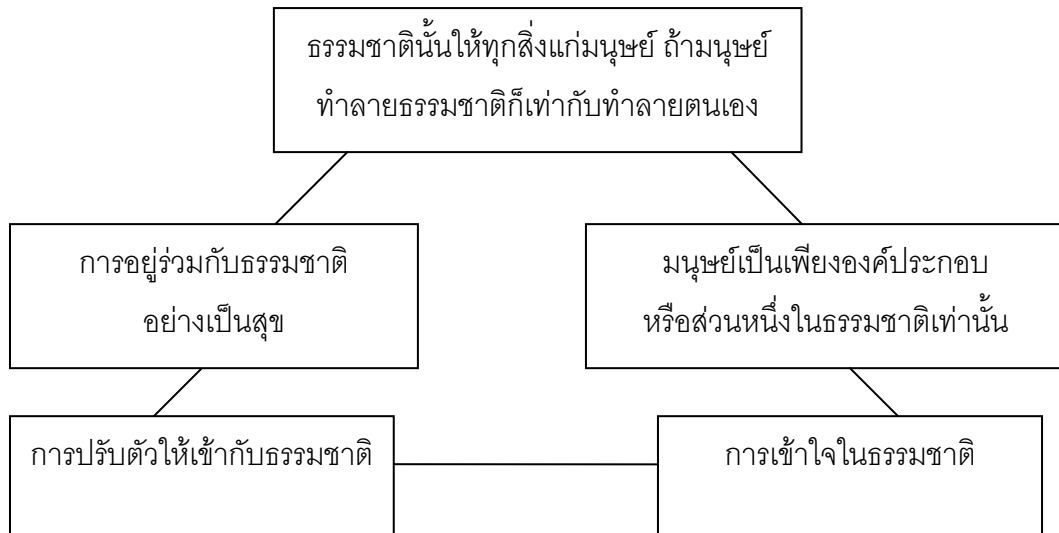

ภาพที่ 4.16.3.7 อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism)

4.16.3.8 อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism)

ธรรมชาตินิยม (Naturalism) เป็นอุดมการณ์ที่ถูกวางไว้ให้เห็นได้ในฉาก (Setting) ที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งมักถูกนำเสนอเมื่อตัวละครมีเรื่องทุกข์ร้อนจากความวุ่นวายในชีวิต เมืองหลวง จากครอบครัว จากคนรัก ก็มักหลีกเลี่ยงความจริงไปพักผ่อนที่บ้านไร่สักแห่งหนึ่ง หรือริมทะเลสวยๆ สักที่หนึ่ง เป็นต้น โดยแสดงให้เห็นอุดมการณ์ธรรมชาตินิยมของตัวละคร ที่เชื่อว่าธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิต เป็นสถานที่ที่ทำให้ชีวิตเกิดการผ่องคลาย ใช้เป็นที่ปลดปล่อย ความขุ่นมัวในจิตใจ

แต่อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 เรื่องพบว่า มีละครเรื่อง “สายน้ำสามชีวิต” เพียงเรื่องเดียวที่นำเสนออุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาที่สุด กล่าวคือ พระเอกของเรื่องจะมีความคิดความเชื่อที่ผูกพันกับธรรมชาติ รักและหวงแหนธรรมชาติ พยายามทำทุกอย่างให้ธรรมชาติคงอยู่ดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไป เพราะเชื่อว่าธรรมชาตินั้นให้ทุกสิ่งแก่มนุษย์ ถ้ามนุษย์ทำลายธรรมชาติก็เท่ากับทำลายตนเอง เนื่องจากเขาเชื่อว่ามนุษย์นั้นเป็นเพียงองค์ประกอบหรือส่วนหนึ่งในธรรมชาติเท่านั้น ดังนั้น จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.3.8 อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism)

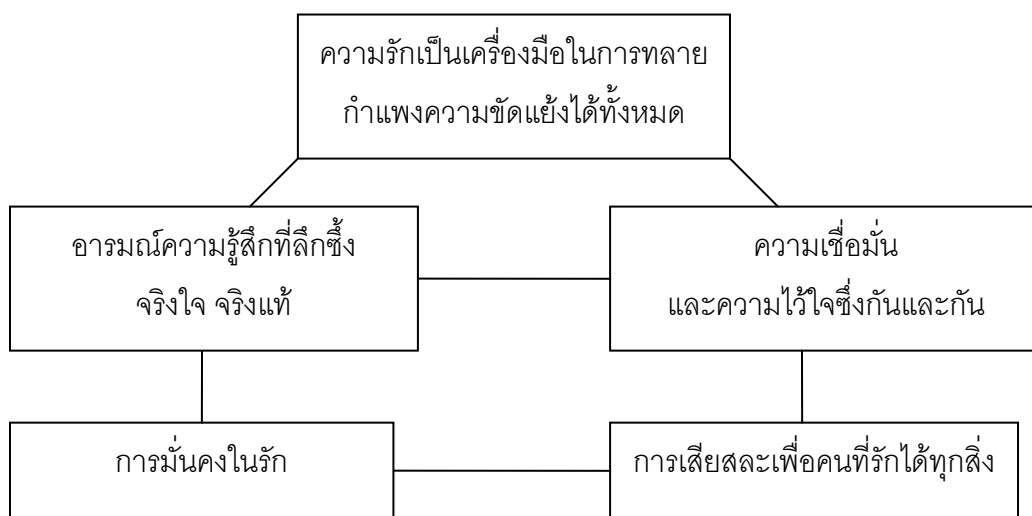
4.16.3.9 อุดมการณ์ความรัก (Romanticism)

อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ในละครโทรทัศน์ไทยคงเป็นอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอในละครทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นรักต่างชนชั้น รักข้ามภพ รักในรอยแค้น หรือแม้แต่รักภายในครอบครัว เพราะส่วนใหญ่ละครโทรทัศน์มักหนีไม่พ้นเรื่องราวความรักของตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครพระเอก – นางเอก ที่ต้องเผชิญกับชะตาชีวิต ความเข้าใจผิด หรือเหตุการณ์เลวร้ายบางอย่างกว่าจะสุขสมหวังในตอนจบของเรื่องได้ ดังนั้น อุดมการณ์ความรักที่เกิดขึ้นในละครจากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปได้ว่า สิ่งสำคัญอย่างแรกในระบบความคิดความเชื่อเรื่องความรักระหว่างคนสองคนนั้นจะต้องมีความเข้าใจไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ไปได้ เช่น พระเอกจะต้องไว้วางใจนางเอก หรือนางเอกต้องไว้วางใจพระเอก ทั้งสองจึงจะสามารถรักกันได้และผ่านพ้นอุปสรรคจากตัวละครผู้ร้ายที่คอยทำให้เข้าใจผิดกันได้ เป็นต้น

ลักษณะต่อมา คือ การรักษาความลับสัญญาที่เคยให้ไว้แก่กัน โดยคำสัญญาในละครโทรทัศน์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตคู่ ต่อความรักของหนุ่มสาว ดังเช่นเรื่อง “เพลงรักริมฝั่งโขง” ที่พระเอกนางเอกสาบานว่าจะรักกันตลอดไปต่อหน้าองค์พระธาตุพนมอันศักดิ์สิทธิ์ แต่เรื่องราวเหตุการณ์ก็จะนำไปให้ต่างฝ่ายคิดว่าอีกฝ่ายนั้นผิดสัญญาจนทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อกันและกันเสมอ แต่บทสุดท้ายแล้ว เรื่องก็จะคลี่คลายด้วยการตอกย้ำว่าทั้งคู่ต่างมุ่งมั่นในรักและรักษาสัญญาที่เคยให้ไว้ต่อกัน ความรักของทั้งสองจึงจบลงด้วยความสุข

นอกจากนี้อุดมการณ์ความรักที่ละครโทรทัศน์ไทยนำเสนอ คือ การเสียสละ เพื่อแสดงความมั่นคงในรัก แม้แต่การตายแทนก็ยินยอม ดังเช่น เรื่อง “รักเธอทุกวัน” ที่วาทีนพระเอกของเรื่องแม้ว่าจะเจ็บป่วยอย่างหนัก แต่เขาก็ยินดีที่จะรอดูไอริสนางเอกของเรื่องแข่งตัดผมจนชนะเลิศ พร้อมกับสร้างบ้านที่เป็นความฝันของเธอให้เป็นจริงก่อนจะยอมไปรักษาตัวจนตัวเองต้องตาบอด แต่แล้วความรักที่มั่นคงและการเสียสละของวาทีนก็ทำให้เขาหายเป็นปกติและใช้ชีวิตร่วมกับไอริสอย่างมีความสุข

แต่ข้อสังเกตที่สำคัญที่สุดของอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ในละครโทรทัศน์ไทย คือ การที่อุดมการณ์ความรักถือเป็นอุดมการณ์ที่ถูกใช้ควบคุมและทำลายอุดมการณ์อื่นๆ ได้เกือบทั้งหมด โดยความรักมักถูกใช้เป็นตัวคลี่คลายความขัดแย้ง และทำลายกำแพงอุดมการณ์ทุกอย่างในละคร ดังเช่น การที่อุดมการณ์ความรักมักถูกใช้ทำลายกำแพงของอุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) ในเกือบทุกเรื่อง หรือแม้แต่การโกรธเกลียด ความแค้น หรือการพยายามต่อสู้กันระหว่างอุดมการณ์ใดก็ตาม สุดท้ายแล้วความขัดแย้งทั้งหมดในละครโทรทัศน์ก็จะถูกทำลายลงด้วยอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) ดังนั้น จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.3.9 อุดมการณ์ความรัก (Romanticism)

4.16.3.10 อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism)

จากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 เรื่อง ปรากฏอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ที่เห็นได้อย่างชัดเจนถึง 10 เรื่อง โดยอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรมในละครโทรทัศน์ จะนำเสนอแนวทางด้านคุณธรรม ศีลธรรม ดังนี้ คือ

- ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยสังเกตได้ชัดจากตัวละครพระเอก (Hero) และตัวละครนางเอก (Heroine) ที่มักให้ความสำคัญและเชื่อฟังคำสั่งของบิดามารดาเสมอ แม้ว่าความต้องการของพ่อแม่ในบางครั้งจะทำให้ตัวเองต้องทุกข์ใจก็ตาม

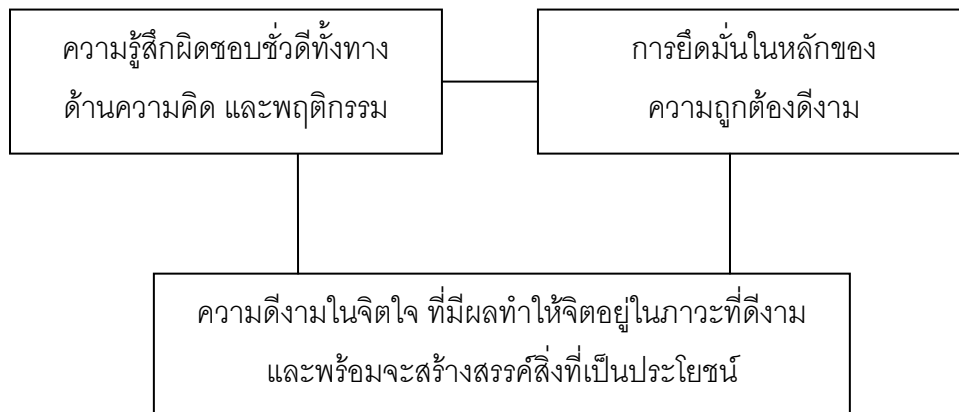
- ความมีเมตตา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับคนที่ตกทุกข์ได้ยาก คุณธรรมนี้จะปรากฏให้เห็นมากในตัวละครผู้ช่วยเหลือ (The Helper) ที่มักให้การช่วยเหลือตัวละครอื่นๆ เสมอ และเป็นการช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน ดังเช่น ตัวละคร “หมอไชยสิทธิ์” จากเรื่อง “สุดรักสุดดวงใจ” ที่รับอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษาพระเอกอย่างดี โดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นต้น

- ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ปรากฏชัดเจนในเรื่อง “สายน้ำสามชีวิต” ที่ตัวละครฝ่ายดียึดมั่นในคุณธรรมนี้อย่างที่สุด โดยละครฝ่ายดีนั้นจะเข้ามาหากินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกงใคร ทำให้ใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข ในขณะที่ตัวละครฝ่ายร้ายซึ่งร้ายมาด้วยการคดโกงก็อยู่อย่างหวาดผวา เพราะกลัวว่าคนอื่นจะมารู้เบื้องหลังของตนเอง

- การรู้จักให้อภัยไม่อาฆาตพยาบาทต่อศัตรูที่คิดร้าย ปรากฏเห็นได้ชัดจากตัวละครนางเอก (Heroine) เช่น นางเอกในเรื่อง “แก้วตาพี่” และ “รอยอดีตแห่งรัก” ที่ถึงแม้จะถูกทำร้าย หรือคิดร้ายจากตัวละครผู้ร้ายมากสักเพียงใด แต่เธอทั้งสองก็ไม่เคยโกรธเกลียดและพร้อมที่จะให้อภัยกับคนที่เคยทำร้ายเธอได้เสมอ

- การดำรงตนอยู่ในพื้นฐานของความถูกต้องยุติธรรม ซึ่งหมายถึง ความเชื่อในเรื่องความถูกต้อง และความยุติธรรมว่ามีอยู่จริง และคนที่กระทำผิดสักวันผลของการกระทำนั้นก็จะย้อนกลับมาหาตัวเอง และหากใครทำผิดก็ว่าไปตามผิดโดยไม่เข้าข้างใคร แม้ว่าผู้นั้นจะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดตนเองมากก็ตาม

ดังนั้น จากข้อสรุปที่พบสามารถแสดงอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.16.3.10 อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism)

จากข้อสรุปที่พบทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ไทยต่างมีความเชื่อมโยงถึงกันหมด ไม่ว่าจะเป็นการโยงจากบนลงล่าง (Vertical) หรือการโยงในระดับเดียวกัน (Horizontal) โดยอุดมการณ์จะมีความเป็นลำดับชั้นสูงต่ำ (Hierarchy) มีความเกี่ยวเนื่อง มีการต่อสู้ และมีหลายท่าทีในการนำเสนอภายใต้อุดมการณ์เดียวกัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่ม และแสดงความสอดคล้อง เชื่อมโยงถึงกันได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประกอบไปด้วย อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism)

กลุ่มที่ 2 ประกอบไปด้วย อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism)

กลุ่มที่ 3 ประกอบไปด้วย อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) และอุดมการณ์เงินตรานิยม (Moneyism)

กลุ่มที่ 4 ประกอบไปด้วย อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) และ อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism)

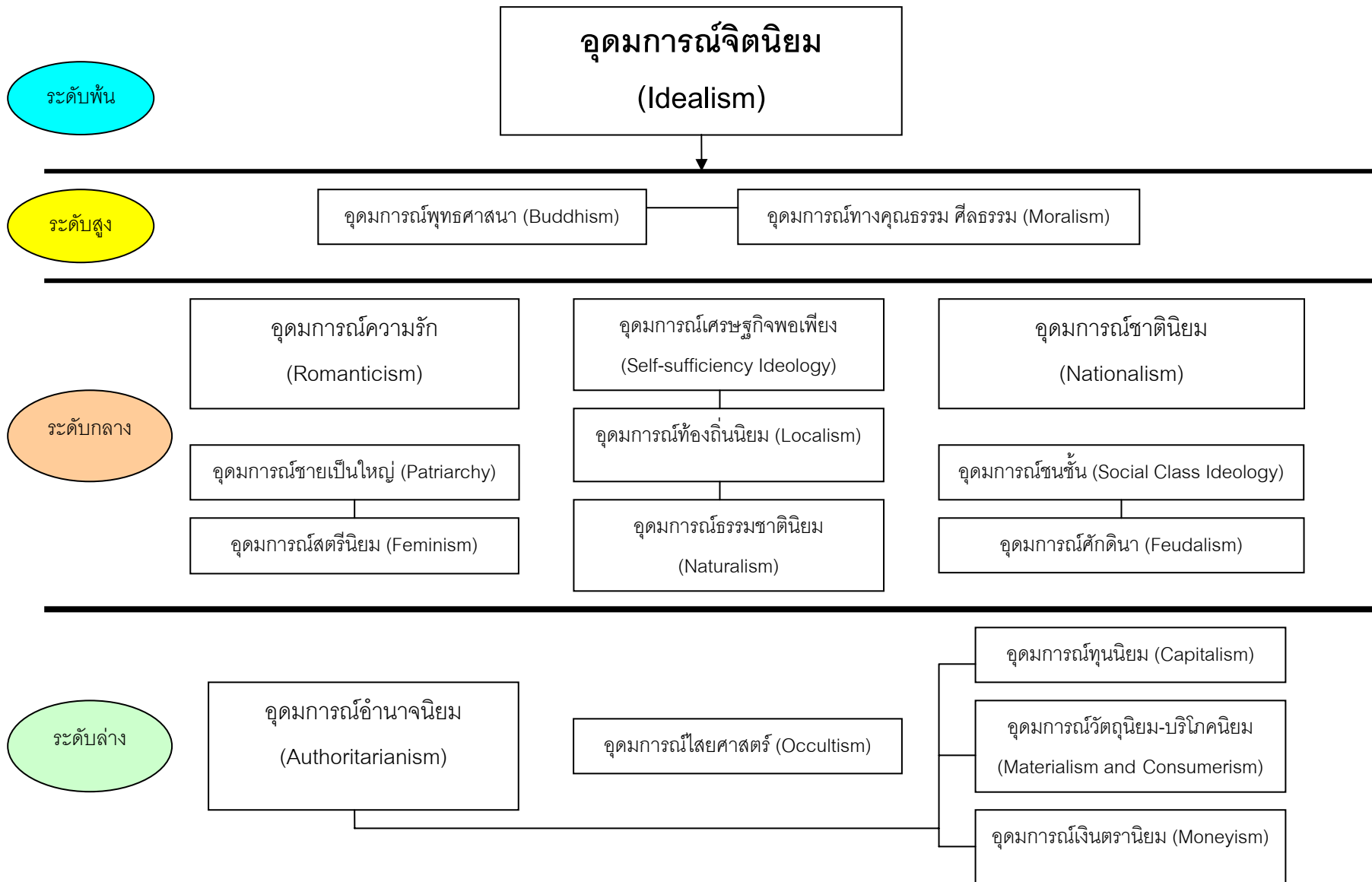
กลุ่มที่ 5 ประกอบไปด้วย อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) และอุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Nationalism)

กลุ่มที่ 6 ประกอบไปด้วย อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) และอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism)

กลุ่มที่ 7 ประกอบไปด้วย อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) และอุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism)

กลุ่มที่ 8 ประกอบไปด้วย อุดมการณ์ความรัก (Romanticism)

เมื่อจำแนกอุดมการณ์ที่ปรากฏทั้งหมดออกเป็นกลุ่มแล้ว จะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ทั้งหมดเป็นอุดมการณ์ที่ถูกครอบด้วย**อุดมการณ์จิตนิยม (Idealism)** ที่เน้นความสัมพันธ์ของจิตใจที่เชื่อมโยงไปถึงระบบความคิดความเชื่อ และการกระทำ โดยจิตนิยมเชื่อว่า มนุษย์เรามีองค์ประกอบ 2 อย่างคือ จิต กับ ร่างกาย โดยเชื่อว่าจิตนั้นมีความสำคัญมากกว่าร่างกาย เพราะเป็นตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์ จิตหรือวิญญาณนั้นเป็นอมตะ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ร่างกายนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปมา มีเกิดมีดับตามสภาพโลกภายนอก จึงทำให้ร่างกายเกิดสุขหรือทุกข์ต่าง ๆ จิตนิยมมองว่า จิตนั้นทำหน้าที่ควบคุมร่างกาย ส่วนร่างกายเป็นเพียงสิ่งที่ทำตามความต้องการของจิตเท่านั้น จิตนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้จักการเรียนรู้ คิดค้น และมีอารมณ์ ความรู้สึกได้ โดยจิตจะไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ แต่มันก็เป็นจริงอยู่ในตัวเราเท่า ๆ กับร่างกายที่เป็นจริงด้วย (<http://th.wikipedia.org>) โดยอุดมการณ์จิตนิยม (Idealism) นั้น ถือเป็นอุดมการณ์ที่เป็นศูนย์รวมของอุดมการณ์ทั้งหมดในละครโทรทัศน์ เนื่องจากละครโทรทัศน์เป็นสื่อบันเทิงที่ตอบสนองคุณค่าทางจิตใจของผู้ชมอยู่ตลอดเวลา เมื่อผู้ชมดูละครโทรทัศน์แล้วก็จะเกิดความอิมใจ เป็นสุขใจ ทำลายความทุกข์ทางใจ ได้เห็นแง่มุมชีวิตของตัวละคร โดยอุดมการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในละครก็จะเชื่อมโยง และให้ความสำคัญกับเรื่องจิตใจ เนื่องจากจิตนิยมเชื่อว่าการกระทำทั้งหมดเกิดขึ้นจากการถูกควบคุมโดยจิต ซึ่งจิตมีพลังอำนาจในการควบคุมร่างกายได้ ทั้งนี้ จึงแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์หรือระบบความคิดความเชื่อที่ปรากฏขึ้นจากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 เรื่องนั้นเป็นอุดมการณ์แยกย่อยระดับล่างที่เกิดจากสภาวะทางจิตของผู้ยึดถือทั้งหมด โดยสามารถแสดงความเชื่อมโยงของอุดมการณ์ต่างๆ เป็นแผนภาพได้ ดังนี้

บทที่ 5

กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

ในบทที่ 5 นี้ จะนำเสนอผลการวิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ ผู้จัดละครโทรทัศน์ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับการขาย โดยจะนำมาเชื่อมโยงและวิเคราะห์ร่วมกับข้อค้นพบจากกลุ่มตัวอย่างในบทที่ 4 ซึ่งในกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์นั้น อุดมการณ์หรือระบบความคิดความเชื่อต่างๆ จะถูกสอดแทรกอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการผลิต โดยสามารถจำแนกเป็นประเด็นต่างๆ ที่ผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ขั้นการวางแผน (Planning)

กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ล้วนถูกประกอบสร้างตั้งแต่อยู่ในขั้นตอนของกระบวนการผลิต โดยขั้นการวางแผนงาน (Planning) ถือเป็นขั้นตอนการผลิตที่มีผลต่ออุดมการณ์ที่ถูกประกอบสร้างมากที่สุด เนื่องจากเป็นขั้นของกระบวนการคิด การวางแผนงาน การวางรูปแบบ และแนวทางในการนำเสนอของกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการผลิตละครโทรทัศน์ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ และผู้จัดละครโทรทัศน์ โดยปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ และวิธีการประกอบสร้างอุดมการณ์ในขั้นนี้ สามารถจำแนกออกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

5.1.1 อิทธิพลของสถานีโทรทัศน์ที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

สถานีโทรทัศน์ถือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลที่สุดต่อการผลิตรายการละครโทรทัศน์ เนื่องจากสถานีจะเป็นผู้กำหนดนโยบายต่างๆ ว่าทางสถานีต้องการให้ผู้ผลิตละครโทรทัศน์ผลิตละครออกมาแนวไหน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานี ทั้งนี้ในด้านการผลิตรายการละครโทรทัศน์เพื่อออกอากาศตามสถานีช่องต่างๆ ในช่วงเวลาหลังข่าวภาคค่ำนั้น นโยบายของผู้บริหารในแต่ละสถานีถือเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการกำหนดลักษณะการดำเนินงานในด้านการ

ผลิตให้มีรูปแบบการผลิตที่แตกต่างกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลสะท้อนมาถึงเนื้อหาสาระ และวิธีการนำเสนอในละครด้วย (สุคันธนาฏ มุสิกะนุเคราะห์, 2545) โดยก่อนที่จะผลิตละครโทรทัศน์ผู้ผลิตจะต้องคิดวางแผนโครงการผลิตของตนเพื่อที่จะเสนอต่อสถานีโทรทัศน์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ (1) การพบกันครั้งแรกทางระหว่างสถานีกับผู้ผลิต (ช่อง 3) (2) ทางสถานีโทรทัศน์เป็นฝ่ายมอบหมายงานให้ ซึ่งผู้ผลิตจะถูกควบคุมดูแลจากทางสถานีค่อนข้างมาก (ช่อง 7) ซึ่งการทำงานในสองลักษณะแรกทางผู้ผลิตจะถูกควบคุมจากทางสถานีมาก และจำเป็นจะต้องทำงานภายใต้กรอบและความต้องการของทางสถานี แต่สำหรับลักษณะที่ (3) คือ การที่ผู้ผลิตซื้อช่วงเวลาจากทางสถานีและมาดำเนินงานเองทั้งหมด (ช่อง 5) โดยการทำงานลักษณะนี้ผู้ผลิตจะมีส่วนในการบริหารจัดการเอง และถูกก้าวร้าวเข้ามาในเนื้อหาสาระน้อยที่สุด ซึ่งขั้นตอนการทำงานทั้ง 3 ลักษณะจะทำให้เห็นกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ที่ค่อนข้างชัดเจนว่าใครเป็นผู้สร้าง ใครเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมากที่สุดต่อการสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ ดังจะเห็นได้ว่า หากผู้ผลิตถูกควบคุมจากทางสถานีมากเพียงไรอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ก็มีที่มาจากทางสถานีมากเท่านั้น

โดยปกติกระบวนการก่อนที่จะเริ่มต้นทำการผลิตละครโทรทัศน์นั้น ทางผู้ผลิตจำเป็นต้องได้รับการอนุมัติการผลิตจากทางสถานีโทรทัศน์ก่อน กล่าวคือ ผู้จัดละครหรือบริษัทผลิตละครโทรทัศน์จะต้องเข้าเสนอแนวทางในเรื่องที่ตนเองจะผลิตว่ามีทิศทางอย่างไร จะนำเสนออะไรบ้าง จะมีการพูดถึงเรื่องอะไรบ้าง และจะบอกอะไรแก่สังคมบ้าง โดยทางสถานีโทรทัศน์กับผู้ผลิตจะทำการตกลงประชุมร่วมเพื่อหารือถึงทิศทางของละคร และแนวทางในการนำเสนอร่วมกัน ซึ่งขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนสำคัญอันดับแรกของกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ เนื่องจากทางสถานีและผู้ผลิตจะระดมความคิดร่วมกันในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่องนั้นๆ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สถานีโทรทัศน์ถือเป็นส่วนบนสุดของกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ เนื่องจากแนวคิด และแนวทางการผลิตละครจะต้องขึ้นอยู่กับความพอใจของสถานีโทรทัศน์เป็นอันดับแรก โดยวัตถุประสงค์หลักของการทำละครโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์จะตั้งเป้าหมายที่คนดูก่อน เพราะนั่นหมายถึงเม็ดเงิน และผลกำไรที่จะได้กลับมา โดยทางสถานีจะพยายามผลิตละครโทรทัศน์ให้ตรงกับความต้องการของผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย เพราะยังมีเรตติ้งหรือคนดูเพิ่มมากเท่าใดก็จะได้รับการสนับสนุนจากรายการ (Sponsor) มากขึ้นเท่านั้น จากลักษณะดังกล่าวจึงทำให้ทางสถานีโทรทัศน์ต้องแข่งขันกันอย่างหนักเพื่อเรียกเรตติ้งให้กับตนเอง โดยละครโทรทัศน์ในช่องที่มีการแข่งขันกันสูง คือ

สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 แต่สำหรับช่อง 5 นั้น จะเน้นที่ตัวผู้ผลิตหรือผู้จัดละครเป็นสำคัญเนื่องจากละครโทรทัศน์ของบริษัท เอ็กแซ็กท์ จำกัด นั้นจะเป็นการผลิตละครโทรทัศน์โดยการซื้อเนื้อหาช่วงเวลาจากทางสถานี ดังนั้นตัวแปรในด้านการควบคุมจากทางสถานีโทรทัศน์จึงมุ่งไปที่ช่อง 3 และช่อง 7 เป็นสำคัญ ซึ่งทางสถานีเชื่อว่าเป็นกลุ่มคนดูหรือผู้ชมของตนนั้นมีรสนิยมที่ชอบเสพศิลปะรสจัดๆ ชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย ดังนั้น ทางสถานีจึงมีแนวทางในการคัดเลือกเรื่องที่จะนำมาผลิต และมีแนวทางการนำเสนอที่จะนำไปสู่กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ ดังนี้

5.1.1.1 การมุ่งความสนใจไปที่การนำเสนอเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิต

มนุษย์ที่ยังวนเวียนอยู่ในเรื่องราวความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลงเป็นพื้นฐาน โดยนำเสนอเป็นแกนนำในโครงสร้างเนื้อหาของละครโทรทัศน์ แต่จะพยายามเปลี่ยนแปลงวิธีการนำเสนอไปเรื่อยๆ เช่น นำเสนอในรูปของละครบู๊แอ็คชั่น ละครตลก ละครสืบสวนสอบสวน เป็นต้น โดยทางสถานีมองว่าเรื่องราวเหล่านี้เป็นเรื่องใกล้ตัว เข้าใจได้ง่าย และทันสมัยอยู่เสมอ อีกทั้งชีวิตมนุษย์ส่วนใหญ่มักจะวนเวียนอยู่กับเรื่องราวในลักษณะดังกล่าว ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์นั้นถูกผลิตซ้ำ (Reproduction) อยู่ตลอดเวลา และละครโทรทัศน์ได้นำเสนออุดมการณ์ที่มุ่งเน้นการแสวงหาความพึงพอใจทางโลกที่ไม่สิ้นสุด การหลงในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลาภ ยศ สรรเสริญ ที่เป็นความต้องการในทางโลก หรือก็คือกิเลสทั้งปวงของมนุษย์ให้กับผู้ชมอย่างสม่ำเสมอ

“ช่อง 3 ช่อง 7 ช่อง 5 ตอนนีถึ้อว่าทำละครแนวเดียวกัน เล่นตลาดล่างเหมือนกัน จับคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งแนวเรื่องในตลาดล่างก็คือละครชีวิต เป็นเรื่องในชีวิต ก็คือ เรื่องรัก โลก โกรธ หลง คือพูดอยู่แค่นี้ แต่โครงสร้างของมันอาจจะชีวิตหนักก็ได้ เป็นละครตลกก็ได้ ละครบู๊ก็ได้ แต่จริงๆ องค์ประกอบข้างในลึกๆ มันก็พูดถึงมนุษย์ เพราะว่าจริงๆ มนุษย์ทุกยุคทุกสมัย มันเหมือนเดิม มันไม่ได้ไปไหน มันคือวัฏจักร ทำให้เราไม่รู้สึกแปลกใจเลยว่าทำไมละครเรื่องหนึ่งถึงได้นำมาสร้างใหม่เรื่อยๆ” (สมรักษ์ ณรงค์วิชัย, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2551)

5.1.1.2 การพัฒนาเรื่องโดยให้ความสำคัญกับความทันสมัยของเหตุการณ์ในเรื่อง

ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับยุคสมัย สภาพทางสังคม สถานการณ์ทางสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เรื่องราวที่นำเสนอเป็นที่น่าสนใจของกลุ่มผู้ชม โดยนอกเหนือจากความพยายามในการยื่นพื้นแกนสำคัญของเรื่องทีคัดเลือกมาแล้ว ทางสถานีจะพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ของเรื่องด้วย เช่น ตัวละคร (Character) ต้องมีความสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ สภาพความเป็นอยู่ของผู้คน ดังเช่น ตัวละครพระเอกที่ละครในยุค

ปัจจุบันนิยมสร้างให้พระเอกเป็นนักธุรกิจที่มีชื่อเสียง มีฐานะดี อยู่ในสังคมชั้นสูง ซึ่งมีผลพวงมาจากระบบความคิดความเชื่อแบบทุนนิยม ที่ยกย่องชนชั้นนายทุนว่าเป็นชนชั้นนำในสังคม โดยลักษณะดังกล่าวสามารถแสดงถึงอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยการใช้อัตลักษณ์ (Character) เป็นสื่อกลางนั่นเอง โดยการประกอบสร้างในลักษณะนี้ของสถานีโทรทัศน์จะทำให้เห็นถึงคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ระหว่างอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) และอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) ด้วย เนื่องจากการวิเคราะห์การเล่าเรื่องในบทที่ 4 แสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ทั้ง 2 นี้ กำลังไล่ตามกันอยู่ และหากประมวลผลการวิเคราะห์ร่วมกันจะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ทั้งสองถูกประกอบสร้างขึ้นผ่านมุมมองของผู้ผลิตในชั้นการวางแผนงาน ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการพยายามต่อสู้กันระหว่างอุดมการณ์ที่ปรากฏชัดเจนอย่างมากในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

5.1.1.3 การมอบหมายหน้าที่ให้กับละครโทรทัศน์ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการสร้างให้ผู้ชมหลุดออกจากโลกของความเป็นจริง มีลักษณะของการพาฝัน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของความบันเทิง โดยมองว่าผู้ชมต้องการรับสาร (Message) ที่จะสามารถพาตนเองเข้าสู่โลกจินตนาการได้ ดังนั้น ภาพในละครโทรทัศน์จึงควรเป็นภาพที่สวยงาม ตัวละครมีชีวิตความเป็นอยู่ที่หรูหรา มีฐานะร่ำรวย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ชมส่วนใหญ่ของประเทศเป็นชนชั้นกลาง หรือชนชั้นล่างของสังคมที่ยังคงมีความต้องการและพยายามแสวงหาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมเสมอ ดังนั้น ภาพเหล่านี้จึงเป็นภาพที่ตรงใจผู้ชม และสามารถเติมเต็มจินตนาการให้กับผู้ชมส่วนใหญ่ได้จากลักษณะดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่าทางสถานีได้กำลังประกอบสร้างอุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) ให้กับผู้ชมอย่างไม่รู้ตัว โดยผ่านเนื้อหาเรื่องราวที่ถูกร้อยเรียงขึ้นในละครโทรทัศน์ ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเป็นภาพชีวิตสวยงาม สมบูรณ์แบบ สะดวกสบาย มีระดับ และไม่ต้องดิ้นรนทางเศรษฐกิจ

message ที่ใสมันจะเปลี่ยนแปลงไปตามสมัย กระแสสังคมก็มีส่วน จริงๆ แล้วตัวละครส่วนใหญ่มันจะเป็นมนุษย์ในอุดมคติ...มันคือช่วงปลดปล่อย ช่วงที่คนดูดูแล้วเค้าก็จะลืมโลกความเป็นจริง อย่างพระเอกสวยเหลือเกิน เอ๊ะ ถ้าฉันได้แต่งงานกันคนรวยฉันต้องมีความสุข ชีวิตจริงไม่มีหรอก แต่มันได้มาเติมเต็ม และมนุษย์ก็มีความฝันอยู่แล้ว เราก็อยากใส่พวกนี้ลงไปในแต่ละเรื่อง อะไรที่เติมไปทางไหนได้ เราก็เติมไป"
(สมรักษ์ ผนงศรีชัย, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2551)

5.1.1.4 การประเมินว่าละครโทรทัศน์ในแถบตะวันออกจะมีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับความแตกต่างทางฐานะของตัวละครเอกเป็นพื้นฐาน โดยจะหยิบยกขึ้นมาพูดถึงอยู่เสมอ เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน หรือแม้กระทั่งไทยเอง ที่โครงเรื่องทั่วไปของละครมักมีเรื่องของความแตกต่างทางฐานะของตัวละครอยู่ในระดับหนึ่ง

5.1.1.5 การผลิตละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมืองในช่วงภาวะวิกฤตของประเทศ ซึ่งมีลักษณะของการวิพากษ์สังคมทางสถานีจะพยายามหลีกเลี่ยงเนื่องจากทางสถานีจะถูกเพ่งเล็งจากอำนาจรัฐ หรือกลุ่มผู้มีอำนาจรัฐที่เข้ามาควบคุมกำกับดูแล โดยสถานีพยายามไม่นำเสนอละครที่มีเนื้อหาสาระในลักษณะดังกล่าวเพื่อป้องกันความขัดแย้ง แต่จะมุ่งนำเสนอเรื่องราวทั่วไปของชีวิตมนุษย์มากกว่า ดังนั้น อุดมการณ์เชิงการเมืองจึงไม่ปรากฏมากนักในละครโทรทัศน์ไทย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ไทยเป็นอุดมการณ์ที่พยายามรักษาอำนาจระบบให้คงอยู่ เนื่องจากการถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านละครโทรทัศน์ก็ยังคงถูกกำกับดูแลจากภาครัฐอย่างเข้มข้น

“สำหรับปัญหาที่เกี่ยวกับภาวะวิกฤตของประเทศ อย่างเรื่องภาคใต้ บางทีทำแล้วมันอันตราย เพราะเรื่องแบบนี้มันไปแตะอะไรไม่ได้เลย อย่างสมมุติเราทำเกี่ยวกับข้าราชการ ว่าถ้าทำงานกับผมต้องมีเงินใต้โต๊ะ วันต่อมารวมการปกครองเขียนจดหมายมาละว่าเราทำอะไรให้เค้าเสื่อมเสีย...เราเลยต้องเซฟตัวเอง ทำอะไรก็พยายามจะไม่ไปแตะต้องไปสัมผัสอะไร จริงๆ นิยายที่มันวิพากษ์สังคมเนี่ยมันมีนะ แต่พอทำแล้วมันก็เป็นปัญหา....และจริงๆ นักเขียนเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ก็น้อย แล้วทัศนคติของนักเขียนในการเขียนเรื่องแบบนี้มันไม่ค่อยเป็นสากล แต่อย่างรัก โลก โกรธ หลง มันจะเป็นสากลมากกว่า...มันเป็นอะไรที่ใกล้ตัว และก็ไม่มี ความขัดแย้งในการนำเสนอ” (สมรักษ์ ณรงค์วิชัย, สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2551)

ดังนั้น สถานีโทรทัศน์ จึงเป็นส่วนสำคัญต่อกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง สถานีโทรทัศน์จะทำหน้าที่ในการกำกับดูแลและอนุมัติการทำละครให้เกิดขึ้น โดยทำหน้าที่ควบคุมในส่วนของการคัดเลือกเรื่อง ทิศทาง และแนวทางในการดำเนินเรื่อง รวมทั้งเนื้อหาสาระในภาพรวมของเรื่องทั้งหมด

5.1.2 กระบวนการทำงานของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ (ผู้จัดละครโทรทัศน์) ที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

ในกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ บริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์ ถือเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอันดับแรกๆ ของกระบวนการ หรือที่เรียกง่ายๆ ว่า “ผู้จัดละครโทรทัศน์”

บทบาทของผู้จัดละครโทรทัศน์ต่อการผลิตละครโทรทัศน์หนึ่งเรื่องจะเริ่มต้นจากการเจรจากับทางสถานีโทรทัศน์โดยการเข้าไปนำเสนอเรื่องที่ได้ทำการคัดเลือกไว้เพื่อให้ได้รับการอนุมัติ แต่อีกทางหนึ่งคือ ผู้จัดบางรายจะได้รับการรับมอบหมายจากทางสถานีให้ผลิตละครให้กับนักแสดงในสังกัดของทางสถานี โดยทางผู้ผลิตจะต้องกลับไปคัดเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับตัวนักแสดงที่ได้มา และนำเรื่องนั้นกลับไปนำเสนอกับทางสถานีอีกครั้ง โดยผู้จัดละครจะเป็นผู้ควบคุมงานผลิตละครในส่วนของ การคัดเลือกเรื่อง เนื้อหา การสอดแทรกความคิดความเชื่อ ทิศทาง และแนวทางการนำเสนอทั้งหมดเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของสถานี และผู้ชมได้อย่างดีที่สุด โดยผู้จัดละครถือเป็นบุคคลสำคัญต่อการวางแผนการทำงานละครโทรทัศน์ทั้งหมด ดังนั้น ผู้จัดละครโทรทัศน์จึงมีส่วนสำคัญต่อกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์โดยแบ่งเป็นประเด็นได้ ดังนี้

5.1.2.1 การคัดเลือกเรื่องของผู้จัดละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ สามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ คือ

ก. การคัดเลือกเรื่องที่มีการพิจารณาจากสถานการณ์ทางสังคม และปัญหาทางสังคมเป็นหลัก โดยการเลือกเรื่องลักษณะนี้จะได้ชัดเจนจากการคัดเลือกเรื่องของบริษัท เป้าเงิน จง จำกัด ซึ่งจะพิจารณาเรื่องโดยเริ่มต้นจากประเด็นทางสังคมก่อน โดยเริ่มจากแนวคิดที่เกิดจากปัญหารอบๆ ของสภาพทางสังคม และความต้องการให้สังคมเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น จากนั้นจึงค่อยนำมาผูกกับโครงเรื่อง (Plot) ให้มีความเป็นละครขึ้น ซึ่งเนื้อหาในละครจะเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์สังคม โดยการนำเสนอให้เกิดกระบวนการคิดต่อของผู้ชม ซึ่งทางบริษัทได้พยายามสอดแทรกระบบความคิดความเชื่อ และแนวทางการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากการดำเนินชีวิตในสังคมเมืองปัจจุบัน ดังนั้น อุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์จึงเป็นอุดมการณ์ในเชิงต่อต้านอุดมการณ์กระแสหลักในสังคม

“เรื่องมันจะสังเกตจากคาแรกเตอร์ของละคร ละครเป้าเงินงก็จะมีเนื้อเรื่องหรือประเด็นอะไรที่เกี่ยวกับทางสังคมอยู่บ้าง หรือโดยการที่เอามาผูกกับโครงเรื่อง รักสามเเล้ว ผัวเมีย ครอบครัว แต่ว่าทั้งจุดแรกหรือจุดที่เราได้มาจากพล็อต (Plot) หรือนวนิยาย เราก็จะดูก่อนว่ามันพูดถึงอะไรในสังคมบ้าง...อย่างเรื่อง ภาษา นาคา ที่พูดถึงศาสนา การไม่ยึดติด เราจะหาให้เจอก่อนว่าในเรื่องมันมีอะไร เราถึงจะสนใจพล็อตหรือบทประพันธ์อันนั้น โดยแนวคิดหลักๆ ในละคร ก็คงเป็นเรื่องสังคมทั่วๆ ไป คือมันสามารถพูดได้ทุกอย่างในโลกที่เป็นชีวิตมนุษย์ คืออันไหนที่เรารู้สึกว่าเป็นปัญหา ที่น่าจะเป็นปัญหา หรือกำลังจะเกิดปัญหาก็ก็นำมาพูดได้หมดสภาพสังคมมีส่วนในละครตั้งแต่การกำหนดประเด็นเรื่องเลย แนวคิดที่เราจะเสนออะไร แต่ว่าพอในละครเรา

ก็มีวิธีที่จะเล่าให้มันผ่านเรื่องอะไรบ้าง ให้คนประทับใจ ให้คนได้รับสาร...อย่างสายน้ำสามชีวิต เป็นพล็อต (Plot) มันก็มาจากการที่เราคุยกันก่อนว่ามันน่าจะพูดถึงสภาพสังคม สภาพวิถีชีวิตของคนตอนนั้น ณ ช่วงนั้น เพราะว่าเราอ่านข่าว เราดูข่าวเลือกตั้ง เรารู้สึกว่าจะสังคมผู้นำหรืออะไรก็ตามมันผิดทิศผิดทาง แล้วเราก็ตัดมาจากตรงนั้น เราก็พล็อตเรื่องขึ้นมา แล้วก็หาตัวแทน หาเมล็ดข้าว หาอะไรมาใส่" (เพ็ญศิริ เสวตวิหारी, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2550)

ข. การคัดเลือกเรื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิต ความชอบส่วนตัว และความถนัดของบริษัทผู้ผลิต โดยการคัดเลือกเรื่องลักษณะนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงการประกอบสร้างอุดมการณ์ที่เกิดจากระบบความคิดความเชื่อ หรืออุดมการณ์ส่วนตัวที่ผู้จัดละครโทรทัศน์ยึดถือเป็นหลัก เนื่องจากเนื้อหาต่างๆ ภายในเรื่องจะถูกถ่ายทอดจากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้จัดละครโทรทัศน์เป็นพื้นฐาน

"พี่ไม่ชอบเอาบทประพันธ์มาทำ เพราะบางครั้งเราไม่ถนัด เราเลยคิดใหม่ เอาเรื่องมาผสมผสานให้มันมีปัจจุบันบ้าง ให้มันมีวัฒนธรรมสอดแทรกบ้าง เราสามารถปรับไปมาได้ ที่มาของพี่ พี่จะมองจากชีวิตรอบๆ ตัวก่อน แล้วค่อยมาแตกเป็นพล็อตเรื่องขึ้นมาให้มันมีความเป็นละครมากขึ้น...สูตรของพี่ก็คือ พี่จะเล่าเรื่องของคนเล็กๆ ที่อยู่ตามต่างจังหวัดซะมากกว่า เพราะพี่เกิดที่ต่างจังหวัด ประสบการณ์เราเกิดจากตรงนั้น แล้วพี่ก็รู้สึกว่าเรื่องในเมืองคนเล่าเยอะแล้ว เราอยากจะทำอะไรแบบนี้บ้าง มันอาจจะเส้นทาง เป็นคาแรกเตอร์ เป็นรสนิยมของพี่ ของบริษัทพี่" (ธงชัย ประสงค์สันติ, สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2551)

ค. การคัดเลือกเรื่องจากกลไกทางการตลาด ความนิยมของตลาด และทิศทางของตลาด เป็นการคัดเลือกเรื่องที่เป็นที่นิยมที่สุดของบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์ โดยเรื่องที่เกิดจากการคัดเลือกเรื่องลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่มาจากบทประพันธ์ โดยมากเป็นเรื่องราวที่มีพื้นฐานเกี่ยวกับความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง โดยนำเสนอแนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ดังนั้น อุดมการณ์ที่ปรากฏในเรื่องที่ถูกคัดเลือกลักษณะนี้จึงมักเป็นอุดมการณ์ที่เดินตามระบบของสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะระบบของสังคมเมือง

จากการคัดเลือกของบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์จึงมีความสำคัญต่ออุดมการณ์ที่จะปรากฏขึ้นในละครแต่ละเรื่อง เนื่องจากอุดมการณ์ต่างๆ จะถูกประกอบสร้างขึ้นโดยมีที่มาจากเรื่อง แนวเรื่อง และเนื้อหาภายในเรื่องที่ผู้ผลิตต้องการนำเสนอเป็นหลัก ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดทิศทางของอุดมการณ์ว่าอุดมการณ์ใดจะถูกนำเสนอบ้างในเรื่องนั้นๆ โดยตัวแปรของการคัดเลือกเรื่องที่มีส่วนสำคัญของการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองจะเห็นได้ว่า การคัดเลือกเรื่องโดยมีที่มาจากสถานการณ์ทางสังคม และ

ปัญหาทางสังคมเป็นหลักของผู้ผลิต โดยเฉพาะบริษัท เปา จิน จง จำกัด จะเป็นการคัดเลือกเรื่องที่สูงผลให้เกิดการประกอบสร้างอุดมการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับภาวะวิกฤตทางการเมืองมากที่สุด เนื่องจากการคัดเลือกเรื่องลักษณะนี้จะทำให้อุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องมีความสอดคล้องและมีที่มาจากปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ

5.1.2.2 การควบคุมการเขียนบทละครโทรทัศน์ให้เป็นที่ไปในทิศทางที่ตนเองต้องการนำเสนอ โดยผู้จัดละครโทรทัศน์จะประกอบสร้างอุดมการณ์โดยทำหน้าที่ควบคุมการเขียนบทละครในส่วนของแกนสำคัญในการดำเนินเรื่อง และดูแลในรายละเอียดปลีกย่อยของบทละครโทรทัศน์ เช่น ความเหมาะสมของเหตุการณ์ ความเหมาะสมของบทพูด โดยคำนึงถึงสถานการณ์ในสังคมปัจจุบันเป็นหลัก “อย่างเช่นที่ผ่านมา เป็นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ เรื่องข้าว คือ ในสังคมราคาข้าวแพงมาก มันมีบทอันหนึ่งที่ตัวแสดงเอาข้าวมาเขี่ยทิ้ง สาดใส่หน้ากัน ซึ่งเราเห็นว่า ในยุคตอนนี้เนี่ยข้าวมันแพงมากๆ แต่ละครเอามาสาดใส่กันมันอาจมีผลกระทบได้ หรือบางคำพูดในละคร เช่น คำพูดที่เกี่ยวกับสิทธิสตรี คำพูดที่กระทบคนบางกลุ่ม เราก็ต้องระวัง เช่น บางครั้งมันเป็นคำพูดชัดเจนเลยว่าดูถูกผู้หญิง เราก็ต้องตัดทิ้ง” (สุพร นิลนฤนาท, สัมภาษณ์, 19 กรกฎาคม 2551) โดยผู้จัดละครโทรทัศน์มีส่วนสำคัญต่อการสร้างระบบความคิดความเชื่อในละครโทรทัศน์ในแง่ของความพยายามนำเสนอว่าอะไรควรทำ และอะไรไม่ควรทำในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยการทำงานของผู้จัดละครโทรทัศน์จะดูสภาพสังคมสภาพแวดล้อมในขณะนั้นว่าสังคมกำลังชอบเรื่องอะไร รู้สึกไม่ชอบเรื่องอะไร มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง ซึ่งเป็นการดูตามกระแสที่เกิดขึ้น แล้วจึงนำเสนอและดูในภาพรวมอีกครั้งของบทละครโทรทัศน์ว่าควรนำเสนอในลักษณะใด

5.1.2.3 การพยายามนำเสนอความคิดความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์ส่วนตัวของตนเองลงไปในบทละคร โดยผู้จัดละครโทรทัศน์มีบทบาทสำคัญต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์การถ่ายทอดมุมมองส่วนตัวที่จะนำไปสู่การสร้างอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นในบทละครโทรทัศน์

“อย่างเพลงรักริมฝั่งโขง พี่ก็คิดว่า เออ บ้านของพระเอกมันน่าจะอยู่ไม่ไกลพระธาตุพนมหรอก อาจจะห่างไปสัก 30-40 กิโลเมตรก็คงเสร็จจากนา หาบปลา แล้วก็ทำพินชาย ให้ลูกเอามาขาย ลูกก็เป็นมือพินประจำหมู่บ้าน ซึ่งทั้งหมดมันก็มาจากที่ที่อยู่อีสาน เคยสัมผัสมา ยิ่งตอนนางเอกกับพระเอกมาเจอกันที่งานพระธาตุพนมพี่ชนลูกเลย มันเหมือนชีวิตที่ตอนที่อยู่โคราช มันจะมีงานแห่เทียน เหมือนเด็กๆ ตอนเราเด็กๆ เราสนุกกับมันมาก เราสนุกกับประเพณีแบบนี้มาก เป็นอดีตของเราที่เราเคยไปร่วมงานกับเค้า ไปรำกับเค้า เวลาเค้าแห่มา ก็เลยรู้สึกชนลูกทุกครั้งที่ได้ยินเสียงพิน เสียงกลอง ที่แบบน้ำตาคลอหลายครั้งมากตอนทำ” (ธงชัย ประสงค์สันติ, สัมภาษณ์, 25 กรกฎาคม 2551)

5.1.2.4 การพยายามสอดแทรกและประกอบสร้างเนื้อหาจากมุมมองของตัวเอง เป็นหลัก โดยมุมมองนั้นจะถูกถ่ายทอดเป็นระบบความคิดความเชื่อ หรืออุดมการณ์ผ่านเนื้อหาสาระในเรื่อง ทั้งนี้ เพราะผู้จัดละครโทรทัศน์ถือเป็นบุคคลสำคัญต่อกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ เป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจสั่งการในทุกขั้นตอนการผลิต โดยเฉพาะการควบคุมบทโทรทัศน์ ที่จำเป็นจะต้องผ่านสายตาผู้จัดละครโทรทัศน์ในทุกฉากทุกตอน

“ที่จะดูเยอะ เกือบเผด็จการเหมือนกัน ก็คือเบ็ดเสร็จจากตรงที่ต้องการก่อน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง หรือการเขียนบทที่จะเกิดจากพี่ ถ้าพี่ไม่พอใจก็จะแก้ก่อนทุกอย่างจนเป็นที่พอใจของพี่ แล้วถึงจะส่งต่อให้ผู้กำกับ เพราะบทมันสำคัญมาก มันจะเป็นตัวคอนโทรลทุกอย่าง” (หทัยรัตน์ อมตะวณิชย์, สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2551)

5.1.2.5 ระบบความคิดความเชื่อที่ผู้จัดละครโทรทัศน์พยายามประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ไทยนั้นจะถูกนำเสนอผ่านองค์ประกอบต่างๆ ของการเล่าเรื่อง โดยเฉพาะตัวละคร (Character) ที่ผู้จัดละครโทรทัศน์จะให้ความสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้หากลักษณะของตัวละครไม่ชัดเจน และไม่เข้ากับยุคสมัยก็จะทำให้ผู้ชมไม่นำตัวเองเข้าไปผูกพันกับตัวละคร ซึ่งส่งผลให้เนื้อหาสาระต่างๆ ในเรื่องไม่สามารถเข้าถึงผู้ชมได้ นอกจากนี้หากผู้จัดต้องการสอดแทรกระบบความคิดความเชื่อบางอย่าง วิธีการอย่างหนึ่งในการประกอบสร้างก็คือ การสร้างตัวละครเสริมขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นตัวถ่ายทอดหรือสนับสนุนความคิดความเชื่อ นั้นให้ชัดเจนขึ้น แต่หากต้องการนำเสนอความคิดความเชื่อเดิมหรืออุดมการณ์ที่มีอยู่แล้วในเรื่อง ผู้จัดละครจะสร้างลักษณะของตัวละครให้มีความแข็งแรง และชัดเจนมากขึ้น

5.1.2.6 การทำงานของผู้จัดละครโทรทัศน์จะให้ความสำคัญกับเรตติ้ง (Rating) เป็นหลัก ดังนั้น เนื้อหาในละครโทรทัศน์จึงถูกนำเสนอในรูปแบบที่จัดจ้าน หรือหยาบ รุนแรง เพื่อเรียกร้องให้เกิดความสนใจจากตลาดผู้ชม โดยฉากที่มีแนวโน้มตรงกับลักษณะดังกล่าวมักถูกนำมาใช้ในละครโทรทัศน์ไทยอยู่เสมอ เช่น ฉากปลุกปล้ำ ฉากจูบ ฉากนัวเนีย ซึ่งฉากดังกล่าวนี้สามารถประกอบสร้างระบบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศให้กับผู้ชมได้ อย่างไม่รู้ตัว

“บางที่ฉากที่มันหวิวหวิว ผู้เขียนบทไม่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมาเอง แต่มันมีคำสั่งขึ้นมาจากทางผู้จัด จากทางพรีเซ็นเตอร์ว่า อย่างเช่น ฉากจูบ ฉากนัวเนีย ฉากปลุกปล้ำ วันไหนที่มีฉากจำพวกนี้เรตติ้งจะสูง ปรี๊ด และในเมื่อเราทำงานกับการอิงเรตติ้งเราก็ทำตามตลาด” (ประไพศรี ศรีนาทม, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2551)

ดังนั้น ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นแสดงจึงให้เห็นว่าผู้จัดละครโทรทัศน์มีส่วนต่อกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ โดยผู้จัดละครจะเป็นผู้คัดเลือกเรื่องควบคุมบทโทรทัศน์ นำเสนอแนวคิด และแนวทางการดำเนินเรื่องโดยคำนึงถึงความชอบและความต้องการของตนเองเป็นหลัก แต่ทั้งนี้การทำงานของผู้จัดละครโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ก็ยังคงถูกควบคุมจากทางสถานีอยู่เป็นระยะๆ เหมือนเป็นเงาตามตัวด้วยเช่นเดียวกัน

“พูดได้เลยว่าละครในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการคัดเลือกเรื่องสถานีมีส่วนทั้งนั้น ช่องเป็นเจ้าของเงิน เขาเป็นเจ้าของ เขามีสิทธิ์ เราต้องเข้าใจตรงจุดนี้ ใช่ว่า...เราต้องรับผิดชอบต่อกันดู ต่อสังคม แต่ในตรงนี้ duty ต่อประชาชนมันมีนายทุนเข้ามาเป็นตัวแถม นายทุนเราไม่ว่านายสถานีหรือว่าเป็นโฆษณา ถ้าไม่มีเงินเราทำงานไม่ได้ แต่เค้าจ่ายเงินก็ต่อเมื่อเราทำเรตติ้งดี หรืองานที่ได้รับรางวัลเป็นที่ใจหทัยกันของสื่อมวลชนหรือของประชาชน” (สยาม สังขวิจิตร, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2545, อ้างในสุคันธนาฎ มุสิกะนุเคราะห์, 2545)

“นอกจากจะมองในเรื่องของบริษัทผู้ผลิตเองแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ การควบคุมของช่อง เขาเป็นว่าที่ขอตอบในนามของผู้จัดที่อยู่ช่อง 3 เลยแล้วกัน.... ช่อง 3 นี้จะควบคุมค่อนข้างมาก จะดูทุกกระบวนการ ถ้าไม่ดีก็ไม่ผ่าน นโยบายทางช่องเข้มมาก พอถ่ายไปได้สักเดือน เค้าจะขอดูเทปแล้วว่าเป็นอย่างไร ถ้าไม่ดีตามที่เขาต้องการ หรือตามที่คุยกันไว้ เขาก็จะให้ถ่ายใหม่ หรือถ่ายซ่อมเลย” (ณัฐนันท์ ฉวีวงษ์, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2544, อ้างแล้ว)

จากข้อค้นพบดังกล่าวในขั้นการวางแผนงาน (Planning) จะเห็นได้ว่าตัวแปรสำคัญของกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ขึ้นอยู่กับ “อิทธิพลของสถานีโทรทัศน์” “การคัดเลือกเรื่อง” “ประสบการณ์และมุมมองของผู้จัดละครโทรทัศน์” และ “ค่าการตลาด (Rating)” เป็นสำคัญ

5.2 ขั้นการเตรียมการ (Pre-production)

การเขียนบทโทรทัศน์ ถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ เนื่องจากบทละครโทรทัศน์จะเป็นคัมภีร์ในการถ่ายทอดเรื่องราวทั้งหมดให้ออกสู่สายตาผู้ชม โดย “ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์” เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ไทย เนื่องจากผู้เขียนบทโทรทัศน์จะเป็นผู้นำเสนออุดมการณ์ต่างๆ ให้ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การประกอบสร้างให้เกิดอุดมการณ์ต่อผู้ชมได้โดยตรง ดังนั้น ในขั้นการเตรียมการ (Pre-production) จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการทำงานที่มีผล

ต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ โดยสามารถจำแนกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

5.2.1 การวางโครงเรื่อง (Plot) และกำหนดประเด็นเรื่อง

5.2.1.1 การวางโครงเรื่อง (Plot) หรือกำหนดประเด็นเรื่องขึ้นมาใหม่ กล่าวคือ การคิดเรื่องขึ้นมาใหม่โดยเริ่มจากการพล็อตเรื่องขึ้นมาเองโดยไม่ได้มีที่มาจากบทประพันธ์เดิม โครงเรื่องแบบนี้จะมีความทันสมัย และมีประเด็นที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคมปัจจุบันมาก โดยผู้เขียนบทในลักษณะนี้จะนำประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตของตนเอง มุมมองต่อเรื่องต่างๆ ในสังคมเป็นแกนนำในการถ่ายทอด ดังนั้น เรื่องที่ถูกเขียนขึ้นมาใหม่จะมีการถ่ายทอดอุดมการณ์ที่แตกต่างไปจากอุดมการณ์กระแสหลักในละครโทรทัศน์ที่มาจากบทประพันธ์ และโดยมากอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ที่มาจากโครงเรื่องลักษณะนี้จะเป็นอุดมการณ์ที่มีที่มาจากกระแสสังคม และสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) เป็นต้น

5.2.1.2 การวางโครงเรื่อง (Plot) หรือการกำหนดประเด็นเรื่องโดยมีที่มาจากบทประพันธ์ กล่าวคือ เป็นโครงเรื่องที่มีบทประพันธ์เดิมเป็นตัวตั้ง และผู้เขียนบทละครโทรทัศน์นำเรื่องราวจากบทประพันธ์นั้นมาแตกออกเป็นโครงเรื่อง ซึ่งโครงเรื่องลักษณะนี้จะอิงกับบทประพันธ์เดิมเป็นหลัก ดังนั้น อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ที่มีโครงเรื่องมาจากบทประพันธ์ จะมีลักษณะเป็นอุดมการณ์กระแสหลักของสังคมที่ความเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง โดยเป็นอุดมการณ์ที่ติดอยู่กับสังคมไทยมานาน และมีอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางสังคมปัจจุบันน้อย

ดังนั้น จากข้อค้นพบจึงทำให้เห็นตัวแปรของเรื่องที่น่ามาเขียนเป็นบทละครโทรทัศน์ ระหว่างเรื่องใหม่ VS เรื่องเก่า ซึ่งที่มาของเรื่องที่มีความแตกต่างกันนี้ย่อมส่งผลต่ออุดมการณ์ที่จะปรากฏในละครโทรทัศน์อย่างแน่นอน เนื่องจากเรื่องใหม่ย่อมมีความทันสมัย เท่าทันต่อเหตุการณ์ และสภาวะการณ์ทางสังคมมากกว่าเรื่องเก่าหรือเรื่องที่มีมาจากบทประพันธ์เดิมอย่างแน่นอน โดยอุดมการณ์ที่ปรากฏในเรื่องที่สร้างขึ้นมานั้น จากการวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ในบทที่ 4 ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องต่อประเด็นดังกล่าว โดยเรื่องที่เกิดขึ้นจากบทประพันธ์เดิมอุดมการณ์ที่ปรากฏนั้นจะเป็นอุดมการณ์เดิม หรืออุดมการณ์กระแสหลักในสังคมที่เกาะติดอยู่กับละครโทรทัศน์ในเกือบทุก

ยุคทุกสมัย หากแต่ละครโทรทัศน์ที่มีการวางโครงเรื่องหรือประเด็นเรื่องขึ้นมาใหม่นั้นจะปรากฏอุดมการณ์ต่อต้านหรืออุดมการณ์ที่เป็นแนวคิดหรือทางเลือกใหม่ให้แก่สังคม โดยมีที่มาจากสภาพการณ์สังคม และปัญหาทางการเมืองเป็นหลัก

5.2.2 การเขียนบทละครโทรทัศน์

5.2.2.1 การให้ความสำคัญกับแก่นเรื่อง (Theme) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ เนื่องจากแก่นเรื่องจะถูกใช้เป็นแกนนำในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ โดยผู้เขียนบทละครโทรทัศน์จะคิดแก่นเรื่องจากสภาพสังคมรอบๆ ตัว แต่จะพยายามไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางการเมือง เพราะจะทำให้เกิดข้อขัดแย้งได้ง่าย ดังนั้น แก่นเรื่องที่นิยมมากในละครโทรทัศน์จึงเป็นแก่นเรื่องที่เกี่ยวกับการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ศีลธรรม คุณธรรม แต่ในการนำเสนอที่ผู้เขียนบทมักจะนำเสนอในด้านตรงข้าม เช่น ผู้เขียนบทจะเลือกนำเสนอความโลภของตัวละครเพื่อสะท้อนแก่นเรื่องการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งวิธีการนำเสนอของผู้เขียนบทโทรทัศน์ในลักษณะนี้ จะทำให้เกิดการประกอบสร้างอุดมการณ์ในทางตรงข้ามให้กับผู้ชมได้โดยง่าย เช่น อุดมการณ์วัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) อาจถูกถ่ายทอดสู่ผู้ชมได้มากกว่าอุดมการณ์ทางพุทธศาสนา (Buddhism) ด้วยวิธีการนำเสนอของผู้เขียนบทโทรทัศน์ในรูปแบบดังกล่าว

“แรมพิศवासจริง ๆ แล้ว มันมีธีมที่เด่นชัดที่สุด คือ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แล้วที่นี้เรื่องที่เราจะทำ จะสามารถสื่อให้คนสนใจในเรื่องทำนองนี้ได้มากที่สุด มันก็คงหนีไม่พ้น เรื่องความโลภ ในความคิดของพี่ตัวละครก็เลยถูกสร้างขึ้นมามี ถ้าคนเราไม่รู้จักพอ มันก็จะสร้างปัญหาอะไรให้เกิดขึ้นกับคนรอบข้างและตัวเองได้บ้าง (ประไพศรี ศรีนาทม, สัมภาษณ์, 23 กรกฎาคม 2551)

5.2.2.2 การนำเสนอแนวคิดโดยใช้วิธีการเล่าเรื่อง ด้วยวิธีการการผูกโยงเรื่องโดยใช้ตัวละคร (Character) เป็นหลัก ซึ่งตัวละครแต่ละตัวจะถูกใช้เป็นตัวแทนของแนวคิดต่างๆ ที่ต้องการนำเสนอ พร้อมทั้งสอดแทรกแนวคิดไว้กับองค์ประกอบอื่นๆ ของเรื่อง เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อตัวละคร รวมทั้งการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) แทนแนวคิดที่ต้องการสื่อ เนื่องจากแนวคิดบางอย่างอาจทำให้เกิดความขัดแย้ง โดยเฉพาะแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง ที่มักถูกควบคุมดูแลโดยรัฐอยู่ตลอด ดังนั้น ผู้เขียนบทจะเลี่ยงโดยการนำเสนอในลักษณะนี้ให้ผู้ชมคิดต่อเอง

“วิธีการเสนอแนวคิด เราก็จะทำผ่านวิธีการเล่าเรื่อง วิธีการผูกโยงเรื่อง วิธีการทำให้ตัวละครเป็นตัวแทนของแนวคิด 3 – 4 แนวคิดในเรื่อง ถ้าเราถอดสัญลักษณ์ในเรื่องออกมา ถอดว่าตัวละครนี้พูด

dialogue นี้ คำเป็นคนอย่างไร เราก็จะรู้...ความหมายพวกนี้มันจะมีซ่อนอยู่ตั้งแต่ชื่อตัวละคร ความคิดของตัวละคร แล้วแต่ว่าใครจะถอดใจได้แค่ไหน...อย่างเช่นพี่เป็นคนเขียนบท พี่อยากพูดเรื่องข้าว พี่รู้สึกข้าว เมล็ดนี้มันเดินทางมาถึงจานข้าวได้อย่างไร แล้วเรามีประสบการณ์การออกค่ายเป็นหัวหน้าค่าย ภาพวิถีชีวิตชนบทมันประทับใจเรา...ประกอบกับข้าวมันเป็นสัญลักษณ์บางอย่างในประเทศด้วย มันก็เลยสามารถขยายเรื่องออกไปได้เรื่อยๆ จนเป็นภาพรวมใหญ่ๆ...แต่บางอย่างเราไม่สามารถพูดในละครได้ชัดเจนนักเราก็จะใช้วิธีการใช้สัญลักษณ์ หรือเสนอแนวคิดให้คนคิดต่อเอง” (เพ็ญสิริ เศวตวิหारी, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2550)

5.2.2.3 การสร้างสถานการณ์ในเรื่องให้เหมาะสมกับบุคคลมัย และเหมาะสมกับตัวละครนั้น เพื่อให้มีความสมจริง และทำให้เข้าถึงผู้ชมได้ง่าย ซึ่งตัวละคร (Character) มีความสำคัญต่อการเล่าเรื่องมาก เพราะเรื่องราวที่เกิดขึ้นในละครจะเป็นไปในลักษณะหรือทิศทางโดยอ้อมขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยของตัวละครแต่ละตัว โดยผู้เขียนบทจะต้องคำนึงถึงความสามารถของตัวละครที่สร้างขึ้นว่าตัวละครแบบใดทำอะไรได้บ้าง ทำอะไรไม่ได้บ้าง หรือตัวละครจะต้องใช้ชีวิตแบบใด อยู่ในสังคมแบบใด อยู่ในสถานการณ์แบบใด ซึ่งการประกอบสร้างความคิดความเชื่อ นั้น ตัวละครจะมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการถ่ายทอดอุดมการณ์ ซึ่งผู้เขียนบทจะสร้างตัวละครแต่ละตัวให้มีแข็งแรง ชัดเจน ตรงไปตรงมา และเข้าใจได้ง่าย

“พื้นฐานสังคมเราเป็นสังคมเกษตรกรรม เราชอบอะไรที่จริงจังๆ เลวจริง ชั่วจริง ละครจึงเรตติ้งดี เพราะเราไม่ชอบคิดมาก” (ภูพิงค์ พังสะอาด, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2551)

5.2.3 เทคนิค วิธีการ และกระบวนการสอดแทรกอุดมการณ์ในบทละครโทรทัศน์

5.2.3.1 การสอดแทรกไว้ในองค์ประกอบต่างๆ ของการเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญในการถ่ายทอดแนวคิดและอุดมการณ์ โดยผู้เขียนบทโทรทัศน์จะนำเสนออุดมการณ์ผ่านการเล่าเรื่อง โดยอุดมการณ์หลักของเรื่องมักถูกนำเสนออยู่ในโครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) และตัวละคร (Character) ส่วนอุดมการณ์รองที่พยายามจะสอดแทรกให้เรื่องเกิดความทันสมัยเข้ากับเหตุการณ์ โดยเฉพาะปัญหาทางการเมืองนั้น ส่วนใหญ่ผู้เขียนบทจะเลือกนำเสนอไว้ในบทสนทนา (Dialogue) ของตัวละครมากกว่า เนื่องจากวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่ง่าย สะดวก และสามารถทำให้เกิดความเข้าใจ และส่งผ่านถึงผู้ชมได้ง่าย

5.2.3.2 หากผู้เขียนบทมีความตั้งใจในการสอดแทรกความคิดความเชื่อก็จะนำเสนอโดยไม่ยัดเยียดจนเกินไป และใส่ลงไปในจังหวะที่เหมาะสม อาจะบอกผ่านตัวละครที่นำเชือกถือ หรือตัวละครที่คนดูรู้สึกดี ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นพระเอกนางเอกก็ได้” (ณัฐยา ศิรกรวิไล,

สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2551) หรือสอดแทรกด้วยการโดยการประกอบขึ้นจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว
ละคร

5.2.3.3 การทำให้ผู้ชมสามารถเดาเรื่องในละครต่อไปได้ เป็นเทคนิคสำคัญต่อ
การนำเสนออุดมการณ์ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลที่ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ พบว่า
แท้จริงแล้วผู้ชมละครโทรทัศน์มีความต้องการหรือชอบที่จะฉลาดกว่าตัวละคร และมีความสุขที่
สามารถเดาเรื่องได้ถูก ซึ่งวิธีการดำเนินเรื่องแบบนี้จะทำให้ผู้ชมติดตามดูละครตั้งแต่ต้นจบจบ
เนื่องจากต้องการรู้ว่าสิ่งที่ตนเองเดาเอาไว้เป็นจริงหรือไม่ ซึ่งวิธีการเขียนบทละครโทรทัศน์ใน
ลักษณะนี้จะทำให้อุดมการณ์ถูกถ่ายทอดได้อย่างกลมกลืน แนบเนียน เนื่องจากผู้ชมจะรู้สึก
เสมือนเป็นส่วนหนึ่งในละครมากขึ้น และจะซึมซับระบบความคิดความเชื่อหรืออุดมการณ์ที่ถูก
สอดแทรกอยู่ในละครอย่างไม่รู้ตัว

*“ในความคิดของผมนะ ผมว่าละครโทรทัศน์ คนดูเค้าอยากที่จะฉลาดกว่าตัวละคร คนดูเค้า
จะมีความสุขที่เค้าได้ฉลาดกว่าตัวละคร สามารถเดาเรื่องได้ถูก ซึ่งละครที่เรตติ้งดีๆ จะเป็นแบบนี้ ในฐานะคน
เขียนบท ถ้าคุณจับตรงนี้ได้...ผมไม่ได้บอกว่าคนเขียนบทควรทำนะ แต่ถ้าคุณอยากเป็นคนเขียนบทที่ดี คุณต้อง
ยอมที่จะโง่กว่าคนดู ทำให้คนดูฉลาดกว่าเรา แล้วเค้าก็จะติดตามดูละครเรา แต่เค้าไม่รู้หรอกว่าจริงๆ แล้วเราจง
ใจให้เค้าฉลาดกว่า เราเป็นคน control ว่า โอเคคุณอยากฉลาดกว่าไข่ม้อย ได้ครับ ผมจะเขียนให้ตัวละครโง่กว่า
คุณ คุณสามารถเดาสถานการณ์ได้ เพราะว่าเราเขียนเพื่อให้คุณเดาสถานการณ์ได้ เค้าถูก control โดยที่เค้าไม่
รู้เลย” (ภูพิงค์ พังสะอาด, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2551)*

5.2.3.4 การเลือกนำเสนอในด้านไม่ดี เพื่อสะท้อนไปสู่ด้านดี กล่าวคือ ผู้เขียนบท
ละครโทรทัศน์จะเลือกนำเสนอวิถีชีวิตของคนไม่ดี เป็นแกนนำในการดำเนินเรื่อง เพื่อนำไปสู่ตบ
จบของเรื่องที่ปิดท้ายด้วยผลแห่งกรรมที่คนทำไม่ดีได้ก่อไว้ หรือเพื่อนำไปสู่แกนหลักที่ต้องการสื่อ
ดังนั้น อุดมการณ์หรือระบบความคิดความเชื่อที่ถูกนำเสนออย่างยาวนานตลอดทั้งเรื่อง จึงเป็น
อุดมการณ์หรือระบบความคิดความเชื่อในทางไม่ดี ดังนั้น วิธีการนำเสนอในลักษณะนี้ของผู้เขียน
บทละครโทรทัศน์จึงนำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์ในทางตรงข้ามกับสิ่งที่ตนเองต้องการให้
เป็นเกิดขึ้นกับผู้ชม

*“มันมีธรรมชาติของละครอย่างหนึ่ง คือ คนไม่อยากจะดูความดีความชอบ คนชอบดูด้านมืด
ของชีวิตในละคร สมมุติมีโจทย์เรื่องความพอเพียงมาให้ คนคิดงานละครจะคิดไปถึงคนที่ไม่พอเพียงเพื่อนำเสนอ
ความพอเพียง...เค้าบอกว่าให้ลดฉากตบตีลงหน่อย เพื่อให้เห็นความดีของคนดี ให้เลิกฉายเรื่องคนชั่วให้พูดเรื่อง
คนดี แต่ละครทำไม่ได้ เพราะมันมีประโยคหลักว่า คนคุยกันกับหมากัดกัน คนดูอะไร คนดูส่วนใหญ่ทุกคนต้อง*

หันไปดูหมากัดกัน มันเป็นธรรมชาติของมนุษย์อย่างหนึ่งที่ชอบดูด้านมืด ไม่ชอบดูด้านสว่าง” (นันทวรรณ รุ่งวงศ์พาณิชย์, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2551)

5.2.4 โครงสร้างพื้นฐานของละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ ในละครโทรทัศน์ของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์

5.2.4.1 เรื่องราวเกี่ยวกับความแตกต่างทางชนชั้น (Class) การแย่งชิงมรดกทรัพย์สิน (Property) ของตัวละคร เป็นโครงสร้างเรื่องพื้นฐานของละครโทรทัศน์ไทยที่ผู้เขียนบทเชื่อว่ามันเป็นสิ่งที่จะต้องคงอยู่กับละครโทรทัศน์ไทยไปตลอด เนื่องจากเรื่องราวเหล่านี้สามารถเติมฝันให้กับผู้ชมได้ ด้วยเหตุผลที่ว่าสังคมไทยในขณะนี้ยังเป็นสังคมที่มีชนชั้นกลางค่อนข้างน้อยอยู่มา ยังคงเป็นสังคมที่ต้องช่วยเหลือตัวเอง ดังนั้น คนส่วนใหญ่ของประเทศที่ดูละครโทรทัศน์จึงเป็นกลุ่มคนที่ขาดโอกาสในการใช้ชีวิตแบบที่ตนเองพึงพอใจ ซึ่งละครโทรทัศน์นั้นถูกใช้เป็นตัวสร้างฝันให้ผู้ชมในสังคมไทย ที่จัดอยู่ในช่วงชนชั้นที่ต้องการแสวงหาความสุขให้กับชีวิต แม้ว่าจะเป็นเพียงแค่การจินตนาการ จากลักษณะดังกล่าวนี้จึงทำให้อุดมการณ์ที่ถูกประกอบสร้างในละครโทรทัศน์ไทยยังคงเป็นอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความทุกข์สบาย ทรัพย์สินสมบัติ เงินทอง ซึ่งอุดมการณ์ดังกล่าวจะถูกนำเสนอจากผู้เขียนบทละครโทรทัศน์โดยให้ความสำคัญว่าสิ่งเหล่านั้นคือคำตอบของความสุขในชีวิต

“ในละครเรื่องของมรดก หม่อมราชวงศ์ การแย่งชิงทรัพย์สินมรดกมันต้องมี เพราะมันเติมเต็มจินตนาการของคนดูได้ เหมือนกับว่ามันเยียวยาปมด้อยของสังคมได้ ฟังดูน่าสงสารแต่มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ เพราะปมด้อยของพวกเค้าทำให้เรตติ้งเรากระเพื่อม ทำให้มีคนจ้างเราเขียนงาน มันเหมือนการเอาเปรียบ แต่มันคือสิ่งที่ต้องเป็น” (ภูพิงค์ พังสะอาด, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2551)

5.2.4.2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะของตัวละครหลักไปตามค่านิยม และยุคสมัย ที่เห็นได้ชัดคือ ลักษณะตัวละครพระเอก – นางเอก ที่มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยภาพของพระเอกในปัจจุบันจะต้องมีอาชีพเป็นนักธุรกิจ มีฐานะดี มีหน้ามีตาในสังคม และอาจจะต้องมีความร้ายกาจในแบบพระเอกอยู่ในตัว คือ ร้ายแต่เฉพาะกับนางเอก จนกระทั่งถึงจุดหนึ่งค่อยแสดงความเป็นสุภาพบุรุษออกมา หรือนางเอกในปัจจุบันก็ต้องมีความเข้มแข็งมากขึ้นเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เก่ง และฉลาดมากขึ้น ซึ่งก็ถือว่าเป็นนิมิตอันดีของผู้หญิงไทย แต่หากพิจารณาในการเปลี่ยนแปลงที่อิงกับการประกอบสร้างอุดมการณ์ ก็สามารถแสดงให้เห็นว่าบทบาทของตัวละครที่เกิดขึ้นในยุคสมัยปัจจุบันสามารถสะท้อนให้เกิดค่านิยม ระบบความคิด ความเชื่อในสังคมได้อย่างมาก กล่าวคือ ผู้ร้ายในคราบผู้ดีอย่างพระเอกจะได้รับการยกย่องและให้อภัยในการทำผิดได้ง่าย หรือบุคคลแบบใดที่สังคมยุคปัจจุบันยกย่องให้ความสำคัญ โดยการ

กระทำลักษณะนี้จะนำไปสู่การประกอบสร้างค่านิยม (Value) ที่จะก่อให้เกิดอุดมการณ์หรือระบบความคิดความเชื่อในลักษณะของพระเอกในคราบผู้ร้ายให้กับผู้ชมได้อีกทางหนึ่ง

5.2.5 สถานการณ์ และกระแสทางสังคมที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ นับว่าเป็นภาพจำลองชีวิตคนกลุ่มหนึ่งในสังคมที่สะท้อนออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเชื่อว่าละครโทรทัศน์คือกระจกสะท้อนสังคม และมีส่วนในการประกอบสร้างอุดมการณ์บางอย่างให้กับคนในสังคมได้อย่างละมุนละม่อม ดังนั้น กระแสทางสังคมที่เกิดจากสภาวะวิกฤตทางการเมืองของประเทศในความหมายของงานวิจัยเล่มนี้ จึงเกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ ซึ่งผู้เขียนบทละครโทรทัศน์อาจจะสอดแทรกอุดมการณ์ที่มีที่มาจากสถานการณ์ทางสังคมดังกล่าวด้วยเหตุผลที่หลายหลาย โดยสามารถแยกออกเป็นประเด็นได้ดังนี้

5.2.5.1 การถ่ายทอดอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะวิกฤตทางการเมืองของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ในฐานะบุคคลที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน กล่าวคือ ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์พยายามสอดแทรกระบบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง โดยมีที่มาจากการที่ตนเองอยู่ในสังคมที่เกิดปัญหานี้ แล้วต้องการสื่อให้ประชาชนได้รับรู้ถึงกระแสทางการเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สภาวะวิกฤตทางการเมืองมีผลต่อกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ ในแง่ของความพยายามในการนำเสนอระบบความคิดความเชื่อของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ต่อประเด็นทางการเมืองถึงผู้ชมในรูปแบบที่แนบเนียน กลมกลืน และเข้าใจง่าย โดยการกระทำนี้จึงทำให้เกิดอุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarian) ในละครโทรทัศน์ขึ้น

“รหัสริษยา พ่อของพระเอกที่เป็นรัฐมนตรีทุจริต เป็นตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นมาใหม่ที่ผิดแนวคิดมาจากการเมืองในตอนนั้นค่ะ เพราะต้องการให้ปมเงื่อนของเรื่องเข้มข้นและใกล้ตัวคนดูมากยิ่งขึ้น ในตอนนั้นพยายามจะสอดแทรกเรื่องของการคอร์รัปชันในเชิงนโยบาย และการเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของนักการเมือง และข้าราชการประจำ กับบริษัทเอกชน รวมถึงการฟอกเงินนอกระบบซึ่งกำลังเป็นที่สนใจของสังคมในตอนนั้น เพราะต้องการให้คนดูรู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของนักการเมืองมากขึ้น ก็พยายามสอดแทรกเรื่องการคอร์รัปชัน และผลของการทำความผิดทั้งในแง่ของกฎหมาย สังคม รวมถึงครอบครัว ที่ไม่มีใครมีความสุขอยู่บนกองเงินที่ได้มาจากโกงกินประเทศชาติ ด้วยการสร้างตัวละครที่เข้มแข็ง และสมจริง ทำให้สามารถสอดแทรกเรื่องราวเหล่านี้ได้อย่างกลมกลืน” (ณัฐริยา ศิริกรวิไล, สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2551)

5.2.5.2 อุดมการณ์หรือระบบความคิดความเชื่อที่เกิดจากกระแสสังคม หรือภาวะวิกฤตทางการเมืองของประเทศ ถูกประกอบสร้างขึ้นจากนโยบายที่ลงมาจากสถานีโทรทัศน์

และผู้จัดละครโทรทัศน์ ที่ต้องการให้ละครเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าว แต่การถ่ายทอดนั้นก็ยังมีลักษณะที่ผิวเผิน ที่มักถูกถ่ายทอดผ่านบทสนทนา (Dialogue) ของตัวละครเท่านั้น แต่ไม่ได้รับการถ่ายทอดอย่างจริงจัง เช่น อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) การสร้างความสมานฉันท์ที่เป็นภาพสะท้อนของอุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) เป็นต้น

“จริงๆ ละครมันก็เป็นทุนนิยมชัดเจนนะส่วนใหญ่ แต่พอมีเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามามันก็เป็นที่กระแสที่ทางช่องหรือทางผู้จัดเค้าก็อยากให้มีการจับเอากระแสพระราชดำรัสมาใส่หน่อย ใส่ไปโอดีเซลเศรษฐกิจพอเพียง หรืออะไรต่างๆ นานา เค้าก็พยายามใส่กัน แต่สุดท้ายมันก็ไม่แรงพอที่จะมาชนะละครน้ำเน่าได้ เเรตติ้งไม่กระเพื่อม สุดท้ายมันก็จะจืดและจางหายไปในที่สุด” (ภูพิงค์ พังสะอาด, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2551)

“ตัวพอเพียง กระแสดังกล่าวสมานฉันท์มันเป็นอารมณ์ร่วมของคน ณ ขณะนั้น ถามว่าในละครได้เห็นหรือไม่ ได้เห็น แต่ออกในเชิงคำพูด ซึ่งใส่ได้ง่ายกว่า แต่จะไม่ออกในบทประพันธ์ เพราะมันเป็นความรู้สึกประเดี๋ยวประด๋าว...จริงๆ มันใส่เพื่อให้สนุก เป็นมุกในละคร ให้มันทันสมัย แต่จะสามารถใส่เข้าไปในคาแรกเตอร์ได้หรือไม่ ไม่สามารถ ใส่ได้แต่คำพูด” (นันทวรรณ รุ่งวงศ์พาณิชย์, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม, 2551)

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ได้แสดงความคิดเห็นต่อละครโทรทัศน์ที่นำเสนอต่อผู้ชมไว้ว่า “การเขียนบท หรือทำละคร เราไม่ได้ทำให้คนดูเชื่อนะ เราแค่นำเสนอ เพราะในละครไม่ได้มีแต่ด้านดี เราแค่เอาทุกอย่างมาวางไว้ แล้วคนดูต้องเป็นคนตัดสินใจ...ละครที่คนดูประทับใจ เห็นด้วย หรือจำได้ ก็แสดงว่ามันต้องมีส่วนที่ทำให้คนดูส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ขัดกับศีลธรรมอันดีนะ คือสุดท้ายคนไม่ดีก็ต้องได้รับกรรม” (เพ็ญศิริ เศวตวิหारी, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2550)

ดังนั้น บทบาทของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์จึงมีส่วนสำคัญที่สุดต่อกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง โดยผู้เขียนบทจะถ่ายทอดระบบความคิดความเชื่อ หรืออุดมการณ์ผ่านองค์ประกอบทั้งหมดของการเล่าเรื่อง ซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีส่วนในการประกอบสร้างอุดมการณ์ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในละครโทรทัศน์ โดยตัวแปรสำคัญของขั้นการเตรียมการ (Pre-production) คือ “การวางโครงเรื่องและประเด็นเรื่อง” “ค่านิยม ยุคสมัย และกระแสทางสังคม” และ “โครงสร้างเรื่องพื้นฐานของละคร”

5.3 ขั้นการถ่ายทำ (Production)

ผู้กำกับการแสดงเป็นบุคคลสำคัญในขั้นการถ่ายทำ (Production) เพราะเป็นบุคคลที่นำบทโทรทัศน์มาตีความ และถ่ายทอดออกมาเป็นภาพการแสดง ดังนั้น ผู้กำกับการแสดงจึงมีส่วนในกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ โดยสามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

5.3.1 การพิจารณาตีความบทโทรทัศน์ของผู้กำกับการแสดงที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์

5.3.1.1 ผู้กำกับการแสดงจะนำบทโทรทัศน์มาพิจารณาถึงความเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง สถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นสำคัญ เพราะหากบทที่ได้มานั้นขาดความเหมาะสมและไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงก็จะทำให้ผู้ชมไม่เชื่อในเรื่องราวที่ต้องการสื่อหรือถ่ายทอดออกไป

5.3.1.2 ผู้กำกับการแสดงจะทำความเข้าใจในกุญแจสำคัญ (Key) ของเรื่องว่าเรื่องทั้งหมดต้องการสื่อถึงอะไร แก่นเรื่อง (Theme) เป็นอย่างไร และการดำเนินเรื่องทั้งหมดเป็นไปตามแก่นเรื่องที่วางไว้หรือไม่ รวมทั้งเหตุการณ์ สถานการณ์ การกระทำของตัวละครทุกตัวในเรื่องมีความเหมาะสม มีเหตุมีผลมากน้อยเพียงใดในแต่ละฉาก (Scene) ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้จะทำให้ผู้กำกับการแสดงสามารถเข้าใจในทิศทาง และแนวทางการนำเสนอไม่สะเปะสะปะ ซึ่งจะทำให้ถ่ายทอดมีความชัดเจน ถูกทาง และเรื่องราวที่น่าเสนอเข้าถึงผู้ชมได้ตรงจุด

“เรามีหน้าที่ต้องดูบท คุยกับคนเขียนบทว่าคีย์ของเรื่องมันคืออะไร เพื่อที่พี่จะสามารถตอบโจทย์กับตัวเองได้ ตอบโจทย์กับคนดูได้ว่า สิ่งที่เราดำเนินไปแล้ว สุดท้ายแล้วมันจบลงที่ตรงไหน เรื่องนำไปโดยมีอะไรเป็นแก่น เรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมดมันมีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ ตัวละครมันใช่หรือยัง มันทำแบบนี้เหมาะสมหรือยัง ซึ่งพี่จะดูที่มาที่ไปทั้งหมดของเหตุการณ์ การกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องให้มันเหมาะ ให้มันใช่” (กฤษฎา เตชะนิโลบล, สัมภาษณ์, 19 กรกฎาคม, 2551)

5.3.2 กระบวนการถ่ายทำที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์

5.3.2.1 การสวมบทบาทตัวละครนั้นๆ เพื่อถ่ายทอดและทำความเข้าใจใน

บทบาทของตัวละครให้กับนักแสดง โดยคำนึงถึงอารมณ์ในการแสดงเป็นหลัก โดยจะพยายามวางอารมณ์ของนักแสดงให้พอดีกับฉากหรือตอนนั้น โดยคำนึงที่ไปที่ไปของอารมณ์ก่อนหน้า และอารมณ์หลังจากเกิดเหตุการณ์นั้นๆ โดยไม่ให้มันมากเกินไปหรือน้อยไป เพราะหากอารมณ์ในแต่ละฉากของนักแสดงขาดความต่อเนื่องก็จะทำให้เรื่องราวที่ต้องการถ่ายทอดนั้นไม่สมจริง

“กลั้วจะแทนสายตาคณดู...เมื่อนักแสดงมายืนตามตำแหน่งตามที่บล็อกไว้แล้ว ผมก็ซ้อมบทให้ดู ผมก็จะเล่นเป็นตัวพระเอกเลย ถีบบทนางเอกมาว่าอ่าวเดี๋ยวต้องพูดอย่างนี้ พอพูดเสร็จเดี๋ยวหันไป เดินมาตรงนี้ พอเสร็จแล้วผมก็จะเรียกนักแสดงมาซ้อมตามที่เราวางไว้ แล้วดูอีกทีว่ามันดีหรือยัง ถ้าไม่ดีก็ปรับไป จากนั้นที่ต้องดูต่อมาคือ เรื่องของอารมณ์ ระดับของอารมณ์ของเค้าไม่ให้มันมากเกินไปหรือน้อยไป โดยเราต้องคำนึงถึงอารมณ์ที่ต่อเนื่องจากฉากก่อนหน้า แล้วอารมณ์ที่จะเกิดขึ้นหลังจากฉากนั้นด้วย เช่น โกรธตอนนี่ต้องโกรธขนาดไหน ที่จะทำให้อากต่อไปคืนดีกันได้โดยไม่ขัดอารมณ์” (พีรพล เขียรเจริญ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

ภาพที่ 5.3.2.1 ภาพการทำงานของผู้กำกับกับการแสดงในกองถ่าย

5.3.2.2 การถ่ายทอดเรื่องราวในบทละครโทรทัศน์ให้เกิดความสมจริง ผู้กำกับการแสดงจะใช้เทคนิคการแสดง (Acting) เป็นสำคัญ กล่าวคือ การสร้างความเชื่อในตัวละครให้กับนักแสดง ประกอบกับการเพิ่มคำพูดในบทสนทนา (Dialogue) ให้มากขึ้นในบางครั้ง เพื่อสร้างความชัดเจนในการถ่ายทอดเรื่องราว

“สำหรับพี่ พี่จะอาศัยแอดดิงและการสร้างความเชื่อให้นักแสดง ทำให้เค้าแสดงแล้วให้เรา รู้สึกอย่างนั้นจริงๆ เชื่อมั่นในสิ่งที่เค้าทำ หรือว่าขยายความเรื่อง Dialogue ในการสนทนามากขึ้น โดยการเสริมๆ เต็มๆ เข้าไป เราก็สามารถทำได้” (พีรพล เขียรเจริญ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

5.3.2.3 การสอดแทรกความคิดความเชื่อในละคร ผู้กำกับการแสดงจะนำเสนอให้กลมกลืนไปพร้อมๆ กับความสนุก เพื่อให้คนดูติดตามชมโดยตลอด แต่หากว่าสาระที่ต้องการนำเสนอค่อนข้างหนักๆ ก็หาวิธีการทำให้เบาลง ด้วยการหาตัวพ่อน เช่น การใช้บทตลกเข้ามาเสริม การนำเสนอความน่ารัก ความไร้เดียงสาของเด็กๆ เป็นต้น นอกจากนี้เทคนิคอีกอย่างในการสอดแทรกสาระของผู้กำกับการแสดงจะใช้วิธีการเน้นย้ำให้เห็นหลายครั้งขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ต้องใช้เทคนิคการนำเสนอโดยไม่ให้ขัดต่อความสนุกของเรื่อง

“เราจะให้ความบันเทิงแล้วเราถึงจะสอดแทรกสิ่งที่แฝงอยู่เข้าไป คือ มันต้องทำให้เนียนที่สุด วิธีการทำให้เนียนของพี่คือ การหาผงชูรสของละครให้เจอ หาเสน่ห์ของมันให้เจอ เสน่ห์ที่นำไปสู่การเฝ้ามองเฝ้าดูของคนดู....ในมุมมองของพี่ถ้าเรื่องที่มีน้ำหนักมาก เราต้องทำให้เบา แล้ววิธีการทำให้เบาคือ เราต้องหาตัวพ่อน แล้วเราก็ทำให้มันเป็นเสน่ห์ ให้คนดูติดตาม....ถ้าเป็นทางเทคนิคเลยก็คือ เราจะย่ำคิดย่ำทำกับคนดู ทำให้มันชัดเจน ในลักษณะของการเน้น 2 ครั้ง เน้น 3 ครั้ง ซึ่งก็อยู่ที่วิธีการ และลูกเล่นที่จะทำ” (อดุลย์ บุญบุตร, สัมภาษณ์, 25 ตุลาคม 2550)

5.3.2.4 ผู้กำกับการแสดงจะทำตัวเสมือนเป็นผู้ชมละครโทรทัศน์เอง เพื่อที่จะได้เข้าใจในความรู้สึกของผู้ชมในขณะนั้นว่าผู้ชมรู้สึกอย่างไรต่อเรื่องราวที่ตนเองกำลังนำเสนออยู่ ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้กำกับการแสดงสามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างไม่ขัดอารมณ์ผู้ชม และเข้าใจใจของผู้ชมได้ง่าย

“ถ้าพี่ดูมอนิเตอร์ พี่ต้องรู้สึกว่าเป็นคนดูอะ ว่าเราดูแล้วรู้สึกยังไง อย่างบางทีนางเอกจะมาแว๊ด แว๊ด แว๊ด มันเยอะไป เราก็ต้องบอกให้ลดลงหน่อย ต้องดูความเหมาะสม ไม่ขัดใจ อาจจะทำให้มีมุขแทรกเข้าไป หรือว่าทำองๆ น้อยก็ได้” (พีรพล เขียรเจริญ, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2551)

ภาพที่ 5.3.2.4 ภาพการเช็คการแสดงจากมอนิเตอร์ของผู้กำกับการแสดง

จากกระบวนการทำงานที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ของผู้กำกับการแสดง แสดงให้เห็นว่า ผู้กำกับการแสดงมีส่วนในการถ่ายทอดอุดมการณ์ โดยมีหน้าที่ในการนำเสนอระบบความคิดความเชื่อในละครโทรทัศน์ให้เกิดเป็นภาพที่ชัดเจน สมจริง น่าสนใจ และเข้าใจง่าย แต่ผู้กำกับการแสดงไม่ได้มีส่วนสำคัญต่อการผลิตอุดมการณ์ในลักษณะของผู้ควบคุมหรือผู้สร้างอุดมการณ์ แต่จะดำรงอยู่ในสถานะของผู้นำเสนออุดมการณ์เท่านั้น โดยจากการศึกษาไม่พบว่าผู้กำกับการแสดงมีส่วนต่อการผลิตหรือมีความต้องการถ่ายทอดอุดมการณ์ ที่มีที่มาจากสภาวะวิกฤตทางการเมืองแต่อย่างใด แต่จะเป็นผู้ถ่ายทอดอุดมการณ์ต่างๆ ที่ถูกเลือกขึ้นมาจากกระบวนการผลิตในตอนต้น กล่าวคือ จากสถานีโทรทัศน์ ผู้จัดละครโทรทัศน์ และผู้เขียนบทละครโทรทัศน์มาก่อนแล้ว โดยตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ในขั้นการถ่ายทำ (Production) คือ “การตีความบทโทรทัศน์” และ “การสร้างความสมจริง”

5.4 ขั้นหลังการถ่ายทำหรือขั้นการตัดต่อ (Post-production)

ผู้กำกับภาพ หรือผู้กำกับรายการ จะเป็นคนดูและคัดเลือกภาพที่จะนำออกอากาศ โดยพื้นฐานแล้วผู้กำกับภาพจะทำงานภายใต้การควบคุมของผู้กำกับการแสดง และดูภาพที่จะนำเสนอให้ตรงกับบทโทรทัศน์ที่ระบุไว้ จากนั้นภาพทั้งหมดจะถูกนำเข้าห้องตัดต่อ โดยกระบวนการทำงานของผู้กำกับภาพ – ผู้กำกับรายการ และการตัดต่อที่มีผลต่อกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์สามารถแยกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

5.4.1 กระบวนการทำงานของผู้กำกับรายการที่มีผลต่อกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

5.4.1.1 การเลือกภาพที่นำเสนอโดยพิจารณาจากอารมณ์ของการแสดง ว่าในช่วงเวลานั้นว่าอารมณ์ของการแสดงไปตกอยู่ที่ตัวละครตัวไหน ก็จะนำเสนอภาพในส่วนนั้น โดยใช้เทคนิคและประสบการณ์เป็นสำคัญ

“ปกติบทมันจะบอกอยู่แล้วว่า บทนี้พูดหมายถึงใคร พูดกระแทกอารมณ์ไปใส่คนไหน เราก็ควรไปปรับหน้าคนนั้น โดยที่ไม่ต้องสนใจคนที่พูดก็ได้ เช่น อย่างตอนหัวประโยค ควรเอาหน้าคนพูดไว้หน่อย พอถึงจุดจะ react ปู่ก็ไปที่หน้าเค้มาเลยเดี่ยวเค้มาเล่นแน่นอน ซึ่งมันก็เป็นเทคนิคและก็ประสบการณ์เหมือนกัน แต่ยังไงก็ตามตัวนักแสดงเองก็ต้องรู้ว่าตอนนี้นำกล้องพูดถึงเค้มา เค้มาต้องเล่น” (ชวัลวิทย์ ธนังพรลิขิต, สัมภาษณ์, 29 กุมภาพันธ์ 2551)

ภาพที่ 5.4.1.1 การทำงานของผู้กำกับรายการ และผู้ควบคุมเสียง

5.4.1.2 การให้ความสำคัญกับการนำเสนอฉากที่เป็นจุดสำคัญของการดำเนินไปของเรื่อง และเป็นจุดพลิกผันของเรื่อง โดยต้องนำเสนอแววตา สีหน้าของนักแสดงให้ชัดเจน พร้อมทั้งควบคุมกล้องให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

“ซีนร้องไห้ ซีนบอกรัก ซีนถูกจับผิด ซึ่งก็คือซีนที่เป็นจุดสำคัญของเรื่องและการดำเนินไปของเรื่อง จากจุดหนึ่งไปจุดหนึ่ง และที่สำคัญก็คือเราต้องให้เห็นแววตาของนักแสดง การตั้งกล้องก็มีส่วน ถ้าสูงไปอาจจะไม่เห็นแววตาเห็นแต่เปลือกตา ถ้าต่ำไปก็ตาเหลือก การตั้งกล้องก็ต้องดูระดับด้วยเพื่อให้เห็นแววตาชัดๆ” (ชวัลวิทย์ ธนังพรลิขิต, สัมภาษณ์, 29 กุมภาพันธ์ 2551)

5.4.2 กระบวนการตัดต่อที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์

5.4.2.1 การทำงานในห้องตัดต่อ โดยปกติจะเป็นการแต่งเติมเทคนิคภาพ เช่น การทำเบลอ การทำให้ภาพเร็วขึ้น หรือการใส่เพลงประกอบ โดยแต่ละฉากที่นำเสนอภาพที่เลือกใช้ส่วนมากก็จะยืมพื้นจากภาพที่ผู้กำกับภาพได้เลือกไว้แล้ว

“ถ้าสมมุติในซีนหนึ่ง เราทำภาพไปแล้ว ถ้าไม่มีต้องไปใส่เทคนิคภาพอะไร คำก็จะใช้ทั้ง อย่างนั้นเลย นอกจากว่าซีนไหนที่มัน insert เยอะๆ ถึงจะเข้าไปเรียงในห้องตัดต่อ แต่ว่าเรามีหน้าที่ทำภาพให้ คำไปก่อนว่าเอาภาพไหนบ้างเอาให้ครบ ซึ่งในห้องตัดคำก็จะเอาไปเรียงอีกที แต่ก็คือใช้ภาพที่เราทำไปนั้นแหละ แต่อาจจะสลับคัทนิดหน่อย...ปกติในห้องตัดก็จะไปลงเสียง อาจมีการทำให้ภาพเร็วขึ้นในบางซีน การทำเบลออะไรแบบนี้” (ชวัลวิทย์ ธนังพรลิขิต, สัมภาษณ์, 29 กุมภาพันธ์ 2551)

5.4.2.2 ผู้ตัดต่อจะต้องเรียงภาพและเลือกภาพที่จะนำเสนอให้เหมาะสม โดยผู้ตัดต่อต้องตัดสินใจว่าจะบอกอะไรก่อนหลัง และมีการตัดสลับบ้าง เพื่อให้เรื่องมีความสนุกสนาน กระชับ ไม่ให้ดูน่าเบื่อ และเร็วขึ้น แต่ก็ยังคงทำงานภายใต้ภาพที่ถูกเลือกมาแล้วจากผู้กำกับรายการ

ดังนั้น ในการทำงานของผู้กำกับรายการ และการตัดต่อ ในส่วนกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองนั้น จึงมีหน้าที่ในการเลือกภาพที่เหมาะสมต่อการนำเสนอ และเรียบเรียงภาพให้มีความน่าสนใจ เป็นเรื่องราวที่เข้าใจได้ง่าย แต่ทั้งนี้ก็อิงกับบทละครโทรทัศน์และความต้องการของผู้กำกับการแสดงเป็นหลัก

5.5 สรุปกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

จากการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มบุคคลทั้งหมดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ ตั้งแต่สถานีโทรทัศน์ บริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์ (ผู้จัดละครโทรทัศน์) ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ ผู้กำกับการแสดง ผู้กำกับรายการ และการตัดต่อ สามารถสรุปกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง โดยจำแนกเป็นประเด็นข้อสรุปได้ ดังนี้

5.5.1 สรุปวิธีการ และกระบวนการทำงานของสถานีโทรทัศน์ที่มีผลการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

สถานีโทรทัศน์มีอำนาจเด็ดขาดในการกำหนดทิศทางและแนวเรื่องของละครโทรทัศน์ที่ถือเป็นตัวแปรสำคัญของกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย โดยสถานีโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในแง่ของการมีอำนาจสั่งการโดยการผลิตซ้ำ (Reproduction) ทางอุดมการณ์ เนื่องจากทางสถานีได้ยื่นพื้นการผลิตละครโทรทัศน์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ อันได้แก่ เรื่องความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลงอยู่เสมอ ซึ่งทางสถานีมีวิธีการประกอบสร้างอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นโดยการสร้างเนื้อหาในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ทันสมัย และสร้างเนื้อหาที่สามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจของผู้ชมเป็นหลัก ซึ่งมีวิธีการนำเสนอในเชิงของการพาดฝัน โดยให้ผู้ชมหลีกเลี่ยงหนีจากความเป็นจริง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความทะยานอยากให้เกิดขึ้นกับผู้ชมละครโทรทัศน์ จนกลายเป็นระบบความคิดความเชื่อที่ถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างซ้ำๆ แต่สม่ำเสมอผ่านละครโทรทัศน์ แต่สำหรับในแง่ของสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นช่วงภาวะวิกฤตของประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การปฏิวัติทางการเมือง การคอร์รัปชันของผู้มีอำนาจทางการเมืองในอดีต และความแตกแยกของพลเมือง ทางสถานีจะพยายามหลีกเลี่ยงการนำเสนอในลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์โดยตรง เนื่องจากทางสถานีนั้นถูกควบคุมกำกับดูแลโดยอำนาจรัฐอยู่ตลอดเวลา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์เชิงการเมืองนั้น จะเกิดขึ้นได้ยากในละครโทรทัศน์ไทย แต่หากเกิดขึ้นก็มักจะเป็นอุดมการณ์ที่ช่วยรักษาอำนาจอาระบบหรืออำนาจอรัฐ

5.5.2 สรุปวิธีการ และกระบวนการทำงานของบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์ (ผู้จัดละครโทรทัศน์) ที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

ผู้จัดละครส่วนใหญ่จะไม่เข้ามาก้าวร้าวภายในรายละเอียดของบทละครโทรทัศน์จนเกินความพอดี โดยส่วนใหญ่จะปล่อยให้เนื้อหาของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ แต่ตนเองจะควบคุมดูแลในส่วนของบริษัทประมาณค่าใช้จ่าย จำนวนผู้ชม และกระแสของละครมากกว่า ดังนั้นจากการวิเคราะห์บริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์ หรือผู้จัดละครโทรทัศน์ แสดงให้เห็นว่า บุคคลกลุ่มนี้มีส่วนในการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ ในแง่ของการตัดสินใจคัดเลือกเรื่องที่จะนำมาผลิต โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระสำคัญของเรื่องที่มีผลมาจากความชอบ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละคน ซึ่งละครโทรทัศน์แต่ละเรื่องที่ถูกผู้จัดละครโทรทัศน์เลือกขึ้นมาผลิตจะมีส่วน

สำคัญต่ออุดมการณ์ต่างๆ ที่จะปรากฏในเรื่อง เนื่องจากอุดมการณ์จะถูกประกอบสร้างขึ้นให้มีความสอดคล้อง และมีทิศทางเดียวกับเรื่อง แนวเรื่อง และเนื้อหาภายในเรื่องของผู้ผลิตต้องการนำเสนอเป็นหลัก โดยผู้จัดละครจะเป็นผู้เชื่อมโยงการทำงานระหว่างฝ่ายผลิตกับสถานีโทรทัศน์ให้มีการเชื่อมต่อและตอบสนองความต้องการของสถานีเป็นหลัก ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดว่า อุดมการณ์ใดจะถูกนำเสนอบ้างในเรื่องนั้นๆ โดยผู้จัดละครโทรทัศน์จะทำหน้าที่ควบคุมเนื้อหาในละครโดยใช้ประสบการณ์ส่วนตัว และระบบความคิดความเชื่อส่วนตัว โดยเนื้อหาภายในเรื่องจะถูกควบคุมดูแลโดยมีเวตติงจากผู้ชมเป็นตัวแปรสำคัญด้วยเช่นกัน

5.5.3 สรุปลักษณะ และกระบวนการทำงานของผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

อุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยถูกถ่ายทอดออกมาจากผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เป็นหลัก โดยผู้เขียนบทละครโทรทัศน์จะสอดแทรกอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ด้วยเทคนิคการเล่าเรื่องได้อย่างกลมกลืน แนบเนียน ซึ่งทำให้อุดมการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์สามารถเข้าถึงผู้ชมได้โดยง่าย และบางครั้งอุดมการณ์บางอย่างก็ถูกสอดแทรกเข้าไปถึงผู้ชมโดยที่ผู้ชมนั้นไม่อาจรู้ตัวได้เลย โดยปัจจัยทางด้านการตลาด ยุคสมัย สภาพทางสังคม ความนิยมของผู้คนในสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมถึงปัญหาของสังคมปัจจุบันยังเป็นตัวแปรสำคัญของอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ไทย

สำหรับปัญหาในภาวะวิกฤตทางการเมืองของประเทศ เช่น ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาความแตกแยกของพลเมือง ปัญหาการคอร์รัปชันข้อหาขบวนการผู้มั่งคั่งทางทางการเมืองในอดีต ทางผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ทราบดีถึงปัญหา เนื่องจากผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ถือเป็นบุคคลที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเดียวกันหมด แต่ด้วยข้อจำกัดในละครโทรทัศน์ที่ยังคงถูกควบคุม กำกับ ดูแลโดยรัฐ ทำให้ผู้เขียนบทพยายามหลีกเลี่ยงการนำเสนอหรือถ่ายทอดระบบความคิดความเชื่อที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจรัฐ โดยเลือกวิธีการนำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องนั้นในแง่มุมโดยอ้อม โดยการหาภาพตัวแทนหรือสัญลักษณ์มาสื่อถึงผู้ชมแทน รวมทั้งระบบความคิดความเชื่อใหม่ที่เป็นกระแสที่เกิดขึ้นในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง เช่น อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) โดยมากผู้ผลิตก็มักนำเสนออย่างผิวเผิน แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีบริษัทผู้ผลิตบางรายที่กำหนดให้ประเด็นแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดหลักของเรื่อง โดยใส่ไว้ในโครงเรื่อง (Plot) ที่อาจเป็นทางเลือกใหม่ให้กับผู้ชมละครโทรทัศน์ไทยในปัจจุบัน เช่น แนวคิดท้องถิ่นนิยม (Localism) และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Economy) เป็นต้น

5.5.4 สรุปลักษณะ และกระบวนการทำงานของผู้กำกับการแสดงที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

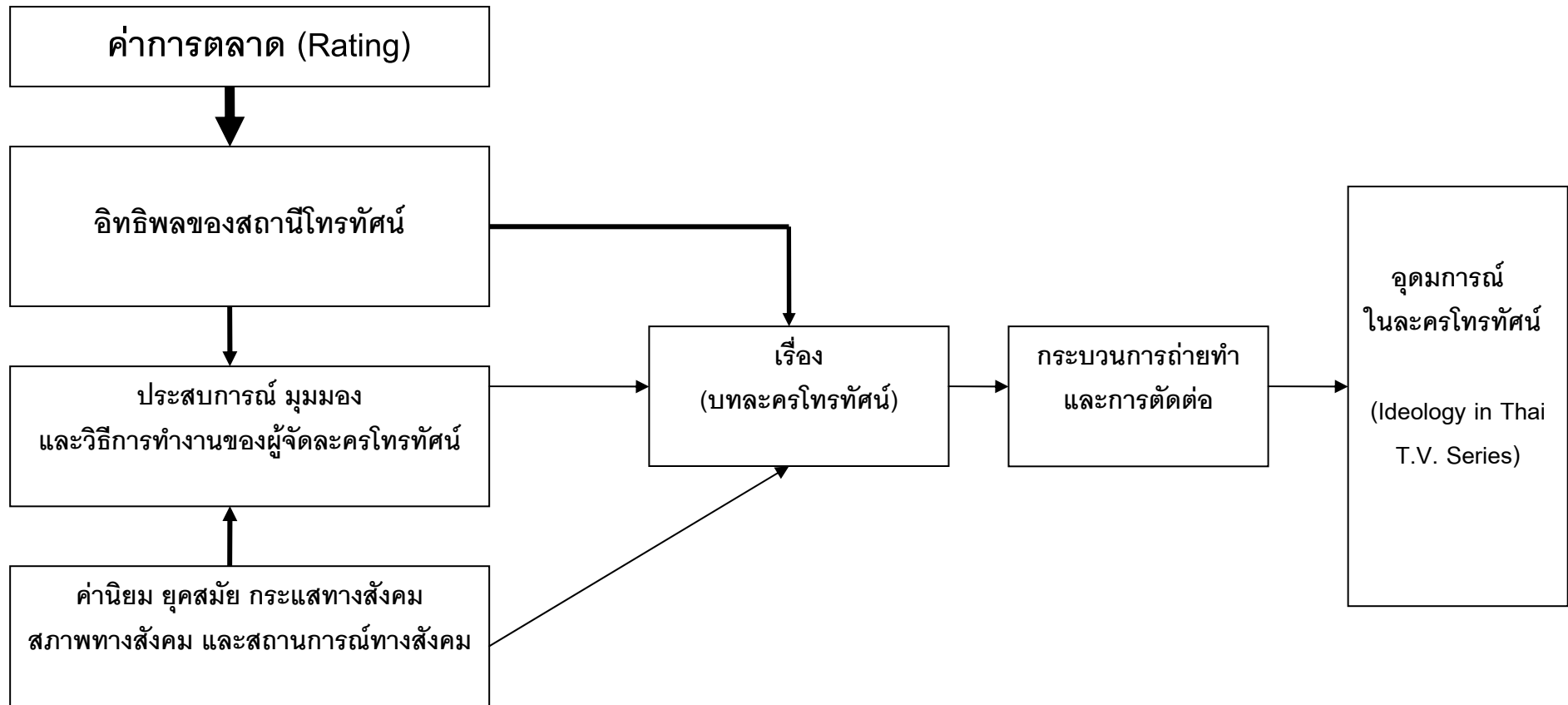
ในขั้นตอนการถ่ายทำผู้กำกับการแสดงมีหน้าที่ในการถ่ายทอดเรื่องราวให้ออกมาเป็นภาพจากบทละครโทรทัศน์ โดยใช้เทคนิคการถ่ายทำต่างๆ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้สมจริง กลมกลืน และแนบเนียนที่สุด โดยผู้กำกับการแสดงก็จะพิจารณาความเหมาะสมของเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น และมีการปรับเปลี่ยนบทสนทนา (Dialogue) ของตัวละครบ้างเล็กน้อย เพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องด้วย โดยวิธีการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ของผู้กำกับแสดงก็คือความพยายามถ่ายทอดเรื่องราวให้เกิดความสมจริง ไม่ขัดต่อหลักความเป็นจริง และคำนึงถึงความเหมาะสม และพยายามทำให้เรื่องนั้นสนุก น่าสนใจ โดยใช้เทคนิคการแสดง (Acting) เช่น สีหน้า อารมณ์ แววตาของนักแสดงเป็นสำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการติดตามและเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมต่อเรื่องนั้นๆ ของผู้ชมอันจะนำไปสู่การตอบรับอุดมการณ์ที่ถูกถ่ายทอดออกมาจากละครโทรทัศน์อย่างไม่รู้ตัว

5.5.5 สรุปลักษณะ และกระบวนการทำงานของผู้กำกับรายการ และการตัดต่อที่มีผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

ผู้กำกับรายการมีส่วนในกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ โดยเลือกภาพที่จะนำเสนอโดยคำนึงถึงอารมณ์ภาพเป็นหลัก เป็นผู้ควบคุมการทำงานของกล้อง เพื่อให้ผู้ผลิตสามารถถ่ายทอดและสื่อเรื่องราวผ่านภาพถึงผู้ชมได้ตรงตามความต้องการ แต่กระนั้นการทำภาพและนำเสนอภาพของผู้กำกับรายการก็ยังคงถูกควบคุมโดยผู้กำกับการแสดงและบทละครโทรทัศน์ นอกจากนี้ในส่วนของงานตัดต่อยังเป็นเพียงส่วนเติมแต่งให้ละครโทรทัศน์สมบูรณ์และมีความน่าสนใจมากขึ้นเท่านั้น แต่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์มากเท่าที่ควร จากลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้กำกับรายการ และทีมงานตัดต่อมีส่วนในการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองน้อยกว่าส่วนอื่นของกระบวนการผลิต โดยการเลือกภาพและการตัดต่อเป็นกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ส่วนหนึ่ง แต่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์น้อยมาก เนื่องจากผู้กำกับรายการจะถูกกำหนดการทำงานโดยผู้กำกับแสดงก่อนแล้ว นอกจากนี้ในกระบวนการตัดต่อโดยมากจะเป็นเพียงขั้นตอนการเติมเต็มละครให้สมบูรณ์ด้วยวิธีการลง

เสียงเพลงประกอบ และเทคนิคการทำภาพ เช่น การทำเบลอ การทำให้เคลื่อนไหวเร็วขึ้น หรือการทำภาพซ้อนมากกว่า

จากข้อค้นพบทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์ทั้งหมดที่ปรากฏขึ้นในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองจากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างละครโทรทัศน์ทั้ง 15 เรื่องล้วนถูกประกอบสร้างขึ้นจากกลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์ที่ได้ประกอบสร้างอุดมการณ์ต่างๆ ไว้ในขั้นตอนของกระบวนการผลิตทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวางแผนงาน (Planning) ขั้นการเตรียมการ (Pre-production) ขั้นการถ่ายทำ (Production) และขั้นหลังการถ่ายทำหรือขั้นการตัดต่อ (Post-production) ดังที่ได้นำเสนอในรายละเอียดไว้แล้วข้างต้น ซึ่งตัวแปรที่ผลต่อการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษา “กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง” นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาและวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง รวมทั้งวิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองด้วย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Textual Analysis) จากบทและละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 เรื่องที่ได้รับความนิยมสูงสุดระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ.2549 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 ที่จัดว่าเป็นช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองของประเทศในงานวิจัยเล่มนี้

ในการศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์การเล่าเรื่อง (Narrative Analysis) จำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงเรื่อง (Plot) แก่นเรื่อง (Theme) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละคร (Character) ฉาก (Setting) บทสนทนา (Dialogue) และมุมมองการเล่าเรื่อง (Point Of View) ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) กลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ ผู้จัดละครโทรทัศน์ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับรายการ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

6.1 สรุปอุดมการณ์และลักษณะที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

อุดมการณ์และลักษณะที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง จากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 เรื่อง ที่ออกอากาศในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ถึงเดือนธันวาคม 2550 ปรากฏอุดมการณ์ทั้งสิ้น 16 อุดมการณ์ โดยแบ่งเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง 2 อุดมการณ์ อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ 4 อุดมการณ์ และอุดมการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม 10 อุดมการณ์ ซึ่งอุดมการณ์ส่วนใหญ่ถือเป็นอุดมการณ์กระแสหลักในสังคม เช่น อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) อุดมการณ์วัตถุนิยม บริโภคนิยม (Materialism and

Consumerism) อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) เป็นต้น โดยอุดมการณ์ทั้ง 16 อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง มีลักษณะดังนี้

6.1.1 อุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

- อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) มีลักษณะของการถ่ายทอดในเรื่องความรักชาติ รักแผ่นดิน หวงแหนสมบัติชาติ การสละชีวิตเพื่อชาติ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และรักษารากเหง้าความเป็นไทยในสังคมเกษตรกรรม

- อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism) มีลักษณะของการถ่ายทอดในเรื่องความอยากมีอำนาจ อยากเป็นนักการเมือง การใช้อำนาจทางการเมืองในทางที่ผิด การหาประโยชน์เข้าตัวเอง คอร์รัปชัน และเห็นอำนาจเป็นสิ่งสำคัญ ยึดติด ไม่ยอมลงจากอำนาจ

6.1.2 อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Ideology)

- อุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) มีลักษณะของการถ่ายทอดเรื่อง การยกย่องชนชั้นนายทุนว่าเป็นชนชั้นนำในสังคม การแสวงหาผลประโยชน์และกำไรจากการทำธุรกิจ และในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนด้านดีในแง่ของการเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันในสังคม โดยคนที่มีความสามารถและพัฒนาตัวเองก็จะได้เลื่อนชั้น และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

- อุดมการณ์วัตถุนิยม บริโภคนิยม ((Materialism & Consumerism) มีลักษณะของการถ่ายทอดความชอบหลงใหลในวัตถุสิ่งของ เช่น บ้าน รถ ที่ดิน การใช้สิ่งของแทนความรู้สึก ชอบความหรูหรา ฟุ่มเฟือย บริโภคนิยม และรักในความสะดวกสบาย

- อุดมการณ์เงินตรานิยม (Monetarism) มีลักษณะของการตอกย้ำว่าเงินสามารถกำหนดทุกสิ่งได้ ชื้อได้ทุกอย่างที่ต้องการ เป็นการพูดถึงเงินตัวเดียว และให้ความสำคัญกับตัวเงินเป็นหลัก

- อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) มีลักษณะการนำเสนอการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย พอใจในสิ่งที่ตัวเองมี ไม่โลภ และความสุขไม่ใช่อยู่ที่เงิน หรือวัตถุ

6.1.3 อุดมการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Ideology)

- อุดมการณ์ชนชั้น (Social Class Ideology) นำเสนอความแตกต่างทางฐานะด้านชนชั้นในสังคม โดยมีชาติตระกูล และฐานะทางเศรษฐกิจ คือ ความรวย – ความจนเป็นตัวกำหนด

- อุดมการณ์ศักดินา (Feudalism) ให้ความสำคัญกับเรื่องของการวัดคนที่ชาติกำเนิด ซึ่งเชื่อว่าไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ และการให้ความเคารพแก่ผู้มียศถาบรรดาศักดิ์

- อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) มีลักษณะที่แสดงให้เห็นว่าผู้ชายเป็นเพศที่มีอำนาจมากกว่าผู้หญิง และการใช้อำนาจนั้นก็ไม่ใช่ความผิด

- อุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) นำเสนอภาพของผู้หญิงที่มีความเก่ง ฉลาด มีความรู้ความสามารถ และสามารถพึ่งพาตนเองได้

- อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) มีลักษณะสะท้อนวิถีชีวิตพื้นบ้านในสังคมเกษตรกรรม การดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น และความพยายามพัฒนาท้องถิ่นของตัวเองให้ดีขึ้น

- อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) นำเสนอหนทางดับทุกข์ด้วยการหันหน้าเข้าหาวัด เข้าหาธรรมมะ เช่น การบวชชี บวชพระ พร้อมๆ กับสะท้อนความเชื่อเรื่องภพกรรม การเวียนว่ายตายเกิด อดีตชาติ ปัจจุบันชาติ รวมถึงความเชื่อเรื่องการทำบุญ อุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับ

- อุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) มีลักษณะการนำเสนอความเชื่อเรื่องเวทย์มนตร์คาถา อำนาจลึกลับ นำเสนอเรื่องผี และวิญญาณ

- อุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) นำเสนอผ่านสถานที่อันเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ป่า ทะเล บ้านไร่ คือ สถานที่ปลดทุกข์ พักผ่อนจิตใจ รวมถึงการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ นำเสนอความเชื่อว่าธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของมนุษย์ มนุษย์มีชีวิตรอยู่ได้เพราะธรรมชาติ
- อุดมการณ์ความรัก (Romanticism) มีลักษณะการถ่ายทอดเรื่องความเชื่อใจไว้ใจกันระหว่างคนรัก การรักษาสัญญา การมั่นคงในรัก แม้แต่การตายแทนก็ยินยอม และเป็นอุดมการณ์ที่เป็นตัวทลายความขัดแย้งต่างๆ ลงได้ทั้งหมด
- อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) มีลักษณะการนำเสนอเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต ความมีน้ำใจ ความเมตตา กรุณา การช่วยเหลือผู้อื่น และการรู้จักให้อภัย และการยึดมั่นในความถูกต้อง

จากการวิเคราะห์อุดมการณ์และลักษณะที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง พบว่า อุดมการณ์ที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นอุดมการณ์รับใช้อำนาจอระบบหรืออุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) ในสังคม โดยเป็นอุดมการณ์ของชนชั้นกลาง (Middle Class) ที่เป็นนายทุน (ชนชั้นกระฎุมพี) ซึ่งพยายามถ่ายทอดอุดมการณ์ของกลุ่มตน จนเกิดเป็นระบบจิตสำนึกที่ผิดพลาด (False Consciousness) แก่ชนชั้นล่างของสังคม แต่อย่างไรก็ตามในสังคมก็ยังคงมีอุดมการณ์ต่อต้านอำนาจระบบ หรืออุดมการณ์การต่อต้าน (Counter Ideology) ที่วิ่งมาเป็นคู่ขนานและพยายามสอดแทรกขึ้นมาเช่นกัน แต่สำหรับละครโทรทัศน์ไทยอุดมการณ์ต่อต้านยังคงล้าหลังอุดมการณ์รับใช้อำนาจมาก เนื่องจากผู้ผลิตอุดมการณ์ยังคงตกย้ำอุดมการณ์ที่เอื้อต่อตนเองอยู่ตลอดเวลา

สำหรับอุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองตามความหมายในงานวิจัยเล่มนี้ พบว่า อุดมการณ์ส่วนใหญ่ที่ปรากฏก็ยังคงเป็นอุดมการณ์ทางสังคมโดยทั่วไป ซึ่งไม่แตกต่างจากสภาวะปกติมากนัก อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย เพื่อให้ละครเท่าทันกระแสสังคม ให้มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ ดังเช่น ปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองย่อมส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศที่มีการชะลอการลงทุน เกิดสภาวะข้าวยากมากแพง ผู้คนจับจ่ายใช้สอยน้อยลง รวมทั้งสภาพสังคมที่มีแต่ความแตกแยกให้ชาติที่ส่งผลต่อทัศนคติของผู้ผลิตบางราย เช่น บริษัท เปา จิน จง จำกัด ที่มีแนวทางการผลิตละครที่สะท้อนสังคม และพยายามสร้างสรรค์สังคมอยู่แล้ว จึงพยายามนำเสนออุดมการณ์ที่เป็น

ทางเลือกใหม่ให้กับผู้ชมผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องของละครโทรทัศน์ โดยอุดมการณ์ที่ผลิตขึ้นนั้น นับได้ว่าเป็นอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นจากสภาวะวิกฤตทางการเมืองของประเทศก็ว่าได้ แต่ก็น่าเสียดายที่ความพยายามในการนำเสนออุดมการณ์ต่อต้านนี้ยังคงไม่แรงพอที่จะเท่าเทียมอุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) ได้ในขณะนี้

นอกจากนี้หากมาพิจารณาห่อหุ้มอุดมการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ไทยจะพบว่าอุดมการณ์ทั้งหมดล้วนอยู่ภายใต้กรอบของ **อุดมการณ์จิตนิยม (Idealism)** ที่ให้ความสำคัญกับจิตใจที่เป็นตัวควบคุมสภาวะทุกอย่างของร่างกาย เนื่องจากอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ล้วนเป็นอุดมการณ์ที่เกิดจากความต้องการของจิต เป็นอุดมการณ์ที่มีความเชื่อมโยงถึงจิตใจ เนื่องจากอุดมการณ์หรือระบบความคิดความเชื่อทั้งหมดล้วนเกิดจากจิตที่สั่งให้เกิดการกระทำด้วยกันทั้งสิ้น

6.2 สรุปรูปกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง

บทสรุปกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง พบว่า “อุดมการณ์” ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ล้วนถูกประกอบสร้างขึ้นจากกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตทุกส่วน เริ่มตั้งแต่สถานีโทรทัศน์ ผู้จัดละครโทรทัศน์ ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ ผู้กำกับการแสดง จนถึงผู้กำกับรายการ โดยสถานีโทรทัศน์และผู้จัดละครโทรทัศน์ยังคงเป็นบุคคลสำคัญในการตัดสินใจ และเป็นผู้กำหนดแนวทาง การทำงาน และทิศทางของละครโทรทัศน์ที่มีผลไปถึงบทละครโทรทัศน์ ซึ่ง “ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์” จะมีหน้าที่ในการประกอบสร้างอุดมการณ์ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น แล้วจึงส่งต่อไปยังผู้กำกับการแสดง ผู้กำกับรายการ และทีมตัดต่อ ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวที่ถูกร้อยเรียงแล้วจากบทละครโทรทัศน์ให้ออกมาเป็นภาพที่มีความน่าสนใจ มีความสมจริง ซึ่งจะนำไปสู่การประกอบสร้างอุดมการณ์ต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้ชมได้อย่างแนบเนียนที่สุด

สำหรับกระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองของละครโทรทัศน์ไทยนั้น พบว่า อุดมการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับภาวะวิกฤตทางการเมืองนั้น ทางสถานีโทรทัศน์ไม่สามารถที่จะผลิตละครในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ได้โดยตรง และพยายามหลีกเลี่ยง เนื่องจากงานละครโทรทัศน์จะถูกควบคุมดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ โดยมากอุดมการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองมักถูกสอดแทรกอยู่ในองค์ประกอบการเล่าเรื่องอย่างหลวมๆ เช่น

อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism) เพื่อให้ละครโทรทัศน์เป็นสื่อที่เท่าทันต่อยุคสมัย เป็นเทคนิคของการสร้างอารมณ์ร่วมและความน่าสนใจในละครเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามกระแสสังคมในขณะนั้นก็มีส่วนต่อระบบความคิดความเชื่อของผู้ผลิตและผู้เขียนบทโทรทัศน์บางรายที่พยายามประกอบสร้างอุดมการณ์ในเชิงการเมือง เพื่อสะท้อนให้ผู้ชมเห็นถึงปัญหาวิกฤตของประเทศ แต่จะนำเสนอในรูปแบบของการใช้สัญลักษณ์แทน โดยให้ผู้ชมนำไปคิดต่อเอง หรือใช้วิธีการผูกเข้ากับโครงเรื่องหลักโดยสร้างตัวละครเสริมขึ้นมา

6.3 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา “กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง” พบว่า อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่เป็นอุดมการณ์รับใช้อำนาจระบบ หรืออุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) ของสังคม โดยเป็นอุดมการณ์ของชนชั้นกลาง (Middle Class) ในสังคม หรืออีกนัยหนึ่งคือ “กลุ่มนายทุน” ซึ่งเป็นผู้ผลิตละครโทรทัศน์ โดยอุดมการณ์ต่างๆ ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นนั้นมีปัจจัยด้านการตลาดเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการสร้างอุดมการณ์ กล่าวคือ อุดมการณ์ในละครโทรทัศน์จะถูกผลิตขึ้นอย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพื่อเอาใจตลาด โดยละครที่มีโครงสร้างเป็นที่นิยมของผู้ชมละครโทรทัศน์ จะได้รับการผลิตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้ผลิตจะวนเวียนอยู่ในโครงสร้างรูปแบบเดิม เพียงแต่เปลี่ยนเนื้อหาในการนำเสนอเท่านั้น โดยเรื่องราวในละครโทรทัศน์จะวนเวียนเป็นวัฏจักรอยู่ในเรื่องของการรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลง อันเป็นวัฏสงสารของมนุษย์นั่นเอง

ดังที่ Louis Althusser นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส กล่าวว่า “อุดมการณ์” เป็นเรื่องของกระบวนการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ (Reproduction of Ideology) เนื่องจากในทุกวันนี้มีระบบความคิดเกิดขึ้นมากมาย และก็มีความคิดจำนวนไม่น้อยที่เกิดขึ้นแล้วสลายไป คงเหลือความคิดหลักๆ อยู่เพียงไม่กี่ความคิด นั่นเพราะความคิดชุดนี้มีโอกาสถ่ายทอดโดยอาศัยการถ่ายทอดผ่านสถาบัน และกลไกต่างๆ ของสังคมให้เป็นที่รับรู้ของสมาชิกในสังคมอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะเมื่ออุดมการณ์เป็นเรื่องนามธรรม ยิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการผลิตซ้ำที่เป็นรูปธรรมมารับ การผลิตซ้ำนั้นอาจทำได้ในรูปแบบใหม่และเนื้อหาแบบใหม่ แต่ยังคงรักษาอุดมการณ์เดิมไว้ และที่สำคัญคือ “สื่อมวลชน” ต่างก็มีบทบาทเป็นผู้ผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์อันใดอันหนึ่งด้วยกันทั้งนั้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2541) ดังนั้น ละครโทรทัศน์จึงนับได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการผลิตซ้ำทางอุดมการณ์เพื่อถ่ายทอดให้กับผู้ชมอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้ ยังค้นพบต่อไปได้ว่าอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย นอกจากจะถูกผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลาแล้ว มันยังถูกถ่ายทอดสู่มวลชนอย่างแนบเนียนด้วย ซึ่งผู้ชมไม่อาจรู้ตัวได้เลยว่ากำลังถูกครอบงำด้วยอุดมการณ์บางอย่างอยู่ เนื่องจากละครโทรทัศน์เป็นรูปแบบหนึ่งของสื่อที่สามารถสะท้อนความเป็นจริงส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่ง Antonio Gramsci ได้ใช้คำว่า Hegemony ซึ่งการ Hegemony ในสื่อมวลชนนั้นจะไม่ใช้อำนาจบังคับอย่างรุนแรง แต่จะใช้วิธีการนำเสนอแบบไม่ต้องมีการตั้งคำถาม เพราะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว (กาญจนา แก้วเทพ, 2541) และด้วยรูปแบบของละครโทรทัศน์ที่เป็นความบันเทิงแบบเล่าเรื่อง จึงทำให้ผู้ชมเกิดการคล้อยตามและยอมรับในสิ่งที่ถูกถ่ายทอดจากละครโทรทัศน์ได้โดยง่ายและปราศจากข้อสงสัย

ในละครโทรทัศน์อุดมการณ์ที่ถูกนำเสนอ แท้จริงแล้วภายในอุดมการณ์แต่ละชนิดนั้น ภายในตัวของมันเองก็จะมีลักษณะเป็นได้ทั้งอุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) และอุดมการณ์ต่อต้าน (Counter Ideology) ได้ในเวลาเดียวกัน โดยขึ้นอยู่กับว่ามันจะถูกนำเสนอในรูปแบบใดผ่านละครโทรทัศน์ในแต่ละเรื่อง โดยท่าทีของละครโทรทัศน์ต่อการนำเสนออุดมการณ์แต่ละชนิดก็มีอยู่หลายท่าที่ภายใต้อุดมการณ์เดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการผันแปรเปลี่ยนแปลงตามแต่การมอบหมายหน้าที่ให้ใครเป็นผู้ถืออุดมการณ์นั้นๆ ด้วย

หากประมวลผลจากข้อค้นพบทั้งหมด ก็พอสรุปได้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยที่สะท้อนออกมาจากละครโทรทัศน์เป็นสังคมทุนนิยม (Capitalism) อย่างเต็มรูปแบบ โดยความเป็นทุนนิยมก็มักจะตามติดมาด้วยเงินตรานิยม (Monetarism) และวัตถุนิยม – บริโภคนิยม (Materialism and Consumerism) เสมอ แต่อย่างไรก็ตามอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Economy Ideology) ก็พยายามแทรกตัวขึ้นมาเพื่อชิงพื้นที่ทางความคิด ถึงแม้ว่าตอนนี้จะเป็นเพียงแค่ไม้ประดับในละครโทรทัศน์ นอกจากนี้กระแสของอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) ก็เริ่มเข้ามาชิงพื้นที่ในละครโทรทัศน์ประปราย โดยแฝงมาแบบเรื่อยๆ เนียนๆ ผสมมากับองค์ประกอบอื่นๆ และเลือกเอาอุดมการณ์ธรรมชาตินิยม (Naturalism) มาเป็นเพื่อน อาจแสดงให้เห็นว่าตอนนี้เราอาจจะเริ่มมองหาอดีต มองย้อนกลับไปจุดเริ่มต้นที่เป็นได้ แต่ทว่าสังคมทุนนิยมในละครโทรทัศน์ก็เริ่มสะท้อนสังคมที่ควบคุมมากับการแสวงหาอำนาจ (Authoritarianism) มากขึ้น เนื่องจากเชื่อว่า คนเราพอมีเงิน มีทรัพย์สินสมบัติ ก็ต้องเพิ่มศักยภาพทางสังคมด้วยอำนาจทางการเมืองนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันการแบ่งชนชั้น (Social Class Ideology) ก็ยังคงเป็นเรื่องหลักในละคร มีคำพูดที่ว่ากันว่าสังคมไทยคนชั้นสูงกับคนชั้นล่างนี้มีฐานะทางสังคม การดำรงชีวิต และการได้รับการยอมรับจากสังคมที่ต่างกันมาก นำแปลกที่ชนชั้นล่างที่ดูละครโทรทัศน์ไทยยอมรับและสนุกสนานกับการแบ่งชนชั้นได้อย่างไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ นอกจากนี้รากฐานแบบศักดินา

(Feudalism) ละครโทรทัศน์ก็ยังคงรักษาไว้ไม่ให้หายไปตามกาลเวลา ภาพของคุณหญิงเจ้ายศเจ้าอย่าง ก็ดกกันสะใ้ชาวบ้านก็มีให้เห็น หรือแม้แต่นำเสนออุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ก็ยังต้องติดศักดิ์ดินนามาเป็นคู่กัน และอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ก็ยังคงเป็นอุดมการณ์หลักในละครไทย แต่อย่างไรก็ตามอุดมการณ์สตรีนิยม (Feminism) ก็มีการต่อสู้ยื้อยุดกันอยู่ตลอดเวลา

แต่อุดมการณ์ที่ควรค่าแก่การรักษาไว้ในละครโทรทัศน์ไทยก็คืออุดมการณ์ทางพุทธศาสนา (Buddhism) ที่สะท้อนการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ที่ยังคงถูกใช้เป็นบทสรุปในตอนจบของเรื่องแทบทั้งสิ้น หากว่าการนำเสนออุดมการณ์ไสยศาสตร์ (Occultism) จะทำให้เกิดความแตกต่างจากพุทธศาสนาบ้างก็จะดี เพราะอุดมการณ์ไสยศาสตร์มักติดตามติดมากับพุทธศาสนาด้วยเสมอ จนบางครั้งก็ผสมปนเปกันจนเกือบเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามอุดมการณ์อุดมการณ์ทางคุณธรรม ศีลธรรม (Moralism) ที่เน้นเรื่องความกตัญญู ความซื่อสัตย์ และความมีน้ำใจ ก็ยังยืนหยัดเป็นอุดมการณ์หลักในละคร และสุดท้ายทุกสิ่งทุกอย่างในละครไทยก็จบลงด้วยความรัก (Romanticism) เสมอ โดยอุดมการณ์หลังสุดนี้ถือเป็นตัวแปรสำคัญในการหักล้างหลายๆ อุดมการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในละครโทรทัศน์ แต่ในบางครั้งละครโทรทัศน์ที่เกิดขึ้นในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองนี้ กลับมีหลายเรื่องที่ชูประเด็นหรืออุดมการณ์อื่นแทนอุดมการณ์ความรัก (Romanticism) อยู่บ้าง จึงทำให้การวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างบางเรื่องนั้น พบว่าอุดมการณ์ความรักได้ถูกอุดมการณ์อื่นวิ่งแข่งหน้าไป หรืออุดมการณ์อื่นมีความโดดเด่นมากกว่าในการนำเสนอ

สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งของการศึกษา “อุดมการณ์” (Ideology) ในละครโทรทัศน์ คือ L. Aulthusser (อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2541) ได้เสนอข้อคิดไว้ว่า “ผู้ที่ถ่ายทอดอุดมการณ์นั้นก่อนที่จะนำระบบความคิดนั้นไปถ่ายทอดต่อ อันที่จริงแล้วก่อนที่เขาจะไปถ่ายทอดต่อ นั้น เขาต้องหลอกตนเองจนเชื่อสนิทใจในความคิดนั้นเสียก่อน” ยกตัวอย่างเช่น ผู้ผลิตละครโทรทัศน์นั้นเป็นกลุ่มนายทุน และยึดมั่นในอุดมการณ์ทุนนิยม (Capitalism) ที่เชื่อในเรื่องของผลประโยชน์และกำไรจากการลงทุน โดยอุดมการณ์ของผู้ผลิตอาจทำให้ส่งผลเป็นภาพสะท้อนของตัวละครเอกในละครโทรทัศน์ที่จะต้องเป็นภาพของนักธุรกิจ ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าเป็นกลุ่มคนที่จะได้รับการยอมรับจากสังคม และเป็นค่านิยมของผู้ชมละครโทรทัศน์ในยุคปัจจุบัน เป็นต้น

ย้อนกลับมาดูอุดมการณ์ที่มีความสอดคล้องและเกิดขึ้นจากสภาวะวิกฤตทางการเมืองตามความหมายของงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า อุดมการณ์ที่มีผลมาจากสภาวะวิกฤตทางการเมืองก็ปรากฏให้เห็นอยู่ประปรายในละครโทรทัศน์เช่นกัน เช่น อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) อุดมการณ์อำนาจนิยม (Authoritarianism) อุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม (Localism) และอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง โดยถึงแม้ว่าผู้ผลิตจะบอกว่า พวกเขาสอดแทรกความคิดเหล่านี้ไปอย่างฉาบฉวย เพื่อให้ละครเท่าทันต่อยุคสมัยก็ตาม แต่จากการวิเคราะห์ตามแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ อาจสรุปได้ว่า เนื่องจากละครโทรทัศน์เป็นสื่อที่นำสมัย ผันแปรไปตามสภาพสังคม โดยผู้ผลิตอาจจะนำเสนออุดมการณ์เหล่านั้นผ่านสื่อของพวกเขาอย่างไม่รู้ตัว และทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปนั่นเอง โดยถึงแม้ว่าอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์ในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองส่วนใหญ่จะไม่หลีกเลี่ยงที่จะสภาวะปกตินัก แต่ก็ทำนายดีที่ยังคงมีผู้ผลิตบางรายที่พยายามประกอบสร้างอุดมการณ์ใหม่ๆ ในเชิงต่อต้าน (Counter Ideology) ขึ้นมานำเสนอ โดยมีลักษณะของความพยายามสอดแทรกและสร้างอุดมการณ์ให้เป็นที่ยอมรับ ดังเช่น การผลิตละครโทรทัศน์ของบริษัท เป้า จีน จง จำกัด ที่ผู้ผลิตแสดงทัศนะชัดเจนว่า ละครที่ผลิตเกิดขึ้นจากปัญหาของสังคม และหมายรวมถึงรัฐบาลที่เดินผิดทางด้วย ทางผู้ผลิตจึงพยายามนำเสนออุดมการณ์ใหม่ที่ต่อต้านอำนาจระบบด้วยการนำเสนออย่างแนบเนียนด้วยการผูกโยงเรื่อง และหาสัญลักษณ์บางอย่างมาเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดอุดมการณ์เหล่านั้น เช่น การใช้ข้าวเป็นตัวแทนของความ เป็นไทย การใช้อาชีพการทำเกษตรกรรมเป็นตัวแทนของความพอเพียง เป็นต้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองของประเทศอุดมการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ยังคงยืนพื้นอยู่บนฐานของอุดมการณ์เดิม แต่ถ้าพิจารณาลงไป ในรายละเอียดของอุดมการณ์ต่างๆ ที่เชื่อมโยงถึงกัน ก็จะแสดงให้เห็นว่า สถานการณ์ของภาวะวิกฤตทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศ ย่อมมีผลกระทบเป็นระลอกคลื่นต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศอย่างแน่นอน ดังนั้น ในช่วงเวลาดังกล่าว อุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency Ideology) จึงถูกเลือกขึ้นมาแนะนำเสนอเป็นอุดมการณ์ใหม่ เนื่องจากภาวะวิกฤตทางการเมืองอาจส่งผลให้เกิดสภาวะข้าวยากหามาแพง เพราะระบบเศรษฐกิจของประเทศขาดความน่าเชื่อถือ มีการลงทุน หรือการจับจ่ายใช้สอยลดน้อยลง ทางเลือกหรือระบบความคิด ความเชื่อ ดังกล่าวจึงถูกหยิบขึ้นมาแนะนำเสนอในละครโทรทัศน์ หรือแม้แต่อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) ที่เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองโดยตรง ก็ถูกนำเสนอด้วยเช่นกัน เนื่องจากความแตกแยกที่เกิดขึ้นภายในชาติย่อมส่งผลต่อวิธีการทำงานของสื่อ ที่ไม่ว่าแม้แต่ละครโทรทัศน์ที่จะต้องพยายามสร้างความเป็นชาติ และการสำนึกของความเป็นชาติให้กับประชาชนหรือผู้คนในประเทศ แม้ว่าจะเพียง

การสอดแทรกที่ไม่ชัดเจนนักก็ตาม แต่ก็ได้ชื่อว่าเป็นการสอดแทรกที่แนบเนียน และเข้าถึงคนได้ง่าย

จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมืองได้แสดงให้เห็นว่า อุดมการณ์ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยถูกผลิตซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดยชนชั้นกลางของสังคม หรือกลุ่มนายทุน โดยส่วนใหญ่เป็นอุดมการณ์รับใช้อำนาจระบบ หรืออุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของชนชั้นกลางและเป็นอุดมการณ์ที่สนับสนุนกลุ่มพวกเขาให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้อุดมการณ์ที่ถูกถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์ยังสามารถครอบงำกลุ่มผู้ชมที่ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางได้อย่างนุ่มนวล และเป็นอุดมการณ์ที่เรียกได้ว่าเป็นอุดมการณ์แห่งการเพื่อฝันเลยทีเดียว โดยอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นในละครโทรทัศน์มีความผันแปรไปตามสภาพการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

6.4 ข้อจำกัดในงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งทำการศึกษาวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ในเชิงอุดมการณ์ซึ่งเป็นเรื่องในเชิงนามธรรม จึงทำให้การรวบรวมข้อมูลจากผู้ผลิตละครโทรทัศน์เป็นไปได้ยาก เนื่องจากความเข้าใจในความหมายของคำว่า “อุดมการณ์” ระหว่างผู้ผลิตละครโทรทัศน์กับผู้วิจัยนั้นแตกต่างกันอยู่บ้าง จึงทำให้ข้อมูลที่ได้รับจะต้องนำมาตีความและสรุปตามความหมายในการวิจัยอีกครั้ง

6.5 ข้อเสนอแนะ

6.5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

การศึกษาอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ครั้งนี้ เป็นการศึกษาผู้ผลิต (Sender) และสาร (Message) โดยไม่ได้ทำการศึกษาผู้รับสาร (Receiver) ดังนั้น เพื่อให้งานวิจัยสามารถตอบคำถามได้อย่างครบถ้วน และเพื่อทำให้ทราบถึงผลของการถ่ายทอดอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ว่ามีผลอย่างไรในด้านของการรับรู้และการยอมรับของผู้ชม (Audience) หรือผู้รับสาร (Receiver) ที่ถูกถ่ายทอดจากผู้ผลิตว่ามีผลต่อระบบความคิด ความเชื่อของผู้รับสารหรือไม่อย่างไร ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ทำการวิจัยในส่วนของผู้รับสาร (Audience) เพิ่มเติม

6.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์

ในทัศนะของผู้วิจัยต่อข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าอุตสาหกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ไทยที่เห็นได้ชัดเจนมักเป็นอุตสาหกรรมหลักที่ถูกผลิตซ้ำ (Reproduction) อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งละครโทรทัศน์ที่ถือได้ว่าเป็นสื่อของคนทุกระดับในประเทศ ควรมีการสร้างสรรค์ในเชิงอุตสาหกรรมอันจะก่อให้เกิดแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมของผู้ชม และนำเสนออุตสาหกรรมหรือระบบความคิดความเชื่อที่มีความหลากหลายมากกว่าในปัจจุบัน

6.5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ชมละครโทรทัศน์

การรู้เขารู้เราเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อผู้ชมละครโทรทัศน์ โดยผู้วิจัยเห็นว่าผู้ชมละครโทรทัศน์ควรรับชมละครเพื่อความบันเทิง และพยายามสร้างเกราะป้องกันให้กับตนเอง และรับสื่ออย่างรู้เท่าทัน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. **อุดมการณ์ แนวคิดและแนวทางการวิเคราะห์**. ใน กนกศักดิ์ แก้วเทพ (บก.). **วิธีวิทยา ศึกษาสังคมไทย** (ชุดที่ 1). กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือเล่ม 1 สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- กาญจนา แก้วเทพ. **สื่อสองวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2539.
- กฤษฎา เตชะนิโลบล. **สัมภาษณ์**, 19 กรกฎาคม 2551.
- ชวัลวิทย์ ธนังพรลิขิต. **สัมภาษณ์**, 29 กุมภาพันธ์ 2551.
- ณัชชาภัทร ชุ่มตรงจิตร. **รัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์, 2547.
- ณัฐญา นาคะสันต์. **เอกสารการสอนวิชา การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก, 2543.
- ณัฐญา ศิริกรวิไล. **สัมภาษณ์**, 22 กรกฎาคม 2551.
- ชยพล สุทธิโยธิน และสันติ เกษมสิริทัศน์. **แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์**. ใน เอกสารการสอนชุด การสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี : สุโขทัยธรรมาธิราช, 2548
- ธงชัย ประสงค์สันติ. **สัมภาษณ์**, 25 กรกฎาคม 2551.
- นันทวรรณ รุ่งวงศ์พาณิชย์. **สัมภาษณ์**, 18 มีนาคม 2551.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. **วัฒนธรรมของคนชั้นกลางไทย**. ใน สังคีต พิริยะรังสรรค์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร (บก.) **ชนชั้นกลางบนกระแสประชาธิปไตยไทย**. กรุงเทพฯ : 179 การพิมพ์, 2536.
- ประไพศรี ศรีนาทม. **สัมภาษณ์**, 23 กรกฎาคม 2551.
- พระประเสริฐ ชุตินธโร (สุนทรวัฒน์). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องไสยศาสตร์กับพุทธศาสนา ตามทรรศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2543.
- พีรพล เขียวเจริญ. **สัมภาษณ์**, 28 มกราคม 2551.
- เพ็ญสิริ เศวตวิหारी. **สัมภาษณ์**, 26 กันยายน 2550.
- ภูพิงค์ พังสะอาด. **สัมภาษณ์**, 29 มกราคม 2551.

- มัทลี ศิวาพิเศษฤทธิ์. การถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมืองระบอบราชาธิปไตยในละคร
โทรทัศน์จักรๆ วงศ์ๆ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
 คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**.
 พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2549
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ:
 ราชบัณฑิตยสถาน, 2548.
- สมสุข หินวิมาน. **ความทรงจำใหม่กับหัวใจดวงเดิม : มายาคติ ความคิดความเชื่อ และโลก
 ทัศน์ร่วมสมัยในละครโทรทัศน์**. ใน กิตติ กั้นภัย (บก.) สื่อกับศาสนา. กรุงเทพฯ :
 ที.พี.พรินท์, 2542.
- ลิขิต ธีรเวคิน. กิเลสนิยม. **ผู้จัดการรายวัน**. มีนาคม 2546.
- วรรณมณี บัวเทศ. **อุดมการณ์ทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ปรากฏในข้อเขียน
 เกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศแถบเอเชีย เปรียบเทียบนิตยสารไทม์กับเอเชียวิค**.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สมรักษ์ ณรงค์วิชัย. **สัมภาษณ์**, 13 มีนาคม 2551.
- สุพร นิลนฤนาท. **สัมภาษณ์**, 19 กรกฎาคม 2551.
- สิริวันท์ กลิ่นละมุน. **การสะท้อนอุดมการณ์ผ่านการเล่าเรื่องในข่าวกรณีความขัดแย้ง
 โรงไฟฟ้าบ่อนอก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศ
 ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- เสรี พงศ์พิศ. **ร้อยคำที่ควรรู้**. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา, 2547.
- สุภัทร สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531.
- หทัยรัตน์ อมตะวณิชย์. **สัมภาษณ์**, 2 สิงหาคม 2551.
- อดุลย์ บุญบุตร. **สัมภาษณ์**, 25 ตุลาคม 2550.
- อรนุช เลิศจรยารักษ์. **หลักการเขียนบทละครโทรทัศน์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ภาษาอังกฤษ

Kuper, A. and Kuper, J. "The Social Science Encyclopedia". Routledge; 2nd edition. 1996.

Szecssko, T. and Szecssko, E. "Mass Media and Social Change". Sage Publications ;
2nd edition. 1981.

Bruce, S. and Yearley, S. "The Sage Dictionary of Sociology". Sage Publication. 2006.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. **มายาพินิจ : การเมืองทางเพศของละครโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เจนเดอร์เพรส, 2536.
- กาญจนา แก้วเทพ. **มายาพินิจ เล่ม 2 : โลกนี้คือละคร หรือโรงละครกลายเป็นโลกนี้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เจนเดอร์เพรส, 2537.
- กาญจนา แก้วเทพ. **เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาลาแดง, 2545.
- กาญจนา แก้วเทพ. **การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์, 2542.
- กาญจนา แก้วเทพ. **สื่อสารมวลชนทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ออล อปอร์ต พรินท์, 2545.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. **สื่อบันเทิง : อำนาจแห่งความไร้สาระ**. กรุงเทพฯ : ออล อปอร์ต พรินท์, 2545.
- ศุภาหส์ดี บุษปะเกศ. **ตบกระชากเรตติ้ง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภา, 2548.
- ทิพย์ธิดา ศรัทธาทิพย์ , ดวงหทัย ศรัทธาทิพย์ และละลิตา ฉันทศาสตร์โกศล. **คนเขียนบท**. กรุงเทพฯ : มติชน, 2546
- นพรัตน์ ตฤณชาติวินิชย์. **การวิเคราะห์คำขวัญในฐานะกลไกการสร้างอุดมการณ์ของรัฐในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม (2481-2487)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ปณิตา มั่นทัพ. **กว่าจะเป็นละครโทรทัศน์**. สารนิพนธ์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537
- ปนัดดา ธนสถิตย์. **ละครโทรทัศน์ไทย**. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ประมะ สตะเวทิน. **การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2541.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. **ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. **วิถีใหม่แห่งการพัฒนา : วิทยุศึกษาสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. **ทฤษฎีชนชั้นกลาง**. ใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บก.) คนชั้นกลางไทยใน
กระแสทุนนิยม. กรุงเทพฯ : เอดิชั่นเพรสโปรดักชั่น, 2548.
- พัลลภ เหมือนศิริ. 2545. **คิด...จากสื่อ**. กรุงเทพฯ : หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- เพ็ญศิริ เศรษฐวิhari. **นักเรียนเขียนบท**. กรุงเทพฯ : เอสพี พรินต์.
- สมควร กวียะ. **การสื่อสารมวลชน : บทบาทหน้าที่ เสรีภาพ และความรับผิดชอบ**.
กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2539.
- สมสุข หินวิมาน. **ละครโทรทัศน์ เรื่องของ “ตบๆ จูบๆ” และ “ผัวๆ เมียๆ” ในสื่อ “น้ำเน่า”**.
ใน สื่อบันเทิง : อำนาจแห่งความไร้สาระ. กรุงเทพฯ : ออล อเบอร์ท พรินท์, 2545.
- สินียา ไกรวิมล. **ลักษณะของบทละครโทรทัศน์ไทยที่ได้รับความนิยมช่วงหลังข่าวจากปี
พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2544**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- เสถียร เขยประทับ. **การสื่อสารกับการเมือง : เน้นสังคมประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- หลุยส์ อัลตูแซร์, กาญจนา แก้วเทพ แปล. **อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ**.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ และศุจีรา สุวีรานนท์. **จินตทัศน์ทางสังคมในภาษา
สื่อมวลชน : ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์
มิวสิควีดีโอ ข่าว และโฆษณา**. กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือชุดวิจัยและพัฒนานิเทศ
ศาสตร์ โครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- อานนท์ อภาภิรมย์. **มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ
: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2515.

ภาษาอังกฤษ

- Edger, A. and Sadgwick, P. “Key Concepts in Cultural Theory”. Routledge. 1999.
- Elizabeth, F and Elizabeth, H. “Narrative and Media”. Cambridge University. 2005.
- Hall, S. “Culture, Media, Language”, Unwin Hyman Ltd., 1980.
- Peter L. Berger and Thomas Luckmann. “The Social Construction of Reality: A
Treatise its the Sociology of Knowledge”. Garden City, New York: Anchor Books,
1966.

Riessman, Catherine Kohler. "Narrative Analysis ; Qualitative Research Methods ; V.30".

Sage Publications, 1993.

Schirato, T. and Yell, S. "Communication and Culture", Sage Publications, 2000.

Storey, J. "An Introduction to Cultural Theory and Popular Culture". University of

Georgia Press; 2nd edition, 1998.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพิมพ์พร สุนทรวิริยกุล เกิดเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2526 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะนิเทศศาสตร์ ภาควิชาวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จากนั้นเข้าทำงานในตำแหน่งกองบรรณาธิการ ที่นิตยสารกู๋แม่ แอนด์ คิวซีน (Gourmet & Cuisine) และศึกษาต่อในระดับปริญญาโททางด้านการศึกษาต่อในระดับปริญญาโททางการสื่อสารมวลชน ที่คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย